

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

**Ingrida ČELKYTĖ
Vilma KUDŽMIENĖ**

**INDIVIDUALIOS ĮMONĖS "DANGUOLĖS PADANGOS" VEIKLOS
ANALIZĖ IR PLĖTROS GALIMYBIŲ PAGRINDIMAS**

Magistro darbas

Šiauliai, 2009

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

**INDIVIDUALIOS ĮMONĖS "DANGUOLĖS PADANGOS" VEIKLOS
ANALIZĖ IR PLĖTROS GALIMYBIŲ PAGRINDIMAS**

Magistro darbas
Socialiniai mokslai, ekonomika

Magistro darbo autoriai Ingrida Čelkytė, Vilma Kudžmienė.....

Vadovas doc. dr. Auksė Norkuvienė.....

Recenzentas.....
.....

SANTRAUKA

Ingrida Čelkytė

Vilma Kudžmienė

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ veiklos analizė ir plėtros galimybių pagrindimas.

Magistro darbas

Magistro darbe pagal Lietuvos bei užsienio autorius pateikiamas įmonės veiklos ekonominės analizės modelis. Juo remiantis įvertinta individualios įmonės „Danguolės padangos“ konkurencinė aplinka, atlikta pardavimų, išlaidų analizė, darbuotojų skaičiaus ir sudėties bei struktūros analizė, įvertinti įmonės veiklos finansiniai rodikliai, numatomos ir kiekybiškai pagrindžiamos veiklos perspektyvų galimybės. Patvirtinta autorių suformuluota hipotezė, kad individuali įmonė „Danguolės padangos“ gali išsilaikyti konkurencinėje rinkoje ir plėsti savo veiklą.

SUMMARY

Ingrida Čelkytė

Vilma Kudžmienė

An analysis of enterprise activity and substantiation of development opportunities for the private company „Danguole’s tires“. Master’s work.

This paper presents an economical analytic model of enterprise activity which is based on Lithuanian and foreign sources. On a base of this model we have estimated the competitive environment of the private company “Danguole’s tires” and fulfilled sales. We have also represented an analysis of the cost, the number of workers in the company and the composition and structure of this company. We have done an analysis of the company’s financial index and we have provided and given a quantitative substantiation of opportunities for the operational perspectives in this company. We have confirmed the hypothesis that the private company "Danguole’s tires” can survive in a competitive market and extend own activity.

TURINYS

IVADAS	10
1. ĮMONIŲ VEIKLOS EKONOMINIO VERTINIMO TEORINIAI ASPEKTAI	14
1.1. Įmonės veiklos analizės reikšmė.....	14
1.1.1. Įmonės veiklos analizės reikšmė, uždaviniai ir tikslai	14
1.1.2 Įmonių veiklos analizės objektas ir tyrimo būdai.....	20
1.2. Įmonių veiklos aplinkos veiksniai.....	25
1.2.1 Išorės aplinkos veiksniai.....	25
1.2.2 Vidaus aplinkos veiksniai	29
1.3. Įmonių veiklos ekonominio vertinimo rodikliai.	33
1.3.1.Įmonės veiklos nefinansinis vertinimas.....	33
1.3.2 Įmonės veiklos finansinės vertinimas.....	39
1.5 Bankroto diagnostika.....	43
1.5 Įmonių veiklos aktyvumo ir perspektyvų įvertinimo metodai.....	44
2. INDIVIDUALIOS ĮMONĖS „DANGUOLĖS PADANGOS“ VEIKLOS VERTINIMAS ..	48
2.1 Nefinansinis veiklos vertinimas.....	48
2.1.1. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ veiklos charakteristika.....	48
2.1.2. Įmonės aplinkos įvertinimas	50
2.1.3 Pardavimų analizė	52
2.1.4 Išlaidų analizė.....	54
2.1.5 Darbuotojų skaičiaus, sudėties ir struktūros analizė.....	55
2.2. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ finansinis įvertinimas.....	58
2.2.1 Pelno ir pelningumo rodiklių analizė	58
2.2.2 Trumpalaikio turto analizė ir mokumo analizė	66
2.2.3 Ilgalaikio turto ir mokumo analizė	69
2.2.4 Veiklos efektyvumo rodikliai.....	73
2.3. Bankroto diagnostika.....	78
3. INDIVIDUALIOS ĮMONĖS „DANGUOLĖS PADANGOS“ PLĖTROS PERSPEKTYVŲ	
NUMATYMAS	79
3.1 Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų ir grynojo pelno prognozavimas ...	79
3.2. Plėtros galimybių pagrindimas	88
IŠVADOS	90
REKOMENDACIJOS	93
LITERATŪRA.....	94
PRIEDAI.....	107

PRIEDAI

1 priedas Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymas	108
2 priedas Pardavimo pajamų apskaičiavimas	115
3 priedas Darbo rodikliai	116
4 priedas Finansinių santykinių rodiklių grupavimas	117
5 priedas Pardavimo pelningumo rodikliai ir jų skaičiavimas	118
6 priedas Turto pelningumo piramidinė analizė (pagal L. Bernstein)	119
7 priedas Turto pelningumo analizė pagal Du Ponto piramidę, remiantis lietuviška atskaitomybe	120
8 priedas Trumpalaikio mokumo (likvidumo) rodikliai	121
9 priedas Ilgalaikio mokumo rodikliai	122
10 priedas Veiklos efektyvumo rodikliai ir jų skaičiavimas	123
11 priedas Sąnaudų lygio rodikliai	125
12 priedas Bankroto prognozavimas pagal Altmaną	126
13 priedas Bankroto tikimybė pagal Springate	127
14 priedas Straipsnių pokyčių įtaka finansiniam įmonės stabilumui	128
15 priedas Projekto efektyvumo vertinimas	129
16 priedas Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 - 2008 m. balansas	131
17 priedas Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 - 2008 m. pelno (nuostolio) ataskaita	134
18 priedas Kelių transporto priemonių skaičius 1995 - 2007 metais	136
19 priedas Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų apimtys dinamikos ir raidos intensyvumo charakteristikos 2005 – 2008 metais	137
20 priedas Koreliacijos ir regresijos koeficientų skaičiavimas	138
21 priedas Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų apimtys 2005 - 2008 metais.	140
22 priedas Darbuotojų sudėties ir skaičiaus kitimas 2005 – 2008 metais	141
23 priedas Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų pelningumo rodikliai 2005 - 2008 metais	143
24 priedas Veiksnių įtaka bendrajam pelningumui 2005 - 2008 metais	144
25 priedas Individualios įmonės „Danguolės padangos“ bendrojo pelningumo pokytis 2005 – 2008 metais	145
26 priedas Individualios įmonės „Danguolės padangos“ turto pelningumo rodikliai ir jų pokyčiai 2005-2008 metais	146
27 priedas Turto pelningumo analizė pagal L. Bernsteino modelį	147

28 priedas Individualios įmonės „Danguolės padangos“ kapitalo pelningumas pagal Du Ponto modelį 2005 – 2008 metais	148
29 priedas Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metų veiksmų darančių įtaką pastovaus kapitalo pelningumui	149
30 priedas Individualios įmonės „Danguolės padangos“ bendrojo trumpalaikio mokumo koeficiento apskaičiavimas 2005 - 2008 metais	151
31 priedas Individualios įmonės „Danguolės padangos“ gamybinės paskirties ilgalaikio turto būklė 2005 - 2008 metais.....	153
32 priedas Individualios įmonės „Danguolės padangos“ bendrojo skolos rodiklio apskaičiavimas 2005 - 2008 metais.....	155
33 priedas Individualios įmonės „Danguolės padangos“ išlaidų lygio rodikliai 2005 – 2008 metais	158
34 priedas Individualios įmonės „Danguolės padangos“ duomenys bankroto apskaičiavimui, pagal Altmaną 2005 – 2008 metais.....	159
35 priedas Individualios įmonės „Danguolės padangos“ grynojo pelno prognozavimas naudojant tiesinę trendo funkciją.....	160
36 priedas Esamų įmonės filialų parduodamos produkcijos kainų, kiekių, savikainos (vnt.), apyvartos ir savikainos prognozė 2009-2013 metų laikotarpyje.....	162
37 priedas Naujo filialų parduodamos produkcijos kainų, kiekių, savikainos (vnt.), apyvartos ir savikainos prognozė 2009-2013 metų laikotarpyje	163
38 priedas 1 alternatyvos (be filialo steigimo) pelno (nuotolių) ataskaitos prognozė 2009-2013 metams, tūkst. Lt.....	164
39 priedas 2 alternatyvos (su filialo steigimu) pelno (nuotolių) ataskaitos prognozė 2009-2013 metams, tūkst. Lt.....	165
40 priedas 1 alternatyvos (be filialo steigimo) balanso ataskaitos prognozė 2009-2013 metams, tūkst. Lt	166
41 priedas 2 alternatyvos (su filialo steigimu) balanso ataskaitos prognozė 2009-2013 metams, tūkst. Lt	167
42 priedas Rodiklių prognozės abiejų alternatyvų atveju	168
43 priedas Pinigų srautų ataskaitos prognozė 1 alternatyvos atveju, tūkst. Lt.....	169
44 priedas Pinigų srautų ataskaitos prognozė 2 alternatyvos atveju, tūkst. Lt.....	170

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė Veiklos rodikliai 2005 – 2008 metais	49
2 lentelė Individualios įmonės „Danguolės padangos“ veiklos rodiklių pokyčiai 2005 – 2008 metais	49
3 lentelė Pardavimų apimtys dinamikos ir raidos intensyvumo charakteristikos 2005 –2008 m.....	53
4 lentelė Individualios įmonės „Danguolės padangos“ išlaidų lygio rodikliai 2005 – 2008 metais	55
5 lentelė Individualios įmonės „Danguolės padangos“ darbuotojų kaitos koeficientai 2005 – 2008 metais	57
6 lentelė Darbo našumo rodikliai individualioje įmonėje „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metais	57
7 lentelė Individualios įmonės „Danguolės padangos“ darbo našumo pokyčiai 2005 – 2008 metais	58
8 lentelė Individualios įmonės "Danguolės padangos" bendrojo pelno analizė 2005 - 2008 metais	59
9 lentelė Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metų bendrojo pelno dinamika	60
10 lentelė Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų pelningumo rodiklių pokyčiai 2005 - 2008 metais.....	Error! Bookmark not defined.1
11 lentelė Individualios įmonės „Danguolės padangos“ turto pelningumo rodikliai ir jų pokyčiai 2005 – 2008 metais (proc.).....	63
12 lentelė Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metais turto pelningumas pagal L. Bernstein modelį	64
13 lentelė Individualios įmonės „Danguolės padangos“ kapitalo pelningumas 2005 – 2008 metais pagal Du Pontą.....	644
14 lentelė Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metų veiksmų, darančių įtaką pastovaus kapitalo pelningumo pasikeitimui duomenys.....	65
15 lentelė Individualios įmonės „Danguolės padangos“ trumpalaikio mokymo rodikliai 2005 – 2008 metais	68
16 lentelė Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metais sąnaudų įvertinimas..	74
17 lentelė Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metais finansinės ir investicinės veiklos sąnaudos	744
18 lentelė Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metų turto apyvartumo rodikliai	755
19 lentelė Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metų ilgalaikio turto apyvartumas.....	777

20 lentelė Bankroto diagnostika pagal E.Altmano modelį.....	Error! Bookmark not defined.	8
21 lentelė Planuojamų parduodamos produkcijos kainų, kiekių ir savikainos (sumažėjimas)/padidėjimas, proc.		811
22 lentelė Naujo filialo bendrųjų ir administracinių išlaidų prognozė		81

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Įmonių veiklos analizės tyrimo būdai (Mackevičius, 2007).....	22
2 pav. Produkto konkurencingumo analizės schema (Bagdžiūnienė, 2005).....	34
3 pav. Didžiausi padangų tiekėjai Lietuvoje	51
4 pav. Transporto priemonės	51
5 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimai ir grynasis pelnas 2005 – 2008 metais	54
6 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų pokyčiai 2005 – 2008 m.	54
7 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ darbuotojų struktūra 2005 – 2008 metais (proc.).....	56
8 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pelno dinamika 2005 – 2008 metais	58
9 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų pelningumo rodikliai 2005-2008 metais	600
10 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ trumpalaikio turto sudėtis (proc.)	67
11 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ nebaigtų vykdyti sutarčių dalies sudėtis 2005 – 2008 metais (proc.)	68
12 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ ilgalaikio turto sudėtis	69
13 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ gamybinės paskirties ilgalaikio turto sudėties kitimas 2005 – 2008 metais (proc.)	Error! Bookmark not defined.
14 pav. Ilgalaikio mokumo rodikliai.....	71
15 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ grynojo pelno prognozė 2009 – 2013 metams	79
16 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų prognozės 2009 – 20013 metams	80
17 pav. Pardavimų ir grynojo pelno prognozės abiejų alternatyvų atveju, tūkst. Lt.....	82
18 pav. Bendrojo ir grynojo pelningumo prognozės abiejų alternatyvų atveju, proc.....	83
19 pav. Turto prognozės abiejų alternatyvų atveju, tūkst. Lt.....	84
20 pav. Turto struktūros prognozės 2 alternatyvos atveju, proc.....	85
21 pav. Trumpalaikio turto struktūros prognozės 2 alternatyvos atveju, proc.....	86
22 pav. Nuosavo ir skolinto kapitalo struktūros prognozės 2 alternatyvos atveju, proc.	87
23 pav.. Generuojamo grynojo pinigų srauto dinamika abiejų alternatyvos atveju, tūkst. Lt	88

ĮVADAS

Temos aktualumas. Dvidešimt pirmame amžiuje įmonės yra priverstos konkuruoti sudėtingomis ir nuolat besikeičiančiomis sąlygomis. Globalizacija, spartus technologinis vystymasis, naujų technologijų plėtra, žinių visuomenės formavimas priverčia įmones veikti kitaip, siekiant išgyventi ir klestėti. Dėmesio centre atsiranda nauji konkurencinių pranašumų formavimo šaltiniai, nauji konkurencijos būdai, nauji konkurencinį pranašumą užtikrinantys veiksniai.

Lietuvos įmonėms per pastaruosius metus teko patirti įvairių įvykių. Šiuolaikinėmis intensyvios, dinamiškos ekonomikos sąlygomis pakankamai sudėtinga ne tik sukurti verslą, bet ir jį išlaikyti bei plėtoti. Atsižvelgiant į šių laikų tarptautinės prekybos liberalumą ir Lietuvos ekonomikos augimą, įmonė gali pelningai veikti ir plėtoti savo veiklą tik naudodamasi savo lyginamaisiais pranašumais, kuriais remiantis galima sėkmingai skverbtis į tarptautinę rinką ar konkuruoti vietos rinkoje bei turėti naudos iš veiklos apimties ir inovacijų. Aktyviai dalyvaudama tarptautinėse rinkose, Lietuva įsiliejo į Europos Sąjungos bendrąją rinką, dėl to taip pat didėja vietos rinkos dalyvių konkurencingumas, įmonėms reikia gerokai padidinti sugebėjimus analizuoti bei realiai įvertinti savo ir konkurentų finansinę būklę, veiklos raidą ir formuoti atitinkamas pozicijas.

Tokiomis sąlygomis konkurencinių pranašumų įgijimas ir stiprinimas laikomas vienu svarbiausių įmonės tikslų. Konkurencinių pranašumų turėjimas reiškia buvimą lyderiu, savo veiklos vykdymą naujoviškiau, efektyviau, greičiau bei siūlant didesnę vertę vartotojams, lyginant su konkurentais. Konkurencinis pranašumas - tai įmonės tam tikrų bruožų, savybių arba veiksmų asimetrija arba skirtingumas, leidžiantis jai geriau aptarnauti klientus, siūlyti jiems didesnę vertę bei siekti efektyvesnės veiklos negu konkurentai. Šie veiksniai galėtų būti: įmonės dydis, pranašesnė geografinė padėtis, gerai žinomas įmonės vardas, specifinės žinios, priėjimas prie išskirtinių išteklių ir kt.

Lietuvos įstojimas į Europos Sąjungą pagrįstas politiniais ir ekonominiais interesais. Narystė ES garantuoja politinį ir teisės aplinkos stabilumą – dvi labai svarbias sąlygas verslo bei investicijų sprendimams priimti. Šalies įmonėms atsiveria naujos galimybės, tačiau norėdamos išlikti konkurencingos ES rinkoje, mūsų bendrovės privalo perimti geriausių Europos kompanijų savybes. Dabar mūsų šalies ekonomikoje bei finansų sistemoje vyksta sudėtingų reiškinių ir procesų, kuriuos suvokti, pažinti be specialių mokslo žinių bei analizės metodologinių priemonių darosi vis sunkiau, o įgytos žinios ir patirtis leidžia patikimiau orientuotis dinamiškoje ekonominėje aplinkoje ir operatyviau bei kvalifikuočiau priimti įmonės veiklos sprendimus.

Norint sėkmingai konkuruoti arba bendradarbiauti su užsienio įmonėmis būtina sugebėti tiksliai ir teisingai įvertinti tų šalių įmonių rezultatus ir potencialą, o taip pat geriau suvokti savo įmonės dabartinę būklę ir perspektyvas. Šiuo atveju padeda ekonominių rodiklių supratimas bei teisingas

informacijos suvokimas ir interpretavimas. Verslininkui, kuris nuolat siekia, kad jo firma patektų į ekonomiškai kylančių gretas, reikia įsisavinti ne tik šiuolaikinius verslo organizavimo ir vadybos, bet ir apskaitos, finansinės analizės ir prognozavimo būdus ir metodus.

Norint pažinti reiškinius, procesus, reikia juos analizuoti, išskaidyti į sudedamąsias dalis, tačiau visuomenėje visi reiškiniai ir procesai yra glaudžiai tarpusavyje susiję ir priklauso vienas nuo kito. Šiais laikais tai gana aktuali problema, nes, pastoviai kintant veiklos sąlygoms, didėjant konkurencijai rinkoje, įmonėje sukaupta bei iš kitų šaltinių gaunama informacija turi būti objektyviai įvertinta. Pažymėtina, kad rinkos ekonomikos sąlygomis įmonių veikla yra labai dinamiška, rizikinga, todėl, analizuojant ją, tai reikia turėti galvoje ir analizę atlikti laiku.

Įmonės, siekdamos išsilaikyti konkurencingoje rinkoje ir užtikrinti veiklos tęstinumą, turi nuolat analizuoti savo veiklos rezultatus, taikyti kuo tobulesnes veiklos analizės metodikas. Teisingas esamos būklės įvertinimas padeda objektyviau numatyti veiklos plėtros būdus ir galimybes – tai yra viena iš būtinų kiekvienos įmonės išlikimo ir plėtros sąlygų.

Šiandienos aplinka lemia tai, kad vis didesnę reikšmę įgyja visuotinė rinka, kurioje veikia ir tarpusavyje konkuruoja daugybė ūkio subjektų. Atskirai šalies ūkis egzistuoti jau nebegali. Pasaulinė verslo aplinka reikalauja naujo vadovavimo įmonėms būdo, norint greitai reaguoti į besikeičiančios rinkos sąlygas, konkurencija tapo dar intensyvesnė. Todėl įmonės priverstos ieškoti naujų konkurencinio pranašumo įgijimo strategijų. Sėkminga veikla rinkoje reikalauja aiškios kiekvieno verslo subjekto pozicijos, jo veiksmų koncepcijos ir programos. Turi vyrauti strateginė mąstysena. Globalizacijos sąlygomis tampa svarbu koordinuoti atskiras funkcines įmonės strategijas, siekiant bendro tikslo.

Šiandien Lietuvoje tik nedaugelis įmonių atlieka ekonominių rodiklių analizę ir vertinimą arba tai daro formaliai, mažai dėmesio skirdami analitinės informacijos svarbai priimant sprendimus.

Magistro darbą atliko dvi studentės. Magistrinio darbo 1.1, 1.2 skyrius ruošė Ingrida Čelkytė, 1.3, 1.4 ruošė Vilma Kudžmienė. Santrauką, įvadą, 2, 3 dalis, išvadas ir rekomendacijas ruošėme kartu.

Problema. Remiantis temos aktualumo analize, galime teigti, kad įmonės per mažai skiria dėmesio veiklos analizei. Ekonominių rodiklių analizės ir vertinimo teorija turi būti taikoma konkrečių įmonių veikloje, nes jie padeda nustatyti įmonės būklę, įvertinti esamą padėtį ir ateities perspektyvas.

Tyrimo objektas. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ įmonės veikla ir jos rezultatai 2005 – 2008 metais.

Tyrimo dalykas. Individualios įmonės veiklos analizė ir plėtros galimybių pagrindimas.

Tyrimo tikslas. Remiantis teorine medžiaga ir įmonės personalo pateikta informacija, pateikti svarbiausių rodiklių analizės metodiką, taikant ją, išanalizuoti ir įvertinti individualios įmonės

„Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metų veiklos rezultatus, numatyti ir pagrįsti tolimesnes jos veiklos perspektyvas.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti ir apibendrinti Lietuvos bei užsienio autorių literatūrą įmonės veiklos analizės klausimais;
2. Atlikti įmonės veiklos nefinansinį įvertinimą;
3. Išanalizuoti įmonės pagrindinius finansinius rodiklius;
4. Numatyti ir kiekybiškai pagrįsti įmonės tolesnės veiklos kryptis.

Darbo hipotezė. Individuali įmonė „Danguolės padangos“ pasirinkusi teisingą veiklos strategiją gali išsilaikyti konkurencinėje rinkoje ir plėsti savo veiklą.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros analizė, bendrieji ekonominiai, finansinės analizės būdai – grupavimo, detalizavimo, palyginimo, apibendrinimo, santykinų rodiklių (koeficientų) analizė, Exel programa.

Darbo struktūra: Magistro darbą sudaro trys dalys: įmonių veiklos ekonominio vertinimo teoriniai aspektai, individualios įmonės „Danguolės padangos“ veiklos tyrimas ir plėtros perspektyvos. Magistro darbo apimtis – 98 puslapiai. Darbe yra 44 priedai. Taip pat pateikiami 23 paveikslai ir 22 lentelės.

Pirmoje – konceptualiojoje dalyje išanalizuoti įmonių veiklos ekonominio vertinimo teoriniai aspektai, kuriuos sudaro: įmonių veiklos analizės reikšmė, aplinkos veiksniai bei jų analizė, įmonių veiklos ekonominio vertinimo rodikliai, veiklos aktyvumo bei perspektyvų analizė.

Antroje analitinėje – tiriamoje dalyje atlikta II „Danguolės padangos“ veiklos analizė įvertinant įmonės veiklos nefinansinius ir pagrindinius finansinius rodiklius.

Konstruktvyviojoje – trečioje darbo dalyje, atliktas prognozavimas bei numatomos plėtros bei perspektyvų galimybės.

Atsiribojimai: tiriama II „Danguolės padangos“ dėl prekybinės ir individualios įmonės ypatumų pateikti ne visi finansinės analizės etapai. Apskaičiuoti tik tie rodikliai, kurie galimi iš finansinės atskaitomybės.

Teorinis reikšmingumas. Įmonės gebėjimas keistis, tinkamai reaguoti į pokyčius, planuoti ir prognozuoti savo veiklą bei tvarkyti finansus suteikia konkurencinį pranašumą rinkoje. Ekonomikos teorija ir nauji valdymo instrumentai suteikia galimybę įmonėms pasirinkti įvairesnius sprendimus ir tiksliau įvertinti sprendimų riziką.

Praktinis reikšmingumas. Gauti rezultatai reikšmingi praktiniu požiūriu. Individualioje įmonėje „Danguolės padangos“ anksčiau nebuvo atliktas kompleksinis veiklos įvertinimas, o finansiniai rodikliai buvo analizuojami pakankamai paviršutiniškai. Taip pat nurodyti įmonės plėtros prognozavimo

modeliai, kuriais remiantis galima sudaryti pagrįstas ir realias kelių metų prognozes, nes iki šiol įmonėje prognozavimas remiantis finansiniais rodikliais nebuvo atliktas.

1. ĮMONIŲ VEIKLOS EKONOMINIO VERTINIMO TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Įmonės veiklos analizės reikšmė

1.1.1. Įmonės veiklos analizės reikšmė, uždaviniai ir tikslai

Martinkus, Vaičiūnas, Venskus (2005) teigia, kad įmonė – tai savo firmos vardą turintis ūkinis vienetas, užsiimantis tam tikra komercine ūkine veikla. Ją sudaro medžiaginių daiktinių, finansinių ir nematerialinių aktyvų, jos teisių ir pareigų kompleksas. Įmonės klasifikuojamos pagal įvairius kriterijus. Jos gali būti skirstomos pagal gaminamos ar teikiamos paslaugos paskirtį, administracinį pavaldumą, koncentravimo, specializavimo lygį ir pan. rinkos sąlygomis svarbu išskirti mažas, vidutines ir stambias įmones. Pagal veiklos sritis įmonės klasifikuojamos: gamybos, paslaugų, prekybos, finansinės ir kt. pagal Lietuvos Respublikos įmonių įstatymą numatomos šių įmonių rūšys: individualios (personalinės); tikrosios ūkinės bendrijos; komanditinės (pasitikėjimo) ūkinės bendrijos; akcinės ir uždarnosios akcinės bendrovės; valstybinės (vietos savivaldybės) įmonės.

Individualioji personalinė įmonė - nuosavybės teise priklauso fiziniam asmeniui ar keliems fiziniams asmenims bendrosios jungtinės nuosavybės teise. Individualiosios įmonės turtas neatskirtas nuo įmoninio turto. Pagal įmonės prievoles įmonininkas atsako visu turtu (Martinkus, Vaičiūnas, Venskus, 2005).

Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymas reglamentuoja (žr. 1 priedą): įmonių, kurių teisinė forma yra individuali įmonė, steigimą, valdymą, veiklą, pertvarkymą, likvidavimą, šių įmonių savininkų teises ir pareigas (Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymas, 2003)

Pasak Sūdžiaus (1997), prekybinės veiklos subjektai pagal Lietuvos Respublikos prekybos įstatymą yra fiziniai ir juridiniai asmenys, kurių verslas – prekių pirkimas, pardavimas arba prekybos tarpininkavimas. Prekybos įmonės gali turėti juridinio asmens statusą (akcinės bendrovės, kooperatyvai, galbūt dar ir valstybinės) arba turėti tik fizinio asmens teises (individualios, ūkinės bendrijos) (Sūdžius, 1997).

Pasak Andrijauskienės (2004), įmonės turi vidinę struktūrą ir valdymo tvarką. Gamyba ir komercija yra glaudžiai susijusios. Komercijai būdinga tai, kad jos dalyviai yra savarankiški subjektai, susiję mainais, o gamybos procese visus veiklos dalyvius sieja technologiniai procesai. Įmonės ūkinė veikla, jungianti paslaugas, prekių gamybą ir prekybą, vadinama verslu. Verslo įmonės yra tokių krypčių: gamybinės (paslaugų), komercinės ir finansinės. Jei produktų gamyba yra atskirta nuo komercijos, tai nėra verslas. Konkurencingos verslo rinkos sąlygomis svarbiausios kiekvienos įmonės problemos yra šios: gamybos efektyvumo didinimas, racionalus išteklių naudojimas, produkcijos kokybės gerinimas ir išlaidų mažinimas. Siekdamas sėkmingai konkuruoti rinkoje, įmonės privalo nuolat ieškoti rezervų veiklai gerinti, kurti naujus produktus ir paslaugas,

taikyti naują techniką ir technologijas, tobulinti valdymo metodus. Sprendžiant šiuos uždavinius, svarbią reikšmę turi įmonių veiklos analizė, kuri padeda objektyviai įvertinti konkrečią ekonominę situaciją, įmonės veiklos sąlygas ir galimybes.

Darškuvienė (1997), remdamasi Bubnio pranešimu teigia, svarbiausia, kad įmonės veikla būtų efektyvi, sąnaudos minimalios ir kuriami tokie produktai, kurie reikalingi vartotojams. Pelno siekimas stimuliuoja naujų technologijų, naujų produktų ir naujų darbo vietų kūrimą.

Mackevičius (2007) teigia, kad įmonės veiklos analizė – tai objektyvus ir visapusiškas įmonės veiklos tyrimas siekiant įmonės vadovybės nustatytų tikslų.

Rinkos ekonomikos sąlygomis įmonių veiklos analizė turi ne tik išvardyti faktus, bet ir nustatyti tikslias jų atsiradimo priežastis, kaltininkus, teigiamų ir neigiamų veiksmų įtaką įmonės ūkinei veiklai, numatyti konkrečias priemones neigiamiems veiksniams pašalinti. Įmonės veiklos analizė turi būti kompleksinė (apimanti visas įmonės grandis ir visus jos darbo rodiklius), sisteminga (atliekama reguliariai ir laiku), operatyvi (leidžianti panaudoti turimus duomenis įmonės darbui kontroliuoti, vadovauti ir vertinti).

Įmonės veiklos analizė nėra vienintelė priemonė įmonių ekonomikai pažinti, bet ji būtina kaip viena iš sąlygų, be kurios neįmanomas konkretus įmonių darbo tyrimas. Analizuojant įmonių veiklą, nepakanka konstatuoti, ar įvykdytas planas ar ne, bet būtina išsiaiškinti vidaus rezervus, numatyti organizacines ir technines priemones ūkinei veiklai gerinti.

Pasak Mackevičiaus (2007), įmonių veiklos analizę reikia atlikti ne tik tada, kai įvykdytos ir viršytos planinės užduotys. Jų įvykdymas ir viršijimas dar nerodo, kad visiškai panaudotos visos tolesnio darbo gerinimo galimybės. Įmonių kūrybingi darbuotojai dažnai suranda papildomų rezervų gamybai didinti, savikainai mažinti ir pan. Analizė turi įvertinti tuos rezervus ir padėti skleisti pažangią patirtį. Kartais įmonės, įvykdančios planines užduotis, nepakankamai panaudoja įrenginius, dirba neritmingai, gamina daug broko ir pan. Įmonių veiklos analizė turi atskleisti tuos trūkumus, nustatyti jų įtaką plano vykdymui ir numatyti priemones jiems pašalinti. Būtina analizuoti ne tik įmonės, bet ir konkrečių jos grandžių – cechų, darbo barų, darbo vietų – veiklą.

Analizuojant įmonės ir konkrečių jos grandžių veiklą, svarbu ne tik palyginti faktinius rodiklius su planiniais, bet ir nustatyti, kas ir kodėl pakeista plane. Būtina patikrinti, ar teisingai sudarytas planas. Per mažas planas dezorganizuoja įmonės darbuotojus, leidžia nemobilizavus visų rezervų pasiekti aukštų, palyginti su planu rodiklių, o didelis planas sukelia nepasitikėjimą savo jėgomis. Realų planą galima sudaryti tik rūpestingai išanalizavus plano vykdymo perspektyvas, nustatčius gamybos rezervus. Įmonės veiklos analizė, būdama svarbi priemonė plano vykdymui kontroliuoti, svarbi ir jam sudaryti. Neįvertinus pasiektų rezultatų, darbo patirties, nepatikrinus, kaip planas vykdytas per ankstesnį laikotarpį, negalima būtų sudaryti tinkamo naujo plano.

Įmonės turi nuolat analizuoti savo veiklos rezultatus, taikyti kuo tobulesnes veiklos analizės metodikas. Teisingas esamos būklės įvertinimas padeda gerokai objektyviau numatyti veiklos plėtros būdus ir galimybes – kaip vieną iš būtinų kiekvienos įmonės išlikimo ir plėtros sąlygų.

Įmonių veiklos analizės būtinumą lemia rinkos ekonomikos kūrimasis, rinkodaros valdymo sistemų plėtra, naujos ūkininkavimo formos ir daugelis kitų veiksnių. Įmonių veiklos analizė tampa sudedamąja valdymo sistemos dalimi. Atlikdama kontrolės, informacijos apibendrinimo, sprendimų priėmimo ir kitas funkcijas, padeda laiku atskleisti įmonės veiklos trūkumus ir numatyti priemones jiems pašalinti, objektyviai įvertinti veiklos rezultatus, iširti ir mobilizuoti ekonominės ir socialinės plėtros rezervus, ūkinio potencialo efektyvumo didinimo galimybes, parengti išsamias prognozes, priimti strateginius ir taktinius valdymo sprendimus (Кравченко, 2003).

Įmonių veiklos analizė ypač svarbi investuotojams ir vadybininkams. Investuotojų požiūriu analizė svarbi ateities įvykiams numatyti, o vadybininkams – ne tik prognozuoti ateitį, bet dar svarbesniam dalykui – planavimui veiklos, kuri garantuotų ateities veiklos plėtrą (Brigman, Daves, 2004).

Įmonių veiklos analizė yra informacijos rinkimo ir valdymo sprendimų priėmimo jungiamoji grandis, todėl jos rezultatai labai priklauso nuo naudojimo informacijos apimties ir kokybės. Analizė taip pat pateikia naują informaciją valdymo sprendimams priimti. Pagrįsta objektyvi informacija padeda laiku išsiaiškinti įvairių ūkinių grandžių veiklos trūkumus, numatyti jų šalinimo ir gamybos efektyvumo didinimo priemones. Analizuojant atskleidžiami vidaus rezervai ir galimybės geriau dirbti, racionaliau naudoti materialinius, darbo ir finansinius išteklius. Analizė padeda priimti pagrįstus ekonominius sprendimus visuose gamybos lygiuose, visuose planavimo, projektavimo, naujų gaminių kūrimo kituose etapuose.

Būdingiausi įmonių veiklos analizės bruožai, nusakantys reikšmę, yra:

1. išsamus ekonominių reiškinių tyrimas, reiškinių ar jų techninių ekonominių rodiklių kitimą nulemiančių veiksnių ir priežasčių nustatymas;
2. objektyvus įmonės veiklos įvertinimas atsižvelgiant į organizacinį ir techninį lygį ir veiklos ypatybes;
3. planų užsakymų, normatyvų, sutarčių ir įsipareigojimų ekonominis pagrindimas ir jų vykdymo kontrolė;
4. vidaus ir išorės rezervų, nepanaudotų galimybių atskleidimas ir tyrimas;
5. veiklos gerinimo priemonių nustatymas ir jų įgyvendinimo kontrolė;
6. įmonės ateities perspektyvų numatymas.

Įmonių veiklos analizė padeda nustatyti: įmonės galimybes ir pranašumus konkurencinėje rinkoje ir krizinių situacijų atvejais; veiklos tendencijas ir dėsningumus; veiksnius, darančius įtaką įvairių rodiklių pokyčiams ir įmonės veiklos efektyvumui; rizikingiausias veiklos sritis ir tas, kurios

neduoda jokios naudos arba duoda nepakankamą naudą įmonei; įmonės finansinę būklę ir veiklos rezultatus. Gerai atlikta įmonių veiklos analizė turi didelę reikšmę buhalterinei apskaitai (finansinei ir valdymo) gerinti, vidaus kontrolės sistemai stiprinti. Ypatinga veiklos analizės reikšmė planavimo sistemai. Dažnai įvairaus lygio planai sudaromi „iš akies“, todėl jie (ypač ilgesnio laikotarpio) labai skiriasi nuo faktinės situacijos. Teigiama, kad faktinių rodiklių lyginimas su planinėmis metų užduotimis yra vis mažiau reikšmingas, nes dėl įmonių veiklos dinaminių pokyčių metinis planas gali tapti nerealus (Павленко, Чумаченко, 2001).

Nereikėtų pervertinti įmonių veiklos analizės reikšmės. F. Butynec, J. Sokolov, D. Pankov ir L. Goreckaja (2002) teigia, kad įmonių veiklos analizė neduoda pagrindo daryti kategoriškų išvadų, ji tik orientuoja informacijos vartotojus vertinant finansinę būklę ir nustatant jos silpnąsias vietas (Бутынец, Соколов, Панков, Горецкая, 2002).

Nereikėtų pervertinti įmonių veiklos analizės, tačiau jokių būdu negalima jos ir nuvertinti. Ypač padidėja reikšmė išaugus verslo konkurencingumui. Kai kurie autoriai, Palepu, Healy, Bernarb (2004) teigia, kad tik gerai atlikta įmonės veiklos analizė gali padėti padidinti vertę konkurencingoje rinkoje (Palepu, Healy, Bernarb, 2004). Konkurencingos rinkos sąlygomis negalima dirbti taip, kaip buvo dirbama prieš metus ar pusmetį, nors ir buvo gauti geri rezultatai. Įmonių veiklos analizės nauda priklauso nuo to, kas ją atlieka ir kokie jai keliami uždaviniai (Mackevičius, 2007).

Vienas iš pagrindinių įmonių veiklos analizės tikslų yra įvertinti įmonės finansinę būklę ir veiklos rezultatus tam tikru ataskaitiniu laikotarpiu. Finansinių ataskaitų rengimo ir pateikimo sistemoje, kurią Tarptautinių apskaitos standartų valdyba priėmė 2001m. balandžio mėn., nurodyta, kad su finansinės būklės įvertinimu tiesiogiai susiję elementai yra turtas, įsipareigojimai ir akcininkų nuosavybė, o veiklos rezultatus apibūdina pajamos ir sąnaudos (Tarptautiniai apskaitos standartai, 2002). Įmonių veiklos analizė apima praeities, dabarties ir ateities finansinės būklės ir veiklos rezultatų tyrimą ir vertinimą.

Mackevičiaus (2007) teigimu, kitas konkretus veiklos analizės uždavinys yra nustatyti, kurie įmonės rodikliai geri, priimtini ir kuriuos būtina pagerinti, siekiant, kad įmonė ir toliau sėkmingai dirbtų.

Sudėtingo verslo sąlygomis vos ne kiekviena diena atneša daugybę pokyčių: keičiasi įstatymai, vartotojų poreikiai, žaliavų ir medžiagų kainos; taikomos naujos technologijos, nauji valdymo metodai. Todėl vienas iš analizės uždavinių yra nustatyti, kokios priežastys nulėmė vienokius ar kitokius pokyčius, kokią įtaką tie pokyčiai turėjo konkreitiems įmonės veiklos rodikliams. Svarbu atskleisti pokyčių esmę: ar tai tik laikini nesklandumai, ar tai esminės problemos, kurias būtina kuo skubiau spręsti.

Rinkos ekonomikos sąlygomis įmonių veiklos analizei keliami kitokie uždaviniai: nustatyti, kokia produkciją gaminti, kiek jos gaminti, kokia galėtų būti jos rinkos kaina? Įmonių vadovai kartais analitikams iškelia tokius uždavinius: kiek lėšų reikės įmonei, kad ji įgyvendintų numatytus tikslus ir vykdytų savo misiją, ar lėšos gali būti naudojamos taupiau, jei taip, tai kokiais būdais ir priemonėmis, ar yra efektyvesnių produkcijos gamybos ir paslaugų teikimo būdų, jei yra, kodėl jie nepanaudojami, ir kt. (Mackevičius, 2007).

Analizuojant svarbu ne tik lyginti faktinius rodiklius su planiniais, praėjusių laikotarpių su faktiniais kitų įmonių rodikliais, bet ir nustatyti, kaip ir kodėl pasikeitė faktiniai rodikliai, taip pat svarbu iširti ekonominių rodiklių dinamiką, jų sąryšį, teigiamų veiksnių įtaką. Ypač svarbu analizuoti tuos kiekybinius įmonės ir jos padalinių darbo rodiklius, kurių reikia operatyviam vadovavimui ir optimaliems valdymo sprendimams priimti.

Įmonių veiklos analizė turi padėti įmonių vadovams parengti konkurencingą verslo strategiją, t.y.: nustatyti ir įvertinti su verslu susijusias rizikos rūšis, nustatyti pelno gavimo galimybes, įvertinti įmonės veiklos tęstinumo galimybes.

Kiekvienos įmonės veiklos analizei keliami konkretūs specialūs uždaviniai, tačiau beveik visais atvejais analizė turi spręsti šiuos bendrus uždavinius: kontroliuoti planų, užsakymų ir kitų užduočių vykdymą, nustatyti svarbiausių veiklos rodiklių kitimo dydį; nustatyti nukrypimus nuo plano, normų ir kitų užduočių, tirti priežastis ir veiksnius, turėjusius įtakos nukrypimams; tikrinti planinių ir normatyvinių užduočių realumą ir pagrįstumą; įvertinti įmonės ir jos padalinių finansinę būklę ir veiklos rezultatus; atskleisti produkcijos gamybos ir jos pardavimų didinimo, jos savikainos mažinimo, pelningumo didinimo ir finansinės būklės gerinimo rezervus; numatyti konkrečias priemones atskleistiems rezervams panaudoti, darbo trūkumams šalinti, kontroliuoti, kaip šios priemonės įgyvendinamos; teikti informaciją, reikalingą įmonei valdyti ir ekonominiam darbui gerinti; tirti, apibendrinti ir padėti skleisti giminingų įmonių, taip pat savos įmonės geriausių padalinių patirtį ir kt. (Mackevičius, 2007).

Pasak Lazausko (2005), pagrindiniai bendrieji įmonės ūkinės ir komercinės veiklos analizės uždaviniai yra šie: objektyviai įvertinti ūkio subjektų ūkinės ir komercinės bei finansinės veiklos rezultatus, padėti priimti racionalius planavimo ir valdymo sprendimus, įvertinti įmonės veiklos efektyvumą, nustatyti viršutinę pirkimo ir žemutinę pardavimo kainos ribas, pagrįsti paslaugų ir gaminių asortimento planavimą, pagrįsti kapitalo investicijų planavimą, įvertinti ūkio subjektų priimamų alternatyvų ir vykdomų projektų kokybę, jų realumą, nustatyti ūkio subjektų projektinių užduočių įvykdymo rezultatus, nustatyti ekonominių bei socialinių rodiklių pokyčių veiksnius ir apskaičiuoti įmonių ūkinės, komercinės ir finansinės būklės gerinimo galimybes, susisteminti analitinę medžiagą, pateikti išvadas ir alternatyvius pasiūlymus objekto ūkinei, komercinei ir finansinei veiklai gerinti bei jo gyvybingumui palaikyti, teikti informaciją įmonės vadovams ir

išoriniams interesantams, neišduodant komercinių paslapčių, apibendrinti įmonių ūkinės, komercinės ir finansinės analizės patyrimą bei metodikas ir skleisti jį komerciniais tikslais (Lazauskas, 2005).

Bagdžiūnienė (2006) išskiria kiek kitokius strateginius įmonės veiklos analizės uždavinius: įmonės veiklos būklės įvertinimą, vykdomų planų, prognozių įgyvendinimo lygio pokyčių laiko ir vietos atžvilgiu nustatymą, kuris padeda sukurti valdymo ir finansinės informacijos sistemą, atitinkančią įmonės politiką (Bagdžiūnienė, 2006).

Veiksmių, darančių įtaką įmonės rodikliams, nustatymas leidžia objektyviai vertinti įmonės veiklą, teisingai diagnozuoti jos dabartinę būklę ir prognozuoti plėtrą. (Apskaita rodo praeities įvykius, o analizė orientuota į ateitį. Apskaita remiasi tiksliais skaičiais, o analizėje dažniausiai naudojami apytiksliai duomenys, bet jie yra vertingi.). Efektyvesnių valdymo būdų išaiškinimas, įmonės vidinių rezervų parodymas, visa tai padeda nustatyti rezultatyviausias veiklos sritis, parengti valdymo sprendimų priėmimui reikalingą pradinę informaciją, koordinuoti visas veiklos sritis ir padalinių darbą. Naudojantis analizės išvadomis, galima formuoti tokią finansų valdymo ir apskaitos politiką, kuri leistų racionaliai panaudoti finansinius išteklius, juos naudingiau investuoti ir palaikyti įmonės mokumą (Bagdžiūnienė, 2006).

Naujų ekonomikos valdymo sistemų taikymas, įmonių konkurencingumo didinimas, vis modernesnis skaičiavimo ir organizacinės technikos naudojimas kelia dar sudėtingesnius uždavinius įmonių veiklos analizei.

Gerai atlikta įmonių veiklos analizė padeda objektyviai suvokti ekonominių dėsnių veikimą konkrečios situacijos metu ir juos panaudoti praktikoje. Galutinis jos tikslas – įmonių rezervų ir nepanaudotų galimybių atskleidimas (Mackevičius, 2007).

Pagal veiklos pobūdį, kaip teigia Andrijauskienė (2004) įmonės turi ekonominius ir socialinius tikslus. Kiekviena įmonė pirmiausia siekia ekonominių tikslų. Juos galima suskirstyti:

Gamybos tikslai – įmonės gamybinės struktūros, technologijų pasirinkimas ir įgyvendinimas, optimalios gamybos ir realizavimo apimtys numatymas, sandėliavimo galimybių įvertinimas, produkcijos kokybės užtikrinimas, realizavimo šaltinių pasirinkimas.

Finansiniai tikslai – įmonės gebėjimas laiku atsiskaityti su tiekėjais ir bankais, pelningos veiklos užtikrinimas, gamybos kaštų mažinimas, parduodamos produkcijos didinimas, investicijų ir finansavimo programų įgyvendinimas, nuosavo kapitalo didėjimas.

Efektyvumo tikslai – įmonės sugebėjimas išsilaikyti konkurencinėje aplinkoje, jos mokumas bet kuriuo metu, pelno ir rentabilumo didėjimas, kapitalo grąža. Įmonių ekonominės veiklos efektyvumo didinimas – tai siekis gauti kuo daugiau naudos geriau panaudojus turimus išteklius. Įmonės veiklos sėkmę rodo pelnas bei stabili finansinė būklė (Andrijauskienė, 2004).

Andrijauskienės (2004) manymu, svarbiausias įmonės veiklos tikslas – gauti pajamų, kurios viršytų sąnaudas. Numatytiems tikslams pasiekti būtina vykdyti tokias funkcijas: racionaliai naudoti turimus gamybos išteklius, sistemingai diegti naujoves, su esamomis gamybos priemonėmis gaminti aukštos kokybės produkciją, taikyti lanksčią kainų politiką, palaikyti gerą įmonės įvaizdį. Įmonės tikslai gali keistis. Tikslu gali tapti ne gavimas maksimalaus pelno, bet esamomis sąlygomis išsilaikymas rinkoje. Po kiek laiko šie tikslai gali pasikeisti vietomis.

Dabartinėmis sąlygomis daugeliui įmonių svarbu išsilaikyti konkurencinėje aplinkoje, realizuoti savo produkciją, apsirūpinti žaliavomis, apmokėti darbininkams už darbą ir laiku sumokėti mokesčius.

Socialiniai įmonių tikslai: pagrįstas darbo užmokestis, tinkamas darbo sąlygų užtikrinimas, darbuotojų skatinimas siekti pelno, numatant dalį skirti ir jiems.

Tik gerai dirbančios įmonės gali sukurti darbo ir poilsio sąlygas bei daugiau lėšų skirti socialinėms reikmėms, rūpintis darbuotojais.

Norint įgyvendinti ekonominius ir socialinius tikslus reikia gerinti ekonominę veiklą, racionaliai paskirstyti pajamas, užtikrinti tolygią įmonės plėtrą bei darbo išteklius (Andrijauskienė, 2004).

1.1.2 Įmonių veiklos analizės objektas ir tyrimo būdai

Mackevičius (2007) teigia, kad įmonių veiklos analizės objektas yra jų veikla ir rezervai. Daugelio įmonių veikla yra labai sudėtinga. Išskirtinos šios svarbiausios įmonės veiklos sritys: pagrindinė (gamybinė, komercinė) finansinė ir investicinė. Įmonių veiklos analizė nagrinėja visas veiklos sritis, jose vykstančias ūkines operacijas ir procesus, nustato juose slypinčius rezervus.

Lazauskas (2005) teigia, kad įmonės ūkinės ir komercinės veiklos rezultatų analizės objektas yra jos visa veikla bei tos veiklos rezultatai, išreiškiami tokiais ekonominiais rodikliais, kaip realizacija ir atsargos, sąnaudos bei išlaidos, pajamos ir pelnas (nuostolis), pelningumas bei darbo našumas ir kt. Visi šie rodikliai apibūdina įvairias ūkinės ir komercinės veiklos puses bei galutinį rezultatą: sėkmę (kai gaunamas pelnas) arba nesėkmę (kai gaunamas nuostolis). Atsižvelgiant į analizės pobūdį, jos objektu gali būti visos įmonių ūkinės ir komercinės veiklos sferos arba tik kai kurios veiklos rūšys. Įmonės turi ir pagalbinės veiklos šakų, kurios nėra komercinės. Šių veiklos šakų paskirtis yra aptarnauti pagrindinę veiklą. Įmonė nekelia sau tikslo gauti pelno ir iš šių veiklos šakų, tačiau papildoma veikla daro didžiulę teigiamą įtaką galutiniams ūkinės ir komercinės veiklos rezultatams (Lazauskas, 2005).

Pasak Urniežiaus (2004), analizuoti įmonių veiklą – reiškia įvertinti jų pasiektus ūkinius finansinius rezultatus, veiklos plano vykdymą, nustatyti atskirų veiksmų – techninių, organizacinių ir ūkinių – įtaką pasiektiems rezultatams, aiškinti vidinius gamybos rezervus, numatyti

organizacines ir technines priemones, padedančias šalinti trūkumus, gerinti ūkinę veiklą. Jo manymu ūkinės veiklos analizė yra viena iš kasdieninio ūkinio vadovavimo formų, svarbi priemonė kontroliuoti, kaip vykdomos veiklos plano užduotys pagal visus kiekybinius ir kokybinius rodiklius, kaip naudojami materialiniai, finansiniai bei darbo išteklių gamybos procese. Įdiegti analizės metodiką padeda specialus mokslas – ūkinės veiklos analizė, kurio objektas yra įmonių, tarp jų pramonės įmonių, ūkinė veikla ir jų vidiniai gamybos rezervai (Urnėžius, 2004).

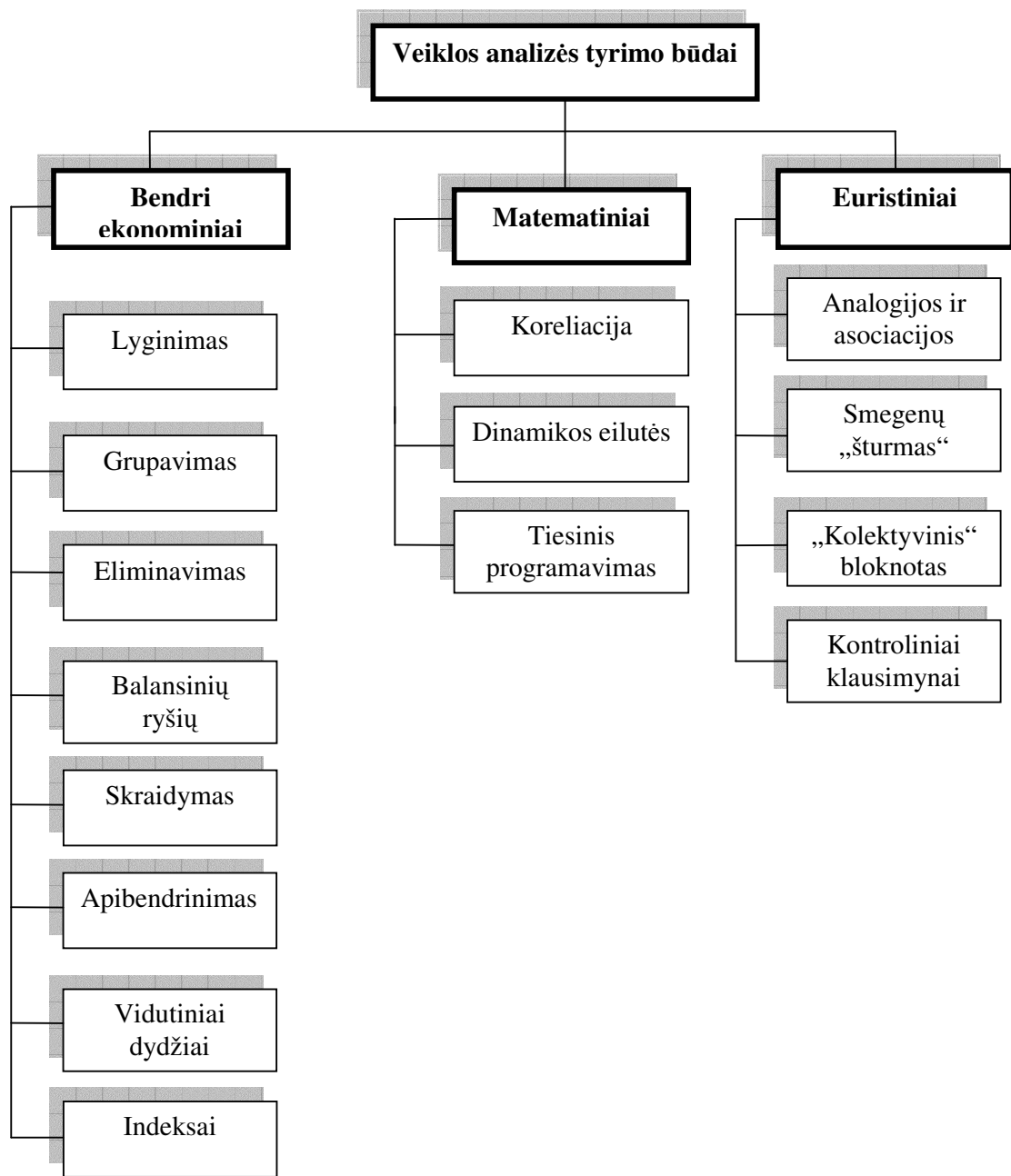
Lazauskas (2005) teigia, kad ekonomikoje nėra vienas rodiklis negali būti nagrinėjamas visiškai izoliuotai, atskirai nuo kitų rodiklių. Tarp reiškinių ir procesų egzistuoja įvairūs priklausomybės ryšiai. Vieni reiškiniai ir procesai veikia kitus ir savo ruožtu yra patys veikiami kitų procesų. Visapusiškai įmonės veiklai pažinti ir įvertinti, reikalingiems valdymo sprendimams priimti būtina mokėti kompleksiskai analizuoti ir apibendrinti tiek visą įmonės ūkinę ir komercinę veiklą, tiek ir atskiras tos veiklos sritis (Lazauskas, 2005).

Mackevičius (2007) teigia, kad kiekvienos įmonės veikla išreiškiama daugeliu ekonominių rodiklių. Rodikliai – tai apibendrintos kiekybinės ūkinių operacijų ir procesų charakteristikos, labai glaudžiai susijusios su jų kokybiniu apibrėžimu. Ekonominiai rodikliai klasifikuojami pagal tam tikrus požymius:

1. pagal apimtį – bendrieji ir daliniai (specifiniai);
2. pagal kilmę – direktyviniai (išorės) ir vidaus (įmonės);
3. pagal nustatymo metodiką – absoliutūs ir santykiniai;
4. pagal pobūdį – kiekybiniai;
5. pagal matavimą – natūriniai, darbo ir piniginiai;
6. pagal įtaką ūkiniams reiškiniams – pirminiai ir tarpiniai;
7. pagal sudėtį – paprasti ir sudėtiniai.

Įmonės veiklos analizė nagrinėja įvairių rodiklių tarpusavio ryšius ir priklausomybę, nustato jų apskaičiavimo ir tyrimo metodiką.

Pasak Mackevičiaus (2007), įmonių veiklos analizės būdai – tai būdai analizės šaltiniams apdoroti, susisteminti ir apibendrinti. Autorius įmonių veiklos analizėje taikomus būdus suskirsto į tris grupes: bendrus ekonominius, matematinius, euristinius. Šiuos tris jis dar labiau išskaido (žr. 1 pav.).

1 pav. Įmonių veiklos analizės tyrimo būdai (Mackevičius, 2007)

Urnėžius (2004), išskiria šiuos, jo manymu, svarbiausius ūkinės veiklos analizės būdus:

1. Rodiklių lyginimas. Šis būdas naudojamas ūkinei įmonės veiklai ir plano vykdymui įvertinti, vidiniams rezervams atskleisti.

Planinių ir apyskaitinių rodiklių lyginimas. Lyginant įmonės ir atskirų jos grandžių darbo rezultatus su planiniais rodikliais, nustatomas plano įvykdymo laipsnis, išsiaiškinami nukrypimai nuo plano. Lyginimas su praėjusių metų rodikliais.

Lyginimas su vidutinės šakos rodikliais. Jis įgalina spręsti apie analizuojamos įmonės vietą, jos lyginamąjį svorį atitinkamoje šakoje. Lyginamieji rodikliai turi būti kokybiškai vienarūšiai. Tai

pasiekama įvairiais būdais: analizuojami rodikliai vienodai įvertinami, tuo tikslu pašalinant kainų pasikeitimo įtaką; atskirų rodiklių dinamikai analizuoti imami vienodi laikotarpiai; atskiriems rodikliams lyginti parenkamos vienodo didumo ir vienodomis gamybos sąnaudomis dirbančios giminingos įmonės.

2. Rodiklių grupavimas. Grupuojant rodiklius pagal vienarūšius požymius, nustatomas jų priklausomumas vienas nuo kito, išsiaiškinama atskirų rodiklių įtaka vidutiniams suvestiniams rodikliams. Grupavimo būdu nustatoma savikainos, pagrindinių priemonių sudėtis.

3. Suvestinių rodiklių detalizavimas laiko ir vietos atžvilgiu. Įmonės apyskaitoje atsispindi susumuoti rodikliai, kurie rodo visos įmonės darbo rezultatus, bet nerodo atskirų jos grandžių ir laikotarpių darbo rezultatų. Tuose rodikliuose dažnai sumuojami teigiami ir neigiami dydžiai. Detalizuojant tokius rodiklius laiko ir vietos atžvilgiu, galima nustatyti pirmaujančius ir atsiliekančius barus, atskirų laikotarpių rezultatų įtaką bendriems rodikliams.

4. Suvestinių rodiklių detalizavimas laiko ir vietos atžvilgiu. Įmonės apyskaitoje atsispindi susumuoti rodikliai, kurie rodo visos įmonės darbo rezultatus, bet nerodo atskirų jos grandžių ir laikotarpių darbo rezultatų. Tuose rodikliuose dažnai sumuojami teigiami ir neigiami dydžiai. Tokius rodiklius laiko ir vietos atžvilgiu, galima nustatyti pirmaujančius ir atsiliekančius barus, atskirų laikotarpių rezultatų įtaką bendriems rodikliams.

5. Grandininiai pakeitimai. Šis būdas padeda atskleisti atskirų veiksmų įtaką ūkinės veiklos ir plano vykdymo rezultatams, nustatyti vidinius gamybos išteklius. Naudojantis grandinių pakeitimų būdu, reikia vadovautis šia taisykle: nustatant kiekybinių rodiklių pasikeitimo įtaką, kokybiniai rodikliai nekeičiami, t.y. imami planiniai. Nustatant kokybinių rodiklių pakeitimo įtaką, imami faktiški kiekybiniai rodikliai.

6. Planinių rodiklių perskaičiavimas, atsižvelgiant į plano įvykdymo laipsnį. Atskiri apyskaitiniai rodikliai lyginami ne tik su patvirtintais planiniais, bet ir su perskaičiuotais planiniais rodikliais. Planinis darbo užmokesčio fondas perskaičiuojamas, atsižvelgiant į bendrosios produkcijos plano įvykdymo laipsnį.

7. Balansiniai sugretinimai. Jie padeda nustatyti atskirų rodiklių sąryšį, jų priklausomumą, įgalina išaiškinti įmonės materialinius, finansinius ir darbo išteklius bei tikslinę jų naudojimo paskirtį. Balansiniai sugretinimai ypač plačiai naudojami finansinei būklei analizuoti. Jie padeda išsiaiškinti ar teisingai pagal paskirtį naudojamos apyvartinės lėšos, kreditas.

8. Skaitmeninių duomenų supaprastinimas ir analitinis apdorojimas. Šis būdas padeda nagrinėjamus ūkinius procesus pamatyti vaizdžiau, suprantamiau ir palengvinti jų analizę. Tuo tikslu skaičiai apvalinami. Apvalinant bei stambinant duomenis susidaro nedideli nukrypimai, kurie praktiškai jokios reikšmės analizės rezultatams neturi, tačiau žymiai palengvina skaičiavimus.

Išskiriami svarbiausi šių dydžių apskaičiavimo būdai: dviejų arba daugiau skaičių sugretinimas ir ieškomo dydžio kaip jų skirtumo suradimas.

Lyginami du arba daugiau skaičių, kurių vienas yra dalijamas, kitas daliklis, surandamas dalmuo – santykinis dydis vadinamas koeficientu.

Dviejų arba daugiau skaičių santykio nustatymas procentais ir indeksais. Procentai naudojami plano įvykdymo laipsniui apibūdinti, analizuojamųjų dydžių lyginamajam svoriui nustatyti. Indeksų naudojimas analizėje įgalina nustatyti analizuojamųjų rodiklių dinamiką, augimo tempus.

Dviejų arba daugiau skaičių tarpusavio susiejimas ir naujo skaičiaus – sandaugos suradimas. Toks sudėtinis skaičius yra, pavyzdžiui, žmogaus darbo diena.

Vidutinių dydžių (vidurkių) nustatymas. Jie analizėje naudojami, apibendrinant planinius ir ataskaitinius rodiklius. Naudojant vidutinius dydžius (vidurkius), reikia nepamiršti, kad už jų gali slypėti žymūs įmonės veiklos trūkumai. Todėl greta vidurkių atskirais atvejais naudojami ir individualūs rodikliai.

9. Grafinis duomenų pavaizdavimas. Apdorojant analizuojamą medžiagą, sudaromos analitinės lentelės. Jų skaičiai turi suprantamai iliustruoti analizuojamus rodiklius ir pagrįsti daromas išvadas, taip pat naudojamos diagramos. Grafiškai panaudoti duomenys yra ryškesni, suprantamesni, aiškiau rodo reiškinio vystymosi tendenciją.

Jėčiuvienė (2006) teigia, kad praktinėje veikloje dažniausiai yra naudojami loginiai: palyginimo, grupavimo, grandinių sukeitimų analizės būdai. Sudėtingiems procesams įvertinti ir analizuoti naudojami ekonometriniai metodai ir modeliai: koreliacinės, regresinės, dispersinės analizės, matematinio ar imitacinio modeliavimo ir kiti (Jėčiuvienė, 2006).

Lazauskas (2005), išskiria šias analizės būdų sistemos grupes: loginiai būdai, ekonometriniai būdai, euristiciniai (psichologiniai) būdai, grafiniai būdai, kiti (specifiniai) būdai.

Autorius (Lazauskas, 2005) teigia, kad konkretų veiklos rezultatų analizės būdų taikymą lemia analizuojamos įmonės vadovybės iškelti uždaviniai bei analizės pobūdis.

Ūkinės ir komercinės veiklos ekonominė analizė plačiausiai taiko loginius analizės būdus ir pirmiausia – lyginimo būdą. Pasak Lazausko (2005), visa, kas palyginama, yra pažintina. Taikant šį būdą, galima nustatyti nukrypimus nuo planuojamų rodiklių dydžių, materialinių, laiko, piniginių normų, įvertinti rodiklių augimo tempus, dinamiką, tendencijas, galimybes bei kontroliuoti įmonės veiklą, numatyti jos perspektyvas (Lazauskas, 2005).

Mackevičius (2007) teigia, kad literatūroje išvardijama gerokai daugiau įmonių veiklos analizės būdų, tačiau nenurodoma, kaip konkrečiai juos taikyti.

Jis mano, kad veikos analizės būdų taikymas ir veiksmingumas priklauso nuo analizės tikslų, uždavinių, objekto, šaltinių, analizės atlikėjų, skaičiavimo technikos ir daugelio kitų veiksnių.

Pasak Martinkaus ir Žičkienės (2006), kiekvieno verslo pradžia – jo planavimas. Planavimas – tai tikslų nustatymas ir priemonių tiems tikslams pasiekti numatymas. Tikslai svarbūs dėl keturių priežasčių: tikslai lemia įmonės veiklas. Neturint konkrečių verslo tikslų, negalima suvokti ko siekiama, kaip nugalėti pasitaikančias kliūtis. Tikslai sutelkia pastangas – įpareigoja efektyviai naudoti visus išteklius, nustatyti optimalią gamybos apimtį ir koordinuoti gamybos veiklą. Tikslas orientuoja planus ir sprendimus. Trumpalaikiai ir ilgalaikiai planai padeda priimti teisingus sprendimus, būtinus norint pasiekti verslo tikslus. Tikslas padeda siekti pažangos. Tikslų planai padeda įgyvendinti per konkrečius terminus verslo pažangos priemones, mobilizuoja įmonės darbuotojus siekti užsibrėžtų pažangos tikslų, jei norima pateisinti rinkos poreikius (Verslo organizavimas).

Vidickienė (2004) teigia, kad įmonės veiklos vertinimo tikslai praktiškai sutampa su bendraisiais įmonei keliamais tikslais. Juk vertinimu ir siekiama nustatyti, ar pasiekta tai, ko norėta. Kitas dalykas, kaip įmonė apibūdina savo tikslus, kuo juos matuoja. Vieni įmonės vadovai ir savininkai apsiriboja vieninteliu įmonės veiklos vertinimo kriterijumi – jos pelningumu, o kiti reikalauja įvertinti kuo daugiau įmonės veiklos aspektų, padedančių nustatyti ne tik esamą įmonės būklę, bet ir ilgalaikę jos perspektyvą (Vidickienė, 2004).

1.2. Įmonių veiklos aplinkos veiksniai

1.2.1 Išorės aplinkos veiksniai

Šiuolaikinės įmonės vis labiau įsitraukia į tarptautinę verslo erdvę: daugelis įmonių parduoda savo produktus įvairiose užsienio valstybėse, konkuruoja su jų produktais ir paslaugomis, importuoja įvairias prekes, žaliavas bei medžiagas ir pan. Įmonių veiklai įtaką daro visuotiniai arba pasauliniai įvykiai, t.y. kitų šalių politiniai, socialiniai ir ekonominiai veiksniai. Labai svarbu organizuoti, tvarkyti ir valdyti įmonės veiklą, kad ji atitiktų ne tik dabartinius, bet ir būsimus rinkos plėtojimosi ir tarptautinės integracijos reikalavimus, kartu sukuriant gebėjimą konkuruoti pasaulio rinkose (Mackevičius, 2007).

Klimašauskienė (2007) mano, kad konkurencijos samprata svarbi ne vien teoriniu ekonominės minties plėtojimo atžvilgiu, bet ir dėl jos praktinio įgyvendinimo konkurencijos politikoje. Todėl ekonomikos literatūroje iki šiol nėra bendros nuomonės, kas yra konkurencija (Klimašauskienė, 2007).

Mokslinėje literatūroje konkurencinės aplinkos analizei skiriama labai daug dėmesio. Pateikiamos įvairios jų tyrimo metodikos, tačiau dauguma remiasi tuo pačiu metodologiniu požiūriu. Tai E.M.Porter pasiūlytas penkių konkurencinių jėgų modelis. Jau daugiau kaip 15 metų

jis yra metodologinis pagrindas nagrinėjant konkurencinę aplinką, nustatant organizacijos konkurencinį pranašumą.

Modelis identifikuoja 5 bazines jėgas, įtakojančias organizacijos veiklą: naujų konkurentų atsiradimas (potencialūs konkurentai), prekių pakaitų, pagamintų kita technologija, atsiradimas rinkoje, klientų derėjimosi galia, tiekėjų derėjimosi galia, konkurencija tarp įmonių, jau įsitvirtinusių rinkoje (Porter, 1993).

Schenk (2005) teigimu, esant konkurencijai dėl kokybės, firmos stengiasi įgyti pranašumą konkurento atžvilgiu gamindamos ir parduodamos naujas, įvairesnes ir patrauklesnes vartotojui, kokybiškesnes prekes ir paslaugas. Firmų konkurencija vyksta ne tik mažinant kainas, bet ir investuojant į mokslinius tyrimus bei produktų tobulinimą (Schenk, 2005).

Gineitienė Z., Korsakaitė D., Kučinskienė M., Tamulevičius J. (2003) teigia, kad įmonė gali turėti pakankamai išteklių ir padalinių, tačiau jeigu ji bus netinkamai valdoma, nepasieks gerų rezultatų. Įmonės valdymas – tai sugebėjimas priimti sprendimus, kontroliuoti ir valdyti ūkinę bei komercinę veiklą (Gineitienė, Korsakaitė, Kučinskienė, Tamulevičius, 2003).

Sėkmingas įmonių veiklos organizavimas ir valdymas vis modernėjančios ekonomikos sąlygomis neįmanomas be išsamios įmonių išorinės ir vidaus aplinkos veiksmų analizės. Atliekant vidaus ir išorės aplinkos veiksmų tyrimus, svarbiausia nustatyti jų integrinę priklausomybę, kad galima būtų prognozuoti įmonės veiklos optimalias sąlygas šalies bei tarptautinėje Rytų ir Vakarų rinkose šiandien ir ateityje (Makštutis, 2001).

Išorės aplinka – tai aplinka, kuri daro didelį poveikį konkrečios įmonės veiklai, bet įmonė jos pakeisti negali, gali tik prie jos prisiderinti (Juozaitienė, Staponkienė, 2004).

Pasak Ginevičiaus ir Sūdžiaus (2005), išorinė organizacijos aplinka – susidarę veiksniai ir tendencijos už organizacijos ribų ir veikiantys jos galimybes atitikti vartotojų poreikius (Ginevičius, Sūdžius, 2005).

Assaelis (1999) išskiria tik dvi išorinės aplinkos dalis: vartotojus ir konkurentus (Assaelis, 1999).

Mackevičius (2007) teigia, kad dažniausiai išorės aplinkos veiksniai (ekonominiai, politiniai, socialiniai ir technologiniai) nagrinėjami nacionaliniu aspektu. Tarptautiniai išorės veiksniai daro vis didesnę įtaką daugelio įmonių veiklai, jos rizikai ir finansiniams rezultatams. Lietuva tapo pasaulio ekonomikos dalimi, tai kai kurioms Lietuvos įmonėms pasaulio ir Europos ekonomikos pokyčiai daro netgi tiesioginę įtaką. Prie pagrindinių išorės veiksmų priskiriami ekonomikos globalizacija, Europos Sąjungos plėtra, Lietuvos integracija į Europos Sąjungą bei į jos bendrąją rinką ir kaip trumpalaikis reiškinys recesija JAV rinkoje. Didžiausią įtaką Lietuvos verslui turi įsitraukimas į Europos Sąjungos rinką, turinčią daug galingų ir konkurencingų vartotojų ir taip sudarant galimybes gerokai pagerinti verslo aplinką (Mackevičius, 2007).

Šalčius (1998), visus išorės aplinkos veiksmus suskirstė pagal tai, koks yra jų poveikis, t.y. į tiesioginio ir šalutinio poveikio veiksmus. Tiesioginio poveikio veiksniai: akcininkai, tiekėjai, vartotojai, prekybos įmonės, valstybės ir vietinės valdžios organai, konkurentai, įvairios sąjungos ir draugijos. Šalutinio poveikio veiksniai: ekonomika, politika, teisė, ekologija, technologija, geografinės sąlygos, institucinės organizacinės ir techninės sąlygos, socialiniai ir kultūriniai veiksniai.

Šalčius (1998) teigia, kad išorės aplinkos veiksmams būdingi keturi pagrindiniai bruožai: vienybė, sudėtingumas, dinamiškumas, neapibrėžtumas.

Veiksmų vienybė reiškia, kad vieno veiksmo pasikeitimas veikia kitus veiksmus; sudėtingumas pasireiškia veiksmų įvairove; dinamiškumas rodo vykstančių pokyčių greitį, o neapibrėžtumas nusako veiksmų apimtį ir patikimumą (Šalčius, 1998).

Išorės veiksmus, darančius įtaką įmonės veiklai (nevertinant pasaulio ir Europos ekonomikos įtakos), tikslinga skirstyti į dvi grupes: šalies (ekonominiai, politiniai ir teisiniai, socialiniai ir kultūriniai, technologiniai, ekologiniai) ir ūkio šakos.

Išorės veiksniai gali skatinti arba sunkinti naujų verslų kūrimąsi, sudaryti palankias sąlygas jau įkurtam verslui plėstis ne tik šalyje, bet ir užsienyje, ir priešingai, trukdyti jo plėtrą arba net sunaikinti.

Išorės aplinkos veiksniai nėra pastovūs, jie nuolat kinta, tai ir įmonė veikia kintančioje aplinkoje (Mackevičius, 2007).

Mackevičius (2007) teigia, kad ne tik įmonei daro įtaką išorės aplinka, bet ir įmonės veikla, jos pobūdis, plėtra ir kt. turi įtakos išorės aplinkai. Įmonė yra atvira sistema: ji gauna informaciją iš išorės aplinkos, ją keičia ir grąžina atgal į aplinką. Nuo sąveikos su išorės aplinka daug priklauso, kaip įmonė joje prisitaikys, kaip keisis jos gamybos ir paslaugų apimtys ir pobūdis, organizacinė struktūra, kokią vietą ji užims konkurencinėje rinkoje ir kt. (Mackevičius, 2007).

Pasak Ginevičiaus, Sūdžiaus (2005), vadyba ir rinkodara organizacijos aplinkos elementus skirsto į dvi dalis:

- makroaplinkos elementai: tarptautiniai, ekonominiai, socialiniai, politiniai, teisiniai, technologiniai, gamtiniai klimatiniai, įskaitant ekologinius, veiksniai;
- mikroaplinkos, kurioje yra ir vidinės aplinkos elementų: tikslai ir konkrečios užduotys, vartotojai (pirkėjai, klientai), ir finansiniai, techniniai ir socialiniai partneriai bei tiekėjai, konkurentai, rangovai, įtakos ir suinteresuotos grupės (savininkai, akcininkai, rėmėjai, konsultantai ir kitos grupės), personalas ir kiti išteklių, taikoma technologija, valdymo struktūra (Ginevičius, Sūdžius, 2005).

Žvinklys, Vabalas (2006) teigia, kad įmonę supa tam tikra aplinka, kurią suskirsto į vidaus (mikroaplinką), t. y. verslo veiklos (artimąją) (angl. Industry), ir makroaplinką (foninę). Įmonės

verslo veiklos aplinką sudaro tie subjektai, kuriems įmonė gali turėti tiesioginės įtakos (sudarydama su jais sutartis), pavyzdžiui: tiekėjai, produkcijos pardavėjai, vartotojai, tarpininkai. Su šiais aplinkos subjektais įmonė palaiko abipusiškus sąveikos ryšius.

Į makroaplinkos (foninės) aplinkybes įmonė reaguoja kitaip – čia ji gali tik prisitaikyti. Tačiau kryptingai paveikti savo aplinkos ji dažniausiai negali. Rinkos konjunktūra (t.y. prekinio ūkio padėtis, veikianti patį ūkį), valstybės politika ir kai kurios kitos aplinkybės įmonei nepavaldžios – įmonė turi arba joms paklusti, arba kaip nors jas neutralizuoti ar išsisukti nuo jų poveikio (Žvinklys, Vabalas, 2006).

Jucevičius (1998), makroaplinkai dar išskiria bendruomenę, vyriausybę, teisę. Makroaplinka yra netiesioginio veikimo. Jei valdžia ir teisės institucijos korumpuotos, o žiniasklaida paperkama, sunkiau vadovautis prieštariniais ir kaitaliojamais norminiais aktais, plėtoti rinkos santykius ir tuo labiau galima tikėtis, kad atsiras grupuočių, stambių monopolistų, kurie pasinaudos savo galimybėmis paveikti makroaplinkos veiksnius savo naudai nepaisant visos ekonomikos ir visuomenės interesų (Jucevičius, 1998).

Ginevičiaus, Sūdžiaus (2005) teigimu, mikroaplinka aprėpia pačią organizaciją, jos tarnybas, aprūpinimo ir realizavimo sistemą, pirkėjus, klientus, partnerius, verslo tarpininkus, konkurentus ir kitą sąsajos auditoriją, visas jėgas, veikiančias įmonės veiklos galimybes (Ginevičius, Sūdžius, 2005).

Žvirblis (1997) teigia, kad makroaplinka yra, kaip įmonės (organizacijos) rinkovados sistemą veikiančių bendrųjų išorės jėgų ir veiksmų bei objektų visuma. Svarbi nuostata: makroaplinka, kaip bendrųjų išorės jėgų, veiksmų ir objektų visuma, turinti poveikį įmonės (organizacijos) rinkovados sistemai, vertintina tuo aspektu, kiek ji suteikia arba netgi lemia palankias verslo galimybes, bet kartu sukelia ir grėsmę verslui (Žvirblis, 1997).

Šie autoriai : Porter (1998), Hao (2000), Smith (2003), Hair ir kiti (2003), Kotler ir kiti (2003) teigia, kad verslo makroaplinkos tyrimai padeda sumažinti nepalankią aplinkos pokyčių įtaką, o dažnai – ir panaudoti šiuos pokyčius (kaip atskleistas naujas galimybes) įgyjant konkurencinį pranašumą ((Porter (1998), Hao (2000), Smith (2003), Hair ir kiti (2003), Kotler ir kiti (2003)).

Lydeka, Drilingas (2001) teigia, kad ir kokie būtų tobuli prekių paklausos nustatymo būdai, rezultatų patikimumas bus menkas, jeigu neatsižvelgsime į paklausos sezoniškumą.

Paklausos sezoniškumą nusako metų sezono kaita, oro temperatūra, krituliai, atostogų metas, išveiginės bei šventinės dienos. Kasmet ypač padaugėja kalėdinių pirkinių. Sezoningai paklausos svyravimai ypač svarbūs prekiaujant vartojimo reikmenimis, teikiant paslaugas (Lydeka, Drilingas, 2001).

1.2.2 Vidaus aplinkos veiksniai

Ginevičius, Sūdžius (2005) teigia, kad organizacijai svarbi fizinė aplinka: darbo vietos, jų įranga, išdėstymas, patogumas, atitikimas ekologinius reikalavimus, pastatai ir statiniai bei jų išdėstymas, privažiavimas, susisiekimas, ryšiai, integracija ir infrastruktūra, interjeras ir eksterjeras, kraštovaizdis, dislokacijos vieta, kaimynystė ir kita (Ginevičius, Sūdžius, 2005).

Milneris (2003) vidinei aplinkai priskiria savininkus, vadovus, specialistus ir kitus darbuotojus. Vidinei organizacijos aplinkai priskiria ir visa, ką sukuria sudaro organizacijos personalas: organizacinė struktūra: skyriai, poskyriai, tarnybos ir jų funkcijos, ryšiai, pavaldumas, organizaciniai ir technologiniai procesai bei finansiniai santykiai. Ši aplinka susideda iš organizacijos tikslų ir konkrečių užduočių, projekcinio kuriamojo potencialo, aprūpinimo ir realizavimo potencialų, materialinių ir finansinių galimybių, personalo, organizacinės struktūros ir taikomos technologijos (Milneris, 2003).

Ginevičius, Sūdžius (2005) teigia, kad organizacijos valdymo sistema yra tarpusavyje susijusių priemonių, reikalingų valdymo strategijai parengti ir įgyvendinti, visuma. Organizacijos valdymo sistema aprėpia narius ir elementus, tikslus, operacijas, funkcijas bei priemones, glaudžiai susijusias su ūkine komercine veikla ir yra jos veikiamą (Ginevičius, Sūdžius, 2005).

Butkus (2002) teigia, kad organizacijos struktūra yra organizacijos kaip sistemos sandara ir vidinė forma. Organizacijos struktūra yra tarpusavyje susijusių elementų ir jų sistemų, užtikrinančių ūkio komercinės veiklos vykdymą, vartotojų poreikių tenkinimą ir tikslų įgyvendinimą, visuma (Butkus, 2002).

Zakarevičius (2003) teigia, kad organizacijos valdymo struktūra suvokiama kaip reguliuojanti jos padalinių ir darbuotojų veiklą visuma. Organizacija, tvarkydama ir planuodama savo veiklą, gali įvairiai kurti savo struktūrą: išskirti žmones ir poskyrius pagal vieną produktą ar jo rūšį, organizuoti darbą pagal tam tikras rinkas, jos segmentus ar aptarnavimo zonas, specializuojantis atskirai vidaus ir atskirai užsienio ir tarptautinėse rinkose, per funkcinį darbo pasidalijimą: tyrimus, asortimentą, rėmimo organizavimą, kontrolę. Vadovaujantis mišriais principais, pavyzdžiui, funkcinio rinkos, produkto ir rinkos bei kitais (Zakarevičius, 2003).

Milneris (2003) vidinę organizacijos aplinką suskirsto į šias dalis: valdymo objektą, personalą, technines ir technologines sistemas, valdymo subjektą: socialines organizacines sistemas, organizacijos valdymo ir kitas struktūras, kapitalą: finansavimo šaltinius, išteklius, tikslus ir uždavinius (Milneris, 2003).

Vasiliauskas (2001) teigia, kad yra pripažintos kelios bazinės organizacijos valdymo struktūros:

1. paprastoji arba mažos organizacijos struktūra,
2. funkcinė,

3. daugiaskyrė (M – formos), orientuota į produktą ar į rinką,
4. cechinė (padalinių),
5. matricinė, sudaryta pagal kelius požymius iš karto (pavyzdžiui, pagal produktus ir rinkas),
6. tinklinė,
7. mišrioji (Vasiliauskas, 2001).

Įmonės organizacinė valdymo struktūra – tai dviejų ar daugiau asmenų sąmoningai koordinuojama sistema, tai padalinių, valdymo lygių ir funkcinų sričių ryšiai. Pagrindiniai įmonės organizacinės valdymo struktūros elementai, lemiantys jos funkcionavimą: žmonių grupė, bendras tikslas, bendras darbas, atsakomybė (Mackevičius, 2007).

Tinkamai sukurta įmonės organizacinė valdymo struktūra turi užtikrinti: visų ūkinių operacijų ir procesų sėkmingą planavimą, atlikimą, apskaitą ir kontrolę, valdžios ir pareigūnų tarp visų įmonės padalinių ir jos narių tolygų pasiskirstymą, atsakomybę už operacijų atlikimą.

Įmonių organizacinė valdymo struktūra daugiausia priklauso nuo įmonės veiklos pobūdžio, dydžio, statuso, savininkų norų ir kt.

Nors įmonės viena nuo kitos skiriasi įvairiais aspektais, tačiau turi tam tikras bendras charakteristikas. Įmonė, pradėdama ir plėtodama savo veiklą, pirmiausia turi turėti išteklių, tinkamai juos naudoti ir valdyti. Svarbu teisingai organizuoti darbo pasidalijimą. Darbo pasidalijimas gali būti vertikalus ir horizontalus. Įmonės organizacinėje valdymo struktūroje svarbus vaidmuo skiriamas padaliniams. Padaliniai gali būti kuriami pagal veiklos panašumus, naudojamus išteklius, gaminamus produktus, vykdomus projektus ar programas, pagal vartotojus, atsakomybę už pajamas, išlaidas, investicijas ir kt. (Mackevičius, 2007).

Įmonių vadovai turi didelę įtaką kuriant įmonės veiklą, jos politiką ir strategiją. Ypač svarbūs vadovų veiksmai skatinant įmonės veiklos procesų organizavimą ir tobulinimą, atliekant rinkos tyrimą, įgyvendinant visuotinės kokybės vadybą ir taupų išteklių naudojimą, bendraujant su tiekėjais ir pirkėjais, profesinėmis organizacijomis ir valstybinėmis institucijomis. Įmonių vadovai daugiau dėmesio turi skirti įmonės produkcijos ir paslaugų konkurenciniam pranašumui įgyti, nustatyti prevencines priemones, užkertančias kelią prastai produktų ir paslaugų kokybei. Vadovų veiksmai, jų vykdoma politika lemia įmonės veiklos rezultatus. Įmonės vadovų privalumas – sutelkti įmonės kolektyvą numatytiems tikslams pasiekti. Ypač daug dėmesio turi skirti įmonės veikos perspektyvoms. Į įmonės veiklos tobulinimo procesą turi būti įtraukti visi padaliniai, jų vadovai, geriausi darbuotojai. Geras įmonės vadovas visada skiria daug dėmesio, kad jo darbuotojai tobulėtų, nuolat keltų profesinį lygį, jis nebijo, kad jo pavaduotojai ar darbuotojai bus geresni už jį. Vadovas turi labai gerai pažinti savo darbuotojus, pripažinti jų nuopelnus ir deramai juos vertinti. Vadovas turi būti veiksmingos veiklos organizatorius. Vadovas privalo savo darbą planuoti

perspektyviai, visad būti pasirengęs priimti naujoves, turėti drąsos pripažinti priėmus neteisingą sprendimą.

Mullins (1993) teigia, kad kiekvienas vadovas turi savo veiklos stilių, kuris vadinamas lyderio stiliumi. Lyderio stilius – tai yra būdai, kuriais lyderis atlieka savo funkcijas ir kaip jis elgiasi su tam tikros grupės žmonėmis. Literatūroje dažniausiai skiriami trys lyderio stiliai: autoritarinis (autokratinis), demokratinis, anarchistinis (nesikišimo) (Mullins, 1993).

Vadovavimo stiliui įtaką daro aplinka, t.y. ta terpė, kurioje dirba vadovas. Jo elgesį lemia jo paties vidaus ir išorės aplinkos veiksniai. Labai svarbus yra pavaldinių (grupės narių) vaidmuo. Pavaldiniai gali būti kompetentingi ir nekompetentingi, geranoriški ir ne geranoriški, motyvuoti ir nemotyvuoti, norintys ir nenorintys dirbti bei kurti ir pan. Pavaldiniai tam tikru mastu formuoja vadovo veiklos stilių. Pagrindinis vadovo veiklos stiliaus požymis yra tas, kiek pavaldiniams suteikiama laisvės savarankiškai veikti. Įmonės vadovas turi būti kūrybiškas, t.y. faktus ir duomenis analizuoti, juos kritiškai vertinti, ieškoti būdų, kaip problemų sprendimui panaudoti naujas idėjas ar modifikuoti senas. Vadovas turi stengtis, kad jo sprendimai būtų susieti su įmonės pagrindiniais tikslais ir organizuoti darbą taip, kad kiekvienas darbuotojas suprastų įmonės tikslus ir norėtų juos pasiekti (Mackevičius, 2007).

Personalo valdymo politika – labai svarbus veiksnys siekiant gerų įmonės finansinių rezultatų. Darbuotojų organizavimas ir valdymas, jų kompetencijos ir profesionalumo didinimas, darbuotojų ir įmonės tikslų suderinimas, įtraukimas į valdymą, tarpusavio bendradarbiavimas ir rūpinimasis darbuotojais – tai pagrindinės sritys, kuriose galima tobulinti personalo valdymo politiką ir sėkmingai siekti numatytų įmonės tikslų. Įmonės valdymo politikoje turi būti nurodytos konkrečios tarnybos ar asmenys, tiriantys klientų poreikių patenkinimą.

Įmonės personalą sudaro darbdaviai, arba savininkai, ir darbuotojai. Kiekvienoje įmonėje turi būti parengta personalo valdymo politika, kurios svarbiausios sudedamosios dalys yra šios: personalo strategijos numatymas, darbuotojų parinkimas, darbuotojų mokymas ir ugdyimas, atlyginimas už darbą, darbuotojų santykių valdymas (Summers, 1981).

Pasak Dessler (2001), personalo valdymas bei politika apėmia tokias sritis: darbuotojo darbo analizę (darbo projektavimą), darbo jėgos poreikių planavimą ir kandidatų verbavimą, kandidatų atranką, naujųjų darbuotojų orientavimą ir mokymą, darbo užmokesčio ir atlyginimų valdymą (kaip mokėti darbuotojams už jų darbą), išmokas ir naudas, darbo įvertinimą, bendravimą (pokalbius, patarimus, drausmingumą), mokymą ir tobulinimą, darbuotojų išipareigojimų ugdymą (Dessler, 2001).

Ginevičius, Sūdžius (2005) teigia, kad personalas ir jam skirti pagrindiniai fondai (ypač aktyvioji dalis) lemia veiklos objektyvias galimybes. Besikeičiančios veiklos apimtys, nekeičiant darbuotojų skaičiaus ir pagrindinių priemonių, labiausiai priklauso nuo šių išteklių (gyvojo ir

sudaiktinti darbo) potencialių galimybių panaudojimo lygio. Kaip naudojami turimi ištekliai, pirmiausia priklauso nuo pirminių elementų (darbo jėgos, pagrindinių fondų) tinkamo suderinimo (kaip jie sujungiami į struktūrinius padalinius ir kaip nustatytas jų tarpusavio ryšys) (Ginevičius, Sūdžius, 2005).

Dessler (2001) teigia, kad sudarant puikiausius planus, sukuriant aiškias organizacines struktūras, sumontuojant modernias surinkimo linijas, taikant įmantrius apskaitos metodus, - vis tiek galima patirti nesėkmę, priimant į darbą netinkamus žmones ar, pavyzdžiui, neskatinant savo pavaldinių (Dessler, 2001).

Buhalterinės apskaitos politika yra nemažiau svarbus negi kiti vidaus veiksnys, darantis tiesioginę įtaką įmonės finansinei būklei ir veiklos rezultatams.

Pagal Verslo apskaitos standartus, tai pačiai ūkinei operacijai registruoti, įvertinti ir apibendrinti gali būti taikomi keli skirtingi buhalterinės apskaitos metodai. Įmonė turi pasirinkti ir taikyti tik vieną iš standartuose nurodytų metodų, t.y. tą, kuris teisingiausiai parodytų įmonės finansinę būklę (turtą, nuosavą kapitalą, išipareigojimus) ir veiklos rezultatus (pajamas ir sąnaudas) bei pinigų srautus. Kai Verslo apskaitos standartuose nėra konkrečių nurodymų tam tikroms operacijoms atvaizduoti apskaitoje, įmonės vadovybė turi parengti tokią apskaitos politiką, kuri užtikrintų, jog finansinėje atskaitomybėje pateikta informacija būtų naudinga jos vartotojams, teisingai parodytų įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus, parodytų ūkinių operacijų ir įvykių turinį bei ekonominę prasmę, o ne tik formalius pateikimo reikalavimus, būtų nešališka ir neutrali, būtų parengta vadovaujantis bendraisiais apskaitos principais, būtų visais reikšmingais atžvilgiais išsami (Verslo apskaitos standartai, 2004).

Buhalterinės apskaitos politika gali nulemti įmonės finansinę būklę ir veiklos rezultatus, tai ji turi būti parengiama ne tik vadovaujantis Verslo apskaitos standartais, bet, svarbiausia, atsižvelgiant į konkrečias sąlygas, verslo sąlygas, verslo pobūdį ir ypatybes. Įmonėse, kurios skiriasi nuosavybės forma, dydžiu, veiklos sritimis ar verslo organizavimo forma, turi būti vienodi tik bendrieji apskaitos principai, o apskaitos politika iš esmės gali skirtis (Mackevičius, 2007).

Mačernienė (2004) teigia, kad taikomi ilgalaikio ir trumpalaikio turto įkainojimo būdai, pajamų ir sąnaudų pripažinimas, gamybos išlaidų apskaita, išigyty ir parduotų prekių savikainos nustatymas, atidėjimų sudarymas ir pan., kiekvienoje įmonėje gali būti skirtingi ir net unikalūs (Mačernienė, 2004).

Valužis ir Palubinskienė (2005) teigia, kad apskaitos politika turi apimti visą apskaitos sistemą, kurios duomenys būtų kaupiami finansinei bei mokesatinei atskaitomybei sudaryti ir valdymo poreikiams – planavimui, analizei, vidaus kontrolei ir prognozavimui. Šie autoriai į apskaitos politiką siūlo įtraukti:

- visus pasirinktus (o ne visus, kurie egzistuoja) turto įkainojimo būdus, kurie turi būti taikomi toje įmonėje sudarant finansinę ir mokestinę atskaitomybę;
- atidėjimų, neapibrėžtųjų išpareigojimų ir garantinio aptarnavimo nustatymo principus ir apskaitos metodiką;
- pinigų apskaitos ir apsaugos bei operacijų užsienio valiuta apskaitos metodiką;
- verslo sujungimo arba atskyrimo (jei įmonei aktualu) apskaitos metodiką;
- priemonių susietų su aplinkos apsauga, energijos taupymu, ekologiškai švarių medžiagų panaudojimu, vandens taršos ir taršos mažinimo apskaitos metodiką;
- kapitalo, rezervų ir akcijų apskaitos metodiką;
- atsiskaitymų su tiekėjais, pirkėjais, biudžeto, kredito organizacijomis, darbuotojais, Sodra ir kt. apskaitos metodiką;
- konsoliduotos apskaitos ir finansinės atskaitomybės metodiką (jei įmonei to reikia);
- finansinių rezultatų nustatymo, koregavimo ir paskirstymo apskaitos metodiką (Valužis, Palubinskienė, 2005).

Įmonės vadovas apskaitos politiką turi patvirtinti įsakymu, prisiimdamas atsakomybę ir už jos įgyvendinimą. Neretai apskaitos politika keičiama iš esmės pasikeitus įmonės veiklos sritims ir sąlygoms, reorganizavus įmonę, pasikeitus savininkams ir pan. Įmonės apskaitos politika turi būti keičiama nuo ataskaitinio laikotarpio pradžios (Mackevičius, 2007).

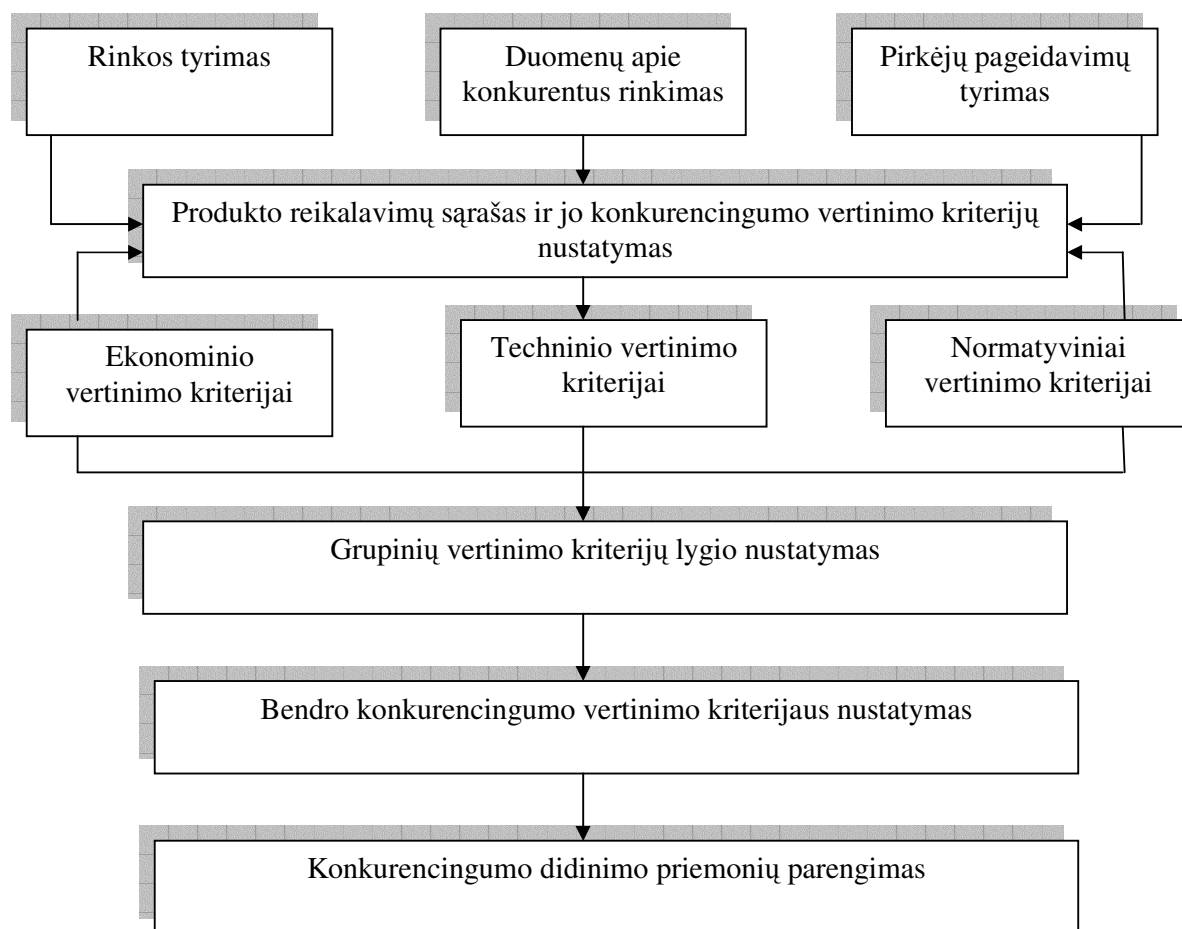
Kalčinsko (2001) teigimu, kiekvienos įmonės administracija nustato individualią įmonės apskaitos politiką, kurios, veddami apskaitą bei rengdami finansinę atskaitomybę, privalo laikytis tos įmonės buhalterijos darbuotojai. Finansinės apskaitos politika vadinamos tam tikros įmonių vadovų pasirinktos apskaitos vedimo taisyklės, kurias taikant, vadovo nuomone, geriausiai atspindimi tų įmonių veiklos rezultatai bei įmonių finansinė padėtis. Įmonės buhalteriai laikosi pasirinktos apskaitos politikos nuostatų veddami einamąją buhalterinę apskaitą, o pastarosios pagrindu rengia metinę finansinę atskaitomybę (Kalčinskas, 2001).

1.3. Įmonių veiklos ekonominio vertinimo rodikliai.

1.3.1. Įmonės veiklos nefinansinis vertinimas

Pardavimų analizė. Pagal Bagdžiūnienę (2005) įmonė siekdama sudaryti savo produktų pardavimo prognozę, pirmiausia turi įvertinti jų pardavimo galimybę rinkoje – atlikti konkurencingumo analizę (žr. 2 pav.).

Pasak Bagdžiūnienės pardavimo pajamų struktūra yra reikšmingas veiksnys, turintis įtakos veiklos rezultatui – pelnui.

2 pav. Produkto konkurencingumo analizės schema (Bagdžiūnienė, 2005).

Aurių grupė teigia, kad pardavimų analizė – tai detalus pardavimų masto kitimų tyrimas, siekiant nustatyti silpnąsias ir stipriąsias pardavimų vietas. Analizė apima duomenų apie pardavimus rinkimą ir analizavimą. Pardavimų apskaitos rezultatai įvertinami šiais rodikliais: pardavimų mastais, pelnu (nuostoliu), pardavimais, tenkančiais prekybos ploto vienetui, pardavimais tenkančias vienam gyventojui, pardavimo personalo skaičiumi, pardavimų mastu, tenkančiu vienam darbuotojui. Šių rodiklių analizė leidžia nustatyti pardavimų efektyvumą (Sakalas, Vanagas, Martinkus ir kiti, 1996).

Pagal Gronską (2006) yra reikalinga produkcijos struktūros ir asortimento analizė. Reikia skirti produkcijos asortimentą ir nomenklatūrą. Produkcijos nomenklatūra – tai jos pavadinimų išvardijimas (sąrašas). Produkcijos asortimentas – tai jos pavadinimų išvardijimas nurodant kiekvienos produkcijos rūšies apimtį. Produkcijos asortimentas gali būti: detalus, jeigu apima visus įmonės gaminamus gaminius ir mažiau išplėstas, sustambintas, vadinamas grupinis asortimentas (Gronskas, 2006).

Žvinklio ir Vabalo (2006) teigimu įmonių pardavimo pajamomis (apyvarta) yra laikoma suma, kuri nustatoma sudedant visų parduotų gaminių (prekių, paslaugų) pajamas (žr. 2 priedą).

Pardavimo pajamoms apskaičiuoti naudojamų kainų dydis nustatomas įmonės ir kliento susitarimu. Vadinasi, pajamų dydį lems tikroji vertė. Pajamos yra pripažįstamos kaupimo principu, t. y. Apskaitoje registruojamos tada, kai jos uždirbamos, neatsižvelgiant į pinigų gavimą (Žvinklys, Vabalas, 2006).

Pasak Bagdžiūnienės (2005) finansų ir marketingo veiklos apibendrinantis rodiklis yra rinkos valdymo koeficientas. Nustatant kiekvieno gaminio produkto naudingumą ar nenaudingumą, jis apskaičiuojamas kiekvienam produktui atskirai (žr. 2 priedą).

Dažnai būna sudėtinga apskaičiuoti konkretaus produkto ribines sąnaudas, todėl formulėje ribiniai kaštai keičiami vidutinėmis sąnaudomis ir apskaičiuojamas maržos rodiklis. Šis rodiklis skaičiuojamas kiekvienam produktui atskirai iš kainos atimant vidutines sąnaudas. Taip gali būti apskaičiuojamas produkto pelningumas (žr. 2 priedą) (Bagdžiūnienė, 2005).

Bagdžiūnienė (2005) teigia, kad pardavimo apimties analizei atlikti turi būti apskaičiuojami šie rodikliai: bendroji produkcija, prekinė produkcija, parduota produkcija.

Produkcijos savikaina yra vienas iš nedaugelio įmonės ūkinės veiklos rodiklių. Mackevičiaus (2003) teigimu buhalterinės ir ūkinės veiklos analizės literatūroje produkcijos savikaina dažniausiai buvo traktuojama kaip įmonės ūkinės veiklos kokybinis rodiklis, parodantis įmonės išlaidas, susijusias su produkcijos gamyba ir pardavimu (Mackevičius, 2003).

Urnėžiaus (2005) teigimu prekių apyvarta yra vienas iš pagrindinių rodiklių, kuriais vertinama mažmeninių prekybos įmonių ūkinė veikla.

Išlaidų analizė. Mackevičius (2003) teigia, kad išlaidas galima apibūdinti kaip įmonės veiklos efektyvumo matą. Išlaidų duomenys naudojami įmonės ir jos padalinių veiklos rezultatams išaiškinti, organizacinių techninių priemonių, plėtojant ir tobulinant gamybą, ekonominiam efektyvumui nustatyti, taip pat planuojant ir analizuojant įmonės ūkinę veiklą. Išlaidų mažinimas visada buvo, yra ir bus svarbi ekonominė problema. Išlaidos yra vienas iš svarbiausių rodiklių, kuris vertinamas priimant valdymo sprendimus (Mackevičius, 2003).

Pasak Mackevičiaus ir Poškaitės (1998), išlaidų klasifikavimas turi labai svarbią reikšmę atliekant išlaidų analizę. Tinkamas išlaidų klasifikavimas padeda greičiau ir objektyviau surinkti informaciją apie išlaidas įvairiais aspektais ir įvairiuose valdymo lygiuose. Tik gerai parengta išlaidų klasifikavimo sistema padeda įmonės vadovams priimti teisingus valdymo sprendimus ir siekti numatytų tikslų (Mackevičius, Poškaitė 1998).

Mackevičius (2003) teigia, kad manoma, jog nėra universalios išlaidų klasifikavimo sistemos, nes kiekviena įmonė turi skirtingus savo veiklos tikslus. Todėl kiekvienu atveju išlaidas reikia skirstyti pagal tai, kokie yra keliami tikslai. Priklausomai nuo įmonės keliamų tikslų, susidariusios

situacijos ir veiklos strategijos turi būti parenkami požymiai, pagal kuriuos tikslinga išlaidas klasifikuoti. Dažniausiai išlaidos klasifikuojamos šiais tikslais:

1. Valdymo sprendimams priimti. Tik gerai parengta išlaidų klasifikavimo sistema padeda įmonių vadovams priimti teisingus valdymo sprendimus ir siekti numatytų tikslų.
2. Įmonių veiklos analizei atlikti. Išlaidų klasifikavimas padeda geriau įvertinti tam tikras išlaidas, pagrįsti jų susidarymą, numatyti jų mažinimo rezervus. Netinkamas išlaidų klasifikavimas gali turėti įtakos ir galutiniam finansiniam rezultatui.
3. Produkcijos savikainai kalkuliuoti. Gerai parengta išlaidų klasifikacija padeda tiksliau apskaičiuoti ne tik produkcijos vieneto, bet ir jos sudedamųjų dalių – detalių, mazgų ir pan. savikainą. Kai nėra tinkamos išlaidų klasifikacijos, nuolat susiduriama su problema, kurias išlaidas įskaityti ir kurių neįskaityti į tam tikros produkcijos ar kitų kalkuliavimo objektų savikainą.
4. Kontrolei, reguliavimui ir prognozavimui. Tinkamas išlaidų klasifikavimas padeda įmonių vadybininkams kontroliuoti visų rūšių išlaidas visuose įmonės padaliniuose, stebėti, kaip jos susidaro, ieškoti būdų ir galimybių joms mažinti. Remiantis nustatytais išlaidų klasifikavimo požymiais, lengva prognozuoti tam tikrų išlaidų didėjimo ar mažėjimo tendencijas ateityje (Mackevičius, 2003).

Pasak Mackevičiaus, Poškaitės (1998), išlaidos skirstomos pagal jų elgesį arba priklausomybę nuo veiklos apimties, t. y. į kintamas ir pastovias. Ši klasifikacija labai svarbi nustatant išlaidų, veiklos apimties ir pelno santykį. Vis daugiau dėmesio pradėta skirti pastovioms išlaidoms. Todėl skiriamos 3 jų grupės: 1) ilgalaikės išlaidos (pvz., pastatų amortizacija); 2) einamosios išlaidos, būtinos įmonių veiklai (pvz., mokesčiai, draudimas); 3) užprogramuotos išlaidos, kurios tiesiogiai nesusijusios su įmonės ūkine gamybine veikla; jas valdo vadovai (pvz., reklamos, tyrimų ir plėtotės išlaidos). Be to, išlaidos klasifikuojamos pagal gamybos valdymo funkcijas. Pagal šį požymį išlaidos skirstomos į: 1) gamybos išlaidas, kurias tiesiogiai nulemia gamybos procesas; 2) realizavimo išlaidas; 3) administracines išlaidas, susijusias su įmonės valdymo personalo išlaikymu (Mackevičius, Poškaitė, 1998).

Žvinklys ir Vabalas (2006) teigia, kad skaičiuoti išlaidas yra svarbu, bet kurios nuosavybės formos įmonėms. Ypač svarbu mokėti skaičiuoti išlaidas nustatant kainas, vertinant jų dydžio pagrįstumą, sudarant verslo subjektų mokesčių deklaracijas, pelno, pinigų srautų planus bei ataskaitas (Žvinklys, Vabalas 2006).

Mackevičius (2005) mano, kad išlaidų analizė turi būti atliekama nuosekliai. Kiekvienos įmonės išlaidas siūlo analizuoti tokiu nuoseklumu:

1. visų išlaidų apimties analizė;
2. išlaidų analizė pagal padalinius ar atsakomybės cechus;
3. išlaidų analizė pagal veiklos sritis;

4. išlaidų ir pajamų lyginimo analizė;
5. konkrečių išlaidų straipsnių analizė (Mackevičius, 2005).

Mackevičiaus, Poškaitės (1998) teigimu, išlaidos gali būti klasifikuojamos pagal įvairius požymius. Dažniausiai tai priklauso nuo informacijos, kurios reikia vadovams tam tikriems sprendimams priimti ar tikslams pasiekti (Mackevičius, Poškaitė, 1998).

Mackevičius (2003) sutinka su nuostata, kad pagrindinis išlaidų klasifikavimo principas turi būti elastingumas. Elastingumas – tai priklausomybė tarp išlaidų dydžio ir daugelio veiksnių, turinčių įtakos išlaidoms. Išlaidų klasifikavimas kiekvienoje įmonėje, priklausomai nuo jos veiklos ypatybių, turėtų būti individualus, t. y. padėtų pasiekti ne tik įmonės, bet ir jos padalinių tikslus. Išlaidų apskaitos ignoravimas gali turėti skaudžių padarinių kiekvienai įmonei. Įmonių vadovai turi žinoti savo produkcijos savikainą, žinoti, kokias išlaidas, kokiais būdais ir priemonėmis galima sumažinti, nepakenkiant kokybei. Nežinant produkto pagaminimo išlaidų, sunku orientuotis konkurencingoje rinkoje ir priimti teisingus sprendimus (Mackevičius, 2003).

Darbuotojų skaičiaus, sudėties ir struktūros analizė. Pasak Ginevičiaus, Sūdžiaus (2005), darbuotojų skaičius negali tinkamai apibūdinti organizacijos dydžio, nes, esant skirtingam apsirūpinimui pagrindinėmis priemonėmis, taip pat ir darbuotojų kvalifikacijai, galima pateikti klaidingas išvadas dėl organizacijos dydžio, taip pat organizacijas, turinčias brangios modernios technikos, negali tinkamai apibūdinti, nes neatsižvelgiama į šios technikos būklę, tarnavimo laiką, kainas, atitinkamą veiklos poreikius ir pan. tačiau tų veiklos sričių, kur darbo mechanizavimo ir automatizavimo lygis yra žemas, darbuotojų skaičius gana objektyviai parodo organizacijos dydį. Didėjant organizacijos dydžiui, atitinkamai didėja jos padalinių skaičius, tampa sudėtingesnė valdymo struktūra (Ginevičius, Sūdžius, 2005).

Leonienė (2001) teigia, kad darbuotojų vaidmens didėjimą verslo pasaulyje lemia: spartus technikos, technologijos, darbo proceso automatizavimas ir kompiuterizavimas, jo lygio kilimas; spartus naujų gamybos ir valdymo metodų taikymas; visuomenės, pačių organizacijų visuomeninio ir ekonominio gyvenimo demokratizavimas, gyvenimo ir mokslo humanizavimas; spartus visuomenės išsimokslinimo ir kultūrinio lygio kilimas; aukšto gyvenimo lygio siekimas; didėjantys žmonių fizinio, materialinio ir socialinio saugumo reikalavimai (Leonienė, 2001).

Mackevičiaus (2005) teigimu, siekiant gerų veiklos rezultatų, kiekvienai įmonei labai svarbu žinoti, kiek ir kokių darbuotojų reikia turėti, kokia turi būti jų kvalifikacija, kokias funkcijas jie gali atlikti, kaip racionaliai paskirstyti jiems darbą ir kt. Tik analizuojant įmonės darbuotojus ir jų veiklą, galima atskleisti rezervus veiklai tobulinti, išvengti neigiamų padarinių ir pasiekti numatytus įmonės tikslus.

Darbuotojų analizę siūloma atlikti tokiu nuoseklumu: darbuotojų sudėties ir struktūros analizė, apsirūpinimo darbuotojais analizė, darbuotojų kaitos analizė, darbuotojų kvalifikacijos kėlimo analizė, darbuotojų socialinio aprūpinimo analizė (Mackevičius, 2005).

Pasak Mackevičiaus (2005), darbuotojų skaičius įmonėse nuolat kinta dėl daugelio priežasčių: dėl įmonės veiklos pobūdžio ir apimties pasikeitimo, naujų technologinių procesų ir valdymo metodų taikymo, vidaus kontrolės sistemos ir darbo organizavimo tobulinimo ir kt. Kinta ir darbuotojų sudėtis. Įmonės darbuotojai skirstomi pagal įvairius požymius: profesijas, darbo pobūdį, vaidmenį gamybos procese, darbo laiką, lytį, santykį su kapitalo savininkais, kitus požymius (darbo stažą, amžių, išsilavinimą, darbo apmokėjimo formas ir kt.).

Darbuotojų sudėtis rodo, iš kokių darbuotojų grupių suformuotas visas įmonės personalas, o darbuotojų struktūra – šių grupių dalį. Atliekant darbuotojų analizę, svarbu nustatyti, dėl kokių priežasčių ir veiksmų pasikeitė darbuotojų sudėtis ir struktūra. Gerai atlikta darbuotojų sudėties analizė ne tik parodo, ar įmonė yra apsirūpinusi darbuotojais, bet ir padeda rengti įmonės socialinio plėtojimo programą (Mackevičius, 2005).

Brazaitis ir Subačienė (2006) teigia, kad įmonės pagrindinės (gamybinės) veiklos analizės sistemos dalis – darbo rodiklių analizė, nusakanti darbuotojų sudėtį ir struktūrą, apsirūpinimą darbuotojais, jų kaitą, kvalifikacijos kėlimą, socialinį apsirūpinimą ir kitus aktualius su darbuotojais susijusių rodiklių aspektus. Rodikliai suskirstyti į keturias grupes: darbuotojų, darbo našumo, darbo užmokesčio fondo, darbo laiko naudojimo (Brazaitis, Subačienė, 2006).

Mackevičiaus ir Poškaitės (1998) teigimu, visi darbuotojai įmonėse skirstomi į dvi grupes: pagrindinės ir antrinės veiklos darbuotojus.

Labai svarbu, kad įmonėse būtų mažinamas antrinės veiklos darbininkų ir administracijos darbuotojų skaičius, kad būtų didinamas pagrindinės veiklos darbininkų lyginamasis svoris bendrame įmonės darbuotojų skaičiuje. Tai padeda didinti produkcijos gamybą ir darbo našumą (Mackevičius, Poškaitė, 1998).

Analizuojant tikslinga nustatyti absoliutinį ir santykinį darbuotojų skaičiaus pasikeitimą. Absoliutinis darbuotojų skaičiaus pasikeitimas nustatomas iš ataskaitinių metų darbuotojų skaičiaus atėmus praėjusių (planinį ar ankstesnių) metų darbuotojų skaičių. Pasikeitus gamybos apimčiai, gali pasikeisti ir darbuotojų skaičius. Dėl to apskaičiuojamas ir santykinis darbuotojų skaičiaus pasikeitimas, kaip skirtumas tarp ataskaitinių ir planinio arba praėjusių metų darbuotojų skaičius sukoreguoto atsižvelgiant į ataskaitinių metų gamybos apimtį. Dažniausiai skaičiuojamas tik pagrindinės veiklos darbuotojų skaičiaus santykinis nukrypimas, nes jis daro didžiausią įtaką produkcijos apimties kitimui.

Mackevičius, Poškaitė (1998) teigia, kad darbininkų sudėtis gali būti analizuojama pagal tokius požymius: pagal profesijas, kvalifikacijos lygį (kategorijas), vaidmenį gamybos procese

(pagrindinės ir antrinės veiklos), pagal darbo apmokėjimo formas (vienetininkai ir laikininkai), išsilavinimo lygį, darbo stažą, amžių, lytį ir pan.

Darbuotojų sudėtis rodo, iš kokių darbuotojų grupių suformuotas visas įmonės personas, o struktūra rodo šių grupių lyginamąjį svorį.

Atliekant darbuotojų analizę, svarbu nustatyti, dėl kokių priežasčių ir veiksnių pasikeitė darbuotojų skaičius, sudėtis ir struktūra. Gerai atlikta darbuotojų skaičiaus, sudėties ir struktūros analizė ne tik parodo, ar įmonė yra apsirūpinusi darbuotojais, bet ir padeda rengiant įmonės socialinio plėtojimo programą.

Pasak Mackevičiaus ir Poškaitės (1998), darbuotojų kaita yra natūralus reiškinys. Įprasta, kad vieni darbuotojai priimami į darbą, kiti – atleidžiami. Darbuotojų kaitai apibūdinti dažniausiai skaičiuojami šie trys koeficientai: apyvartumo, priėmimo, atleidimo (3 priedas).

Darbuotojų kaitos koeficientai skaičiuojami tam tikrais laikotarpiais; jų palyginimas suteikia vadovams daug informacijos, reikalingos darbuotojų politikai nustatyti. Ypač vertinga ilgesnio laikotarpio darbuotojų kaitos analizė, padedanti nustatyti darbuotojų kaitos priežastis ir tendencijas.

Darbuotojų būtiną apyvartumo koeficientas parodo darbuotojų, atleistų dėl pateisinamų priežasčių, lyginamąjį svorį bendrame vidutiniame sąrašiniame darbuotojų skaičiuje. Šis koeficientas susijęs su nebūtiną apyvartumo koeficientu, kuris parodo darbuotojų, atleistų dėl nepateisinamų, neobjektyvių priežasčių, lyginamąjį svorį bendrame vidutiniame sąrašiniame darbuotojų skaičiuje.

1.3.2 Įmonės veiklos finansinės vertinimas

Finansinės analizė. Galinienė (2007) ir Mašalaitytė (2007) teigia, kad įmonės ūkinės finansinės būklės analizė – viena iš svarbiausių verslo vertinimo sistemos sudedamųjų dalių. Įmonės ūkinė finansinė analizė apima finansinius rezultatus praeityje, dabartyje ir tikėtinus rezultatus ateityje (Galinienė, Mašalaitytė, 2007).

Raus (1995) manymu, kad išsami finansinė analizė leidžia suvokti įmonės finansinį mechanizmą, nustatyti, kaip yra panaudojami finansiniai ištekliai jos veikloje, kokia turto būklė ir kapitalo apyvartos greitis, naudojamų pagrindinių priemonių pelningumas (Raus, 1995).

Kitos autorės (Teploja, 1998) teigimu, pagrindinis finansinės analizės tikslas – įmonės finansinio stabilumo, investicijų patikimumo ir pelningumo įvertinimas (Teplova, 1998).

Įvairūs finansinių ataskaitų rodikliai, atsižvelgiant į jų turinį, struktūrą ir skaičiavimo metodiką, analizuojami įvairiais būdais, atskleidžiančiais kokį nors įmonės veiklos aspektą, ypatybę arba dėsningumą. Užsienio literatūroje išskiriamos trys finansinės analizės rūšys:

1. Horizontalioji analizė. Tai dvejų ar daugiau metų finansinių ataskaitų duomenų palyginimas. Ši analizė padeda nustatyti atitinkamų rodiklių dinamiką, kuri išreiškiama absoliučiais dydžiais arba procentais.

Ruchovienė (1998) išskiria šiuos horizontaliosios analizės trūkumus: sisteminant duomenis susidaro labai didelės lentelės, kurias sunku analizuoti, galima susipainioti skiltyse ar skaičiuose. Sudarant lenteles, kuriose susisteminami kelių finansinių metų duomenys, sunku parinkti rodiklių palyginimo bazę. Nors ši analizė puikiai padeda nustatyti atskirų finansinių rodiklių kitimo tendencijas, tačiau netiria šių pasikeitimų priežasčių. Todėl antrasis analizės etapas yra vertikalioji analizė (Ruchovienė, 1998).

2. Vertikaliosios analizės tikslas - kiekvieną rodiklį palyginti su baziniu dydžiu ir išreikšti procentais. Todėl vertikalioji analizė dar vadinama struktūrine analize. Ši analizė leidžia stebėti atskirų sistemos elementų tarpusavio ryšį ir įtaką. Atliekant detalią balanso analizę, gaunamos kiekvieno balanso aktyvo ir pasyvo skyriaus straipsnių reikšmės. Apibendrintai galima teigti, kad atliekant vertikalią analizę, galima įvertinti ar optimaliai ir racionaliai panaudojami grynieji pinigai įmonėje, nustatyti nuosavybės rodiklių finansinę struktūrą ir jų kitimo priežastis, atskleisti įmonės pajamų ir sąnaudų struktūrą ir jų kitimo priežastis. Z.Gaidienės (1998) teigimu, vertikalioji pelno (nuostolio) ataskaitos analizė, padeda įvertinti įmonės pelningumą, išlaidas, veiklos pelno lygį, ypatingo pelno (nuostolio) lyginamąjį svorį pardavimų apimtyje. Gauti duomenys parodo įmonės ūkinės ir administracinės valdymo veiklos pelningumą, t.y. kokia veiklos sfera turi neigiamą ar teigiamą įtaką grynojo pelno rodikliui (Gaidienė, 1998).

3. Santykinė analizė. Santykinių rodiklių analizė labai plačiai taikoma atliekant lyginamąją kelių įmonių ir tam tikro laikotarpio analizę. Taikant santykinius rodiklius galima palyginti skirtingų įmonių finansines ataskaitas arba vienos įmonės tam tikro laikotarpio finansinius rodiklius (Įmonių finansinės ir ekonominės veiklos vertinimas ir prognozės).

Pagal Mackevičių ir Poškaitę (1997) finansinė analizė atliekama remiantis finansinių ataskaitų duomenimis. Svarbiausios atskaitomybės dalys:

- Balansas – jame įmonė parodo disponuojamą turtą ir nurodo, kam jis priklauso. Rodo įmonės situaciją konkrečiu laiko momentu.
- Pelno (nuostolio) ataskaita – apibūdina veiklą per visą ataskaitinį laikotarpį.
- Pinigų srautų ataskaita – rodo piniginių įplaukų ir išlaidų visumą per atitinkamą periodą (Mackevičius, Poškaitė, 1997).

Santykiniai finansiniai rodikliai. Finansiniai koeficientai, naudojami finansinių ataskaitų analizėje, yra geras pagrindas įmonės finansiniam stabilumui įvertinti. Finansiniai koeficientai gali suteikti informacijos apie dvi įmonės valdymo sritis: pajamas, gaunamas iš investicijų ir finansinę įmonės padėtį.

Mackevičius teigia (2007), kad rodiklių analizė padeda nustatyti įmonės mokumą ir pelningumą, plėtros galimybes ir veiklos tęstinumą, įvertinti jos vietą rinkoje tarp konkurentų, verslo ir finansinę riziką, prognozuoti veiklos rezultatus ir daugelį kitų dalykų. Kiekvieno įmonės veiklos rodiklio analizę tikslinga atlikti tam tikru nuoseklumu. Skiriami tokie pagrindiniai rodiklio tyrimo etapai:

1. nustatoma, ar rodiklis teisingai apskaičiuotas;
2. preliminarus vertinimas;
3. nustatomi veiksniai, darantys įtaką rodikliui;
4. nustatomi rodiklio ryšiai su kitais rodikliais ir jų tarpusavio įtaka;
5. apibendrinama gauta informacija.

Rodiklių analizės sekos pasirinkimą lemia daugelis dalykų. Pirmiausia kokia įmonės veikla – pagrindinė (gamybinė, komercinė), finansinė ar investicinė bus tiriama, kiek ir kokie rodikliai bus analizuojami. Labiausiai analizuojamų rodiklių pasirinkimą, jų skaičių ir tyrimo seką lemia analizės tikslai (Mackevičius, 2007).

Iš finansinės atskaitomybės dokumentų galima apskaičiuoti gana daug santykinų rodiklių, todėl tikslinga juos susisteminti. Lietuvių ir užsienio autoriai pateikia skirtingas finansinių rodiklių klasifikacijas (žr. 4 priedą).

Pelno ir pelningumo rodikliai. Pasak Mackevičiaus (2005) pelnas – tai skirtumas tarp įmonės gaunamų pajamų ir joms uždirbti padarytų sąnaudų.

Mackevičius, Molienė, Poškaitė (2008) teigia, kad vienas iš svarbiausių rodiklių yra bendrasis pardavimo pelningumo rodiklis. Nuo jo lygio ir pokyčių priklauso įmonės konkurencingumas, veiklos tęstinumas ir plėtros galimybės. Todėl reikalinga bendrojo pardavimo pelningumo kompleksinė analizė, kuri padėtų atskleisti šio rodiklio pokyčius per tam tikrą laikotarpį, juos lemiančius veiksnius ir priežastis, ryšį su grynuoju pardavimo pelningumu ir mokumo rodikliais. Ekonomikos literatūroje ir praktikoje daugiausia dėmesio skiriama bendrajam ir grynajam pardavimo pelningumui. Bendrojo ir grynojo pardavimo pelningumo rodiklių ryšį geriausiai rodo jų skirtumas. Kuo šių rodiklių skirtumas didesnis, tuo didesnės pardavimo, bendrosios ir administracinės valdymo išlaidos. Didelis šių rodiklių skirtumas rodo įmonės vadovų nesugebėjimą taupyti (Mackevičius, Molienė, Poškaitė, 2008).

Poškaitė ir Novikovas (2006) teigia, kad vienas iš pagrindinių bendrojo pelningumo pranašumų yra tas, kad jis geriausiai parodo įmonės atliekamų prekių paskirstymo (perpardavimo) funkcijų kompleksiskumą (kuo daugiau funkcijų atliekama ir kuo jos sudėtingesnės, tuo įmonės bendrasis pelningumas didesnis) (Poškaitė, Novikovas, 2006).

Mackevičiaus (2005) manymu, pardavimo pelningumas domina visus rinkos dalyvius, nes parodo įmonės ūkinės veiklos ir pardavimo proceso pelningumą. Gali būti skaičiuojami šie pardavimo pelningumo rodikliai (žr. 5 priedą):

1. bendrasis pardavimo pelningumas;
2. veiklos pelningumas;
3. finansinės ir investicinės veikos pelningumas;
4. įprastinės veiklos pelningumas;
5. grynasis pardavimo pelningumas (Mackevičius, 2005).

Turto pelningumas. Atspindi, kiek grynojo pelno tenka kiekvienam viso turto piniginiam vienetui. Jis apibūdina sugebėjimą pelningiau naudoti visą turtą, parodo, kokia viso turto dalis susigražinama pelno pavidalą. Siekiant detaliau iširti pelningumą, naudojamas Bernstein L. modelis. Turto pelningumo analizė pagal Bernstein L. pavaizduota 6 priede.

Turto pelningumas, kuris Vakarų šalyse vadinamas Du Ponto (ROE), arba turto gražos rodikliu (žr. 7 priedą), rodo, ar įmonė efektyviai vartoja savo turtą ir yra apskaičiuojamas kaip grynojo pelno santykis su visu turtu. Taip pat reikia įvertinti kapitalo pelningumo ir turto pelningumo ryšį, kadangi šių ryšių analizė padeda vadovams numatyti verslo finansavimo strategiją bei sumažinti finansinę riziką (Obi, 1998).

Vidickienė (2004) teigia, kad vis aktualesnis tampa naujas pelno rodiklis EVA, lietuviškai dažniausiai vadinamas ekonominiu pelnu, arba tiesiog EVA. Skaičiuojant EVA laikomasi ne buhalterinio, bet ekonominio požiūrio, kai vertinamos ne tik apskaitinės, bet ir numatomos išlaidos.

EVA rodiklis dabar yra moderniausias finansinis rodiklis, leidžiantis apibendrintai įvertinti įmonės veiklą. Jis užregistruotas kaip prekės ženklas. EVA vadinama viskas, kas susiję su ekonominiu pelnu ar grynosiomis pajamomis, net jei juos skaičiuojant tiksliai nesilaikoma Stern Stewart Co metodikos.

Trumpalaikio turto sudėtis ir mokumo rodikliai. Trumpalaikio turto sudėtį sudaro: atsargos, išankstinai apmokėjimai, nebaigtos vykdyti sutartys, per vienus metus gautinos sumos, pinigai ir pinigų ekvivalentai, kitas trumpalaikis turtas. Kiekvienai įmonei yra labai svarbu sugebėti padengti savo įsipareigojimus laiku, kitu atveju ji prarastų autoritetą, gebėjimą konkuruoti rinkoje. Anot. J. Mackevičiaus (2005) mokumas svarbus tuo, kad nuo priklauso įmonės finansinė būklė, jos veiklos rezultatai, tolesnė veikla, perspektyvos, taktika, strategija, investiciniai sprendimai ir kita. Trumpalaikiam mokumui (likvidumui) įvertinti naudojami 8 priede pateikti rodikliai (Mackevičius, 2005).

Ilgalaikio turto sudėtis ir mokumo rodikliai. Ilgalaikis materialus turtas – tai turtas, kuris teikia ekonominės naudos ir naudojamas ilgiau kaip vienerius metus. Ilgalaikis turtas skirstomas į materialųjį, finansinį ir nematerialųjį turtą. Ilgalaikio materialiojo turto pagrindiniai elementai yra šie: žemė, pastatai

ir statiniai, mašinos ir įrenginiai, transporto priemonės, kita įranga, prietaisai, įrankiai ir įrenginiai, nebaigta statyba, kitas ilgalaikis materialusis turtas. Finansinį turtą sudaro: po vienerių metų gautinos sumos ir kitas finansinis turtas. Nematerialųjį turtą sudaro: plėtros darbai, prestižas, patentai, licenzijos, programinė įranga, kitas nematerialusis turtas. Ilgalaikio mokumo rodikliai rodo įmonės gebėjimą nustatytais terminais įvykdyti ilgalaikius įsipareigojimus. Skaičiuojami šie rodikliai: bendrasis skolos rodiklis, ilgalaikių įsipareigojimų vykdymo patikimumas, finansinis svertas, auksinės balanso taisyklės koeficientas, finansinės priklausomybės koeficientas, nuosavo kapitalo koncentracijos, pastovaus finansavimo koeficientas (žr. 9 priedą).

Veiklos efektyvumo rodikliai. Pasak J. Mackevičiaus (2005), turto apyvartumas daro didelę įtaką įmonės finansinei būklei. Jis gali būti vertinamas tiek kartais, tiek dienomis. Turto apyvartumas kartais parodo, kiek kartų per metus ar kitą analizuojamą laikotarpį turtas perėjo visus apytakos etapus. Apyvartumo rodikliai padeda išsiaiškinti, kaip yra valdomos įmonės nuosavos ir skolintos lėšos (Mackevičius, 2005), (žr. 10 priedą).

Įmonių veiklos efektyvumas priklauso ne tik nuo turto apyvartumo, bet ir nuo sąnaudų. Pagrindiniu sąnaudų lygio rodikliu laikomas pardavimo savikainos lygis. Kitas svarbus rodiklis yra veiklos sąnaudos vienam pardavimo pajamų litui (Mackevičius, 2007), (žr. 11 priedą).

Iš matematinių analizės metodų galima išskirti koreliacinę ir regresinę analizę. Koreliacinė analizė – tai statistinis metodas, kuriuo tiriami atsitiktinių dydžių tarpusavio ryšiai. Pats koreliacinės analizės metodas neatskleidžia ryšių tarp reikšminių atsiradimo priežasčių. Jis tik kiekybiškai išmatuoja tų ryšių stiprumą. Regresinė analizė – tai statistinis metodas nustatyti priklausomybę tarp atsitiktinių dydžių, ją matematiškai išreikšti ir jos parametrus analizuoti. Tiesinė regresinė analizė ne visada geriausias sprendimas, nes jis gali būti naudojamas tik tada, kai turime eksperimento būdu gautus kintamuosius ir norime nustatyti, ar jie veikia kitą kintamąjį (V. Kėdaitis, 2005).

1.5 Bankroto diagnostika

Pirmosios bankroto studijos prasidėjo trečiojo dešimtmečio pabaigoje, kai žymiausi šios srities specialistai Winakor, Fitzpatrick, Smith, Merwin ir Hickman 1920 – 1930 m. siūlė skaičiuoti apie 1 – 2 rodiklius bankrotui diagnozuoti (J. Mackevičius, 2005).

Įmonių bankroto grėsmės įvertinimas yra būdas kiekybiniais parametrais įvertinti įmonių būklę, nustatyti neigiamas įmonių būklės tendencijas ir jų bankroto tikimybę. Pagal būklės įvertinimo rodiklius galima ieškoti būdų sumažinti ar net pašalinti bankroto grėsmę.

Tvaronavičienės (2001) nuomone, įmonių bankrotas yra neišvengiamas rinkos ekonomikos reiškinys. Vienos įmonės neišsilaikiusios konkurencinėje kovoje bankrutuoja, o kitos užima jų vietą. Galima skirti du priešingus požiūrius į bankrotą. Vienų ekonomistų ir politikų požiūriu, įmonių

bankrotas neatsiejamas rinkos santykių atributas, skatinantis technikos, gamybos ir visuomenės pažangą. Kitų požiūriu, bankrotas yra nuostolingas ne tik pačiai įmonei, bet ir visai visuomenei.

Didžiausią indėlį į bankroto prognozavimą įnešė E. Altman, modifikavęs jau kitų ekonomistų sukurtą Z modelį. Plačiau apie Altmano modelį kalba Šlekienė (1998), kuri išskiria tris finansinės būklės prognozavimo metodus, kurie geriausiai padėtų atlikti finansinę veiklos analizę. Tai būtų: kreditinio pajėgumo indeksavimo skaičiavimo, formalizuotų ir neformalizuotų kriterijų panaudojimo, mokumo prognozavimo.

Mackevičius ir Rakštekienė (2005) atlikę šios srities žymiausių autorių lyginamąją analizę taip pat rekomenduoja naudoti E. Altman modelį. Gana tiksliai galima nustatyti bankroto tikimybę per vienerius metus – 90 proc., per dvejus – 70 proc., per trejus – 50 proc. tikslumu.

Pirmasis Altmano modelis skirtas įmonių, registruotų vertybinių popierių biržose, bankroto tikimybei nustatyti (žr. 12 priedą).

Antrasis Altmano modelis (1983) buvo skirtas įmonėms, kurių akcijos nekotiruojamos vertybinių popierių biržoje, bankrotui prognozuoti.

Trečiasis Altmano modelis skirtas paslaugų ir individualių įmonių bankrotui prognozuoti (1983).

Žymus kanadiečių ekonomistas G. Springate, Altman pasekėjas, 1978 m. sukūrė savo bankroto tikimybės nustatymo modelį. Jo modelis taip pat apskaičiuotas remiantis multiplikacine – diskriminantine analize, atrenkant 4 iš 19 reikšmingiausių finansinių rodiklių, leidžiančių atskirti bankrutuojančias įmones nuo nebankrutuojančių (13 priedas) (Mackevičius, 2005).

Tuo tarpu J. Mackevičius ir D. Poškaitė (1999) atlikę tyrimus pastebėjo, kad įmonės stabilumui didelę įtaką turi žymūs svarbiausių straipsnių pokyčiai, todėl prognozuojant siūlo remtis šiais pokyčiais (14 priedas).

Užsienio šalių ir Lietuvos praktika rodo, kad kiekvieno aptarto modelio patikimumas ir veiksmingumas priklauso nuo įmonės sugebėjimo rinkti ir kaupti informaciją apie savo veiklą, objektyviai ir laiku šią informaciją analizuoti ir panaudoti.

1.5 Įmonių veiklos aktyvumo ir perspektyvų įvertinimo metodai

Pasak Pajuodžio (2002), prekybos objekto vieta – tai geografinė vieta, kurioje, sujungus gamybos veiksnius (personala, prekes, daiktines gamybos priemones ir kapitalą), vykdoma ūkinė veikla (Pajuodis, 2002).

Rakickaitės (2006) teigimu, mažmeninės prekybos įmonės vietos parinkimas yra aktualus naujai kuriamoms įmonėms ir jau veikiančioms, kurios siekia išplėsti savo veiklą, išsiaiškinti

neefektyvios veiklos priežastis ar dėl kitų priežasčių (vykdomos miesto rekonstrukcijos ir pan.) siekia įvertinti įmonės vietą (Rakickaitė, 2006).

Barry (2002) pateikia penkis mažmeninės prekybos įmonių išdėstymo erdvėje analizės lygius: piko-, mikro-, mezo-, makro-, mega-. Pikolygiu analizuojamas vidinis parduotuvės erdvės paskirstymas. Mikrolygis atskleidžia mažmeninės prekybos įmonės konkrečios vietos ypatumus. Miesto ir jo rajono tyrimai apima mezolygį. Makrolygio tyrimai atliekami miesto, regiono teritorijoje. Mažmeninės prekybos įmonių vietos analizė megalygiu atliekama tarptautinėse rinkose (Barry, 2002).

Ne visą socialinį ir ekonominį poveikį galima visada kiekybiškai apskaičiuoti ir įvertinti. Todėl be veiklos rodiklių įvertinimo reikėtų atsižvelgti į nepinigines išlaidas ir naudą, ypač susijusias su (grynuoju) poveikiu užimtumui, aplinkos apsaugai, socialinei lygybei ir lygioms galimybėmis (Ekonominės naudos analizės atlikimo metodikos gairės).

Šie autoriai: Lukaševičius (2005), Martinkus (2005) ir Piktys (2005) teigia, kad kiekviena įmonė turi turėti savo planavimo sistemą, kur mobilizuotų jos tikslų įgyvendinimą. Šis planas apima visas veiklos sritis, nuo kurių priklauso veiklos rezultatas.

Plėtra yra kiekvienos įmonės, siekiančios išlikti konkurencinga pasirinktoje verslo srityje, sąlyga. Autoriai Anandan, Baghai, Coley (1999) mano, kad viena iš veiksmingiausių sistemų, įgalinančių atskleisti svarbiausias įmonės plėtros galimybes, yra septynių laisvės lygių sistema. Pagal šią sistemą plėtros galimybes galima nustatyti pagal šiuos klausimus: kaip padidinti pardavimų apimtį, nedidinant asortimento, kaip išplėsti verslą parduodant esamus produktus naujiems vartotojams, kaip plėstis didinant produktų ir paslaugų asortimentą, kaip padidinti pardavimų apimtį ir pagerinti pardavimo ir pirkėjų aptarnavimo sistemą, kaip ir kur geografiškai išplėsti rinką, kiek galima plėstis keičiant įmonės organizacinę struktūrą, kokios galimybės yra už šakos, kurioje dirbama, ribų (Anandan, Baghai, Coley, 1999).

Mackevičius (2005) teigia, kad įmonės plėtra turi būti iš anksto gerai suplanuota, tinkamai valdoma. Planuojant plėtrą svarbu numatyti plėtros metu iškylančius pavojus, kuo objektyviau įvertinti veiksnius, darančius įtaką plėtrai. Tyrimai rodo, kad trys pagrindiniai veiksniai, turintys realią įtaką įmonės plėtrai, tai – rinkodara, valdymas ir finansiniai ištekliai. Jeigu nesilaikoma šių veiksnių suderinamumo, įmonės gali patekti į sudėtingas situacijas (Mackevičius, 2005).

Autorių Cibulskienės (2007) ir Butkaus (2007) teigimu, ilgalaikė ir efektyvi įmonių veikla priklauso nuo investicinio aktyvumo lygio ir investicinės veikos apimčių. Įmonės investicijos – visų formų kapitalo įdėjimas į įvairius įmonės ūkinės veiklos objektus, siekiant pelno, kitų ekonominių ir neekonominių tikslų, kurių siekis yra paremtas rinkos principais ir susijęs su laiko, rizikos ir likvidumo veiksniais. Investicinio projekto ekonominis vertinimas grindžiamas projektuojamais pinigų srautais. Šie srautai rodo būsimas investicijas bei veiklos pajamas ir išlaidas. Ekonominis

įvertinimas sukuria finansinius matavimus įmonės investicijoms įvertinti. Ekonominis įvertinimas parodo projektų naudą. Investicinio projekto ekonominio vertinimo metu naudojama daugybė rodiklių, tačiau būtina turėti omenyje, kad kiekvienas iš jų atspindi tik tam tikrą projekto aspektą.

Žvinkys ir Vabalas (2006) teigia, kad materialinės investicijos prasideda nuo projekto. Projektas – tai tam tikros priemonės (įvykio) sumanymas, to sumanymo ir jo įgyvendinimo plano aprašymas bei tam reikalingi apskaičiavimai. Sumanymas apibūdina tikslą, kurio siekiama šiomis investicijomis bei svarbiausius veiksmus, kurie būtini tikslui realizuoti. O įgyvendinimo plane numatomi viso projekto ir jo etapų atlikimo terminai bei pinigų srautai. Remiantis pastaraisiais yra apskaičiuojami rodikliai, rodantys to projekto efektyvumą ir leidžiantys palyginti šį projektą su alternatyviais projektais (Žvinkys, Vabalas, 2006).

Cibulskienės ir Butkaus (2007) teigia, kad tradiciniai analizės metodai, vertinantys projekto efektyvumą apibrėžtomis sąlygomis, gali būti suskirstyti į tris grupes:

1. Apskaitinio pelningumo metodai – tai vieni iš seniausių ir plačiai iki šiol naudojamų investicinių projektų analizės metodų, kurie yra susiję su finansiniais apskaitos rezultatais, konkrečiai – su projekto apskaitiniu pelnu. Nuosavybės grąža yra projekto grynojo pelno ir akcininkų investicijų į projektą santykis (15 priedas).

Norint įvertinti projektų efektyvumą, apskaičiuota kapitalo grąža po apmokestinimo turi būti lyginama su ribine norma. Kapitalo grąža yra projekto generuojamo veiklos pelno iki palūkanų bei mokesčių mokėjimo ir projekto investicijų santykis (15 priedas).

2. Pinigų srautų metodai. Vertinant infliacijos poveikį pinigų srautams, dažniausiai naudojama metinė procentinė infliacijos norma. Ši norma rodo metinį kainų padidėjimą arba sumažėjimą per vienerių metų laikotarpį. Kiekvienų metų infliacijos norma skaičiuojama remiantis ankstesnių metų duomenimis. Kiekvienų metų infliacijos norma turi sudedamąjį poveikį prekės kainai. Naudojamos dvi piniginių vienetų sampratos: piniginio srauto įvertinimas dabartiniais piniginių vienetais, piniginio srauto įvertinimas pastoviais piniginių vienetais (15 priedas).

Projekto atsipirkimo periodas įvertina, per kiek laiko investicinio projekto generuojami pinigų srautai padengia pradines investicijas. Praktikoje atsipirkimo periodas yra gana dažnai naudojamas kaip papildomas įvertinimo kriterijus, t. y. kaip viena iš sprendimo priėmimo sąlygų (15 priedas).

3. Diskontuotų pinigų srautų metodai. Vertinant didelius ir reikšmingus projektus nepakanka, kad analizė būtų pagrįsta projekto pinigų srautais, todėl naudojami diskontuotų pinigų srautų metodai, kurie įvertina ir pinigų laiko vertę. Pinigų laiko vertė apibrėžiama tokiu būdu: litas, gautas šiandien, yra vertingesnis negu litas, gautas ateityje. Be to, ateities lito vertė mažina infliacija. Turimų pinigų vertės paskaičiavimas būsimajam laikotarpiui vadinamas kaupimu, o būsimos vertės paskaičiavimas dabartiniam laikotarpiui – diskontavimu. Apskaičiuojama būsimoji ir dabartinė pinigų vertė apskaičiuojama (15 priedas).

Norvaišienės (2004) teigimu, investicijų įgyvendinimas yra bene svarbiausia sąlyga sprendžiant praktiškai visus strateginius ir didžiąją dalį einamųjų įmonės plėtros ir efektyvios jos veiklos užtikrinimo uždavinių:

1. investicijos yra pagrindinis gamybinio potencialo formavimo šaltinis;
2. investicijos – pagrindinis ekonominės plėtros strateginių tikslų įgyvendinimo mechanizmas;
3. investicijos – svarbiausias turto struktūros optimizavimo mechanizmas;
4. investicijos – pagrindinis veiksnys, darantis įtaką ilgalaikės kapitalo struktūros formavimui;
5. investicijos – svarbiausia įmonės rinkos vertės augimo užtikrinimo sąlyga;
6. investicijos – pagrindinis ilgalaikio materialaus ir nematerialaus turto atkūrimo instrumentas;
7. investicijos – vienas iš įmonės veiklos rizikos valdymo instrumentų.

2. INDIVIDUALIOS ĮMONĖS „DANGUOLĖS PADANGOS“ VEIKLOS VERTINIMAS

2.1 Nefinansinis veiklos vertinimas

2.1.1. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ veiklos charakteristika.

Individuali įmonė „Danguolės padangos“ veikia Šiauliuose nuo 2003 metų. (Respondentas nesutiko skelbti savo rekvizitų ir adreso). Dėl komercinės veiklos paslapties įmonės pavadinimas pakeistas.

Individuali įmonė „Danguolės padangos“ turi vienasmenį valdymo organą – individualios įmonės savininką - vadovą. Įmonėje dirba apie 60 darbuotojų. Jos veikla apima padangų ir ratlankių prekybą. Įmonė yra žinoma, kaip viena iš didžiausių padangų ir ratlankių mažmeninės – didmeninės prekybos įmonė. Filialai atidaryti didžiuosiuose miestuose, apyvarta tiriamu laikotarpiu vyravo nuo beveik 16 iki 20.5 mln. Lt

Tiriamos įmonės plėtrai didelę reikšmę turėjo tinkamai pasirinkta strategija ir tiekėjai. Įmonės strategija pirmaisiais jos gyvavimo metais buvo nukreipta į geros kokybės, kiek brangesnę produkciją, siekiant gero vardo ir kuo didesnės rinkos dalies. Galima teigti, kad ši strategija tiko, nes įmonė išvirtino rinkoje bei įgijo klientų pasitikėjimą ir vertinama kaip aukštos kokybės padangų ir ratlankių platintoja. Pasirenkant tiekėjus, svarbu ne tik jų siūlomos produkcijos kokybė, kainos, bet ir teikiamos nuolaidos, mokėjimų atidėjimai ir kitos palankios sąlygos. Individuali įmonė „Danguolės padangos“ neapsiriboja vienu tiekėju, nes turėdama jų daugiau, ji geriau prisitaiko prie vartotojų norų (siūlo įvairesnę produkciją ir kainas). Be to, neįsipareigoja vienai firmai pirkti jos produkciją ir turi daugiau galimybių bei laisvę pasirinkti kitus tiekėjus.

Tiriama įmonė atstovauja visus didžiuosius padangų gamintojus: APOLLO padangų tiekėja visoms Baltijos šalims ir Kaliningradui, PIRELLI KEYPOINT sistema. Įmonė tiekia prekes didmeninėmis kainomis daugeliui kitoms įmonėms ir yra žinoma, kaip patikima ir stabili tiekėja. Prekiauja DRAG, LENSIO, AZURA, VAULT, PROTECH, ALESSIO ir kitų firmų ratlankiais.

Įmonėje buhalterinė apskaita vedama nuo 2005 metų kompiuterizuotai, todėl analizuojant įmonės duomenis naudojamas 2005 – 2008 metų įmonės balansas ir pelno (nuostolio) ataskaita. Pagal mokesčių inspekcijos reikalavimus individualios įmonės pildo mažiau ataskaitų.

Pagrindiniai individualios įmonės „Danguolės padangos“ tikslai: gauti kuo didesnę pelną, išlaikyti aukštą aptarnavimo kokybę, dominuoti rinkoje, kelti darbuotojų kvalifikaciją, būti geriausiems tarp konkurentų.

Geriausiai individualios įmonės „Danguolės padangos“ veiklą atspindi šie rodikliai žr. 1 lentelėje.

1 lentelė**Veiklos rodikliai 2005 – 2008 metais**

Eil. Nr.	Rodiklis	2005	2006	2007	2008
1	Pardavimų pajamos, tūkst. Lt	15 894	16 006	20 550	18 570
2	Bendrasis pelnas, tūkst. Lt	3866.29	3965.28	5945.58	5826.39
3	Bendrasis pelningumas, proc.	24.33	24.77	28.93	31.38
4	Darbuotojų skaičius, vnt.	39	73	57	58

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios įmonės „Danguolės padangos“ duomenis.

2005 – 2007 metais individualios įmonės „Danguolės padangos“ vidutiniai pardavimai buvo 17 755 tūkst. Lt. Didžiausi pardavimai buvo 2007 metais, jie buvo 20 550 tūkst. Lt. Pardavimus veikė geras pardavimų organizavimas, bei marketingas, o taip pat ir tuo laiku vykusį įmonės plėtra.

Bendrasis pelningumas nuo 2005 iki 2008 metų palaipsniui didėjo ir 2008 metais buvo 31.38 proc.

Darbuotojų skaičius didžiausias buvo 2006 m. – 73 žmonės. 2007 ir 2008 metais darbuotojų skaičius buvo 57 ir 58 žmonės.

Bendrasis pelnas augo nuo 2005 iki 2007 metų, o 2008 šiek tiek sumažėjo. Jei jį palyginsime su bendroju pelningumu, tai pastarasis visą laikotarpį palaipsniui didėjo (išskyrus ypatingą augimą 2007 metais).

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ veiklos pokyčius geriausiai atspindi 2 lentelė.

2 lentelė**Individualios įmonės „Danguolės padangos“ veiklos rodiklių pokyčiai 2005 – 2008 metais**

Eil. Nr.	Rodiklis	2005	2006	Prieaugio tempas 2005-2006 (%/p.p.)	2007	Prieaugio tempas 2006-2007 (%/p.p.)	2008	Prieaugio tempas 2007-2008 (%/p.p.)	Prieaugio tempas 2005-2008 (%/p.p.)
1	Pardavimų pajamos, tūkst. Lt	15 894	16 006	0.71	20 550	28.39	18 570	-9.64	16.84
2	Bendrasis pelnas, tūkst. Lt	3866.29	3965.28	2.56	5945.58	49.94	5826.39	-2.00	50.70
3	Pelningumas (proc.)	24.33	24.77	0.44	28.93	4.16	31.38	2.45	7.05
4	Darbuotojų skaičius, vnt.	39	73	87.18	57	-21.92	58	1.75	48.72

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios įmonės „Danguolės padangos“ pateiktus duomenis.

2005 – 2008 metais įmonėje „Danguolės padangos“ didžiausi pokyčiai vyko priimant darbuotojus, 87.18 procentų, o 2006 – 2007 metais darbuotojus atleidžiant, tuomet jis sumažėjo iki (-21.92) procentų. 2007 – 2008 metų pokytis buvo nedidelis ir siekė 1.75 procentus. Galima teigti, kad 2005 – 2008 metais įmonėje vyko pokyčiai, juos lėmė įmonės plėtra.

Pardavimų pajamos ir bendras pelnas kito panašiai. 2006 – 2007 metais šie pokyčiai buvo didžiausi. Bendras pelnas padidėjo 49.49 procentais, pardavimų pajamos – 28.39 procentais.

2005 – 2006 metais pelningumas, buvo mažiausias jis sumažėjo 4.44 procentinio punkto. 2006 - 2007 metais didžiausias 4.16 procentinio punkto.

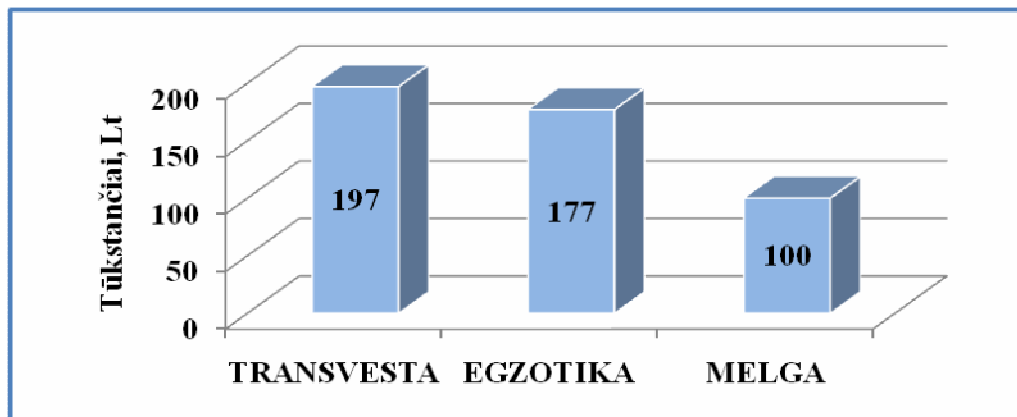
Įmonės „Danguolės padangos“ vadovas, pažymėjo, kad tik įstoję į tarptautinį tinklą bei pasinaudoję jų patirtimi gali pasiūlyti aukščiausios kokybės paslaugas, kurios padėtų užimti pirmaujančią padėtį rinkoje. Kompanijai numatytas ambicingas uždavinys – patenkinti įnoringiausių klientų poreikius greitai, kokybiškai ir mažiausiais kaštais.

2.1.2. Įmonės aplinkos įvertinimas

Daugelis vidutinių ir smulkiųjų verslininkų, ypač 1990 – 1993 metais, steigdavo personalines įmones. Personalinių įmonių steigimą skatino keli tuo metu verslininkams atrodę palankūs aspektai, pirmiausia nedidelis žyminis mokestis ir mažas įforminamų dokumentų kiekis (prašymas įmonę įregistruoti ir registracijos duomenys). Be to, šios įmonės turėjo kelis pranašumus, palyginus su uždarosiomis akcinėmis bendrovėmis: vienas steigėjas, nedidelės apimties buhalterija, nedidelis pelno apmokestinimo procentas. (Mironovas, 2002).

Individualioms įmonėms taikoma taisyklė, pagal kurią vienetų, kuriuose vidutinis sąrašuose esančių darbuotojų skaičius neviršija 10 žmonių ir mokestinio laikotarpio pajamos neviršija 1 milijono litų, apmokestinamojo pelno dalis, atitinkanti 25 tūkstančių litų sumą, apmokestinama taikant 0 procentų mokesčio tarifą, o likusi apmokestinamojo pelno dalis – taikant 15 procentų mokesčio tarifą, išskyrus toliau nurodytus atvejus: 1) vienetams (individualioms įmonėms), kurių dalyvis ar jo šeimos nariai yra ir kitų vienetų (individualių įmonių) dalyviai; 2) vienetams (individualioms įmonėms), kurių dalyvis ir (arba) jo šeimos nariai paskutinę mokestinio laikotarpio dieną valdo daugiau kaip 50 procentų akcijų (dalių, pajų) kituose vienetuose, ir vienetams, kuriuose vieneto (individualios įmonės) dalyvis ir (arba) jo šeimos nariai paskutinę mokestinio laikotarpio dieną valdo daugiau kaip 50 procentų akcijų (dalių, pajų); 3) vienetams, kuriuose tas pats dalyvis paskutinę mokestinio laikotarpio dieną valdo daugiau kaip 50 procentų akcijų (dalių, pajų); 4) vienetams, kuriuose tie patys dalyviai kartu paskutinę mokestinio laikotarpio dieną valdo daugiau kaip 50 procentų akcijų (dalių, pajų). (Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas, 2001).

Individuali įmonė „Danguolės padangos“ savo veiklą pradėjo 2003 metais. Norint įvertinti, kodėl įmonė pasirinko šią prekybos sritį (padangas ir ratlankius) buvo atlikta įmonės konkurencinės aplinkos analizė 2002 metais, prieš įmonės susikūrimą. Literatūros duomenimis Lietuvoje 2002 metais veikė trys stambūs padangų ir ratlankių tiekėjai ir pardavėjai (3 paveikslėlis).

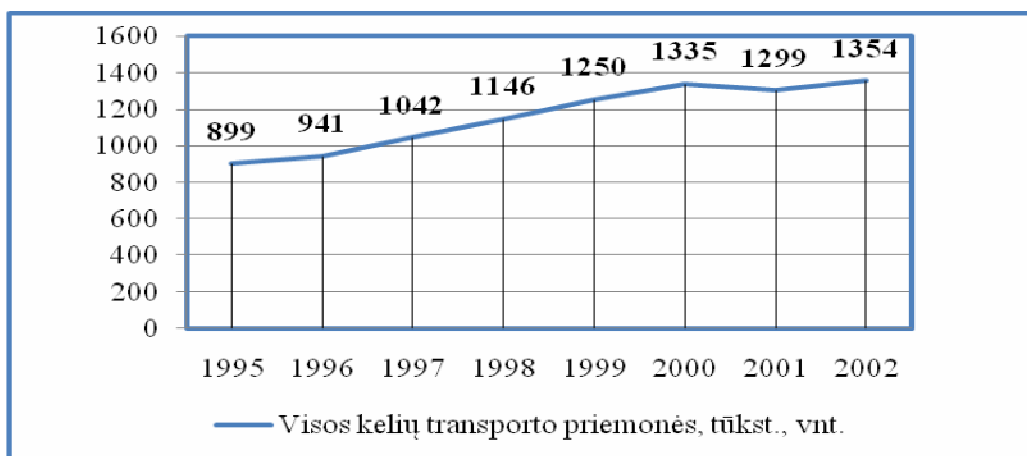

3 pav. Didžiausi padangų tiekėjai Lietuvoje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal literatūrą Transporto pasaulis (2002).

2002 metais UAB „Melgos ratai“, siekdama sumažinti deficitą, savo klientams reikalingas padangas pirkė iš anksto pateikę užsakymus padangų gamintojams ir dideliais kiekiais vežė į sandėlius Vilniuje (Transporto pasaulis, 2002).

Statistikos duomenimis, automobilių skaičius nuo 1995 metų iki 2002 metų labai išaugo, tai rodo 4 paveikslėlis. Iš jų didžiausią dalį užima lengvieji automobiliai ir krovininiai (18 priedas).

4 pav. Transporto priemonės

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Statistikos departamento duomenis.

Konkurencinės aplinkos analizei tikslinga naudoti Porter (1998) pasiūlytą penkių konkurencinių jėgų modelį – ištirti potencialių konkurentų, produkcijos pakaitų, tiesioginių konkurentų, pirkėjų ir tiekėjų derėjimosi galios grėsmę įmonės veiklai (Porter, 1998).

Potencialių konkurentų grėsmė. UAB „Linavos“ serviso vadybininkas Tomas Svilainis pastebėjo intensyvėjančią padangų pardavėjų konkurenciją. Jis teigė, kad kaip grybų po lietaus pridygo padangų pardavėjų Klaipėdoje, Utenoje, Panevėžyje, Marijampolėje. Kova dėl išlikimo rinkoje neleidžia labai didinti padangų pardavimo kainų, pelno praktiškai nelieka. Tokiomis sąlygomis kažkas turės pasitraukti iš rinkos arba tai privers konkurentus jungtis į didesnes įmones, nes parduodant didesnę prekių kiekį galima gauti iš tiekėjo didesnes nuolaidas ir geresnes tiekimo sąlygas. Rinkoje pasiliks tik parduodantys labai daug padangų, taip pat tie, kurie orientuosis į tam tikrą regioną.

Individualiai įmonei „Danguolės padangos“ konkurencija yra nedidelė. Stambūs konkurentai yra trys, o jie daugiau orientuoti į prekybą padangomis. Tuo tarpu individuali įmonė „Danguolės padangos“ yra ne tik išplėtusi savo tinklą šiaurės ir vakarų Lietuvos miestuose (Šiauliai, Klaipėda, Mažeikiai), taip pat turi savo parduotuves Vilniuje, Kaune, Panevėžyje, Marijampolėje, be to ji dar vykdo didžiausią prekybą ratlankiais.

Prekių pakaitų grėsmė. Šiuolaikiniame technikos amžiuje, kai pirkėjas internetu turi galimybę lengvai palyginti produktus, darosi vis sunkiau parduoti pavadinimą, kadangi pirkėjas darosi vis nuovokesnis. Pagrindinės ratlankių gamybos šalys yra Kinija, Indonezija, Turkija, Taivanas. Italų, Anglijos gamintojai naudojami Kinijos gamyklomis, vokiečiai – gamina Turkijoje. Lankantis šiose šalyse tenka sutikti nemažai žinomų firmų atstovų, kurie tai kelių, tai keleto dizainų gamybą perkėlė į Rytus. Chromuoti ratlankiai išimtinai gaminami tik Kinijoje. Todėl perkant vokiškus ratlankius – nenuostabu, kad jie bus pagaminti Turkijoje, o japoniški – Kinijoje.

Ratlankių gamyba specifinė tuo, kad jų kokybė priklauso nuo gamybos įrangos naujumo – naujausios liejimo, tekinimo, grėžimo, dažymo ir kokybės tikrinimo įrangos. Realiai žmogus net neprisiliečia prie ratlankio gamybos proceso metu.

Padangų pakaitų nėra, tik yra kainų skirtumai. Įmonėje „Danguolės padangos“ galima rasti APOLLO, NEXEN padangų kurios tikrai kokybiškos, turi daug dydžių, naujausi protektoriai ir už gerą kainą. Aliuminio ratlankių kainos pigesnės nei turguje. Visas prekes individuali įmonė „Danguolės padangos“ perka tiesiai be tarpininkų importuoja ir parduoda tiesiai vartotojui, suteikia garantijas.

2.1.3 Pardavimų analizė

Pardavimai – tai konkretūs rodikliai, realiai atspindintys parduotos produkcijos kiekius ir sumas.

Siekiant tikslesnio raidos ir dinamikos įvertinimo naudojami ketverių (2005 – 2008) metų duomenys.

Remiantis atliktais skaičiavimais (19 priedas) galima daryti išvadą, kad pardavimų suma individualioje įmonėje „Danguolės padangos“ svyravo. Raidos intensyvumo rodikliai (3 lentelė) rodo, kad pardavimų augimo ir prieaugio tempai labiausiai didėjo nuo 2005 iki 2007 metų, o 2008 metais sulėtėjo.

3 lentelė

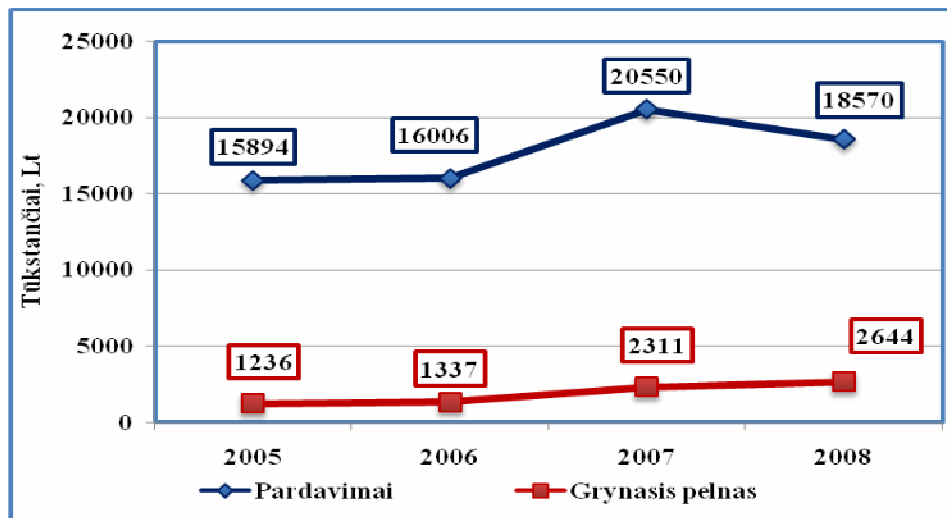
Pardavimų apimties dinamikos ir raidos intensyvumo charakteristikos 2005 –2008 m.

Rodiklis	2005	2006	2007	2008
Pardavimai, tūkst. Lt	15893.50	16005.70	20550.39	18569.58
Absoliutinis prieaugis, tūkst. Lt.	-	112.20	4544.69	-1980.81
Vidutinis absoliutinis padidėjimas	892.03			
Augimo tempas % (grandininis)	-	100.71	128.39	90.361
Vidutinis didėjimo tempas	1.055			
Prieaugio tempas %	-	0.71	28.39	-9.64
Vidutinis prieaugio tempas	0.055			
Absoliutinė prieaugio 1 % reikšmė	-	158.94	160.06	205.50

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios įmonės „Danguolės padangos“ balansą ir pelno (nuostolio) ataskaitą ir literatūrą Bartosevičiene, V., (2006). *Ekonominė statistika*.

Norint įvertinti, kaip pardavimai veikia grynąjį pelną, reikia apskaičiuoti koreliacijos koeficientą. 5 paveikslėlyje pavaizduota 2005 - 2008 metų pardavimų apimtis ir grynasis pelnas, pagal kuriuos skaičiuoti koreliacijos koeficientas ir regresijos koeficientas (20 priedas).

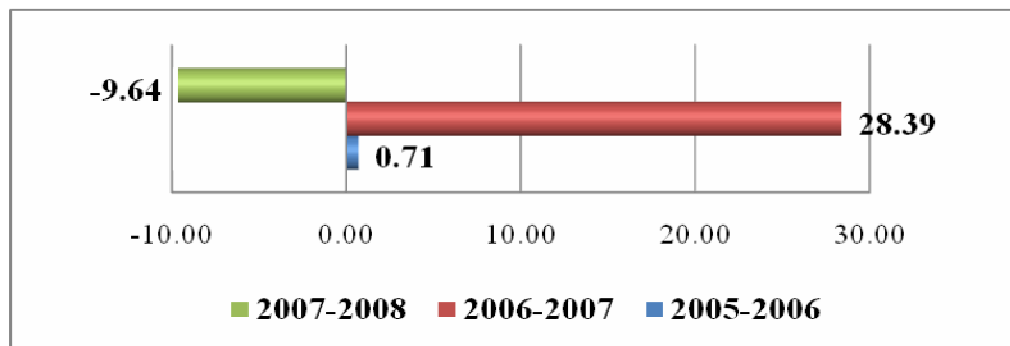
Nustatytas koreliacijos koeficientas, kuris lygus 0.84 . Pastarasis parodo glaudų ryšį tarp finansinio bendrovės rezultato ir pardavimo pajamų. Pajamoms sumažėjus pelnas taip pat sumažėja. Šią priklausomybę kiekybiškai išmatuoja regresijos koeficientas, lygus 0.83, parodantis gana glaudžią funkcinę priklausomybę (koeficientas apskaičiuotas Exel skaičiuoklės ir statistinių funkcijų pagalba).

5 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimai ir grynasis pelnas 2005 – 2008 metais

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios įmonės „Danguolės padangos“ pelno (nuostolio) ataskaitą.

6 paveiksle pavaizduoti pardavimų apimties pokyčiai (21 priedas): 2005 - 2006 metais – 0.71 procento, 2006 - 2007 metais – 28.39 procentų, 2007 - 2008 metais – (-9.64 procento). Palyginus visus ketverius metus pardavimai labiausiai augo 2006 - 2007 metais. Tai sąlygojo įmonės plėtra.

6 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų pokyčiai 2005 – 2008 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios įmonės „Danguolės padangos“ pelno (nuostolio) ataskaitą.

2.1.4 Išlaidų analizė

Įmonės veiklos galutinis rezultatas, t.y. grynasis pelnas veikiamas ne tik pardavimų, bet ir išlaidų. Todėl svarbu ištirti išlaidų sudėtį, jų pokytį, siekiant atskleisti jų mažinimo galimybes. Tam tikslui naudojama išlaidų dinamikos ir struktūros pokyčių analizė.

Išlaidų lygio rodikliai parodo, ar taupiai įmonė naudoja turimus išteklius. 4 lentelėje pavaizduota individualios įmonės „Danguolės padangos“ išlaidų lygio absoliučios reikšmės ir pasikeitimai, palyginti su praėjusiais metais.

Įmonių veiklos praktika rodo, kad efektyviausia rodiklio (savikaina vienam pardavimų litui) reikšmė yra 0.5, o kritinė prasideda nuo 0.9. Parduotų prekių savikaina 1 pardavimų litui 2005 – 2008 metus svyravo nuo 0.71 iki 0.78. 2005 – 2007 metais vidutinė parduotų prekių savikaina 1 pardavimų litui buvo 0.73. Nuo 2005 metų iki 2008 metų šio rodiklio reikšmė sumažėjo 0.07 punkto, o tai reiškia, kad įmonės prekyba vyksta efektyviau.

Administracinių išlaidų lygis rodo, kokia administracinių išlaidų dalis yra naudojama pardavimų procese. Finansinių analitikų nuomone administracinės išlaidos neturėtų sudaryti daugiau kaip 10 – 15 procentų pardavimų apimties. Įmonėje administracinių išlaidų lygis 2005 – 2008 metais yra stabilus ir yra 0.15.

4 lentelė

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ išlaidų lygio rodikliai 2005 – 2008 metais

Rodiklis	Laikotarpis				Pokytis
	2005	2006	2007	2008	2005 - 2008
Parduotų prekių savikaina 1 pardavimų litui	0.76	0.75	0.71	0.69	-0.07
Administracinių išlaidų lygis	0.15	0.14	0.15	0.15	0.00

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios įmonės „Danguolės padangos“ pelno (nuostolio) ataskaitą.

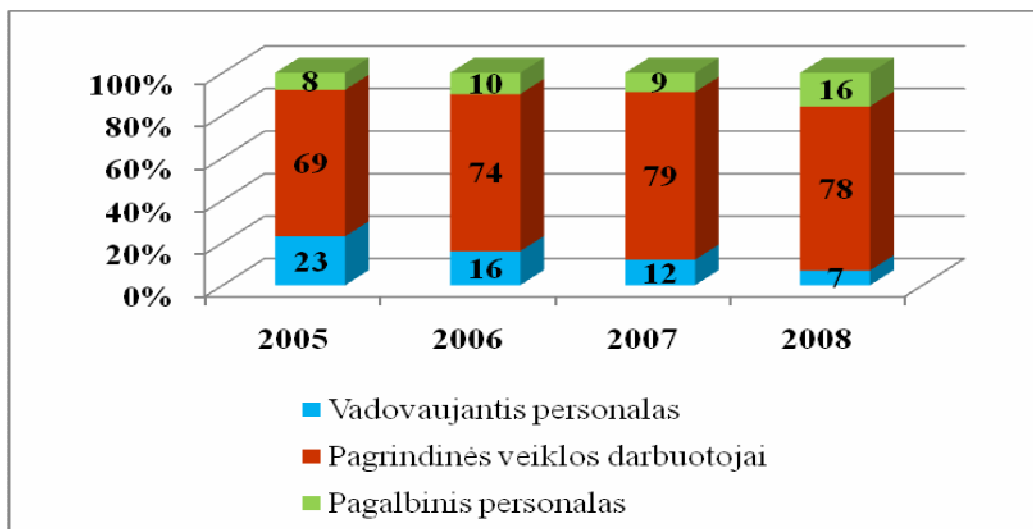
Apibendrinant individualios įmonės „Danguolės padangos“ išlaidų lygio rodiklius galima teigti, kad įmonė nuo savo veiklos pradžios sugeba išlaikyti rodiklius stabilius ir net truputį sumažinti.

2.1.5 Darbuotojų skaičiaus, sudėties ir struktūros analizė

Įmonės veiklos rezultatams didelį poveikį daro ir žmogiškasis kapitalas. Darbuotojai – svarbus ir vertingas įmonės turtas. Jie atlieka ūkines operacijas, įvairias valdymo funkcijas.

Analizuojant darbuotojų struktūrą įmonėje (7 paveikslėlis), matyti, kad vadovaujančio personalo skaičius mažėjo.

Mažiausias vadovaujančio personalo skaičius buvo 2008 metais - 7 procentai. Visų darbuotojų. Tuo tarpu pagrindinės veiklos darbuotojų skaičius didėjo. 2007 metais darbuotojų skaičius buvo didžiausias - 79 procentai visų darbuotojų, kadangi įmonė plėtė savo veiklą.

7 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ darbuotojų struktūra 2005 – 2008 metais
(proc.)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios įmonės „Danguolės padangos“ pateiktus duomenis.

Pagalbinio personalo darbuotojų skaičius 2005 - 2008 metais taip pat kito: 2005 metais buvo mažiausias ir sudarė tik 8 procentus visų darbuotojų, 2008 metais išaugo 2 kartus daugiau ir pasiekė 16 procentų nuo visų darbuotojų.

Darbuotojų kaita yra natūralus reiškinys. Įprasta, kad vieni darbuotojai priimami į darbą, kiti – atleidžiami. Iki „Danguolės padangos“ 2005 metais darbuotojų skaičius buvo 39 darbuotojai. Iš jų 9 administracijos darbuotojai, 27 pagrindinės veiklos darbuotojai ir 3 pagalbinio personalo darbuotojai. Įmonei plečiant savo veiklą ir padidėjus apyvartai kito ir darbuotojų skaičius. Didžiausias vidutinis sąrašinis darbuotojų skaičius buvo 2006 m. – 73, iš jų: 12 administracijos darbuotojų, 54 pagrindinės veiklos darbuotojų ir 7 pagalbinio personalo darbuotojai. Buvo priimtas projekto vadovas, kuris buvo atsakingas už marketingą. Daugiausia atleista darbuotojų 2006 m. – 16, iš jų: 5 administracijos darbuotojai, 11 darbininkų. 2007 – 2008 m. nebuvo atleistų darbuotojų (22 priedas).

Darbuotojų kaitai apibūdinti dažniausiai skaičiuojami šie koeficientai: apyvartumo, priėmimo, atleidimo (žr. 3 priedą). Darbuotojų kaitos koeficientai pateikti 5 lentelėje.

Darbuotojų apyvartumo koeficientas parodo bendrą darbuotojų kaitą per metus, bet neparodo darbuotojų kaitos krypties. Didžiausias viso personalo apyvartumo koeficientas buvo 2005 metais – 0.87, darbuotojų priėmimo buvo 0.87, atleidimo 0. Mažiausias apyvartumo koeficientas buvo 2008 metais - 0, priėmimo ir atleidimo darbuotojų tais metais nebuvo.

Administracijos darbuotojų didžiausias apyvartumo ir atleidimo koeficientai buvo 2006 metais – 0.42.

5 lentelė

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ darbuotojų kaitos koeficientai 2005 – 2008 metais

Eil. Nr.	Rodiklis	Visas personalas				Administracija				Darbininkai			
		2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
	Darbuotojų koeficientai												
a)	apyvartumo	0.87	0.22	0.02	0	0.33	0.42	0	0	1.03	0.18	0.08	0
b)	priėmimo	0.87	0	0.02	0	0.33	0	0	0	1.03	0	0.08	0
c)	atleidimo	0	0.22	0	0	0	0.42	0	0	0	0.18	0	0

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios įmonės „Danguolės padangos“ pateiktus duomenis.

Darbininkų apyvartumo ir priėmimo koeficientai buvo didžiausi 2005 metais.

Į „Danguolės“ padangos rūpinasi savo darbuotojais, sudaro jiems patrauklias darbo sąlygas, užtikrina socialines garantijas. Perspektyvūs įmonės darbuotojai yra apdrausti gyvybės draudimu. Kiekvienais metais įmonėje rengiami darbuotojų apmokymai, specialistus siunčia į seminarus, vietines ir tarptautines parodas. Įmonėje dirba aukštos kvalifikacijos specialistai.

Darbo našumas – tai rodiklis, kuris parodo produkcijos kiekį, per darbo laiko vienetą arba darbo laiko kiekį sunaudotą vienetui pagaminti arba parduoti. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ darbuotojų darbo našumas pateikiamas 6 lentelėje. Skaičiavimai pateikti 22 priede.

6 lentelė

Darbo našumo rodikliai individualioje įmonėje „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metais

Rodiklis	2005	2006	2007	2008
Pardavimai, tūkst. Lt	15894	16006	20550	18570
Darbuotojų skaičius, vnt.	39	73	57	58
Darbo našumas, tūkst. Lt	407.54	219.26	360.53	320.17

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios įmonės „Danguolės padangos“ pateiktus duomenis.

2005 - 2008 metais darbo našumas II „Danguolės padangos“ kito mažėjančia tvarka. Mažiausias darbo našumas buvo 2006 metais – 219.26 tūkst. Lt. Tais metais buvo didžiausias darbuotojų skaičius - 73, o pardavimai sudarė 16006 tūkst. Lt. Didžiausias darbo našumas buvo 2005 metais – 407.54 tūkst. Lt, darbuotojų skaičius - 39, pardavimai – 15894 Lt.

Darbo našumo pokyčius parodo 7 lentelė (22 priedas).

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ darbo našumo pokyčiai 2005 – 2008 metais

Rodiklis	2005-2006 pokytis %	2006-2007 pokytis %	2007-2008 pokytis %
Pardavimai, tūkst. Lt.	0.71	28.39	-9.64
Darbuotojų skaičius, vnt.	87.18	-21.92	1.75
Darbo našumas, tūkst. Lt	-46.20	64.43	-11.20

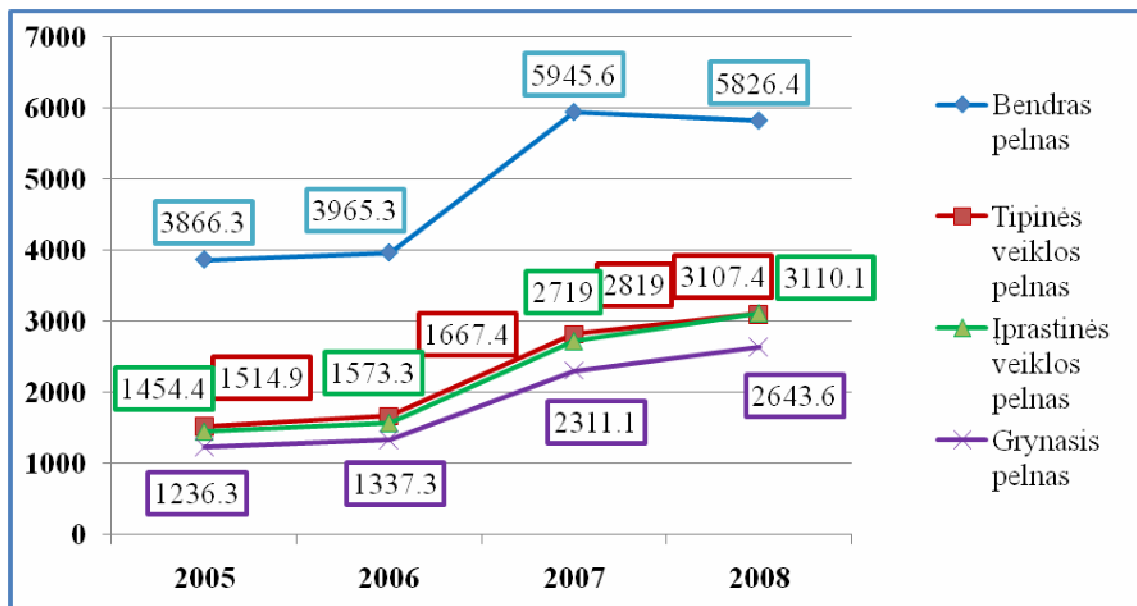
Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios įmonės „Danguolės padangos“ pateiktus duomenis.

Iį „Danguolės padangos“ didžiausias darbo našumo pokytis pastebėtas 2006 – 2007 metais – 64.43 procento. Mažiausias darbo našumo pokyčio kitimas buvo 2007 – 2008 metais – (-11.20) procento.

2.2. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ finansinis įvertinimas

2.2.1 Pelno ir pelningumo rodiklių analizė

Pelnas, tai skirtumas tarp įmonės gaunamų pajamų ir joms uždirbti padarytų sąnaudų. Analizuojant pelną daugiausia dėmesio reikia skirti bendrojo ir grynojo pelnų pokyčiams, bet reikia atkreipti dėmesį, kodėl padidėjo ar sumažėjo tipinės ir įprastinės veiklos pelnas. **8 paveikslėlis.**

8 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pelno dinamika 2005 – 2008 metais

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios įmonės „Danguolės padangos“ balansą ir pelno (nuostolio) ataskaitą.

Bendras pelnas 2005 – 2008 metais kito palaipsniui didėdamas iki 2007 metų. Didžiausias padidėjimas buvo 2006 – 2007 metais nuo 3965.3 iki 5945.6 mln. litų. Bendrojo pelno kitimą veikia

veiklos sąnaudų pokyčiai. 2007 – 2008 metais bendrasis pelnas įmonėje sumažėja, bet tipinės veiklos, įprastinės veiklos ir grynasis pelnai didėja. Tipinės veiklos pelną veikia finansinė ir investicinė veikla, kuri individualiai įmonei „Danguolės padangos“ yra iki 2008 metų nuostolinga.

Bendrojo pelno dydį lemia pardavimų pajamos, pardavimo kaina ir pardavimo savikaina 8 lentelė.

8 lentelė

Individualios įmonės "Danguolės padangos" bendrojo pelno analizė 2005 - 2008 metais

Rodiklis	2005	2006	Nukrypimai (+;-)	2007	Nukrypimai (+;-)	2008	Nukrypimai (+;-)
Pardavimo pajamos, tūkst. Lt	15893.5	16005.7	112.2	20550.4	4544.7	18569.6	-1980.8
Pardavimo savikaina, tūkst. Lt	12027.20	12040.4	13.2	14604.80	2564.4	12743.3	-1861.5
Bendrasis pelnas, tūkst. Lt	3866.30	3965.3	99.0	5945.60	1980.3	5826.4	-119.2
Parduota produkcija, vnt.	52768	97004	44236	109225	12221	86846	-22379
Vieneto pardavimo kaina, Lt	301.20	165	-136.2	188.15	23.1	213.82	25.7
Vieneto pardavimo savikaina, Lt	227.93	124.12	-103.8	133.71	9.6	146.73	13.0

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios įmonės „Danguolės padangos“ balansą ir pelno (nuostolio) ataskaitą ir pateiktus duomenis.

2005 – 2008 metais individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų apimtys kito didėjančia tvarka (išskyrus 2008 metus, pardavimų apimtis sumažėjo – (-22379 vnt.)).

Vieneto pardavimų kaina 2005 – 2006 metais sumažėjo -136.2 Lt, nuo 301.2 Lt iki 165 Lt. 2007 – 2008 metais didėjo ir 2008 metais vieneto pardavimo kaina buvo 213.82 Lt.

Vieneto pardavimų savikaina 2005 – 2006 metais sumažėjo 103.8 Lt, o iki 2008 metų padidėjo ir buvo 146.73 Lt.

2005 – 2008 metais pardavimo pajamų apimties analizė:

Apskaičiuota finansinio rodiklio vidutinė metinė apimtis, absoliutus prieaugis, vidutinis metinis absoliutus prieaugis, augimo tempas.

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metų bendrojo pelno dinamika pateikta 9 lentelėje.

Individuali įmonė „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metais veikė stabiliai. Vidutinis metinis absoliutus bendrojo pelno prieaugis sudarė apie 653.4 tūkst. Lt, tai yra vidutiniškai apie 112.7 procentų kasmet.

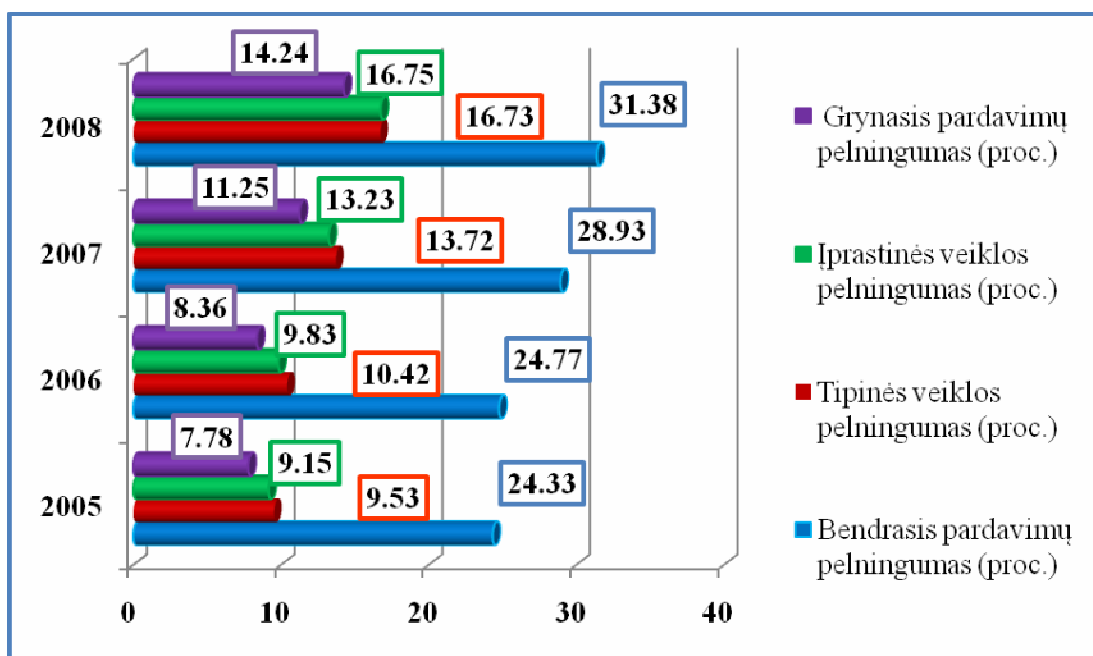
Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metų bendrojo pelno dinamika

Rodiklio pavadinimas	2005	2006	2007	2008
Metinė pelno apimtis, tūkst.Lt	3866.29	3965.28	5945.58	5826.39
Vidutinė metinė pelno apimtis tūkst. Lt				4900.885
Absoliutus pelno prieaugis, tūkst. Lt		98.99	1980.3	-119.19
Vidutinis metinis absoliutus prieaugis, tūkst. Lt				653.4
Pelno apimtys augimo tempas, proc.	100	102.6	150	98

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios „Danguolės padangos“ įmonės balansą ir literatūrą Mačerinskienė, I., Buškevičiūtė, E. (2004). Finansų analizė.

Pardavimo pelningumo analizė. Pagrindinis kiekvienos įmonės tikslas ir pagrindinė tęstinumo sąlyga – uždirbti kuo didesnę pelną.

Vertinant IĮ „Danguolės padangos“ veiklą, reikia analizuoti santykinius rodiklius. Analizei naudoti tokie pagrindiniai rodikliai: bendrasis pardavimų pelningumas, tipinės veiklos pelningumas, įprastinės veiklos pelningumas ir grynasis pardavimų pelningumas (žr. 9 paveikslėlį). Jų skaičiavimo rezultatai pateikti 23 priede.

9 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų pelningumo rodikliai 2005-2008 metais

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios įmonės „Danguolės padangos“ balansą ir pelno (nuostolio) ataskaitą.

Bendrasis pardavimų pelningumas. Jis parodo, ar yra pakankamas skirtumas tarp pardavimų bendros apimtys t. y. jų kiekio, kainų ir savikainos ir ar ne per brangiai kainuoja produkcijos pardavimas ir paslaugos. IĮ „Danguolės padangos“ bendrasis pardavimų pelningumas 2005 -2008

metais kito didėjančia tvarka. Didžiausias buvo 2008 metais – 31 procentas, mažiausias – 2005 metais - 24 procentai.

Tipinės veiklos pelningumas individualioje įmonėje „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metais didėjo nuo 9.53 iki 16.73 procento.

Įprastinės veiklos pelningumas 2005 - 2008 metais taip pat didėjo. Didžiausi rezultatai buvo pasiekti: 2008 metais – 17 procentų, mažiausi 2005 metais – 8 procentai.

Grynojo pardavimų pelningumo rodiklis parodo, koks procentas metinių pardavimo pajamų, atskaičiavus veiklos išlaidas, palūkanas skolintojams ir pelno mokesčių valstybei, lieka įmonei.

Rodiklis svarbus tuo, kad jis yra galutinis įmonės veiklos rezultatų kriterijus ir paprastai įmonei yra svarbiausias. Kuo didesnė šio rodiklio reikšmė, tuo įmonė pelningesnė. Analizuojant individualios įmonės „Danguolės padangos“ grynąjį pelningumą 2005 - 2008 metais, matome, kad įmonė visą šį laikotarpį dirbo pelningai. Grynojo pardavimų pelningumo rodikliai didėjo. Geriausi finansiniai rezultatai buvo gauti 2008 metais – 14 procentų. Tais metais buvo mažiausia pardavimų savikaina. Mažiausi grynojo pardavimų pelningumo rodikliai buvo 2005 metais 7.78 procento.

10 lentelėje pateikiami individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų pelningumo rodiklių pokyčiai 2005 – 2008 metais (skaičiavimai 23 priede).

10 lentelė

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų pelningumo rodiklių pokyčiai 2005 - 2008 metais

Rodikliai	2005	2006	Pokytis 2005- 2006	2007	Pokytis 2006- 2007	2008	Pokytis 2007- 2008	Pokytis 2005- 2008
	Reikšmė	Reikšmė		Reikšmė		Reikšmė		
Bendras pardavimų pelningumas (proc.)	24.33	24.77	0.44	28.93	4.16	31.38	2.45	7.05
Tipinės veiklos pelningumas (proc.)	9.53	10.42	0.89	13.72	3.30	16.73	3.01	7.20
Įprastinės veiklos pelningumas	9.15	9.83	0.68	13.23	3.40	16.75	3.52	7.60
Grynasis pardavimų pelningumas (proc.)	7.78	8.36	0.58	11.25	2.89	14.24	2.99	6.46

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios įmonės „Danguolės padangos“ balansą ir pelno (nuostolio) ataskaitą.

2005 – 2008 m. bendras pardavimų pelningumo pokytis 7.05 procentinio punkto. Tipinės veiklos pelningumas 2005 – 2008 metais kito 7.20 procentinio punkto. Įprastinės veiklos pelningumo pokytis 2005 – 2008 metais buvo 7.60 procentinio punkto. Grynojo pardavimų pelningumo pokytis 2005 – 2008 metais buvo 6.46 procentinio punkto.

2005 – 2008 metais individualios įmonės „Danguolės padangos“ visi pardavimų pelningumo rodikliai kito didėjančia tvarka.

Veiksnių įtaka bendrajam pelningumui 2005 – 2008 metais (24 priedas). Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 - 2006 metais bendrojo pelno padidėjimą 99 tūkstančiais litų arba 2.6 procentais veikė: išaugusios pardavimų pajamos 112.2 tūkstančių litų arba 0.7 procento, pardavimų savikainos padidėjimas 13.2 tūkstančių litų arba 0.1 procento. Dėl šių veiksnių 2006 metais bendrasis pelningumas padidėjo 1.8 procento.

2006 - 2007 metais bendrojo pelno padidėjimą 1980.3 tūkst. litų arba 49.9 procento veikė: išaugusios pardavimų pajamos 4544.7 tūkst. litų arba 28.4 procento, pardavimų savikainos padidėjimas 2564.4 tūkst. litų arba 21.3 procento. Dėl to 2007 metais bendrasis pelningumas padidėjo 16.8 procento.

2007 - 2008 metais bendrojo pelno sumažėjimą 119.2 tūkst. litų arba 2 procentais veikė: pardavimo pajamų sumažėjimas 1980.8 tūkst. litų arba 9.6 procento, pardavimų savikainos sumažėjimas 1861.5 tūkst. litų arba 12.7 procento tai lėmė 2008 m. bendrojo pelningumo padidėjimą 8.4 procento.

Bendrojo pelningumo pokytis 2005 – 2008 metais (25 priedas). Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 - 2006 metais bendras pelningumo pokytis buvo 1 procentinio punkto. Bendram pelningumui pardavimo pajamų pasikeitimas įtakos neturėjo, nes buvo toks pat kaip ir bendras pelningumo pokytis 1 procentinis punktas, pardavimo savikainos pasikeitimas neįtakojė bendro pelningumo, nes jis buvo 0 procentinio punkto.

2006 - 2007 metais bendras pelningumo pokytis buvo 4 procentiniai punktai. Tai veikė pardavimo pajamų pasikeitimas, kuris padidėjo 16 procentinių punktų, pardavimo savikaina sumažėjo 12 procentinių punktų.

2007 – 2008 metais bendras pelningumo pokytis sumažėjo 2 procentiniais punktais. Tai įtakojė pardavimo pajamų pasikeitimas 8 procentiniai punktai ir pardavimo savikainos pasikeitimas 10 procentinių punktų.

Apibendrinant 2005 - 2008 metus individualios įmonės „Danguolės padangos“ bendrą pelningumo pokytį, kuris buvo 7 procentinio punkto, galime teigti, kad jam įtakos turėjo pardavimo pajamų pasikeitimas 11 procentinių punktų ir pardavimo savikainos sumažėjimas 4 procentiniais punktais.

Turto pelningumo analizė. Turto pelningumas rodo įmonės ilgalaikio turto naudojimo efektyvumą, vadovų sugebėjimą jį valdyti ir kontroliuoti. Apskaičiuoti individualios įmonės „Danguolės padangos“ turto pelningumo rodikliai ir jų pokyčiai 11 lentelė. Skaičiavimai pateikiami 27 priede.

11 lentelė

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ turto pelningumo rodikliai ir jų pokyčiai 2005 – 2008 metais (proc.)

Rodikliai	2005	2006	Pokytis 2005- 2006	2007	Pokytis 2006- 2007	2008	Pokytis 2007- 2008	Pokytis 2005- 2008
	reikšmė	reikšmė		reikšmė		reikšmė		
Turto pelningumas (proc.)	37.14	12.45	-24.69	16.89	4.44	17.96	1.07	-19.18
Vidutinė turto grąža (proc.)	-	19.00	19.00	19.00	0.00	19.00	0.00	19.00
Ilgalaikio turto pelningumas (proc.)	190.14	55.05	-135.09	57.28	2.23	55.56	-1.72	-134.58
Trumpalaikio turto pelningumas (proc.)	46.15	16.08	-30.07	23.95	7.87	26.55	2.60	-19.60

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios įmonės „Danguolės padangos“ balansą ir pelno (nuostolio) ataskaitą.

Turto pelningumas parodo, kiek litų grynojo pelno tenka vienam turto litui. Individualioje įmonėje „Danguolės padangos“ turto pelningumas laikotarpyje 2005 – 2008 metais kito: didžiausias buvo 2005 metais – 37.14 procentų, mažiausias 2006 metais – 12.45 procentų.

Vidutinė turto grąža parodo ar įmonė efektyviai naudoja turą. Iš šio rodiklio galime spręsti kiek grynojo pelno tenka vienam turto litui arba kiek į šį turą investuotų pinigų grįžta grynojo pelno pavidalu. 2005 – 2008 metais vidutinė turto grąža buvo 19 procentų ir visą laiką išliko vienoda.

Ilgalaikio turto pelningumas – parodo, kiek grynojo pelno tenka vienam ilgalaikio turto vienetui. Didžiausias ilgalaikio turto pelningumas buvo 2005 metais – 190.14 procentų, mažiausias – 55.05 procentų.

Trumpalaikio turto pelningumas – parodo, kiek grynojo pelno tenka vienam trumpalaikio turto vienetui. Didžiausias trumpalaikio turto pelningumas buvo 2005 metais – 46.15 procentų, mažiausias – 2006 metais – 16 procentų.

Norint atlikti gilesnę turto pelningumo analizę galima naudoti L. Bernsteino modelį. Pagal šį modelį nustatoma dviejų veiksnių t. y. pardavimų pelningumo ir turto apyvartumo įtaka viso turto pelningumui. Šie veiksniai daro tiesioginę įtaką turto pelningumo kitimui, nes, didėjant pardavimų pelningumui didėja turto pelningumas, o greitėjant turto apyvartumui, gerėja įmonės finansinė būklė ir didėja turto pelningumas. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ turto pelningumas 2005 – 2008 metų pagal Bernstein modelį pateikiamas 12 lentelėje. Skaičiavimai pateikiami 27 priede.

12 lentelė**Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metais turto pelningumas pagal L. Bernstein modelį**

	2005	2006	2007	2008
Turto pelningumas (proc.)	37	12	17	18
Pardavimų pelningumas (proc.)	8	8	11	14
Turto apyvartumas (kartais)	4.77	1.49	1.50	1.26

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios „Danguolės padangos“ įmonės balansą, pelno (nuostolio) ataskaitą ir literatūrą Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1998). Finansinė analizė.

Atlikus skaičiavimus galime teigti, kad turto pelningumas didžiausias buvo 2005 metais – 37 procentai, mažiausias 2006 metais – 12 procentų.

Pardavimų pelningumas mažiausias buvo 2005 ir 2006 metais – 8 procentai, 2008 metais padidėjo iki 14 procentų.

Turto apyvartumas rodo, kiek kartų per metus turtas perėjo visą apytakos ratą ir kaip efektyviai įmonė naudoja turtą arba kiek vienas turto litas sukuria pajamų. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ turto apyvartumo rodikliai didžiausi buvo 2005 metais – 4.77 karto, žemiausi 2008 metais – 1.26 karto.

Kapitalo pelningumo analizė. Įmonės finansinės veiklos efektyvumą objektyviausiai parodo kapitalo pelningumo rodikliai. Nuosavo kapitalo pelningumas labiau domina investuotojus, nes atskleidžia investicijų pelningumą. Efektyviausias būdas nuosavo kapitalo pelningumo veiksniams tirti yra Du Ponto metodas. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ kapitalo pelningumas 2005 – 2008 metais pagal Du Pontą 13 lentelė. Skaičiavimai pateikiami 28 priede.

13 lentelė**Individualios įmonės „Danguolės padangos“ kapitalo pelningumas 2005 – 2008 metais pagal Du Pontą**

	2005	2006	2007	2008
Nuosavo kapitalo pelningumas (proc.)	100	52	47	35
Grynasis pelningumas (proc.)	8	8	11	14
Turto apyvartumas (kartais)	4.77	1.49	1.50	1.26
Kapitalo struktūra, tūkst. Lt	2.69	4.17	2.80	1.95

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios „Danguolės padangos“ įmonės balansą ir literatūrą Mackevičius, J. (2005). Įmonės veiklos analizė.

Pagal Du Pontą, paskaičiavus 2005 – 2008 metų individualios įmonės „Danguolės padangos“ kapitalo pelningumo rodiklius, pastebėta, kad nuosavo kapitalo pelningumo rodikliai mažėja.

Geriausi finansiniai rezultatai buvo gauti 2005 metais - 100 procentų. Tais metais grynasis pelningumas buvo 8 procentai, turto apyvartumas buvo didžiausias iš visų analizuojamų metų – 4.77 karto, kapitalo struktūra – 2.69, mažiausias nuosavo kapitalo pelningumas buvo 2008 metais – 35 procentai, tačiau didžiausias grynasis pelningumas – 14 procentų., turto apyvartumas mažiausias – 1.26 karto, kapitalo struktūra taip pat mažiausia – 1.95 procentų. Didžiausias kapitalo struktūros rodiklis buvo 2006 metais – 4.17.

Atlikta veiksmų įtaka kapitalo pelningumui taikant Du Ponto piramidės formulę. Skaičiavimai pateikti priede. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metais nuosavo kapitalo pelningumui įtakos turėjo grynasis pardavimų pelningumas, turto apyvartumas, kapitalo struktūra.

Remiantis literatūros duomenimis nuosavo kapitalo pelningumas laikomas labai geru, jeigu jis yra didesnis nei 30 procentų, geru – didesnis nei 20 procentų, patenkinamu – didesnis nei 10 procentų, nepatenkinamu – mažesnis nei 10 procentų, blogu – jeigu yra neigiamas. Jis parodo įmonės valdymo kokybę.

2005 – 2008 metais individualios įmonės „Danguolės padangos“ nuosavo kapitalo pelningumas laikomas labai geru, nes rodikliai yra didesni nei 30 procentų.

Pastovaus kapitalo pelningumui įtakos turi ne tik grynojo pelno, bet ir nuosavo kapitalo bei ilgalaikių įsipareigojimų pokyčiai. Šių veiksmų įtaką individualiai įmonei „Danguolės padangos“ apskaičiuota grandininio keitimo būdu (29 priedas). 14 lentelėje pateikiami veiksmų, darančių įtaką pastovaus kapitalo pelningumo pasikeitimui duomenys.

14 lentelė

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metų veiksmų, darančių įtaką pastovaus kapitalo pelningumo pasikeitimui duomenys

Rodiklio pavadinimas	2005	2006	Pokytis 2005-2006	2007	Pokytis 2006-2007	2008	Pokytis 2007-2008	Pokytis 2005-2008
Nuosavas kapitalas, tūkst. Lt	1236	2574	1338	4885	2311	7528	2643	6292
Ilgalaikiai įsipareigojimai, tūkst. Lt	0	2870.4	2870.4	3856.9	986.5	2298.4	-1558.5	2298.4
Grynasis pelnas, tūkst. Lt	1236	1337	101	2311	974	2644	333	1408
Pastovaus kapitalo pelningumas (proc.)	100.00	24.56	-75.44	26.44	1.88	26.91	0.47	-73.09

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios „Danguolės padangos“ įmonės balansą ir literatūrą Mackevičius, J. (2005). Įmonės veiklos analizė.

Iš lentelės matyti, kad 2005 – 2006 metais, pastovaus kapitalo pelningumas sumažėjo 75.44 procentų. Šiam sumažėjimui įtakos turėjo trys veiksniai:

1. Grynojo pelno padidėjimas 8.17 procentų,
2. Nuosavo kapitalo sumažėjimas (- 56.23) procentų,

3. Ilgalaikių išipareigojimų sumažėjimas (- 27.38) procentų.

2005 – 2006 metais individualioje įmonėje „Danguolės padangos“ pastovaus kapitalo pasikeitimui teigiamą įtaką darė grynojo pelno padidėjimas, o neigiamą – nuosavo kapitalo ir ilgalaikių išipareigojimų sumažėjimai.

2006 – 2007 metais, pastovaus kapitalo pelningumas padidėjo 1.88 procentų. Šiam padidėjimui įtakos turėjo trys veiksniai:

1. Grynojo pelno padidėjimas 30.37 procentų,
2. Nuosavo kapitalo sumažėjimas (- 25.13) procentų,
3. Ilgalaikių išipareigojimų sumažėjimas (- 3.36) procentų.

2006 – 2007 metais individualioje įmonėje „Danguolės padangos“ pastovaus kapitalo pasikeitimui teigiamą įtaką darė grynojo pelno padidėjimas, o neigiamą – nuosavo kapitalo ir ilgalaikių išipareigojimų sumažėjimai.

2007 – 2008 metais, pastovaus kapitalo pelningumas padidėjo 0.47 procento. Šiam padidėjimui įtakos turėjo trys veiksniai:

4. Grynojo pelno padidėjimas 16.43 procentų,
5. Nuosavo kapitalo sumažėjimas (- 19.65) procentų,
6. Ilgalaikių išipareigojimų sumažėjimas 3.69 procentų.

2006 – 2007 metais individualioje įmonėje „Danguolės padangos“ pastovaus kapitalo pasikeitimui teigiamą įtaką darė grynojo pelno ir ilgalaikių išipareigojimų padidėjimai, o neigiamą – nuosavo kapitalo sumažėjimas.

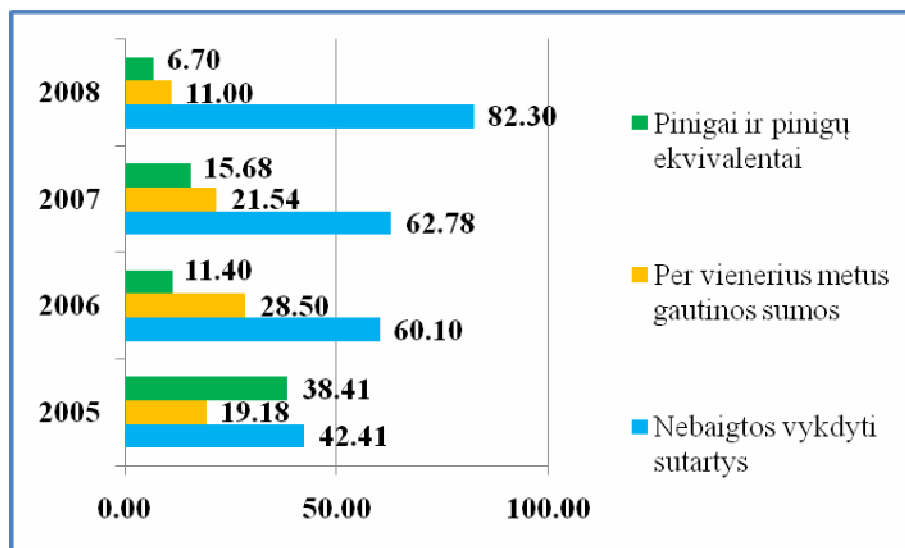
Iš lentelės matyti, kad 2005 – 2008 metais, pastovaus kapitalo pelningumas sumažėjo 73.09 procentais. Šiam sumažėjimui įtakos turėjo trys veiksniai:

1. Grynojo pelno padidėjimas 113.91 procentų,
2. Nuosavo kapitalo sumažėjimas (- 178.79) procentų,
3. Ilgalaikių išipareigojimų sumažėjimas (- 8.21) procentų.

2005 – 2008 metais individualioje įmonėje „Danguolės padangos“ pastovaus kapitalo pasikeitimui teigiamą įtaką darė grynojo pelno padidėjimas, o neigiamą – nuosavo kapitalo ir ilgalaikių išipareigojimų sumažėjimai.

2.2.2 Trumpalaikio turto analizė ir mokumo analizė

Trumpalaikio turto dydį ir struktūrą lemia gamybos apimtys, proceso ypatumai, ekonominės sąlygos ir kiti veiksniai. Kiekvienai įmonei labai svarbu pasirinkti optimalų trumpalaikio turto dydį. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ trumpalaikio turto sudėtis pavaizduota 10 paveikslėlyje.

10 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ trumpalaikio turto sudėtis (proc.)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios įmonės „Danguolės padangos“ balansą ir pelno (nuostolio) ataskaitą.

2005 – 2008 metais individualios įmonės trumpalaikis turtas susideda iš nebaigtų vykdyti sutarčių (atsargos, išankstiniai apmokėjimai), per vienerius metus gautinos sumos (pirkėjų skolos ir kt.) ir pinigai.

Didžiausią trumpalaikio turto procentinę dalį sudaro nebaigtos vykdyti sutartys. 2005 – 2008 metais jų procentinė dalis padidėjo nuo 42.41 procento iki 82.30 procentų.

Pinigų procentinė dalis įmonėje nuo 2005 iki 2008 metų sumažėjo. 2005 metais sudarė 38.41 procento, o 2008 metais 6.70 procento.

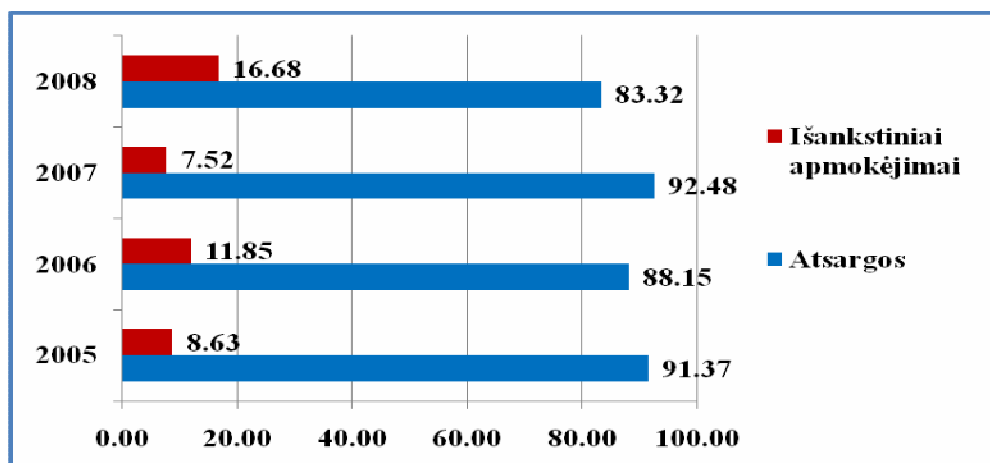
Kito ir per vienerius metus gautinų sumų procentinė dalis. 2005 metais ji sudarė 19.18 procentų trumpalaikio turto, o 2008 metais 11 procentų.

Kadangi labiausiai kito nebaigtų vykdyti sutarčių dalis, tai paanalizuosime, kas šią dalį sudaro ir kas joje kito labiausiai. 11 paveikslėlis.

Kaip pavaizduota paveikslėlyje nebaigtų vykdyti sutarčių dalį sudaro: atsargos ir išankstiniai apmokėjimai. 2005 – 2008 metais atsargos sudarė didžiausią procentinę dalį. 2005 metais atsargos sudarė 91.37 procento, o 2008 metais 83.32 procento.

2005 – 2008 metais išankstinių apmokėjimų dalis kito. 2005 metais buvo 8.63 procentų, o 2008 metais – 16.68 procentų.

Įmonėje yra didelis atsargų kiekis, kadangi įmonės paskirtis prekyba padangomis ir ratlankiais, tai atsargas sudaro prekės, skirtos perpardavimui. Padangos ir ratlankiai sezoninė prekė, tai galima manyti, kad įmonė palankiomis kainomis užsipirko šių prekių ir ruošiasi kitam sezonui. Labai svarbu nuolat sekti atsargų kitimus, nes didelėms atsargoms sukaupti įmonei reikia daug pinigų, o mažas atsargų kiekis gali sutrikdyti normalų veiklos ciklą.

11 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ nebaigtų vykdyti sutarčių dalies sudėtis 2005 – 2008 metais (proc.)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios įmonės „Danguolės padangos“ balansą ir pelno (nuostolio) ataskaitą.

Remiantis įmonės duomenimis, įvertintas įmonės mokumas. Įmonė planuodama trumpalaikį turtą, turi išlaikyti grynujų pinigų, pirkėjų įsiskolinimo ir atsargų balansą. Paskaičiuoti šie trumpalaikio turto mokumo koeficientai: bendrojo trumpalaikio mokumo, greito trumpalaikio mokumo, labai greito trumpalaikio mokumo, absoliutaus trumpalaikio mokumo, trumpalaikio įsiskolinimo. Koeficientai pateikiami 15 lentelėje. Skaičiavimai 30 priede.

Bendrojo trumpalaikio mokumo arba einamojo likvidumo (bendrojo padengimo) koeficientas. Jis rodo, kiek kartų trumpalaikis turtas viršija trumpalaikius įsipareigojimus.

Pirmaisiais įmonės gyvavimo metais kiekvienam trumpalaikio įsiskolinimo litui teko 1.28 Lt trumpalaikio turto vertės, per keturis metus šis rodiklis didėjo ir 2008 metais jis padidėjo iki 2.04 Lt. Pageidautina, kad rodiklis būtų nuo 1.2 iki 2. Kaip matome įmonės mokumas geras, todėl galime teigti, kad įmonės vadovai efektyviai ir lanksčiai vykdo trumpalaikio turto valdymą.

15 lentelė

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ trumpalaikio mokumo rodikliai 2005 – 2008 metais

Rodiklis	2005	2006	2007	2008
Bendrasis trumpalaikio mokumo koeficientas	1.28	1.57	1.95	2.04
Greitasis trumpalaikio mokumo koeficientas	0.78	0.74	0.82	0.64
Absoliutaus trumpalaikio mokumo koeficientas	0.49	0.18	0.31	0.14
Trumpalaikio įsiskolinimo koeficientas	0.63	0.49	0.36	0.33

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios įmonės „Danguolės padangos“ balansą ir pelno (nuostolio) ataskaitą.

Greitojo arba kritinio, trumpalaikio mokumo koeficientas. Šis rodiklis rodo įmonės gebėjimą nedelsiant patenkinti skolininkų pageidavimus ir geriau įvertina jos mokumą (**priedas**).

Pagal literatūrą greitasis mokumo koeficientas laikomas geru kai lygus 1, bet neturėtų būti mažesnis už 0.5. Laikotarpyje 2005 – 2008 metais šis koeficientas svyravo nuo 0.64 iki 0.82.

Jei palyginsime bendrojo ir trumpalaikio mokumo koeficientų skirtumą matome, kad įmonėje bendrasis mokumo koeficientas didesnis negu greitojo mokumo. Tokia situacija rodo, kad įmonė turi atsargų, kurios gali būti pasenusios arba nekokybiškos, o jas paversti grynaisiais pinigais nėra galimybių.

Absoliutaus trumpalaikio mokumo koeficientas. Individualioje įmonėje „Danguolės padangos“ šie koeficientai nuo 2005 metų iki 2008 metų ir mažėjo ir didėjo. Mažiausia šių koeficientų reikšmė yra 2008 metais ir yra 0.14.

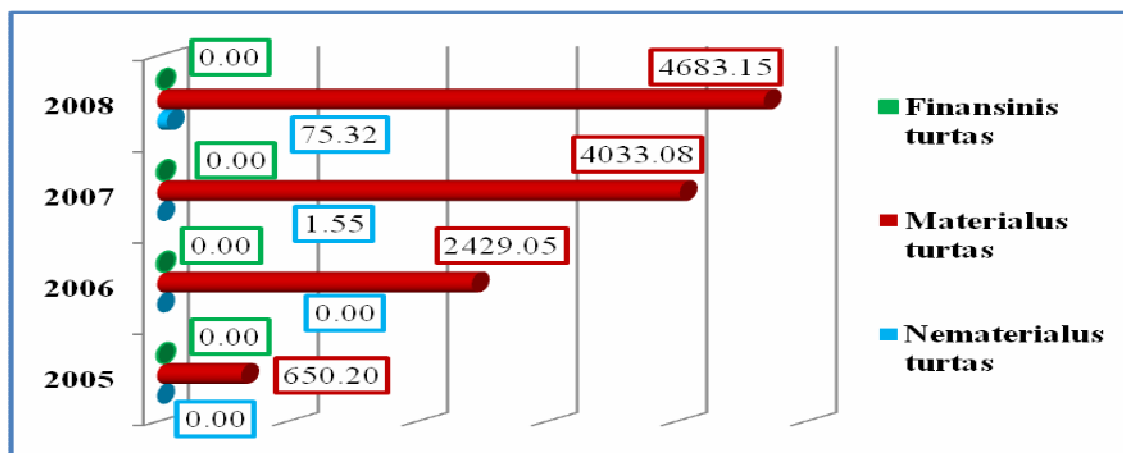
Trumpalaikio įsiskolinimo koeficientas rodo, kokia trumpalaikio turto dalis finansuojama trumpalaikėmis skolomis.

Trumpalaikio įsiskolinimo rodiklis 2005 ir 2006 metais viršijo 0.4, tai nėra vertinama gerai, bet 2007 ir 2008 metais jo reikšmės buvo 0.36 ir 0.33, kas leidžia teigti, kad tai yra gerai, nes įmonėje mažėja trumpalaikių įsiskolinimų.

2.2.3 Ilgalaikio turto ir mokumo analizė

Ilgalaikis turtas – tai turtas, kuris teikia ekonominės naudos ir naudojamas ne vienerius metus. Ilgalaikį turtą turi ir naudoja visos įmonės nepriklausomai nuo jų dydžio ir veiklos pobūdžio.

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ ilgalaikio turto sudėtis pavaizduota 12 paveikslėlyje.

12 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ ilgalaikio turto sudėtis

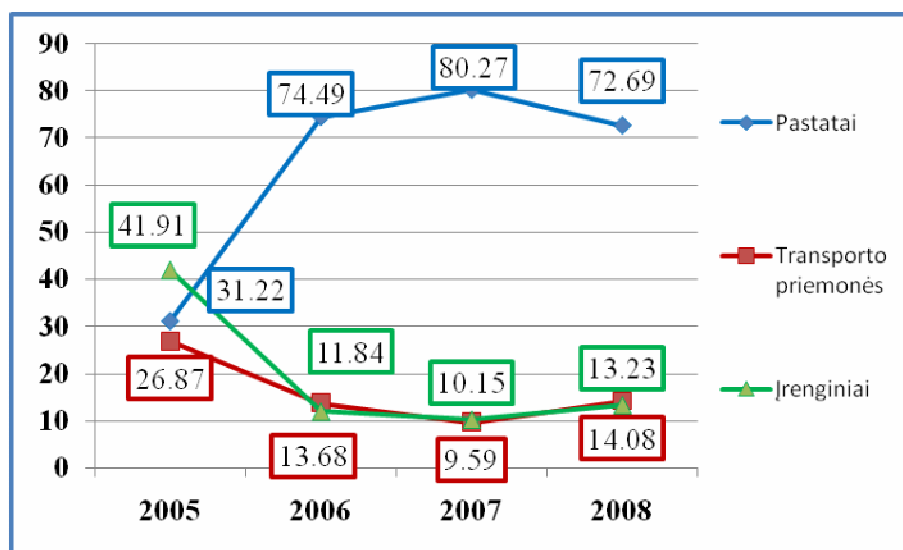
Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios įmonės „Danguolės padangos“ balansą ir pelno (nuostolio) ataskaitą.

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ ilgalaikį turtą sudaro materialusis turtas (žemė, pastatai, transporto priemonės, įrenginiai, nebaigta statyba). 2005 – 2008 metais materialusis turtas išaugo nuo 650.2 tūkst. litų (2005 metais) iki 4683.15 mln. litų (2008 metais).

Ilgalaikio finansinio turto įmonė neturi.

2007 metais ji įsigijo nematerialaus turto (programinę įrangą) už 1.55 tūkst. litų, o 2008 metais nematerialų turtą jau sudaro programinė įranga ir plėtros darbai už 75.32 tūkst. litų.

Gamybinės paskirties ilgalaikį turtą sudaro: pastatai, transporto priemonės, įrenginiai. Šio turto kitimo grafikas pateiktas 13 paveikslėlyje.

13 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ gamybinės paskirties ilgalaikio turto sudėties kitimas 2005 – 2008 metais (proc.)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios įmonės „Danguolės padangos“ balansą ir pelno (nuostolio) ataskaitą.

2005 metų pabaigoje individuali įmonė „Danguolės padangos“ gamybinės paskirties arba aktyvaus turto turėjo už 650.2 tūkst. litų. Gamybinės paskirties ilgalaikį turtą sudarė: pastatai – 31.22 procentų, transporto priemonės – 26.87 procentų, įrenginiai - 41.91 procentų.

2006 metų pabaigoje individuali įmonė „Danguolės padangos“ gamybinės paskirties turto turėjo už 2320.9 mln. litų. Gamybinės paskirties ilgalaikį turtą sudarė: pastatai – 74.49 procentų, transporto priemonės – 13.68 procentų, įrenginiai – 11.84 procentų.

2007 metų pabaigoje individuali įmonė „Danguolės padangos“ gamybinės paskirties turto turėjo už 3895.8 mln. litų. Gamybinės paskirties ilgalaikį turtą sudarė: pastatai – 80.27 procentų, transporto priemonės – 9.59 procentų, įrenginiai – 10.15 procentų.

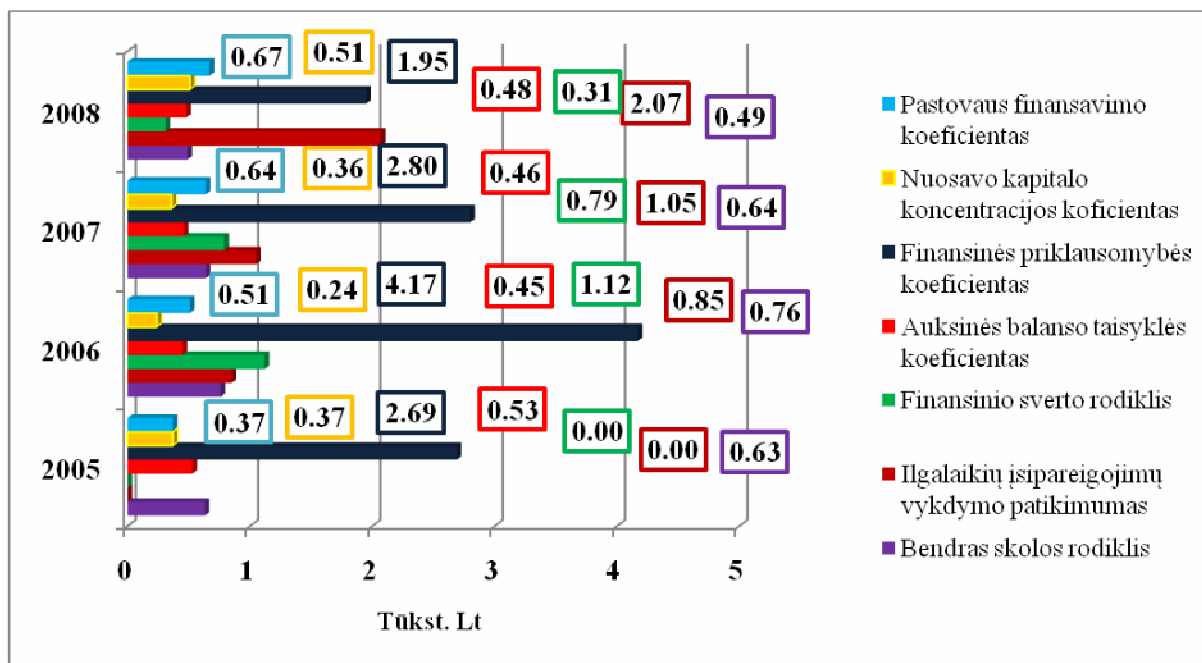
2008 metų pabaigoje individuali įmonė „Danguolės padangos“ gamybinės paskirties turto turėjo už 4292.05 mln. litų. Gamybinės paskirties ilgalaikį turtą sudarė: pastatai – 72.69 procentai,

transporto priemonės – 14.08 procentų, įrenginiai – 13.23 procentų (skaičiavimai pateikti 31 priede).

2005 – 2008 metais individualios įmonės „Danguolės padangos“ gamybinės paskirties ilgalaikio turto sudėtis kito. Jei 2005 metais pastatų ir įrenginių kiekiai buvo panašūs (31.22 procentų ir 26.87 procentų), o įrenginių 41.91 procentų. Tai 2008 metais pastatai sudarė 72.69 procentus, o įrenginiai ir transporto priemonės užima labai panašią dalį 13.23 procentus ir 14.08 procentus.

Kreditoriai ir investuotojai labiau domisi ilgalaikiu turtu, nes jiems aktualu ar įmonė išliks moki po kelerių metų.

Norėdamos įvertinti įmonės padėtį atlikome individualios įmonės ilgalaikio mokumo analizę. Apskaičiavome (32 priedas): bendrąjį skolos rodiklį, ilgalaikių įsipareigojimų vykdymo patikimumo rodiklį, finansinio sverto rodiklį, auksinės balanso taisyklės koeficientą, finansinės priklausomybės koeficientą, nuosavo kapitalo koncentracijos rodiklį, pastovaus finansavimo koeficientą (14 paveikslėlis).

14 pav. Ilgalaikio mokumo rodikliai

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios „Danguolės padangos“ įmonės balansą ir literatūrą Mackevičius, J. (2005). Įmonės veiklos analizė.

Bendras skolos rodiklis. Tai bendrų įsipareigojimų ir turto santykis. Šis rodiklis parodo, kokia įmonės dalis yra finansuojama skolintomis lėšomis, ir naudojamas jos ilgalaikiam mokumui įvertinti, bei sprendimams pagrįsti dėl galimo skolinimosi, kuris būtinas įmonės plėtrai finansuoti.

Bendrasis skolos rodiklis atspindi kiek skolinto kapitalo litų tenka vienam įmonės turto litui. Priimtina šio rodiklio reikšmė yra nuo 0.30 iki 0.50, jei rodiklio dydis didesnis kaip 0.70 tokia įmonė yra rizikos grupėje, galima net bankroto tikimybė (Juozaitienė, 2007).

2006 metais įmonė buvo pasiekusi aukščiausią ribą 0.76. Tai reiškia, kad vienam turto litui teko 0.76 Lt skolintų lėšų. Nuo 2007 iki 2008 metų įmonei pavyko sumažinti bendrą skolos rodiklį iki 0.49, tai, kad jis nesiekia 0.50 įmonė yra vertinama gerai ir kreditoriai gali jaustis saugiai dėl įmonės įsiskolinimų.

Ilgalaikių įsipareigojimų vykdymo patikimumas. Šis rodiklis rodo, kiek įmonė turi ilgalaikio turto, tenkančio vienam ilgalaikių įsipareigojimų piniginiam vienetui. Literatūros duomenimis, kuo aukštesnis šis rodiklis, tuo didesnė ilgalaikių įsipareigojimų vykdymo ir mažesnė bankroto tikimybė (Juozaitienė, 2007).

2005 – 2008 metais įmonės ilgalaikių įsipareigojimų vykdymo patikimumas didėjo. 2008 metais jis pasiekė 2.07 ilgalaikio turto, tenkančio vienam ilgalaikių įsipareigojimų piniginiam vienetui.

Finansinis svertas. Rinkos ekonomikos šalyse rimtai įsiskolinusiomis laikomos tokios įmonės, kurių finansinis svertas yra didesnis 0.5 (Mackevičius, 2005).

Įmonės finansinio sverto rodiklis 2005 – 2008 metais kito. Kritinę ribą jis buvo pasiekęs 2006 metais ir buvo 1.12. Nuo 2007 metų pradėjo mažėti, o tai reiškia, kad įmonės padėtis stabilizavosi. 2008 metais jis buvo 0.31, kas reiškia, kad įmonės padėtis yra gera.

Finansinio sverto skaičiavimas gali padėti įmonės vadovams priimti sprendimą nuosavu ar skolintu kapitalu plėtoti veiklą.

Auksinės balanso taisyklės koeficientas. Koeficientas rodo, kokia dalimi ilgalaikis turtas finansuojamas pastoviu kapitalu. Auksinės balanso taisyklės koeficientas neturėtų nukrypti nuo 1: geriausias variantas, kai koeficientas yra lygus 1.0, arba nedaug mažesnis (Mackevičius, 2005).

Vertinant įmonės padėtį, galima teigti, kad įmonės ilgalaikis turtas 2005 – 2008 metais vidutiniškai sudarė 0.48.

Finansinės priklausomybės koeficientas. Praktikoje jis taikomas dažniau negu auksinės balanso taisyklės koeficientas. Jis parodo, kokia turto dalis 1 litui nuosavų lėšų. Jei jis lygus 1, tai reiškia, kad visa įmonės kapitalas suformuotas iš nuosavo kapitalo. Jei jis yra 1.5, tai rodo, kad 1.5 lito turto suformuota iš 1 lito nuosavo ir 0.5 lito skolinto kapitalo (Mackevičius, 2005).

2005 metais finansinės priklausomybės koeficientas buvo 2.69, kas reiškia, kad 2,69 lito turto suformuota iš 1 litas yra nuosavo kapitalo, o 1.69 lito skolinto kapitalo. 2006 metais šis koeficientas pasiekė aukščiausią ribą ir buvo 4.17, tai reiškia, kad 4.17 lito turto buvo suformuota iš 1 lito nuosavo ir 3.17 lito skolinto kapitalo. 2008 metais finansinės priklausomybės koeficientas sumažėjo ir yra 1.95, kas reiškia, kad 1.95 turto suformuota iš lito nuosavo ir 0.95 lito skolinto kapitalo.

Nuosavo kapitalo koncentracijos. Jis dar vadinamas finansinės autonomijos, ar nepriklausomybės koeficientu, nes parodo kokia dalis suformuota iš savų lėšų (Mackevičius, 2005).

Įmonėje yra mažiau nei pusė nuosavo kapitalo, tai rodo 2005 – 2007 metų rodikliai, kurie atitinkamai yra: 0.37, 0.24, 0.36. 2008 metais šis koeficientas pasiekė 0.51.

Pastovaus finansavimo koeficientas parodo, kokia turto dalis suformuota iš pastovių šaltinių. Jei įmonė neturi ilgalaikių kreditų, tai šio koeficiento dydis sutaps su nuosavo kapitalo koncentracijos (nepriklausomybės) rodikliu (Mackevičius, 2005).

Kaip matome iš apskaičiuoto koeficiento, tik 2005 metais įmonė neturėjo ilgalaikių kreditų, nes tuo laikotarpiu koeficiento reikšmė sutampa su kapitalo koncentracijos koeficientu. Nuo 2006 metų iki 2008 metų šio rodiklio reikšmė kito į didžiąją pusę ir 2008 metais pasiekė 0.67, o tai reiškia, kad įmonės 67 proc. turto yra suformuota iš pastovių šaltinių.

Apibendrinant galima teigti, kad skolinto kapitalo naudojimas įmonės veiklai plėtoti ir pelnui gauti yra priimtinas tol, kol netrikdo įmonės finansinės pusiausvyros. Įmonėms vadovams būtina gerai suvokti šių rodiklių svarbą ir kokį poveikį daro įmonės mokumui, pelningumui ir kitiems finansiniams rodikliams. Labai svarbu, kad įmonėje būtų išlaikytas skolinto ir nuosavo kapitalo santykis, kuris rodo pusiausvyrą, o taip pat garantuoja įmonės veiklos stabilumą. Analizuojamame laikotarpyje 2005 – 2008 metais galima teigti, kad įmonės darbas vyksta gera linkme, nes rodikliai gerėja.

2.2.4 Veiklos efektyvumo rodikliai

Įmonės veiklos efektyvumui įvertinti, analizuoti visos rodiklių grupės: sąnaudų lygio, trumpalaikio turto ir ilgalaikio turto apyvartumo.

Išlaidų lygio rodikliai apskaičiuoti remiantis įmonės pelno (nuostolio) ataskaita, nes joje yra visa informacija apie įvairaus pobūdžio išlaidas ir pajamas. Apskaičiuoti parduotų prekių savikainos 1 pardavimų litui ir veiklos sąnaudų 1 pardavimų litui rodikliai ir jų pokyčiai 2005 - 2008 metais žr. 16 lentelę. Skaičiavimai pateikti 33 priede.

Pardavimo savikainos lygis parodo įmonės pagrindines išlaidas vienam pardavimo pajamų litui. Pagal jį galime spėti apie įmonės veiklos efektyvumą, sugebėjimą kontroliuoti išlaidas. Rinkos šalyse gali svyruoti nuo 50 iki 90 procentų. Analizuojamoje įmonėje jis nekerta nustatytų ribų – didžiausią pardavimų dalį savikaina sudarė 2005 metais, o mažiausią – 2008 metais, atitinkamai 76.67 procento ir 68.62 procento.

Veiklos sąnaudų 1 pardavimo pajamų litui rodiklis parodo ir administracinių, ir pardavimų sąnaudų vienam pardavimų litui būklę. Kaip matyti iš lentelės, rodiklis 2005 – 2008 metais neviršijo 17 - 18 procentų, t.y buvo pakankamai nedidelis, bet 2007 metais jis pakilo, dėl beveik

veiklos sąnaudų išaugimo. 2007 - 2008 metais rodiklis vėl truputį mažėjo, t.y. nuo 0.85 iki 0.57 punkto. Galime teigti, kad įmonėje yra gerai parengta išlaidų mažinimo politika.

16 lentelė

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metais sąnaudų įvertinimas

Rodikliai	2005	2006	Pokytis 2005 – 2006 proc.	2007	Pokytis 2006 – 2007 proc.	2008	Pokytis 2007 – 2008 proc.
Pardavimo savikainos lygis (proc.)	75.67	75.23	-0.4	71.07	-4.2	68.62	-2.4
Veiklos sąnaudos 1 pardavimo pajamų litui (proc.)	14.79	14.36	-0.4	15.21	0.85	14.64	-0.57

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios „Danguolės padangos“ įmonės balansą ir literatūrą Mackevičius, J. (2005). Įmonės veiklos analizė.

Tam tikrą informaciją apie išlaidų būtinumą ir pagrįstumą jų mažinimo galimybes galima gauti apskaičiavus ir įvertinus finansinės ir investicinės veiklos sąnaudų vienam pardavimo pajamų litui. Finansinės ir investicinės veiklos sąnaudų lygį galima apskaičiuoti finansinės ir investicinės veiklos sąnaudas lyginant su šios srities pajamomis 17 lentelė. Skaičiavimai pateikiami 33 priede.

17 lentelė

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metais finansinės ir investicinės veiklos sąnaudos

Rodikliai	2005	2006	Nukrypimas proc.	2007	Nukrypimas proc.	2008	Nukrypimas proc.
Finansinės ir investicinės veiklos sąnaudos 1 pardavimų litui	0.004	0.007	0.003	0.006	-0.001	0.010	0.007
Finansinės ir investicinės veiklos sąnaudų lygis	0.00	7.16	7.2	5.35	-1.81	0.99	-4.36

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios „Danguolės padangos“ įmonės balansą ir literatūrą Mackevičius, J. (2005). Įmonės veiklos analizė.

Analizuojant šiuos rodiklius reikėtų smulkiau paanalizuoti kokios sąnaudos parodomos finansinės ir investicinės veiklos sąnaudose. Pagal trečiąjį verslo apskaitos standartą gali būti priskirtos šios sąnaudos: delspinigiai, perkainojimo nuostoliai, palūkanų sąnaudos). 2005 – 2008 metais individualioje įmonėje „Danguolės padangos“ finansinės ir investicinės sąnaudos 1 pardavimų litui svyravo nuo 0.004 iki 0.010, t.y. jos palaipsniui didėja.

Vertinant finansinės ir investicinės veiklos pajamas reikia paanalizuoti kas jas sudaro. Joms priskiriama: palūkanos už suteiktas paskolas klientams arba darbuotojams, palūkanos už laikomas banke paskolas).

Individualioje įmonėje „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metais finansinės ir investicinės veiklos sąnaudų lygis svyravo. Didžiausias buvo 2006 metais - 7.16, mažiausias 2005 metais – 0.

Turto apyvartumo rodikliai. Turto apyvartumo rodikliai turi ypatingai didelę reikšmę įmonės finansinei būklei. Remiantis individualios įmonės „Danguolės padangos“ finansinėmis ataskaitomis, buvo apskaičiuoti svarbiausi apyvartumo rodikliai: debitorinio įsiskolinimo apyvartumas, kreditorinio įsiskolinimo apyvartumas, atsargų apyvartumas, vienos dienos apyvarta, trumpalaikio turto apyvartumas, atsargų ir trumpalaikio turto santykis, pardavimų ir apyvartinio kapitalo santykis, kapitalo apytakos ciklas žr. 18 lentelę (skaičiavimus atlikti pagal 10 priedą).

Debitorinio įsiskolinimo rodiklis parodo, kiek kartų per metus įmonė surenka savo lėšas atsiskaitymų procese. Individuali įmonė „Danguolės padangos“ 2005 metais savo lėšas atsiskaitymų procese surinkdavo apie 31 kartą per metus, t.y. per 12 dienų klientai atsiskaitydavo su įmone. Tai teigiamas rodiklis, nes laikomas, kad įsiskolinimas padengiamas 1 - 2 mėnesių laikotarpyje. Tik 2008 metais rodiklis buvo sumažėjęs iki 17 kartų arba 22 dienų, bet vis tiek neviršijo rizikingos ribos.

18 lentelė

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metų turto apyvartumo rodikliai

Rodiklio pavadinimas	2005	2006	2007	2008
Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas (kartais)	30.92	6.75	9.88	16.96
Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas (dienomis)	11.8	54.05	36.93	21.52
Kreditorinis įsiskolinimo apyvartumas (kartais)	0.41	0.83	1.12	1.36
Kreditorinis įsiskolinimo apyvartumas (dienomis)	889.34	440.26	324.54	268.12
Atsargų apyvartumas (kartais)	11.59	2.73	2.61	1.87
Atsargų apyvartumas (dienomis)	31.5	133.54	139.98	195.6
Vienos dienos apyvarta	43.55	43.85	56.3	50.88
Trumpalaikio turto apyvartumas (kartais)	5.93	1.92	2.13	1.86
Atsargų ir trumpalaikio turto santykis	0.39	0.53	0.58	0.69
Pardavimų ir apyvartinio kapitalo santykis	27.12	5.31	4.37	3.66
Kapitalo apytakos ciklas dienomis	-846.04	-252.67	-147.63	-51

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios „Danguolės padangos“ įmonės balansą, pelno nuostolio ataskaitą ir literatūrą Mackevičius, J. (2005). Įmonės veiklos analizė.

Kreditorinio įsiskolinimo rodiklis parodo, per kiek laiko vidutiniškai įmonė atsiskaito su kreditoriais arba kiek kartų atnaujinamas įsiskolinimas. Galime teigti, kad individuali įmonė „Danguolės padangos“ 2006 – 2007 metais su kreditoriais atsiskaitydavo per 440 - 325 dienų arba 1.12 – 0.83 karto. Blogiausias rodiklis buvo 2005 metais, jis nukrito iki 889 dienų laikotarpio, tai reiškia, kad įmonė su kreditoriais atsiskaito rečiau nei kartą per metus. 2008 metais padėtis pagerėjo - atsiskaitymus įvykdo 1.36 karto per metus (268 dienų). Be to, negalima teigti, kad kreditorinio įsiskolinimo rodiklis yra labai tikslus, kadangi formulėje, vietoj pirkimų, buvo paimta parduotos produkcijos savikaina.

Atsargų apyvartumo rodiklis parodo, kiek kartų per metus atnaujinamos atsargos, kiek dienų šios atsargos būna įmonėje. Didelis rodiklis būna, jei realizuojama produkcija turi didelę paklausą arba kai yra palankios rinkos sąlygos. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ atsargų apyvartumas 2005 - 2008 metais sumažėjo nuo 11.59 iki 1.87 kartų per metus arba įmonėje išbūdavo nuo 31.5 iki 195.6 dienos. Didžiausias atsargų apyvartumo rodiklis buvo 2005 metais 11.59 karto arba 31.5 dienos. 2006 - 2007 metais atsargų apyvartumo rodiklis nežymiai kito nuo 2.73 iki 2.61 karto arba nuo 133.54 iki 139.98 dienos. 2008 metais rodiklis sumažėjo iki 1.87 karto arba 195.6 dienos. Apskaičiavus dienos apyvartos rodiklį, matome, kad įmonės vienos dienos pardavimų suma 2005 - 2007 metais augo – nuo 43.55 iki 56.3 litų per dieną. 2008 metais dienos apyvarta sumažėjo iki 50.88 litų per dieną.

Trumpalaikio turto apyvartumo rodiklis parodo, ar įmonei netrūksta savų apyvartinių lėšų (apyvartinio kapitalo). Jei 2005 - 2008 metais šis rodiklis įmonėje svyravo 5.93 – 1.86 karto (kuo didesnis rodiklis – tuo geriau). Mažiausias trumpalaikio turto apyvartumo rodiklis buvo 2008 metais – 1.86 karto tai galime teigti, kad individualios įmonės „Danguolės padangos“ trumpalaikis turtas naudojamas neefektyviai, nes įmonė laiko per didelį atsargų kiekį. Atsargų ir trumpalaikio turto santykio rodiklis tai tik patvirtina, kad atsargos 2008 metais sudaro apie 69 procentus viso trumpalaikio turto.

Pardavimų ir apyvartinio kapitalo santykio rodiklis (apyvartinio kapitalo apyvartumas kartais) parodo įmonės apyvartinio kapitalo judėjimo greitį per metus. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ apyvartinis kapitalas 2005 - 2008 metais kito mažėjančia tvarka nuo 27.12 iki 3.66 karto. Didžiausias buvo 2005 metais 27.12 karto, mažiausias 2008 metais 3.66 karto per metus. 2006 – 2007 metais apyvartinio kapitalo apyvartumas kito nežymiai 0.94 karto, t. y. nuo 5.31 iki 4.37 karto per metus.

Kapitalo apytakos ciklo dienomis rodiklis parodo, kad nagrinėjamos įmonės ciklą sudaro 2005 metais – (-846.04), 2006 metais – (-252.67), 2007 metais – (-147.63), 2008 metais – (-51) dienos.

Kaip matyti, 2005 - 2008 metais ciklas mažėjo, tam įtakos padarė padidėjęs atsargų apyvartumas dienomis.

Ilgalaikio turto apyvartumas (žr. 19 lentelę). Šis koeficientas parodo, kaip efektyviai įmonė panaudoja turimą turtą pardavimo procesui garantuoti, o tai reiškia kiek vienas litas sukuria pardavimo pajamų. Dauguma mokslininkų teigia, kad geras viso turto apyvartumo kartais rodiklis yra lygus 2 – 5. Daugiau negu 5 taikoma prekybinėms įmonėms ir yra vertinama labai gerai, patenkinama reikšmė prekybos įmonėms - 3. Tačiau negalima visoms įmonėms taikyti šio intervalo, nes rodikliui daug įtakos turi įmonės veiklos specifika. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ šis rodiklis 2005 metais buvo didesnis 4.77, o vėliau buvo žemesnis ir palyginti stabilus. Nuo 2006 metų vidutiniškai – 1.42. Kaip matome šio rodiklio mažėjimas nėra palankus įmonei, jis gali būti vertinamas blogai.

Ilgalaikio turto apyvartumas kartais 2005 - 2008 metais įmonėje taip pat mažėja 2005 metais buvo 24.45, o 2008 metais – 3.9.

Pagal tą pačią formulę, galima paskaičiuoti įvairių ilgalaikio turto elementų apyvartumą kartais ir dienomis. Šiame darbe buvo pasirinktas apskaičiuoti stambiausių ilgalaikio turto dalių apyvartumas – pastatų ir transporto priemonių. Pastatų apyvartumas 2005 - 2008 metais mažėjo. Pats didžiausias buvo 2005 metais – 78.29, mažiausias 2008 metais 5.95. Taip atsitiko todėl, kad įmonė 2006 metais įsigijo naujus pastatus, juos remontavo.

19 lentelė

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metų ilgalaikio turto apyvartumas

Rodiklio pavadinimas	2005	2006	2007	2008
Viso turto apyvartumas kartais	4.77	1.49	1.5	1.26
Viso turto apyvartumas dienomis	76.45	245.00	243.02	273.42
Ilgalaikio turto apyvartumas kartais	24.45	6.59	5.09	3.9
Ilgalaikio turto apyvartumas dienomis	14.93	55.39	71.66	93.53
Pastatų apyvartumas kartais	78.29	9.26	6.57	5.95
Pastatų apyvartumas dienomis	4.66	39.42	55.54	61.32
Transporto priemonių apyvartumas kartais	90.98	50.43	55.02	30.73
Transporto priemonių apyvartumas dienomis	4.01	7.24	6.63	11.88

Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios „Danguolės padangos“ įmonės balansą, pelno nuostolio ataskaitą

Transporto priemonių apyvartumas kartais mažiausias buvo 2008 metais ir sudarė 30.73 karto arba 11.88 dienas. Rodiklis aukščiausias buvo 2005 metais – 90.98 karto arba 4.01 dienos.

2.3. Bankroto diagnostika

Darbe pasirinkta prognozuoti įmonės bankrotą pagal trečiąjį E. Altmano modelį. Pirmasis Altmano modelis nenaudotas, kadangi įmonės akcijos nėra kotiruojamos vertybinių popierių biržoje. Pagal antrąjį Altmano bankroto diagnostikos modelį (kai akcijos nekotiruojamos biržoje). Trečiasis Altmano modelis skirtas paslaugų ir individualių įmonių bankrotui prognozuoti. Jei įmonei bankrotas negresia ir jo tikimybė yra labai maža, tai šio modelio skaičiavimų rezultatas turėtų būti didesnis nei 2,6 punkto riba (žr. 20 lentelę). Skaičiavimai pateikiami 34 priede.

20 lentelė

Bankroto diagnostika pagal E. Altmano modelį

Rodikliai	2005	2006	2007	2008
X1	0.18	0.28	0.34	0.34
X2	0.37	0.12	0.17	0.18
X3	0.44	0.15	0.20	0.21
X4	0.59	0.32	0.56	1.05
Z (III modelis)	5.92	3.56	4.73	5.36

Šaltinis: parengta autorių, remiantis individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metų balansu ir pelno (nuostolio) ataskaita.

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ rezultatai pagal šį Altmano modelį, 2005 – 2008 rodo. Kad įmonei bankrotas negresia, nes gauti rezultatai yra didesnis nei 2.6.

Įmonių bankroto numatymo problemą nuodugniai nagrinėjo amerikiečių ekonomistas E.I. Altmanas. Naudodamas diskriminantinės analizės metodus, jis nustatė įmonių bankroto tikimybės dėsningumus atsižvelgiant į du rodiklius.

Šiame darbe iš visų trijų Altmano modelių teisingiausias būtų trečiasis modelis nes jis skirtas individualioms ir paslaugų įmonėms, nes „Danguolės padangos“ yra individuali įmonė.

Altmano nuomone, naudojant Z formulę, bankroto tikimybę galima nustatyti prieš metus – 90 procentų, prieš dvejus metus – 70 procentų ir prieš trejus metus – 50 procentų tikslumu.

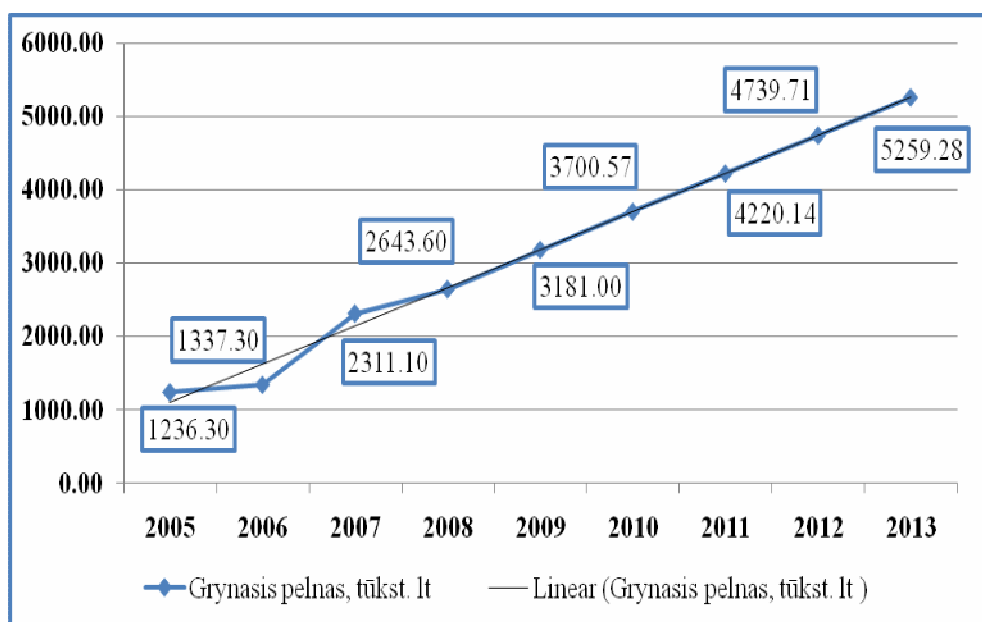
3. INDIVIDUALIOS ĮMONĖS „DANGUOLĖS PADANGOS“ PLĖTROS PERSPEKTYVŲ NUMATYMAS

3.1 Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų ir grynojo pelno prognozavimas

Kiekvienai įmonei būtų naudinga sužinoti apie jos laukiančią artimiausią ateitį. Tam yra naudojami įvairūs prognozavimo būdai

Norint numatyti individualios įmonės „Danguolės padangos“ veiklos perspektyvas, atlikta grynojo pelno prognozė pagal tendą. Grynojo pelno prognozavimas pasirinktas, dėl to, kad tiek įmonės vadovams, tiek kreditoriams tai yra svarbiausias veiklos rezultatas.

Skaičiuojant pagal tendą buvo atsižvelgiama į praėjusių metų grynojo pelno rodiklius, bei numatoma prognozė 2009 – 2013 metams. Pasirinktas vidutinės trukmės prognozavimas neleis labai nukrypti nuo praeities (žr. 15 paveikslėlį). Skaičiavimai 35 priede.

15 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ grynojo pelno prognozė 2009 – 2013 metams

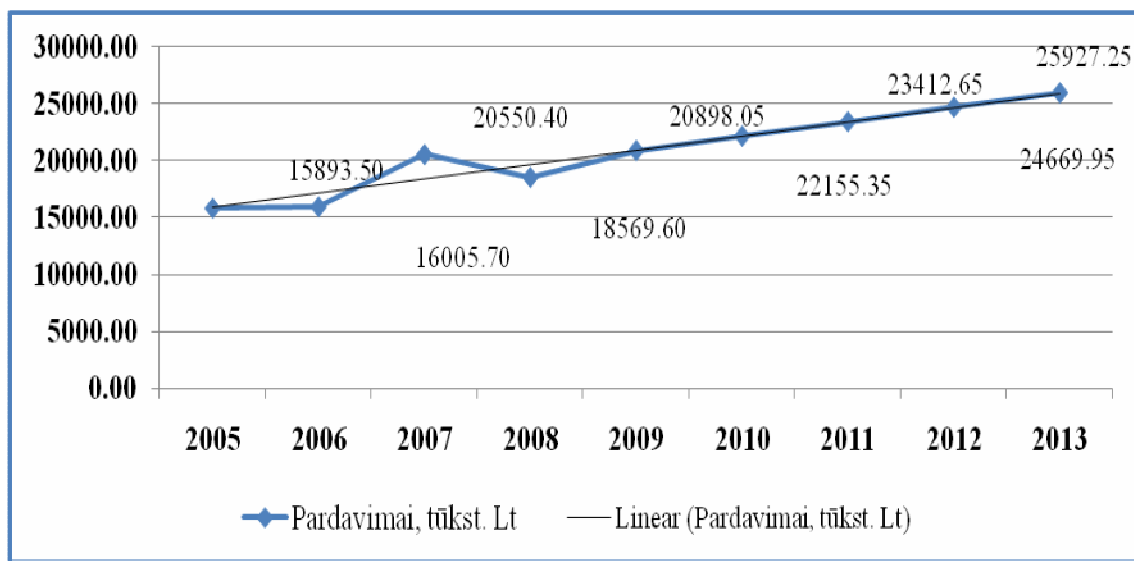
Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios „Danguolės padangos“ įmonės balansą, pelno nuostolio ataskaitą

Pagal trendo funkciją, t.y. taikant mažiausių kvadratų metodą taip pat atlikta pardavimų apimties prognozė 2009 – 2013 metams (žr. 16 paveikslėlį). Skaičiavimai pateikti 35 priede.

Išanalizavus individualios įmonės „Danguolės padangos“ pelno (nuostolio), balanso ataskaitas bei įvertinus pagrindinius rodiklius, buvo padarytos tokios išvados:

1) nagrinėjamos įmonės pajėgumai ir apyvartos yra pakankamai dideli, todėl įmonę galima reorganizuoti į uždarają akcinę bendrovę, akcinį kapitalą ir rezervus suformuojant iš esamo nepaskirstyto pelno atitinkamai 3 500 tūkst. litų ir 350 tūkst. litų lygyje;

2) vertinant įmonės uždirbamus pelnus sunkmečiu (2008 metų duomenys), galima prognozuoti, kad įmonė gali atidaryti dar vieną filialą 2009 metais, nes šiuo metu yra kritusios patalpų nuomos bei darbo jėgos kainos); numatoma atidaryti dar vieną filialą Vilniuje.

16 pav. Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų prognozės 2009 – 20013 metams
Šaltinis: sudaryta autorių pagal individualios „Danguolės padangos“ įmonės balansą, pelno nuostolio ataskaitą

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ veiklos prognozė bus daroma 5 - erių metų laikotarpiui (2009 - 2013 metams).

Vertinant situaciją, kad šiuo metu šalies ir pasaulio ekonomika išgyvena krizę bei pasikalbėjus su įmonės savininkais, numatyta parduodamos įmonės produkcijos kainas, kiekius, savikainą bei bendrąsias ir administracines išlaidas 2009 - 2010 metais mažinti, o 2011 - 2013 metais didinti atitinkamais procentais, nurodytais 22 lentelėje.

Iš finansinių įmonės ataskaitų nustatyta, kad 2008 metais vidutinė padangų kaina buvo 168.06 litų, o ratlankių – 163.05 litų, per metus buvo parduota 60 061 padangų ir 28 847 ratlankių. Taigi, apskaičiuota vidutinė metinė 1 padangos savikaina – 126.82 litų, o vidutinė metinė 1 ratlankio savikaina – 102.31 litų. Šiais duomenimis bus naudojamos kaip pagrindas prognozuojant 2009 - 2013 metų duomenis. Pagal aukščiau nurodytos lentelės procentinius pokyčius planuojamos parduoti produkcijos (padangų ir ratlankių) kainų, savikainos (vnt.), kiekių, pardavimų ir savikainos kitimas 2009 - 2013 metais patiekiamas 36 priede.

21 lentelė

**Planuojamų parduodamos produkcijos kainų, kiekių ir savikainos
(sumažėjimas)/padidėjimas, proc.**

	2009 metai	2010 metai	2011 metai	2012 metai	2013 metai
Kainos	(-25 proc.)	0 proc.	+5 proc.	+10 proc.	+10 proc.
Kiekiai	(-25 proc.)	0 proc.	+5 proc.	+10 proc.	+10 proc.
Savikaina	(-20 proc.)	0 proc.	+5 proc.	+10 proc.	+10 proc.
Bendrosios ir administracinės išlaidos	(-10 proc.)	0 proc.	+5 proc.	+5 proc.	+5 proc.

Šaltinis: sudaryta autorių.

Numatomame atidaryti filiale 2009 metais dirbtų 2 darbuotojai, o nuo 2010 metų – 4 darbuotojai. Bendrąsias ir administracines išlaidas sudaryti patalpų nuoma (planuojama apie 1300 litų per mėnesį ir PVM), darbuotojų atlyginimai (apie 1800 litų per mėnesį bruto) ir įmokos socialiniam draudimui, komunaliniai mokesčiai, telekomunikacinės ir kitos paslaugos (žr. 23 lentelę).

22 lentelė

Naujo filialo bendrųjų ir administracinių išlaidų prognozė

Išlaidų straipsniai	2009 metai	2010 metai	2011 metai	2012 metai	2013 metai
Patalpų nuoma	18564	18564	18564	18564	18564
Darbuotojų atlyginimai	36000	72000	72000	72000	72000
Darbuotojų Sodra	11153	22306	22306	22306	22306
Komunaliniai mokesčiai	12000	12000	12000	12000	12000
Telekomunikacinės paslaugos	2400	3600	3600	3600	3600
Kitos paslaugos	1000	1000	1000	1000	1000
Viso:	81117	129470	129470	129470	129470

Šaltinis: sudaryta autorių.

Naujo filialo planuojamos parduoti produkcijos (padangų ir ratlankių) kainų, savikainos (vnt.), kiekių, pardavimų ir savikainos kitimas 2009 - 2013 metais patiekiamas 37 priede. Planuojama, kad 2009 metais dėl to, kad filialas dar nedirbs pilnu pajėgumu, bus parduota tik 1500 padangų ir 500 ratlankių. Vieneto kainos ir savikainos prognozės atliktos remiantis 2008 metų duomenimis ir planuojamais kainos/savikainos pokyčiais 2009 - 2013 metais.

Apibendrinant reikia pažymėti, kad individualios įmonės „Danguolės padangos“ plėtros prognozei pasirinkti du scenarijai dėl esamos pasaulinės ekonominės krizės:

1) įvertintas įmonės veiklos rezultatas ekonominės krizės sąlygomis, reorganizuojant individualią įmonę į uždarają akcinę bendrovę ir suformuojant akcinį kapitalą bei rezervus iš

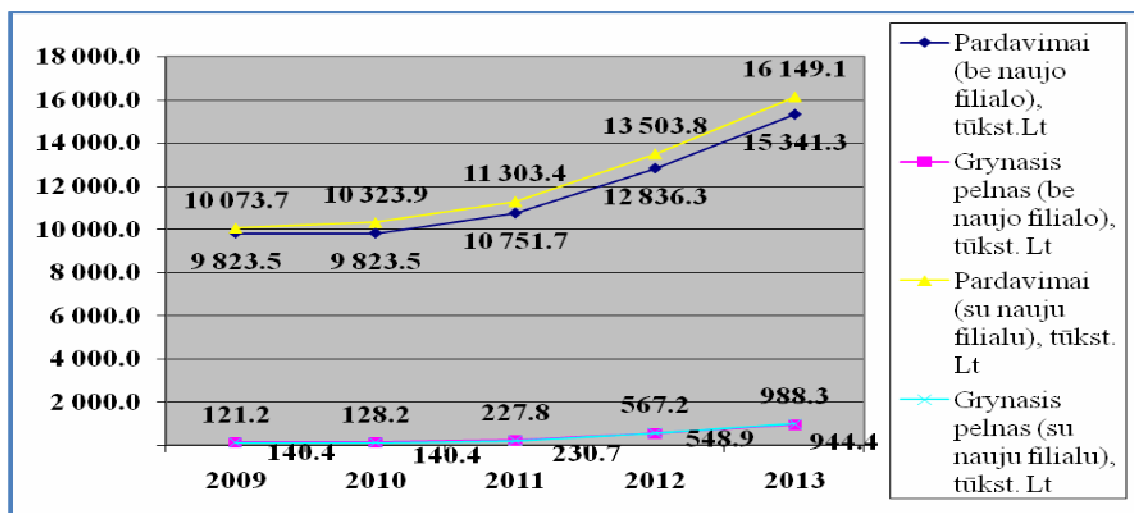
nepaskirstyto įmonės pelno atitinkamai 3 500 tūkst. litų ir 350 tūkst. litų lygyje, ir nsteigiant naujo filialo Vilniuje;

2) įvertintas įmonės veiklos rezultatas ekonominės krizės sąlygomis, reorganizuojant individualią įmonę į uždarąją akcinę bendrovę ir suformuojant akcinį kapitalą bei rezervus iš nepaskirstyto įmonės pelno atitinkamai 3 500 tūkst. litų ir 350 tūkst. litų lygyje, ir steigiant naują filialą Vilniuje.

Abiejų scenarijų pelno (nuostolio), balanso ir pinigų srautų (nes uždarajai akcinei bendrovei privaloma sudaryti pinigų srautų atskaitą) atskaitų prognozės pateikiamos sekančiuose poskyriuose.

38 priede pateikiama prognozuojama 2009 - 2013 metų pelno (nuostolių) atskaita, nsteigiant filialo (1 alternatyvos atveju), o 39 priede – steigiant filialą Vilniuje (2 alternatyvos atveju).

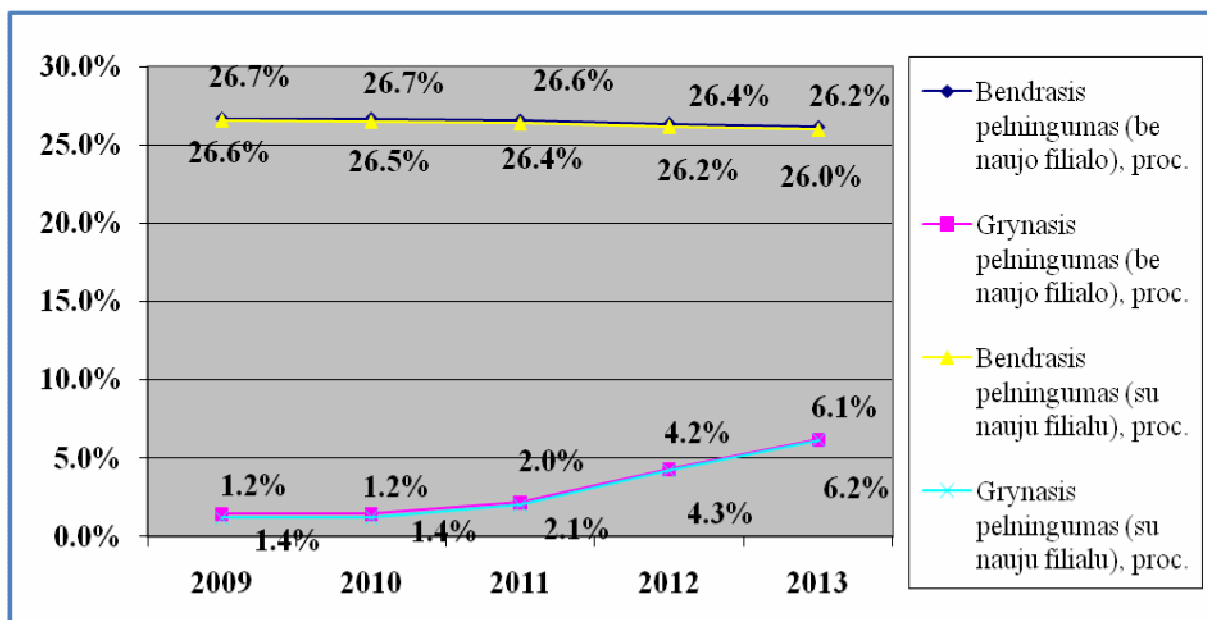
Pažymėtina, kad dėl ekonominės krizės įtakoje sumažėjusių parduodamos produkcijos kainų ir kiekių, sumažės ir įmonės apyvarta, kuri 1 alternatyvos atveju 2009 - 2010 metais planuojama 9 823.5 tūkst. litų lygyje (tai yra 47.1 procentų mažiau nei 2008 metų apyvarta), 2011 metais – padidės 9.45 procentų, 2012 metais – dar 19.39 procentų, 2013 metais – dar 19.5 procentų. 2 alternatyvos atveju (steigiant filialą Vilniuje) 2009 metais planuojama, kad apyvarta bus didesnė 2.55 procentais, o 2013 metais – 5.27 procentais (žr. 17 paveikslą). Tuo tarpu grynasis pelnas 1 alternatyvos atveju 2009 - 2010 metais planuojamas 140.4 tūkst. litų lygyje (tai yra net 94.69 procentų mažiau nei 2008 metų rezultatas), 2011 metais numatomas grynojo pelno padidėjimas 45.15 procentų lygyje, 2012 metais – dar 105.87 procentų lygyje, 2013 metais – dar 63.84 procentų lygyje (tačiau 2008 metų rezultato nepasieks) (žr. 17 paveikslą). Nsteigiant filialo Vilniuje, grynasis pelnas visu analizuojamu laikotarpiu, išskyrus 2013 metus, planuojamas mažesnis nei 1 alternatyvos atveju (žr. 17 paveikslą).

17 pav. Pardavimų ir grynojo pelno prognozės abiejų alternatyvų atveju, tūkst. Lt
Šaltinis: sudaryta autorių.

Parduodamos produkcijos savikainos prognozės taip pat buvo sudaromos pagal 3.1 poskyryje pateikiamas prielaidas, finansinės bei investicinės veiklos pajamos ir išlaidos buvo planuojamos 2008 metų lygyje.

Prognozuojamo bendrojo ir grynojo pelningumo kitimas pateikiamas 18 paveiksle, iš kurio matome, kad abiejų alternatyvų bendrasis pelningumas yra panašus (planuojamas 26 – 26.7 procentų lygyje, t.y. 4.7 – 5.4 procentiniais punktais mažesnis nei 2008 metais). Prognozuojamu periodu bendrasis pelningumas mažės, 2 alternatyvos atveju bendrasis pelningumas mažės netgi šiek tiek didesniu procentu nei 1 alternatyvos atveju (žr. 18 paveikslą). Grynas pelningumas 2009 metais planuojamas net 12.8 – 13.0 procentinio punkto mažesnis nei 2008 metais. Grynas pelningumas 2009 - 2013 metais planuojamas didėjantis: 1 alternatyvos atveju – nuo 1.4 procentų iki 6.2 procentų (padidėjimas 4.8 procentinio punkto), o 2 alternatyvos atveju – nuo 1.2 procentų iki 6.2 procentų (padidėjimas 5.0 procentinio punkto) (žr. 18 paveikslą).

18 pav. Bendrojo ir grynojo pelningumo prognozės abiejų alternatyvų atveju, proc.

Šaltinis: sudaryta autorių.

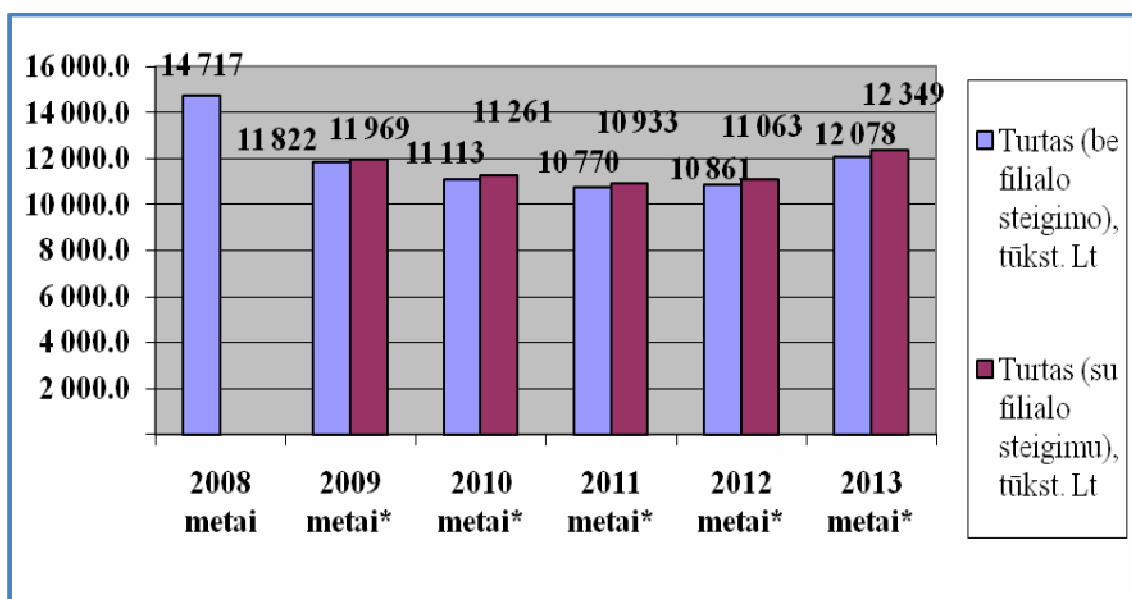
Įvertinus pelno (nuostolio) ataskaitos prognozes galima teigti, kad 2 alternatyvos atveju individuali įmonė „Danguolės padangos“ padarys didesnes apyvartas, tačiau dėl bendrųjų ir administracinių išlaidų, skirtų naujo filialo atidarymui ir išlaikymui, ir ženklaus parduodamos produkcijos kainų kritimo 2009 - 2012 metais uždirbs mažiau grynojo pelno, tačiau 2011 metais jau įmonė uždirbs daugiau grynojo pelno nei nesteigiant filialo Vilniuje. Esant tokiai situacijai, yra rizikinga steigti naują filialą, kuris veiklos pradžioje nebus pelningas arba bus netgi nuostolingas. Be to, visuomet egzistuoja rizika, kad parduodamos produkcijos pirkimo (įsigijimo) kainoms

nenukritus atitinkamu prognozuojamu procentu arba nepasiteisinus naujo filialo atidarymui ekonominio nuosmukio metu, įmonė gali uždirbti dar mažiau grynojo pelno. Todėl siekiant įvertinti 2 alternatyvos vykdymo galimybes, toliau bus įvertinta balanso ir pinigų srautų ataskaitų prognozės.

40 priede pateikiama prognozuojama 2009 - 2013 metų balanso ataskaita, nusteigiant filialo (1 alternatyvos atveju), o 41 priede – steigiant filialą Vilniuje (2 alternatyvos atveju).

Prognozuojant balanso ataskaitą buvo remtasi prielaidomis, kad atsargas įmonė užsipirkinės 2 kartus per metus, o debitorinis ir kreditorinis įsiskolinimas bus 21 dienų (3 savaitių) lygyje abiejų alternatyvų atveju.

Pagal turto kitimo prognozes 1 alternatyvos atveju, bendras įmonės turtas 2009 metais sumažės 19.7 procentų, 2 alternatyvos atveju – 18.7 procentų (pagrindinai dėl nusidėvėjimo suma sumažėjusio ilgalaikio turto bei debitorinio įsiskolinimo ir atsargų sumos sumažėjimo, kuriuos įtakos sumažėjusi įmonės apyvarta, žr. 19 paveikslą). 2013 metais turto įmonė 1 alternatyvos atveju turės 2.2 procento mažiau nei 2 alternatyvos atveju.

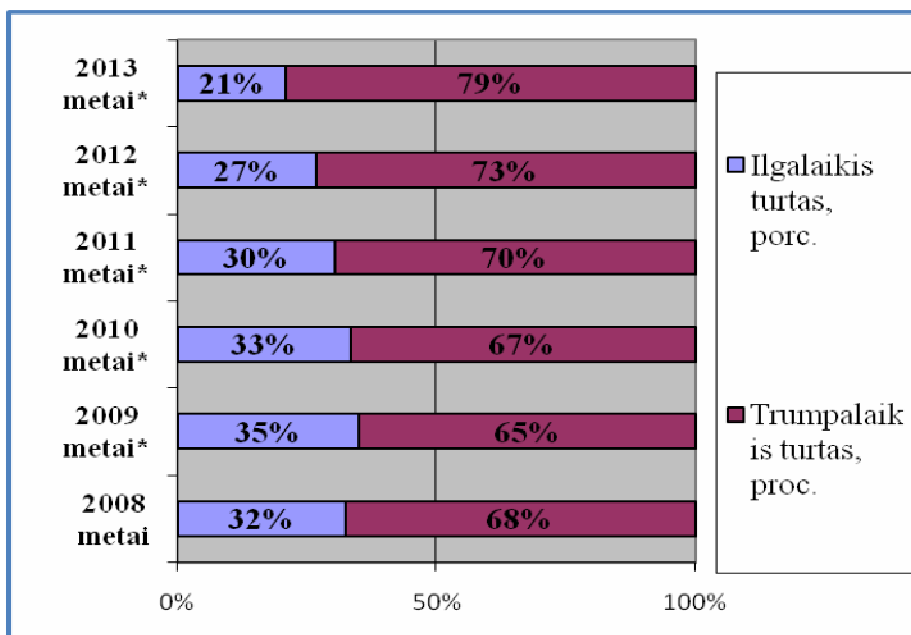
*prognozė

19 pav. Turto prognozės abiejų alternatyvų atveju, tūkst. Lt

Šaltinis: sudaryta autorių.

Turto struktūra tiek 1, tiek 2 alternatyvos atveju yra panaši, todėl sekančiuose paveiksluose bus nagrinėjami tik 2 alternatyvos duomenys.

Kaip matome iš aukščiau pateikto paveikslo, 2009 metais bendroje turto struktūroje prognozuojama, kad padidės ilgalaikio turto dalis (tiksliau sumažės trumpalaikio turto dalis dėl ypatingai sumažėjusių atsargų sumos).

*progozė

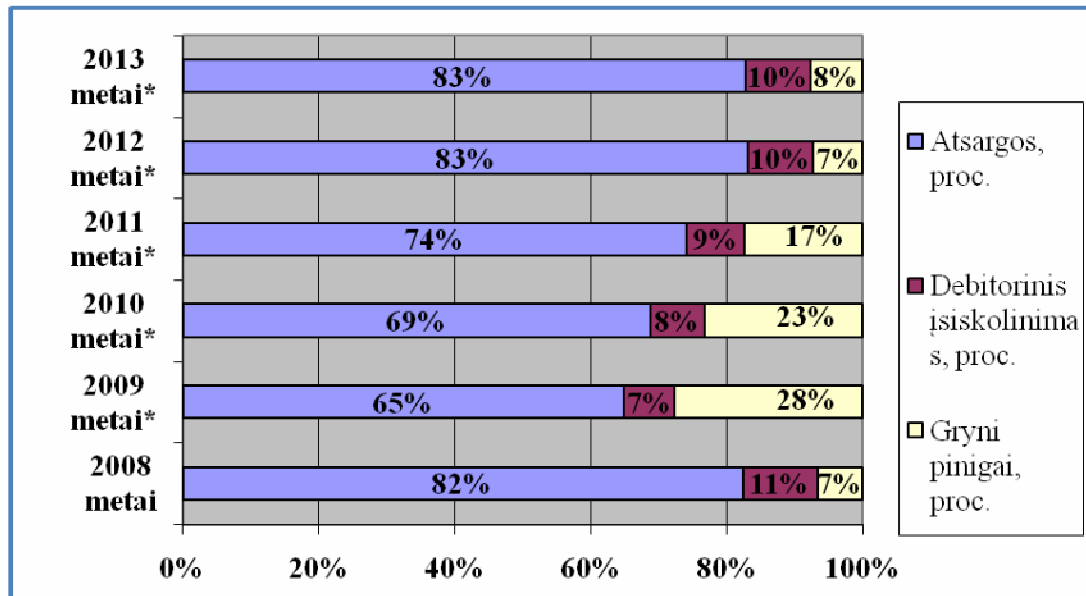
20 pav. Turto struktūros prognozės 2 alternatyvos atveju, proc.

Šaltinis: sudaryta autorių.

Vėlesniais laikotarpiais planuojama, kad trumpalaikio turto dalis didės, o ilgalaikio mažės todėl, kad didės individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimai, o tuo pačiu ir atsargos, bei todėl, kad įmonė neplanuoja jokių ilgalaikio turto pirkimų dėl esamos ekonominės krizės. Taigi, 2013 metais trumpalaikio turto dalis sieks 79 procentus, trumpalaikio turto struktūra 2 alternatyvos atveju pateikiama 20 paveiksle.

Prognozuojamais metais bendrovės pagrindinę trumpalaikio turto dalį sudarys atsargos, kurių dydis yra pateisinamas dėl įmonės veiklos (padangių ir ratlankių pardavimas) specifikos. Kaip jau minėta, bendrovė planuoja užsipirkinėti atsargas ir toliau 2 kartus per metus – pavasario ir rudens sezonams. Esant tokiai situacijai, ir dėl to, kad sumažės įmonės apyvarta 2009 metais, sumažės ir atsargų procentinė dalis bendroje trumpalaikio turto sumoje (iki 65 procentų), tuo tarpu likvidžiausio turto – grynujų pinigų bendrovė turės apie 28 procentus. Vėlesniais laikotarpiais, didėjant įmonės apyvartoms, atsargų dalis didės, o grynujų pinigų mažės, ir nuo 2012 metais atsargų dalis bendroje trumpalaikio turto sumoje sudarys 83 procentus (15 procentinių punktų padidėjimas), o grynujų pinigų – 7 - 8 procentus (17 - 16 procentinių punktų sumažėjimas). Lyginant su 1 alternatyva, grynujų pinigų 2 alternatyvos atveju 2013 metais įmonė turės 19.1 procentų mažiau. Debitorinis įsiskolinimas trumpalaikio turto struktūroje sudarys apie 8 - 10 procentus. Tai reiškia, kad nors įsteigusi filialą Vilniuje, įmonė 2013 metais ir uždirbs daugiau grynojo pelno, tačiau grynujų pinigų ji turės mažiau dėl to, kad dalis grynujų pinigų pereis

atsargoms bei debitoriniam išiskolinimui. Taigi, įmonės veikla bus pelningesnė nei 1 alternatyvos atveju, tačiau padidės rizika dėl jos likvidumo.

*progozė

21 pav. Trumpalaikio turto struktūros prognozės 2 alternatyvos atveju, proc.

Šaltinis: sudaryta autorių.

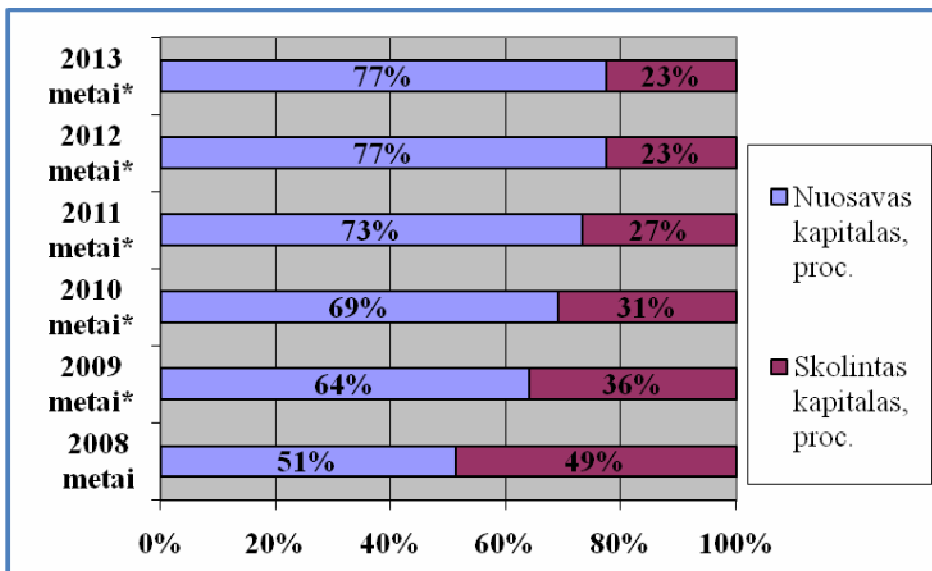
Nuosavo kapitalo ir išipareigojimų dalyje prognozuojamas pasikeitimas, lyginant su 2008 metais, - tai suformuotas įstatinis kapitalas 3500 tūkst. litų lygyje bei rezervai 350 tūkst. litų lygyje (iš nepaskirstyto 2008 metų pelno sumos), o tai reiškia, kad 2009 metais individualią įmonę „Danguolės padangos“ planuojama reorganizuoti į uždarają akcinę bendrovę.

2 alternatyvos atveju (analogiškai kaip ir 1 alternatyvos atveju) 2009 - 2013 metais mažės skolinto kapitalo dalis ir didės nuosavo kapitalo dalis (žr. 21 paveikslą). 2008 metais nuosavo ir skolinto kapitalo santykis buvo apie 50 : 50, o 2013 metais planuojamas 77 : 33 santykis, vadinasi bendrovė neefektyviai valdys savo turimą kapitalą. Tai yra, ji galėtų skolintis iš kreditinių institucijų ir vykdyti investicijas, tačiau ekonominės krizės laikotarpiu tai padaryti gali būti sunku ir neefektyvu dėl išaugusių kreditų palūkanų.

Kadangi 2009 metais planuojama individualią įmonę „Danguolės padangos“ reorganizuoti į uždarają akcinę bendrovę, tai 2009 metais bus suformuotas 3500 tūkst. litų akcinis kapitalas ir 350 tūkst. litų rezervai.

Bendrovė atsargas planuoja ir toliau užsipirkinėti 2 kartus per metus, debitorinį ir kreditorinį išiskolinimą planuoja 21 dienos lygyje. Dėl sumažėjusių apyvartų ir atitinkamai sumažėjusių atsargų įmonė prognozuojamu periodu turės daugiau likvidžiausio turto – grynujų pinigų, tačiau 2 alternatyvos atveju jų generuojama suma yra mažesnė, vadinasi atidarydama naują filialą Vilniuje

įmonėje 2013 metais planuoja uždirbti daugiau grynojo pelno, tačiau padidės rizika dėl jos likvidumo.

*progozė

22 pav. Nuosavo ir skolinto kapitalo struktūros prognozės 2 alternatyvos atveju, proc.

Šaltinis: sudaryta autorių.

Išanalizuoti tie planuojami rodikliai, kurie nebuvo vertinti anksčiau: pelningumo rodikliai (turto grąža ir nuosavybės grąža), likvidumo rodikliai (grynasis apyvartinis kapitalas, bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas ir greitojo arba kritinio padengimo koeficientas), finansų struktūros rodikliai (skolos koeficientas ir nuosavybės multiplikatorius), turto panaudojimo efektyvumo rodikliai (parduotų prekių savikainos 1 pardavimų litui rodiklis). Bendrojo ir grynojo pelningumo rodikliai, skolos nuosavo kapitalo koeficientas, debitorinis ir kreditorinis įsiskolinimas bei atsargų apyvartumas nebus nagrinėjami, nes jie buvo vertinti aukščiau. Planuojamų rodiklių kitimas 1 ir 2 alternatyvos atvejais nurodytas 42 priede.

Dėl planuojamų sumažėjusių pardavimų nuo 2009 metų, mažės nuosavybės ir turto grąžos rodikliai. Prognozuojama, kad 1 nuosavo kapitalo litas 2009 - 2010 metais tiek 1, tiek 2 alternatyvos atveju uždirbs tik 0.02 lito grynojo pelno, o 1 turto litas – tik 0.01 lito grynojo pelno. Vėliau minėti rodikliai didės ir 2013 metais abiejų alternatyvų atveju ROE padidės 4 kartus, o ROA – 7 kartus, tačiau nepasieks 2008 metų lygio.

Grynasis apyvartinis kapitalas visu prognozuojamu laikotarpiu bus teigiamas ir didės tiek 1, tiek 2 alternatyvos atveju, vadinasi, trumpalaikiu turtu įmonė galės padengti savo turimus trumpalaikius išipareigojimus. Todėl ir bendrojo mokumo koeficientas vertinamas gerai, jis 2013 metais bus netgi 82.8 procentų didesnis nei 2008 metais 1 alternatyvos atveju ir 71.6 procentų

didesnis 2 alternatyvos atveju. Tuo tarpu greitojo padengimo koeficientas yra „atitrūkęs“ nuo mokumo koeficiento, kas reiškia, jog daug pinigų įmonė laiko „užšaldžiusi“ atsargose. Tačiau iš kitos pusės įmonės verslo specifika (padangų ir ratlankių pardavimas) yra tokia, kad jai patogiausia užsipirkinėti atsargas 2 kartus per metus (pavasario ir rudens sezonais, kai atitinkamai keičiamos žieminės ir vasarinės padangos).

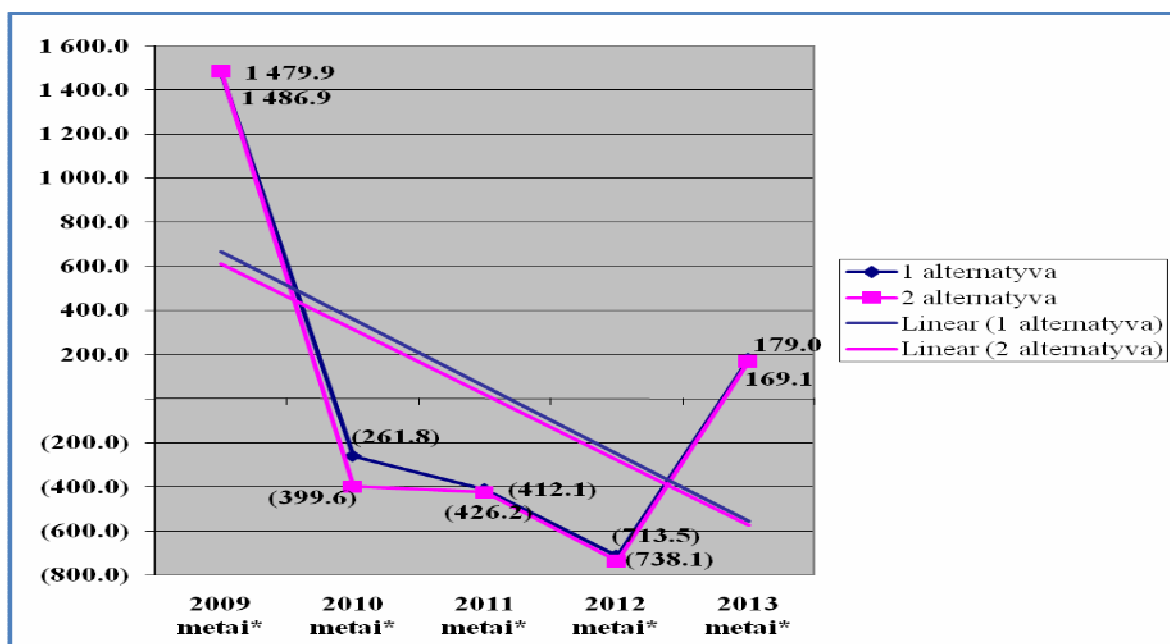
Skolos koeficientas parodo, kiek skolinto kapitalo yra įmonės turte. Prognozuojama, kad skolintas kapitalas bendrame įmonės turte mažės nuo 35 iki 36 procentų 2009 metais ir iki 21 - 23 procentų 2013 metais, nes įmonė ekonominio sunkmečio laikotarpiu neplanuoja daryti naujų investicijų ir imti naujų paskolų iš kredito institucijų dėl išaugusių kreditų palūkanų. Tiek 1, tiek 2 alternatyvos atveju skolos koeficientai yra panašūs.

Reziumuojant galima daryti išvadą, kad visi prognozuojami rodikliai 1 ir 2 alternatyvos atveju yra arba panašūs, o likvidumo ir mokumo rodikliai 1 alternatyvos atveju – šiek tiek geresni.

3.2. Plėtros galimybių pagrindimas

Pagal prognozuojamas 1 ir 2 alternatyvos pinigų srautų ataskaitas (žr. 43 ir 44 priedus), tiek 1, tiek 2 alternatyvos atveju neigiami pinigų srautai planuojami 2009 - 2012 metais (žr. 23 paveikslą).

Bendrai per prognozuojamą laikotarpį 1 alternatyvos atveju bus uždirbtas 271.5 tūkst. litų grynasis pinigų srautas, o 2 alternatyvos atveju – 92.1 tūkst. litų grynasis pinigų srautas.

*prognozė

23 pav. Generuojamo grynojo pinigų srauto dinamika abiejų alternatyvos atveju, tūkst. Lt

Šaltinis: sudaryta autorių.

Taipgi buvo įvertinta grynoji dabartinė generuojamo grynojo pinigų srauto (per 5 - erius metus) vertė, kai diskonto norma taikyta 8 procentai (suapvalinta 2009 metų kovo mėnesio 1 - 5 metų paskolų palūkanų norma, skelbiama Lietuvos banko internetiniame tinklapyje): 1 alternatyvos atveju $GDV = 416$ tūkst. litų, 2 alternatyvos – 368 tūkst. litų.

Remiantis 23 paveikslo grafiku ir jame esančiomis Trendo lygtimis matome, kad 2010 - 2012 metais įmonės grynas pinigų srautas mažės, tačiau 2013 metais padidės ir taps teigiamas. 2 alternatyvos atveju 2013 metais bus šiek tiek mažesnis grynas pinigų srautas nei 1 alternatyvos atveju. Taigi, 2 alternatyva 5 - erių metų laikotarpyje generuos mažiau grynujų pinigų, vadinais, ji yra rizikingesnė, todėl ekonominio sunkmečio laikotarpiu yra atmetama.

IŠVADOS

Išanalizavus Lietuvos ir užsienio autorių literatūrą apie įmonių veiklos vertinimą, galima teigti, kad plėtojantis rinkos ekonomikos sąlygoms, siekdamas sėkmingai konkuruoti rinkoje, įmonės turi išsamiai išanalizuoti konkurencines jėgas: potencialius konkurentus, klientus, pakaitus, tiekėjus ir konkuruojančias įmones, kurios tiesiogiai įtakoja įmonių veiklą. Įmonės veiklos analizė turi didelę reikšmę: įmonės ir jos padalinių veiklai įvertinti; optimaliems valdymo sprendimams priimti; vidaus ir išorės rezervams atskleisti; veiklos efektyvumui didinti ir taupumui stiprinti; ateities perspektyvoms numatyti. Autorių nuomone, veiklos analizė turi būti kompleksinė – apimanti visas įmonės grandis ir visus jos darbo rodiklius; sisteminga – atliekama reguliariai ir laiku; operatyvi – įgalinanti panaudoti turimus duomenis įmonės darbui kontroliuoti, vadovauti ir vertinti. Tinkamai atlikta įmonės veiklos analizė turi padėti įmonės vadovams parengti konkurencingą verslo strategiją, t. y. nustatyti pelno gavimo galimybes, įvertinti su verslu susijusią riziką bei įvertinti įmonės veiklos plėtros galimybes. Analizuojant įmonės veiklą remtasi skirtingų autorių nuomone apie įmonės veiklos analizės reikšmę, į kurią įeina įmonės tikslai ir uždaviniai, įmonės veiklos analizės objektas ir tyrimo būdai; aplinkos veiksnių (išorės ir vidaus) įtaką įmonės veiklai; ekonominio vertinimo rodikliai, tai ir nefinansinis ir įmonės ūkinės veiklos finansinis vertinimas, bei ateities perspektyvos. Pritaikius teorinius aspektus, praktikoje atlikta individualios įmonės „Danguolės padangos“ veiklos analizė ir plėtros galimybių pagrindimas, remiantis finansinės padėties rodikliais, pateikiamos išvados.

Išanalizavus individualios įmonės „Danguolės padangos“ veiklą nustatyta, kad įmonė veikė sėkmingai. Pardavimų pajamos tiriamu laikotarpiu padidėjo 16.84 procentų. Didžiausias augimas buvo 2007 metais, 2008 metais ryškiai pasireiškė bendras ekonominis nuosmukis, pardavimų pajamos sumažėjo 9.64 procento. Įmonės veiklos galutinis rezultatas, t. y. grynasis pelnas veikiamas ne tik pardavimų, bet ir išlaidų. Apskaičiuoti išlaidų rodikliai parodė, kad individuali įmonė „Danguolės padangos“ taupiai naudoja turimus išteklius. Rodiklio reikšmė 2005 – 2008 metais sumažėjo 0.07 punkto. Įmonės veiklos rezultatus įtakoja ir žmogiškasis kapitalas. Analizuojant darbuotojų struktūrą 2005 – 2008 metais vadovaujančio personalo skaičius mažėjo. 2008 metais sudarė 7 procentus visų darbuotojų. Tuo tarpu pagrindinės veiklos darbuotojų skaičius didėjo. Įmonei plečiant savo veiklą ir padidėjus apyvartai kito ir darbuotojų skaičius. Darbo našumas per analizuojamą laikotarpį kito mažėjančia tvarka. 2005 metais darbo našumas buvo 407.54, darbuotojų skaičius sudarė 39, pardavimų buvo 15894 tūkst. litų, o 2008 metais darbo našumas 320.17, darbuotojų skaičius – 58, pardavimų - 18570 tūkst. litų. Galime teigti, kad padidėjus darbuotojų skaičiui darbo našumas nedidėja, o atvirkščiai mažėja.

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ finansinis įvertinimas parodė, kad trumpalaikio turto dydį struktūrą lemia gamybos apimtys, proceso ypatumai, ekonominės sąlygos ir kiti veiksniai. 2005 – 2008 metais įmonės turtas susideda iš nebaigtų vykdyti sutarčių (atsargos, išankstiniai apmokėjimai), per vienerius metus gautinos sumos (pirkėjų skolos ir kt.) ir pinigai. Didžiausią trumpalaikio turto procentinę dalį sudaro nebaigtos vykdyti sutartys. Tiriamu laikotarpiu jų procentinė dalis padidėjo nuo 42.41 procento iki 82.30 procentų. Nebaigtų vykdyti sutarčių dalį sudaro: atsargos ir išankstiniai apmokėjimai. 2005 – 2008 metais atsargos sudarė didžiausią procentinę dalį. 2005 metais atsargos sudarė 91.37 procento, o 2008 metais 83.32 procento. 2005 – 2008 metais išankstinių apmokėjimų dalis kito. 2005 metais buvo 8.63 procentų, o 2008 metais beveik 2 kartus daugiau (16.68 procentų). Įmonėje yra didelis atsargų kiekis, kadangi įmonės paskirtis prekyba padangomis ir ratlankiais, tai atsargas sudaro prekės, skirtos perpardavimui. Padangos ir ratlankiai sezoninė prekė, tai galima manyti, kad įmonė palankiomis kainomis užsipirko šių prekių ir ruošiasi kitam sezonui. Labai svarbu nuolat sekti atsargų kitimus, nes didelėms atsargoms sukaupti įmonei reikia daug pinigų, o mažas atsargų kiekis gali sutrikdyti normalų veiklos ciklą.

Įmonė planuodama trumpalaikį turtą, turi išlaikyti grynųjų pinigų, pirkėtų įsiskolinimo ir atsargų balansą. Bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas parodė, kad įmonės mokumas geras, nes 2005 metais kiekvienam trumpalaikio įsiskolinimo litui teko 1.28 Lt trumpalaikio turto vertės, per keturis metus šis rodiklis didėjo ir 2008 metais jis padidėjo iki 2.04. Tai rodo, kad įmonės vadovai efektyviai ir lanksčiai vykdo trumpalaikio turto valdymą. Palyginus bendrojo ir trumpalaikio mokumo koeficientų skirtumą pastebėta, kad įmonėje bendrasis mokumo koeficientas didesnis negu greitojo mokumo. Tokia situacija rodo, kad įmonė turi atsargų, kurios gali būti pasenusios arba nekokybiškos, o jas paversti grynaisiais pinigais nėra galimybių.

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ ilgalaikį turtą sudaro materialusis turtas (žemė, pastatai, transporto priemonės, įrenginiai, nebaigta statyba). Tiriamu laikotarpiu materialusis turtas išaugo nuo 650.2 tūkst. litų (2005 metais) iki 4683.15 mln. litų (2008 metais). Ilgalaikio finansinio turto įmonė neturi. Bendrasis skolos rodiklis - tai bendrų įsipareigojimų ir turto santykis, kuris naudojamas ilgalaikiam mokumui įvertinti, bei sprendimams pagrįsti dėl galimo skolinimosi, kuris būtinas įmonės plėtrai finansuoti. 2006 metais įmonė buvo rizikos grupėje, pasiekusi aukščiausią ribą 0.76. Tai reiškia, kad vienam turto litui teko 0.76 lito skolintų lėšų. Kad įmonė įsiskolinusi parodė ir apskaičiuotas finansinis svetas. Tačiau 2007 - 2008 metais įmonei pavyko sumažinti bendrą skolos rodiklį iki 0.49, tai, kad jis nesiekia 0.50 įmonė yra vertinama gerai ir kreditoriai gali jaustis saugiai dėl įmonės įsiskolinimų. Analizuojamu laikotarpiu įmonės ilgalaikių įsipareigojimų vykdymo patikimumas didėjo. 2008 metais jis pasiekė 2.07 ilgalaikio turto, tenkančio vienam

ilgalaikių išpareigojimų piniginiam vienetui. Įmonėje yra mažiau nei pusė nuosavo kapitalo, tai rodo tiriamo laikotarpio rodikliai, kurie atitinkamai yra: 0.37, 0.24, 0.36, 0.51.

Individuali įmonė „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metais veikė stabiliai. Vidutinis metinis absoliutus bendrojo pelno prieaugis sudarė apie 653.4 tūkst. Lt, tai yra vidutiniškai apie 112.7 procentų kasmet. Tiriamu laikotarpiu visi pardavimų pelningumo rodikliai kito didėjančia tvarka. Pardavimų pelningumą veikė šie veiksniai: išaugusios pardavimų pajamos, pardavimų savikainos padidėjimas. Vidutinė turto graža parodo ar įmonė efektyviai naudoja turta. 2005 – 2008 metais vidutinė turto graža buvo 19 procentų ir visą laiką išliko vienoda.

Atliktus turto pelningumo analizę pagal L. Bernsteino modelį, pastebėta, kad pardavimų pelningumas padidėjo 14 procentų, tai tiesiogiai įtakojo ir turto pelningumo padidėjimą, kuris buvo 18 procentų. 2008 metais turto apyvartumas sulėtėjo 1.26 karto, tai pablogino įmonės finansinę būklę. Pagal Du Pontą, paskaičiavus 2005 – 2008 metais individualios įmonės „Danguolės padangos“ nuosavo kapitalo pelningumas laikomas labai geru, nes rodikliai yra didesni nei 30 procentų.

Įmonės plėtros prognozei dėl esamos pasaulinės ekonominės krizės pasirinktos dvi alternatyvos: 1) reorganizuojant individualią įmonę į uždarąją akcinę bendrovę ir suformuojant akcinį kapitalą bei rezervus iš nepaskirstyto įmonės pelno atitinkamai 3 500 tūkst. Lt ir 350 tūkst. Lt lygyje, ir nesteigiant naujo filialo Vilniuje ir 2) reorganizuojant individualią įmonę į uždarąją akcinę bendrovę ir suformuojant akcinį kapitalą bei rezervus iš nepaskirstyto įmonės pelno atitinkamai 3 500 tūkst. Lt ir 350 tūkst. Lt lygyje, ir steigiant naują filialą Vilniuje.

Įvertinus pelno (nuostolio) ataskaitos prognozes galima teigti, kad 2 alternatyvos atveju įmonė padarys didesnes apyvartas, tačiau dėl bendrųjų ir administracinių išlaidų, skirtų naujo filialo atidarymui ir išlaikymui, ir ženkliaus parduodamos produkcijos kainų kritimo 2009 - 2012 metais uždirbs mažiau grynojo pelno, tačiau 2011 metais jau įmonė uždirbs daugiau grynojo pelno nei nesteigiant filialo Vilniuje. Esant tokiai situacijai, yra rizikinga steigti naują filialą, kuris veiklos pradžioje nebus pelningas arba bus netgi nuostolingas.

Galima daryti išvadą, kad visi prognozuojami rodikliai 1 ir 2 alternatyvos atveju yra arba panašūs, o likvidumo ir mokumo rodikliai 1 alternatyvos atveju – šiek tiek geresni.

Iškelta hipotezė pasitvirtino. Individuali įmonė „Danguolės padangos“ pasirinkusi teisingą veiklos strategiją gali išsilaikyti konkurencinėje rinkoje. Vertinant situaciją, kad šiuo metu šalies ir pasaulio ekonomika išgyvena krizę, įmonei plėsti savo veiklą 5 – erių metų laikotarpyje yra rizikinga.

REKOMENDACIJOS

Nuolat atlikti įmonės veiklos finansinę analizę, pagal pateiktą modelį.

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ analizuojamu laikotarpiu atsargos sudarė didžiausią procentinę dalį, tai rodo, kad įmonėje yra labai lėtas atsargų apyvartumas. Įmonės vadovai turėtų ieškoti būdų, kaip pagreitinti atsargų apyvartumą: peržiūrėti pardavimų politiką, papildomų klientų paieška.

Ekonominio sunkmečio laikotarpiu individuali įmonė „Danguolės padangos“ turėtų suaktyvinti marketingo veiklą, uždirbtų papildomų pajamų ir pagerėtų atsargų apyvartumas.

Atlikus debitorinio įsiskolinimo ir kreditorinio įsiskolinimo apyvartumą analizę, pastebėta, kad kreditorinio įsiskolinimo apyvartumas dienomis yra 12.5 karto didesnis už debitorinio įsiskolinimo apyvartumą dienomis. Įmonės vadovai turėtų skirti dėmesį šių rodiklių valdymui.

Kadangi, nagrinėjamos įmonės pajėgumai ir apyvartos yra pakankamai dideli, todėl įmonę galima reorganizuoti į uždarąją akcinę bendrovę, akcinį kapitalą ir rezervus suformuojant iš esamo nepaskirstyto pelno atitinkamai 3 500 tūkst. Lt ir 350 tūkst. Lt lygyje.

Ekonominės krizės sąlygomis, įmonei 5 – erių metų laikotarpyje, steigti naują filialą Vilniuje yra rizikinga.

LITERATŪRA

1. Anandan R., Baghai, M., Coley, S., White, D. (1999). *Seven Paths to Grow* // Management Review, November.
2. Andrijauskienė, A. (2004). *Įmonių ekonomika*. Vilnius: leidykla „Presvika“.
3. Ассэль, Г. (1999). *Маркетинг: принципы и стратегия*. Учебник. Москва: ИНФРА М.
4. Bagdžiūnienė, V. (2006). *Įmonių veiklos planavimas ir analizė. Esmė ir verslo situacijos*. Vilnius: Conto litera.
5. Barry, D., J. (2002). *Managing retail consumption*. Chichester.
6. Bartosevičienė, V., (2006). *Ekonominė statistika*. Kaunas: Technologija.
7. Black, G. (2004). *Applied financial accounting and reporting*. Oxford University Press.
8. Brazaitis, Z., Subačienė, R. (2006). *Naujai apie įmonių veiklos analizę*. Ekonomika 2006. Nr.73.
9. Brigman, E.F., Daves, P.R. (2004). *Intermediate Financial Management*. USA, Thomson, South – Western.
10. Butkus, F., (2002). *Operatyvus įmonės veiklos valdymas*. Mokojoji knyga. Vilnius: Technika.
11. Бутынец, Ф.Ф., Соколов, Я.В., Панков, Д.А., Горецкая, Л.Л. (2002). *Бухгалтерский учет в зарубежных странах*. Житомир: ЧП „Рута“.
12. Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė, I. (1998). *Finansų analizė*. Kaunas: Technologija.
13. Cibulskienė, D., Butkus M. (2007). *Investicijų ekonomika*. Vėš.Į. Šiaulių universiteto leidykla.
14. Darškuvienė, V. (1997). *Įmonės finansų valdymas*. Kaunas: Technologija.
15. Dauderis, H. (1993). *Finansų apskaita*. Kaunas: VDU.
16. Dessler, G. (2001). *Personalo valdymo pagrindai*. Poligrafija ir informatika.
17. Jėčiuvienė, M. (2006). *Įmonių veiklos ekonominė analizė*. Vilnius. Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija.
18. Juozaitienė, L. (2007). *Įmonės finansai: analizė ir valdymas*. Vėš.Į. Šiaulių universiteto leidykla.
19. *Ekonominės naudos analizės atlikimo metodikos gairės*. [Internete]. Europos komisija. [žiūrėta 2008-06-24]. Prieiga per internetą:
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2007/working/wd4_cost_lt.pdf
20. *Ekonomikos terminai ir sąvokos (mokomas žodynas)*. (1999). Vilnius. [Internete]. žiūrėta 2008-06-24]. Prieiga per internetą: <http://www.vpu.lt/bib/elpvu/15260.pdf>

21. Gaidienė, Z. (1998). *Finansų valdymas*. Kaunas: Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras.
22. Galinienė, B., Mašalaitytė, L. (2007). *Verslo vertinimo kokybei turintys įtakos finansinės aspektai*. *Ekonomika*. 2007. Nr. 77.
23. Galinienė, B. (2005). *Turto ir verslo vertinimo sistema. Formavimas ir plėtros koncepcija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
24. Gibson, Ch.,H. (1992). *Financial statement analysis. Using financial accounting information*. Cincinnati Ohio: South – Western Publishing Co.
25. Gineitienė, Z., Korsakaitė, D., Kučinskienė, M., Tamulevičius, J. (2003). *Verslas*. Vilnius: Rosma, p.105.
26. Ginevičius, R., Sūdžius, V. (2005). *Organizacijų teorija*. Mokomoji knyga. Vilnius: Technika.
27. Gronskas, V. (2005). *Ekonominė analizė*. Kaunas: Technologija.
28. Hair, Joseph, F. Et al. (2003). *Marketing Research: Within a Changing Information Environment* – Mc Graw – Hill, Higher Education.
29. Hao, Ma (2000). *Competitive advantage and firm performance*. *Competitiveness Review*.
30. *Įmonių finansinės ir ekonominės veiklos vertinimas ir prognozės*. [Internete]. [žiūrėta 2008-07-24]. Prieiga per internetą: <http://www.fmmc.lt/skola/p4-3.htm#>
31. Jucevičius, R. (1998). *Strateginis organizacijų vystymas*. Kaunas: Pasaulio lietuvių kultūros, švietimo ir mokslo centras.
32. Juozaitienė, L., Staponkienė, J. (2004). *Verslo ir vadybos įvadas*. Šiauliai. VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.p.19).
33. Kalčinskas, G. (2001). *Buhalterinės apskaitos pagrindai*. Vilnius: Pačiolis.
34. Kėdaitis, V. (2005). *Koreliacinės – regresinės analizės pagrindai*. Vilnius.
35. Klimašauskienė, D. (2007). *Konkurencijos samprata ekonomikos teorijoje*. *Ekonomika* 2007 Nr. 79.
36. Kotler, Ph. Ir kiti (2003). *Rinkodaros principai*. Kaunas: Poligrafija ir matematika.
37. Кравченко Л. И. (2003). *Анализ хозяйственной деятельности в торговле*. Москва. Новое знание, с. 3).
38. Kvedaraitė, V. (1995). *Firmų finansinių rodiklių lyginamoji analizė*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas.
39. Kvedaraitė, V. (1994). *Firmos finansinės veiklos analizė*. Vilnius: LII.
40. Lazauskas, J. (2005). *Įmonių ūkinės ir komercinės veiklos ekonominė analizė*. Vilnius: Technika.
41. Leonienė, B. (2001). *Darbuotojų vadyba*. Kaunas: Šviesa.

42. *Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymas*. (2003). Vilnius. [Internete]. [žiūrėta 2008-07-24]. Prieiga per internetą:
www.ukmnet.lt/index.php?Itemid=78&id=171&option=com_content&task=view
43. *Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas*. (2001). Valstybės žinios Nr. 110-3992.
44. Lileikienė, A., Šaparnis, G., Tamošiūnas, T. (2004). *Magistro darbo rengimo metodika*. VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
45. Lydeka, Z., Drilingas, B. (2001). *Firmos ekonomikos pagrindai*. Vilnius: Pačiolio leidykla.
46. Lukaševičius, K., Martinkus, B., Piktyš, R. (2005). *Verslo ekonomika*. Kaunas: Technologija.
47. Mackevičius, J. (1999). *Audito teorija ir praktika*. Vilnius: Lietuvos mokslas.
48. Mackevičius, J. (2003). *Valdymo apskaita*. Vilnius: TEV.
49. Mackevičius, J. (2007). *Įmonių veiklos analizė*. Vilnius: TEV.
50. Mackevičius, J. (2005). *Įmonių veiklos analizė. Informacijos rinkimas, sisteminimas ir vertinimas*. Vilnius: TEV.
51. Mackevičius, J., Molienė, O., Poškaitė, D. (2008). *Bendrojo pardavimo pelningumo kompleksinės analizės metodika*. *Ekonomika* 2008 Nr. 81.
52. Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1998). *Finansinė analizė*. Vilnius: Katalikų pasaulis.
53. Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1997). *Finansinės ataskaitos*. Vilnius.
54. Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1999). *Įmonių bankroto prognozavimo analizės metodikų tyrimas, remiantis finansinių ataskaitų duomenimis*. *Ekonomika* Nr. 49. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
55. Mackevičius, J., Rakštekienė, A. (2005). *A. Altman modelių taikymas Lietuvos įmonių bankrotui prognozuoti*. Pinigų studijos.
56. Mačernienė, D. (2004). *Kaip parengti apskaitos politiką mažoje įmonėje? Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos*. Nr. 43.
57. Makštutis, A. (2001). *Strateginio valdymo principai*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
58. Martinkus, B., Vaičiūnas, G., Venskus, R. (2005). *Gamybos vadyba*. VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
59. Martinkus, B., Žičkienė, S. (2006). *Verslo organizavimas*. VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
60. Мильнер, Б., З. (2003). *Теория организации*. Учебник. Москва: ИНФРА – М.
61. Mironovas, V. (2002). *Individualias įmones laikas pertvarkyti į UAB*. [Internete]. [žiūrėta 2008-07-24]. Prieiga per internetą:
<http://verslas.banga.lt/lt/patark.full/3dc425e258ae6>

62. Mullins, L. (1993). *Managerial and Organizational Behaviour*. Third Edition, London: Pitman Publishing.
63. Norvaišienė, R. (2004). *Įmonės investicijų valdymas*. Kaunas: Technologija.
64. Obi, C.P. (1998). *Verslo finansų pagrindai*. Kaunas: Technologija.
65. Pajuodis, A. (2002). *Prekybos marketingas*. Vilnius.
66. Palepu, K.C., Healy P.M., Bernarb V.L. (2004). *Business Analysis and Valuation. Using Financial Statements*. Third Edition. Thomson, South – Western.
67. Павленко, А.Ф., Чумаченко, Н.Г. (2001). *Трансформация курса. „Экономический анализ деятельности предприятия“*. Научный доклад. Киев: КНЭУ.
68. Porter, M. (1998). *Clusters and the new economicss of competition*. Harvard Business Review.
69. Роуз, П., С. (1995). *Банковский менеджмент*. Масква: Дело ЛТД.
70. Poškaitė, D., Novikovas, M. (2006). *Pelningumo rodiklių naudojimas siekiant nustatyti sandorių tarp asocijuotų asmenų kainodarą*. Ekonomika 2006 Nr.76.
71. Rakickaitė, J. (2006). *Mažmeninės prekybos įmonės vietos parinkimo metodai*. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. 2006. 1 (6).
72. Ruchovienė, D. (1998). *Pirminių finansinės analizės būdų taikymo ypatybės*. Ekonomika ir vadyba - 98. Kaunas: Technologija.
73. Sakalas, A., Vanagas, P., Martinkus, B., Prokopčiukas, B., Venckus, R., Virvilaitė, R., Ivaškienė, A. (1996). *Pramonės įmonių vadyba*. Kaunas. Technologija.
74. Schenk, R. (2005). *Efficiency and Monopoly*. Prieiga per internetą: [http: / ingrimayne. Com / econ / Monopoly / Antitrust. Html](http://ingrimayne.com/econ/Monopoly/Antitrust.html).
75. Smalenskas, G. (2000). *Įmonės finansų pradmenys*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
76. Smith, B. (2003). *The effectiveness of marketing strategy making process: A critical literature review and a research agenda*. Journal of Targeting, Measurement and Analysis for Marketing.
77. Summers, D., B. (1981). *Personnel Management in Banking*. McGraw – Hill book Co. P. 7-9)
78. Sūdžius, V. (1997). *Įmonių komercija: principai ir praktika*. Vilnius.
79. Šalčius, A. (1998). *Organizacijos valdymo pagrindai*. Paskaitų konspektas. Kaunas. Naujasis lankas.
80. Šlekienė, D., Klimavičienė, I. (2000). *Įmonės veiklos finansinis įvertinimas*. Kaunas: Technologija.
81. Šlekienė, D. (1998). *Tradicinių finansinės būklės įvertinimo metodų taikymo problematika*. Ekonomika ir vadyba – 98.

82. *Tarptautiniai apskaitos standartai*, (2002). Vilnius: VšĮ Lietuvos Respublikos apskaitos institutas.
83. *Transporto pasaulis*, (2002). Naujiena padangų rinkoje. [Internete]. [žiūrėta 2008-07-24].
Prieiga per internetą: <http://www.fmmc.lt/skola/p4-3.htm#>
http://tp.cargo.lt/content.php?art_id=962
84. Теплова, Т., В. (1998). *Финансовые решения стратегия и тактика*. Москва: Магистр.
85. Tvaronavičienė, M. (2001). *Įmonių bankroto proceso ekonominio efektyvumo didinimo kryptys*. *Ekonomika* – 54.
86. Urniežius, R. (2004). *Ūkinės veikos ekonominė analizė*. Vilnius.
87. Valužis, K., Palubinskienė, S. (2005). *Apskaitos politika*. Verslo apskaitos standartai, apskaita ir mokesčių sistema. Vilnius: Viltis.
88. Vasiliauskas, A., (2001). *Firmų strateginis valdymas*. Studentams ir verslininkams. Mokomoji knyga. Vilnius: VVK leidykla.
89. *Verslo apskaitos standartai*. (2004). Vilnius: Mūsų Saulužė.
90. Vidickienė, D. (2004). *Įmonės veiklos vertinimo sistema. Naujausios verslo vertinimo tendencijos*. Vilniaus universiteto leidykla.
91. Zakarevičius, P., (2003). *Pokyčiai organizacijose: priežastys, valdymas, pasekmės*. Monografija. Kaunas: VDU leidykla.
92. Žvirblis, A., (1997). *Verslo makroaplinkos komponentų ir veiksnių kompleksinis vertinimas*. *Ekonomika* 2007. Nr. 80
93. Žvinklys, J., Vabalas, E., (2006). *Įmonės ekonomika*. Mokomoji knyga. Vilnius: VVAM.
94. Weygandt, J.,J., Kieso, D.,E., Kimmel, P.,D. (2005). *Accounting principles*. John Wiley & Sons, Inc.

PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ ANALIZĖ

Šios sąvokos magistro darbe pateikiamos remiantis šaltiniu: Ekonomikos terminai ir sąvokos (mokomasis žodynas). (1999).

A

Akcinis kapitalas – akcinės bendrovės kapitalo kiekis, kuris suformuojamas parduodant akcijas.

Apyvartiniai aktyvai – piniginės lėšos ir kiti aktyvai, kurie paverčiami piniginėmis lėšomis, parduodami arba sunaudojami per vienerius metus ar įprastinį gamybos ciklą, bet ne ilgesnį kaip vieneri metai; juos sudaro gryniesi pinigai sąskaitoje, lengvai realizuojami vertybiniai popieriai, debitorinis išsiskolinimas, atsargos, nebaigta statyba ir kt.

Apyvartinio kapitalo santykis – rodiklis parodantis firmos sugebėjimą padengti trumpalaikius įsipareigojimus savo trumpalaikiu turtu, kuris yra apskaičiuojamas firmos trumpalaikį turtą dalijant iš trumpalaikių įsipareigojimų.

Apyvartinis kapitalas – apskaitoje naudojamas terminas, reiškiantis firmos trumpalaikio turto, kuris naudojamas gamybos cikle trunkančiame ne ilgiau kaip vienerius metus, ir trumpalaikių įsipareigojimų skirtumą.

Augimo tempai – santykinis ekonominio rodiklio pasikeitimas lyginamaisiais laikotarpiais.

Atsargos – dalis firmos turto, kuris laikomas žaliavų, nebaigtos gamybos ir gatavų prekių forma.

Atsipirkimo laikotarpis – laiko tarpas, per kurį surenkama pakankama grynujų pinigų suma visiškai atlyginti pradinius kapitalinius įdėjimus.

B

Balansas – finansinė ataskaita atspindinti firmos turtą ir įsipareigojimus paskutinę ūkinės veiklos laikotarpio dieną.

Bankrotas – įmonės, banko arba asmens finansinė padėtis, kuriai esant jie nepajėgia apmokėti skolų ir vykdyti kitus turtinius įsipareigojimus.

Bendrasis pelnas – skirtumas tarp pajamų, gautų pardavus prekę, ir kintamųjų sąnaudų.

Bendrosios pajamos – suminės pajamos, gaunamos firmai pardavus tam tikrą produkcijos kiekį, t.y. kainai padaugintai parduotos produkcijos kiekiui.

Bendrosios sąnaudos – firmos visų pastovių sąnaudų ir visų kintamų sąnaudų, gaminant tam tikrą produkciją, bendra suma per tam tikrą laikotarpį.

D

Dabartinė vertė – pajamų dabartinė vertė, apskaičiuota būsimajam laikotarpiui; pinigų, kurie bus gauti ateityje, dabartinė vertė.

Darbo našumas (produktyvumas) – konkretaus darbo produktyvumas.

Debitorinis įsiskolinimas – juridinių ir fizinių asmenų įsiskolinimas, kuris atsiranda dėl materialijų vertybių pateikimo ir kitų sandorių su šiais juridiniais ar fiziniais asmenimis sąlygu pažeidimo iš jų pusės (dėl finansinės ir atsiskaitymų drausmės bei teisėtumo pažeidimų), todėl laikomas nenormaliu.

Dinaminė analizė – ekonominės analizės būdas, kuriuo nustatomas perėjimas nuo vienos pusiausvyros būsenos prie kitos.

Diskontavimas – pajamų, kurios bus gautos ateityje, dabartinės vertės nustatymas. Būsimųjų pajamų dabartinė vertė yra mažesnė, nes kai pajamos bus gautos ateityje, netenkama galimybės gauti palūkanų iki to laiko, kai jos iš tikrųjų bus gautos.

Diskontuoti pinigų srautai – piniginiai srautai, susiję su ekonominiais projektais, kurie yra reguliuojami taip, kad būtų priimtini atsižvelgiant į piniginių srautų terminus ir galimas palūkanas nuo panaudojamų lėšų.

Diskonto norma – procentai, imami banko, diskontuojant skolos dokumentus (čekius, vekselius, kuponus) nuo sumos, kuri nustatoma iš mokėtinos jų savininkui sumos atskaitant procentus už dar nepraėjusį laikotarpį.

E

Efektyvumas – gamybos išteklių panaudojimo lygis, garantuojantis maksimalų rezultatą.

Ekonomikos modelis – modelis, turintis du ar daugiau kintamųjų, kurie: rodo ryšį tarp kintamųjų; nusako to ryšio ekonominį rezultatą; numato, kokią įtaką ekonominiam rezultatui daro kintamųjų pokyčiai.

Ekonominis efektyvumas – toks gamybos būdas, kai tam tikram produkcijos kiekiui stengiamasi nustatyti tokį išteklių sąnaudų derinį, kuris kiek galint labiau sumažintų tos produkcijos gamybos sąnaudas.

Elastingumas – vartojamas įvertinti paklausos ir pasiūlos pokyčius ekonomikoje.

F

Finansiniai rodikliai – priemonė pateikti firmos apskaitos arba finansinius skaičius tarp kitų skaičių, išreiškiant skaičius kaip kitų skaičių santykį, tam kad būtų įvertintas firmos „didumas“ arba „mažumas“.

Finansinės ir investicinės veiklos pajamos – įmonės (juridinio asmens), t.y. mokesčio mokėtojo, uždirbtos per ataskaitinį laikotarpį – finansinius metus – pajamos, prie kurių priskiriama: gauti akcijų dividendai, pajamos iš finansinio tarpininkavimo, užsienio valiutos pardavimo pajamos ir kt.

Finansinės ir investicinės veiklos sąnaudos – įmonės (juridinio asmens) per ataskaitinius metus padarytos sąnaudos, susijusios su finansinės ir investicinės veiklos pajamų gavimu; prie šių sąnaudų priskiriama: sumokėtos ar mokėtinos palūkanos už kreditus; investicinės veiklos kitose įmonėse netekimai ir pan.

G

Gautinos sumos – finansinis turtas, kuris atsiranda pardavus prekes ar kitą turtą ar suteikus paslaugas.

Grynasis pelnas – įmonės (juridinio asmens) uždirbtų bendrųjų pajamų dalis, kuri lieka atėmus įprastinės veiklos sąnaudas, ypatinguosius praradimus bei sumokėtus mokesčius.

Grynosios pajamos – įmonės nuosavo kapitalo grynasis prieaugis, gautas iš ūkinės veiklos.

H

Hipotezė – prognozavimo būdas, suformuluotas iš teorinės analizės ir pakankamai tiksliai apibūdinamas, kad jį būtų galima patikrinti patirties duomenimis.

Horizontalioji analizė – tai dviejų ar daugiau metų finansinių ataskaitų duomenų palyginimas, kuris padeda nustatyti atitinkamų rodiklių dinamiką. Tam tikra horizontaliosios analizės atmaina yra *trendo* analizė. Jos pagrindinis tikslas – nustatyti ilgesnio laikotarpio rodiklių kitimo pagrindines tendencijas ir dėsningumus, todėl finansinių ataskaitų duomenys analizuojami kelerių ar net keliolikos metų (dažniausias 5-10).

I

Individuali įmonė – nuosavybės teise priklauso fiziniam asmeniui ar keliems fiziniams asmenims bendrosios jungtinės nuosavybės teise.

Ilgalaikis turtas – turtas, kuris naudojamas įmonės ekonominei naudai gauti ilgiau nei vienerius metus.

Ilgalaikis įsipareigojimas – įsipareigojimas, už kurį įmonė privalės atsiskaityti vėliau nei per vienerius metus.

Įmonė – pelno siekiantis ūkio subjektas.

Įmonės vadovai – įmonės administracijos vadovas, valdybos ir stebėtojų tarybos nariai, kiti asmenys, kurie turi teisę planuoti, kontroliuoti įmonės veiklą, jai vadovauja, ir (arba) atsako už galutinius sprendimus.

Investuotas kapitalas – tai nuosavybės ir ilgalaikių bei trumpalaikių finansinių skolų suma.

Investicijos – išlaidos perkant tokius finansinius vertybinius popierius kaip obligacijos ir akcijos. Kapitaliniai įdėjimai perkant materialųjį turtą ar akcijas., t.y. materialieji arba tikriniai įdėjimai. Bendriausia prasme investicijos yra veikla, kurios naudingumas išryškėja ne iškart, o ateityje.

Įprastinės veiklos pajamos – tai pajamos iš pagrindinės įmonės gamybinės / komercinės veiklos, kurios metu parduodamos įmonės prekės ar paslaugos. Kad gautų šias pajamas, įmonė patiria pardavimų ir administracines (veiklos) sąnaudas.

Išlaidos – turto ar paslaugų sunaudojimas bei turto vertės sumažėjimas per ataskaitinį laikotarpį.

K

Kaina – prekės, paslaugos, turto arba gamybos veiksnių pinigine vertė.

Kapitalas – indėlis į gamybą, investuojant į materialųjį (pvz. įmones, įstaigas, įrankius) ir intelektualųjį (profesinį pasirengimą) kapitalą.

Kapitalo pelningumas – firmos pelno apskaitos priemonė, rodanti firmos tam tikro laikotarpio pelną, laikotarpio pabaigoje, išreikštą procentais nuo įdėto kapitalo.

Kintamasis – elementas, galintis apimti eilę skaitmeninių dydžių.

Kintamosios sąnaudos – sąnaudos, linkusios kisti priklausomai nuo kintamųjų gamybos išteklių.

Kitos veiklos pajamos – tai pajamos iš įmonės vykdomos, tačiau pagrindinei veiklai nepriskiriamos veiklos: ilgalaikio turto pardavimas, nuoma, ilgalaikių ir trumpalaikių finansinių instrumentų pirkimas ir pardavimas.

Koeficientas – dydžių santykio ar pokyčio rodiklis.

Koreliacinė analizė – statistikos metodas, leidžiantis nustatyti, ar egzistuoja ryšys tarp nagrinėjamų veiksnių, išreikštų kiekybiniais rodikliais. Koreliacijos koeficientas išreiškia šio ryšio stiprumą.

Konkurencija – toks reiškinys, kai įmonės konkuruoja viena su kita dėl savo prekių (paslaugų) pirkėjų.

Kreditorinis įsiskolinimas – tai įmonės laikinai pritrauktos piniginės lėšos, grąžintinos atitinkamiems juridiniams ar fiziniams asmenims.

L

Likvidumas – piniginiai aktyvai, kurie gali būti tiesiogiai naudojami kaip mokėjimo priemonė; vertybinių popierių arba materialinių vertybių pavertimo grynaisiais pinigais galimybė, įmonių, bankų gebėjimas laiku atsiskaityti su partneriais.

Likvidus turtas – įmonės turtas, kurį greitai ir be nuostolių (ar su mažais nuostoliais) galima paversti grynaisiais pinigais.

Lūžio taškas – trumpalaikis gamybos apimtys ir realizavimo lygis, kada tiekėjas gauna pakankamai pajamų pastovioms ir kintamoms sąnaudoms padengti, negaudama pelno ir nepatirdamas nuostolių.

M

Materialusis turtas – fizinis turtas turintis piniginę vertę.

Metinė finansinė atskaitomybė – finansinė atskaitomybė, parengta apibendrinus įmonės finansinių metų duomenis.

Modelis – tikrovės dalies apibūdinimas, norint numatyti galimas pokyčių pasekmes.

Mokesčiai – įstatymų nustatyti individualių asmenų, įmonių ir kitų ūkio subjektų privalomieji mokėjimai.

Mokumas – įmonės, banko gebėjimas laiku apmokėti įsipareigojimus, taip pat ir ilgalaikius.

Multiplikatorius – skaičius, rodantis kiek kartų daugiau pasikeičia vienas kintamasis (BNP, pinigų pasiūla, importas), pasikeitus kuriam nors išoriniam kintamajam (vyriausybės išlaidoms, investicijoms, mokesčių normai, banko privalomojo rezervo normai) vienu vienetu.

N

Nematerialusis turtas – identifikuojamas nepiniginis turtas, neturintis materialios formos, kuriuo įmonė disponuoja ir kuri naudodama tikisi gauti tiesioginės ir netiesioginės ekonominės naudos.

Nuokrypis – sklaida (dispersija). Svyravimo skaitmeninių stebėjimų grupės matas, t. y. stebėjimų vidutiniai kvadratiniai nuokrypiai nuo grupės vidurkio.

Nuosavas kapitalas – įmonės turto dalis, likusi iš viso turto atėmus įsipareigojimus.

Nuostolis – skirtumas, susidarantis, kai firmos bendrosios pajamos tampa mažesnės už bendrąsias sąnaudas.

Nusidėvėjimas – ilgalaikio materialiojo turto vertės sumažėjimas, jos dalį sistemaiškai perkeliant į produkcijos vertę.

P

Pajamos – darbo užmokesčio, dividendų, palūkanų ar kita forma asmenų, įmonių arba visuomenės gaunami pinigai.

Paklausa – noras, poreikis ar troškimas įsigyti prekę, turint tam pinigų. Prekių ir paslaugų apimtis, kurią pirkėjai norėtų įsigyti.

Pardavimo pajamos – ekonominės naudos padidėjimas dėl prekių pardavimo ir paslaugų teikimo per ataskaitinį laikotarpį, pasireiškiantis įmonės turto padidėjimu arba įsipareigojimų sumažėjimu, kai dėl to padidėja nuosavas kapitalas, išskyrus papildomus savininkų įnašus.

Pardavimo savikaina – per ataskaitinį ir ankstesnius laikotarpius patirtos išlaidos, tenkančios per ataskaitinį laikotarpį suteiktoms paslaugoms ir parduotoms prekėms.

Pardavimų pelningumas – atspindi pardavimų efektyvumą įvairiuose įmonės veiklos etapuose. Pardavimų pelningumas vertina kokia grąžą duoda 1 pardavimų litas.

Pasiūla – poreikių kiekio, kurią pardavėjai nori ir gali parduoti, ir kainos, už kurią ta prekė gali būti nupirkta, ryšys.

Paslaugos – įmonės vykdoma veikla, susijusi su darbų atlikimu pirkėjui (klientui), uždirbanti pajamas.

Pelnas – pajamų ir išlaidų skirtumas.

Pelnas prieš mokesčius – jungia įmonės įprastinės ir neįprastinės veiklos rezultatus ir rodo bendrą visos įmonės veiklos rezultata.

Pelningumo rodikliai – įmonės pelno normos apskaitos matas, kuris išreiškia įmonės pelną kaip jos pajamų gautų iš pardavimo procentą.

Pelningumas – įmonės veiklos efektyvumo rodiklis, gaunamas lyginant uždirbtą pelną su tam tikru pasirinktu dydžiu – pardavimo pajamomis, nuosavu kapitalu, turtu ir pan.

Pelno (nuostolio) ataskaita – finansinė ataskaita, kurioje nurodomos visos per ataskaitinį laikotarpį įmonės uždirbtos pajamos, patirtos sąnaudos ir gauti veiklos rezultatai, pelnas prieš apmokestinimą, mokestis, grynas pelnas (arba nuostoliai).

Prekės – turtas, pirktas perparduoti, ir įmonės pagaminta produkcija, skirta parduoti.

Prognozės – būsimų bendrų ekonomikos ir rinkos sąlygų numatymo sistema, kuria, priimdami sprendimus, remiasi vyriausybė ir verslininkai.

R

Regresinė analizė – statistikos metodas apskaičiuoti tokiai lygčiai, kuri geriausiai tinka priklausomųjų ir nepriklausomųjų kintamųjų stebėjimų eilėms, ir šitaip galima geriausiai įvertinti tikrąjį ryšį tarp tų kintamųjų. Iš šios lygties paskui įmanoma numatyti, koks bus (nežinomas) priklausomasis kintamasis (-ieji) pateiktajai (žinomo) priklausomojo kintamojo (-ųjų) reikšmei.

Rentabilumas – pelningumas, pajamų gausumas, gamybos išlaidų kompensacija, parodanti materialinių, darbo ir piniginių resursų panaudojimo efektyvumą.

Rizika ir neapibrėžtumas – firmos investicijų nuostolio galimybė, kylanti iš to, kad ji veikia nepatikimoje ūkinės veiklos aplinkoje.

Rizikos analizė – sisteminė rizikos laipsnio, siejamo su investicijų programomis, analizė.

S

Sąnaudos – bet koks išteklius, kurį verslo įmonė naudoja prekėms gaminti arba paslaugoms teikti.

Sąnaudų efektyvumas – didžiausias prekių ar paslaugų kiekis, panaudojant tam tikrą kiekį išteklių.

Savikaina – įmonės pardavimų ir atliktų paslaugų pajamų dalis, likusi atskaičiavus iš visų uždirbtų pajamų pajamas, sunaudotas žaliavoms, komplektavimo gaminiams ir perparduoti skirtoms prekėms pirkti.

T

Trendo analizė – žr. *Horizontalioji analizė*.

Trumpalaikiai įsipareigojimai – visi įsipareigojimai išmokėti grynuosius pinigus tam tikrą dieną artimiausiu metu, įskaitant sumas, kurias firma skolinga verslo ar mažmeninės prekybos kreditoriams, ir banko paskolas.

Trumpalaikis turtas – turtas, kurį įmonė sunaudoja ekonominei naudai gauti per vienerius metus arba per vieną įmonės veiklos ciklą.

Turtas – materialiosios, nematerialiosios ir finansinės vertybės, kurias valdo ir naudoja ir (arba) kuriomis disponuoja įmonė, ir kurias naudojant tikimasi gauti ekonominės naudos.

U

Uždaroji akcinė bendrovė – akcinė bendrovė, kurios akcijas turi teisę įsigyti tik steigėjai, o akcininkai gali parduoti savo akcijas tik prieš tai informavę kitus akcininkus ir gavę jų sutikimą.

V

Veiklos sąnaudos – patirtos per ataskaitinį laikotarpį išlaidos, susijusios su įprastine įmonės veikla, vykdoma neatsižvelgiant į pardavimų apimtį, išskyrus finansinę, investicinę ir kitą veiklą.

Veiklos pelnas – parodo įmonės įprastinės veiklos rezultatą per ataskaitinį laikotarpį. Įprastinės veiklos pelno dydis – tai įmonės vadovų per ataskaitinį laikotarpį sąmoningai vykdytos ir nuo jų valios priklausančios veiklos rezultatas. Šis pelno rodiklis svarbus tuo, kad parodo įmonės pagrindinės veiklos pelną, atsirobojant nuo to, kokius šaltinius įmonė naudoja savo veiklai finansuoti, t. y. ar ji naudoja skolintas lėšas ar ne, ir kiek gauna pajamų iš savo nepagrindinės veiklos, t. y. ilgalaikio turto pardavimo ir pan.

Vertikalią analizę – rodiklių lyginamųjų svorių skaičiavimas. Atitinkamas finansinės ataskaitos rodiklis lyginamas su bendru baziniu tos ataskaitos rodikliu, o gautas dydis išreiškiamas bazinio dydžio procentais. Tokiu būdu nustatomas ne tik dalinių rodiklių pasikeitimas, bet ir kokios jų pasikeitimų priežastys.

Z

Z rodiklis – sudėtinis rodiklis, sumuojantis apskaitos santykių įvertintus rezultatus, kurie numato bendrovės žlugimo tikimybę.

PRIEDAI

Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymas
2003 m. lapkričio 6 d. Nr. IX – 1805, Vilnius

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis. Šis Įstatymas reglamentuoja įmonių, kurių teisinė forma yra individuali įmonė, steigimą, valdymą, veiklą, pertvarkymą, likvidavimą, šių įmonių savininkų teises ir pareigas.

2 straipsnis. Individualios įmonės samprata. Individuali įmonė yra neribotos civilinės atsakomybės privatusis juridinis asmuo. Individualios įmonės pavadinime turi būti jos teisinę formą nusakantys žodžiai „individuali įmonė“ arba šių žodžių santrumpa „II“. Individualios įmonės buveinė turi būti Lietuvos Respublikoje.

3 straipsnis. Individualios įmonės steigimas. Individualios įmonės steigėju gali būti tik veiksnus fizinis asmuo. Individualią įmonę steigia vienas fizinis asmuo. Individuali įmonė laikoma įsteigta nuo jos įregistravimo juridinių asmenų registre. Individuali įmonė įregistruojama po to, kai yra paskirtas individualios įmonės vadovas, jei jis nėra individualios įmonės savininkas, ir juridinių asmenų registruui yra pateikti Civiliniame kodekse nurodyti įmonei įregistruoti reikalingi dokumentai. Individualios įmonės steigėjas nuo įmonės įregistravimo laikomas individualios įmonės savininku.

4 straipsnis. Individualios įmonės nuostatai. Individualios įmonės nuostatai yra steigimo dokumentas, kuriuo vadovaujasi individuali įmonė. Individualios įmonės steigimo dokumentas kartu yra ir jos steigimo sandoris. Individualios įmonės nuostatuose turi būti nurodyta: individualios įmonės pavadinimas, teisinė forma, individualios įmonės buveinė, individualios įmonės veiklos tikslai, nurodant veiklos sritis, individualios įmonės savininko kompetencija (teisės ir pareigos), individualios įmonės vadovo, jei jis nėra individualios įmonės savininkas, skyrimo ir atšaukimo tvarka, jo kompetencija, ar individuali įmonė sudaro finansinę atskaitomybę, Lietuvos Respublikos dienraštis, kuriame skelbiami vieši pranešimai, kai to reikalaujama pagal Civilinį kodeksą ir šį Įstatymą, individualios įmonės nuostatų keitimo tvarka, individualios įmonės veiklos laikotarpis, jei jis yra ribotas, individualios įmonės nuostatų parengimo data. Individualios įmonės nuostatuose gali būti ir kitų nuostatų, neprieštaraujančių šiam ir kitiems įstatymams. Individualios įmonės savininko kompetencijos, individualios įmonės vadovo skyrimo ir atšaukimo tvarkos bei kompetencijos individualios įmonės nuostatuose nurodyti nebūtina, jeigu ji nesiskiria nuo šiame Įstatyme nustatytos ir apie tai nurodoma pačiuose nuostatuose. Steigiamos individualios įmonės nuostatus pasirašo individualios įmonės steigėjas. Pakeistus individualios įmonės nuostatus pasirašo individualios įmonės savininkas. Steigiamos individualios įmonės nuostatus ir pakeistus

individualios įmonės nuostatus pasirašiusio asmens parašo tikrumas notaro netvirtinamas. Jeigu individualios įmonės nuostatai yra keičiami, kartu su teisės aktų nustatytais dokumentais juridinių asmenų registrai turi būti pateikti pakeisti individualios įmonės nuostatai ir individualios įmonės nuostatų pakeitimai. Individualios įmonės nuostatai, taip pat pakeisti individualios įmonės nuostatai įsigalioja nuo jų įregistravimo juridinių asmenų registre.

5 straipsnis. Juridinių asmenų registro duomenys. Be Civilinio kodekso 2.66 straipsnyje išvardytų duomenų, juridinių asmenų registre nurodomi šie duomenys: įregistravimo data, individualios įmonės savininko duomenys (vardas, pavardė, asmens kodas, gyvenamoji vieta), veiklos laikotarpis, jeigu jis yra ribotas, finansinių metų pradžios ir pabaigos datos, išregistravimo data.

6 straipsnis. Individualios įmonės savininkas. Individualioje įmonėje yra vienas savininkas. Individualios įmonės savininku gali būti tik fizinis asmuo. Individualios įmonės savininkas negali būti kitos individualios įmonės savininku. Individualios įmonės savininko teises ir pareigas nustato Civilinis kodeksas, šis bei kiti įstatymai, individualios įmonės nuostatai. Individualios įmonės savininkas priima šiuos sprendimus: keisti individualios įmonės nuostatus, paskirti individualios įmonės vadovu kitą asmenį, jei tai nustatyta individualios įmonės nuostatuose, jį atšaukti, individualios įmonės vardu sudaryti su juo darbo ar civilinę sutartį, tvirtinti metinę finansinę atskaitomybę, jeigu metinės finansinės atskaitomybės sudarymas yra nustatytas individualios įmonės nuostatuose ir individualios įmonės vadovu yra paskirtas kitas asmuo, steigti filialus ir atstovybes, nutraukti jų veiklą ir tvirtinti filialų bei atstovybių nuostatus, pertvarkyti individualią įmonę, reorganizuoti individualią įmonę, kai ji remiantis šiuo Įstatymu gali būti reorganizuojama, likviduoti individualią įmonę. Individualios įmonės savininkas turi šias teises: gauti individualios įmonės pelną, paimti įmonės kasoje esančius pinigus, kaip avansu išmokamą pelną, savo asmeniniams poreikiams, paimti iš individualios įmonės turtą, gauti likviduojamos individualios įmonės turtą, likusį atsiskaičius su individualios įmonės kreditoriais, gauti visą informaciją apie individualios įmonės veiklą ir susipažinti su visais individualios įmonės dokumentais, jeigu individualios įmonės vadovu paskirtas kitas asmuo, kitas įstatymuose ir individualios įmonės nuostatuose nustatytas teises. Tuo atveju, kai individualios įmonės savininkas tampa neveiksnium ar ribotai veiksnium, teismas savo nutartimi paskiria individualios įmonės turto administratorių. Individualios įmonės turto administratoriumi gali būti skiriamas individualios įmonės savininko globėjas (rūpintojas) arba kitas asmuo. Individualios įmonės turto administratorius įgyja individualios įmonės savininko teises ir pareigas nuo jo paskyrimo dienos.

7 straipsnis. Individualios įmonės valdymas. Individuali įmonė turi vienasmenį valdymo organą – individualios įmonės vadovą. Individualios įmonės savininkas kartu yra ir vienasmenis individualios įmonės valdymo organas – įmonės vadovas, jeigu individualios įmonės nuostatai nenustato kitaip. Kai individualios įmonės savininkas kartu yra įmonės vadovas, jam priskiriama individualios įmonės vadovo kompetencija. Individualios įmonės savininkas gali individualios įmonės vadovu paskirti kitą asmenį, jei tai nustatyta individualios įmonės nuostatuose. Apie individualios įmonės vadovo paskyrimą arba su juo sudarytos darbo ar civilinės sutarties pasibaigimą ne vėliau kaip per penkias dienas turi būti pranešta juridinių asmenų registru. Kai individuali įmonė steigiama, individualios įmonės vadovu paskirtas asmuo pradeda eiti vadovo pareigas nuo individualios įmonės įregistravimo juridinių asmenų registre dienos. Kai individualios įmonės vadovu savininkas paskiria kitą asmenį, su individualios įmonės vadovu sudaroma darbo ar civilinė sutartis. Sutartį su individualios įmonės vadovu individualios įmonės vardu pasirašo individualios įmonės savininkas. Individualios įmonės vadovas pradeda eiti pareigas nuo sutarties sudarymo, jeigu su juo sudarytoje sutartyje nenustatyta kitaip. Kai su individualios įmonės vadovu sudaroma darbo sutartis, gali būti sudaryta jo visiškos materialinės atsakomybės sutartis. Individualios įmonės savininkui priėmus sprendimą atšaukti vadovą, su juo sudaryta darbo ar civilinė sutartis nutraukiama. Darbo ginčai tarp individualios įmonės vadovo ir individualios įmonės savininko nagrinėjami teisme. Individualios įmonės vadovas vienvaldiškai veikia individualios įmonės vardu, jeigu individualios įmonės nuostatai nenustato kitaip, ir atsako už individualios įmonės veiklos organizavimą, dokumentų ir kitos informacijos apie individualios įmonės turtą bei veiklą saugojimą, metinės finansinės atskaitomybės sudarymą, jeigu individualios įmonės atskaitomybės sudarymas nustatytas individualios įmonės nuostatuose, individualios įmonės dokumentų ir duomenų pateikimą juridinių asmenų registru. Individualios įmonės vadovas taip pat turi ir kitas Civiliniame kodekse, šiame ir kituose įstatymuose, individualios įmonės nuostatuose nustatytas teises ir pareigas.

8 straipsnis. Individualios įmonės turtas. Turtas individualiai įmonei priklauso nuosavybės teise. Individualios įmonės turtas yra individualios įmonės nuosavybės perduotas individualios įmonės savininkui asmeninės nuosavybės teise priklausęs turtas, taip pat turtas, įgytas individualios įmonės vardu. Perduodamas individualiai įmonei arba paimdamas iš individualios įmonės pinigus ar kitą turtą individualios įmonės savininkas surašo ir pasirašo pinigų ar kito turto perdavimo (ar paėmimo) dokumentus. Pinigų įnešimo ir pinigų paėmimo dokumentai įforminami teisės aktų nustatyta tvarka. Kito turto perdavimo ar paėmimo dokumentai turi turėti šiuos privalomus rekvizitus: dokumento pavadinimą, dokumento surašymo datą, individualios įmonės pavadinimą, kodą, individualios

įmonės savininko vardą, pavardę ir asmens kodą, perduodamo (ar paimamo) turto pavadinimus, kiekius, matavimo vienetus, vertes ir bendrą sumą. Tuo atveju, kai individualiai įmonei perduodamas (ar iš jos paimamas) turtas registruojamas viešajame registre, turto perdavimo (ar paėmimo) dokumentuose turi būti nurodytas turto kodas ar unikalus numeris viešajame registre. Individualios įmonės savininkui ir jo sutuoktiniui bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausantis turtas perduodamas individualiai įmonei patikėjimo teise, jeigu sutuoktiniai nesusitaria kitaip.

9 straipsnis. Individualios įmonės buhalterinė apskaita ir finansinė atskaitomybė. Individualios įmonės buhalterinė apskaita tvarkoma buhalterinę apskaitą reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka. Individuali įmonė įstatymų nustatyta tvarka sudaro finansinę atskaitomybę, jeigu tai yra nustatyta individualios įmonės nuostatuose. Pasibaigus individualios įmonės finansiniams metams, individualios įmonės metinė finansinė atskaitomybė ne vėliau kaip per tris mėnesius turi būti patvirtinta individualios įmonės savininko, išskyrus atvejus, kai savininkas vykdo individualios įmonės vadovo kompetencijai priskirtas funkcijas, ir pateikta juridinių asmenų registru.

10 straipsnis. Individualios įmonės paveldėjimo ypatumai. Individuali įmonė paveldima Civilinio kodekso nustatyta tvarka. Jeigu individualią įmonę paveldi asmuo, kuris pagal įstatymus negali būti individualios įmonės savininku, jis per 6 mėnesius nuo palikimo priėmimo dienos turi individualią įmonę perleisti kito fizinio asmens nuosavybėn, ją reorganizuoti, pertvarkyti ar likviduoti. Individualios įmonės savininkui mirus, suinteresuoti asmenys gali kreiptis į teismą su prašymu, kad iki to laiko, kol mirusio savininko įpėdiniai pasidalins palikimą, būtų paskirtas individualios įmonės palikimo administratorius. Individualios įmonės palikimo administratorius turi individualios įmonės savininko bei vadovo teises ir pareigas. Teismas, paskyręs individualios įmonės palikimo administratorių, įsiteisėjusio teismo sprendimo nuorašą per 3 dienas turi išsiųsti juridinių asmenų registru.

11 straipsnis. Individualios įmonės pertvarkymas. Individuali įmonė gali būti pertvarkoma į akcinę bendrovę, uždarają akcinę bendrovę, taip pat į viešąją įstaigą. Kai individualios įmonės savininkas priima sprendimą pertvarkyti įmonę, kartu turi būti priimami naujos teisinės formos juridinio asmens steigimo dokumentai, kurie turi atitikti šio juridinio asmens teisinę formą nustatančių įstatymų reikalavimus. Nuo sprendimo pertvarkyti individualią įmonę priėmimo dienos individuali įmonė įgyja pertvarkomos individualios įmonės statusą. Sprendimo pertvarkyti individualią įmonę priėmimą patvirtinantis dokumentas turi būti pateiktas juridinių asmenų registru ne vėliau kaip pirmą viešo paskelbimo apie individualios įmonės pertvarkymą dieną. Apie sprendimą pertvarkyti individualią įmonę turi būti viešai paskelbta individualios įmonės

nuostatuose nurodytame dienraštyje tris kartus ne mažesniais kaip 30 dienų intervalais arba viešai paskelbta individualios įmonės nuostatuose nurodytame dienraštyje vieną kartą ir pranešta visiems individualios įmonės kreditoriams raštu. Pranešime turi būti pateikta visa Civilinio kodekso 2.44 straipsnyje nurodyta informacija apie individualią įmonę, taip pat juridinio asmens, į kurią pertvarkoma individuali įmonė, teisinė forma, kur ir nuo kada galima susipažinti su naujos teisinės formos juridinio asmens steigimo dokumentais. Individuali įmonė gali būti pertvarkoma į akcinę bendrovę arba uždarają akcinę bendrovę, jeigu individualios įmonės turtas, atėmus visus individualios įmonės įsipareigojimus, yra ne mažesnis nei Akcinių bendrovių įstatyme akcinei bendrovei ar uždarajai akcinei bendrovei nustatytas minimalus įstatinio kapitalo dydis. Iki sprendimo pertvarkyti individualią įmonę į akcinę bendrovę arba uždarają akcinę bendrovę priėmimo individualios įmonės turtas, perduodamas už bendrovės akcijas, turi būti įvertintas nepriklausomo turto vertintojo teisės aktu, reglamentuojančių turto vertinimą, nustatyta tvarka. Turto vertinimo ataskaita turi atitikti Akcinių bendrovių įstatymo nustatytus nepiniginio įnašo vertinimo ataskaitos reikalavimus ir ne vėliau kaip likus 10 dienų iki sprendimo pertvarkyti individualią įmonę priėmimo turi būti pateikta individualiai įmonei bei juridinių asmenų registrai. Sprendime pertvarkyti individualią įmonę į akcinę bendrovę ar uždarają akcinę bendrovę, be kita ko, turi būti nurodyta po pertvarkymo veiksiančios akcinės bendrovės arba uždarnosios akcinės bendrovės įstatinio kapitalo dydis, akcijų skaičius, akcijų nominali vertė. Pertvarkant individualią įmonę į akcinę bendrovę, be kitų šiame ir kituose įstatymuose nustatytų veiksmų, akcinės bendrovės akcijos turi būti įregistruotos Lietuvos Respublikos vertybinių popierių komisijoje vertybinių popierių rinką reglamentuojančių teisės aktu nustatyta tvarka ir išrinkta audito įmonė. Naujos teisinės formos juridinio asmens steigimo dokumentai įregistruojami juridinių asmenų registre ir pakeičiami juridinių asmenų registro duomenys po to, kai yra išrinkti (sudaryti) naujos teisinės formos juridinio asmens valdymo organai, sudarytas pertvarkomos individualios įmonės balansas, įvykdytos šiame Įstatyme ir kituose teisės aktuose nustatytos su pertvarkymu į naujos teisinės formos juridinį asmenį susijusios sąlygos, taip pat juridinių asmenų registrai pateikti teisės aktuose nustatyti dokumentai. Pertvarkymas laikomas baigtu nuo naujos teisinės formos juridinio asmens steigimo dokumentų įregistravimo juridinių asmenų registre.

12 straipsnis. Individualios įmonės reorganizavimas. Individuali įmonė negali būti reorganizuojama, išskyrus šiame Įstatyme nurodytus atvejus. Jeigu individualią įmonę paveldi asmuo, kuris yra kitos individualios įmonės savininkas, jam priklausančios individualios įmonės gali būti reorganizuotos jungimo būdu Civilinio kodekso nustatyta tvarka.

13 straipsnis. Individualios įmonės likvidavimas. Individuali įmonė gali būti likviduojama Civilinio kodekso nustatytais juridinių asmenų likvidavimo pagrindais ir tvarka. Nuo sprendimo likviduoti individualią įmonę priėmimo dienos individuali įmonė įgyja likviduojamos individualios įmonės statusą. Individualios įmonės likvidatorius įgyja individualios įmonės vadovo teises ir pareigas nuo jo paskyrimo dienos, išskyrus Civiliniame kodekse nustatytus atvejus. Be kitų šiame Įstatyme ir Civiliniame kodekse nustatytų pareigų, individualios įmonės likvidatorius privalo: pranešti juridinių asmenų registruui apie sprendimą likviduoti individualią įmonę, pateikti sprendimą patvirtinantį dokumentą ir pranešti duomenis apie save (vardą, pavardę, asmens kodą, gyvenamąją vietą) ne vėliau kaip pirmą viešo paskelbimo apie individualios įmonės likvidavimą dieną, sudaryti likvidavimo laikotarpio pradžios individualios įmonės balansą, baigti vykdyti individualios įmonės prievoles, atsiskaityti su likviduojamos individualios įmonės kreditoriais, pareikšti reikalavimus individualios įmonės skolininkams, perduoti individualios įmonės savininkui individualios įmonės turtą, likusį atsiskaičius su likviduojamos individualios įmonės kreditoriais, ir surašyti to turto perdavimo aktą, perduoti individualios įmonės dokumentus saugoti Lietuvos Respublikos archyvų įstatymo nustatyta tvarka, sudaryti individualios įmonės likvidavimo aktą. Individualios įmonės likvidavimo akte nurodomi kreditoriai ir debitoriai, pateikiama informacija apie atsiskaitymą su kreditoriais ir kitų prievolių įvykdymą, likusį turtą ir jo perdavimą savininkui ir patvirtinama, kad yra atlikti visi su individualios įmonės likvidavimu susiję veiksmai, pateikti juridinių asmenų registruui individualios įmonės likvidavimo aktą ir kitus dokumentus, reikalingus individualiai įmonei išregistruoti. Jeigu sprendimas likviduoti individualią įmonę atšaukiamas, dokumentas, patvirtinantis likvidavimo atšaukimą, turi būti pateiktas juridinių asmenų registruui.

14 straipsnis. Baigiamosios nuostatos. Šis Įstatymas įsigalioja nuo 2004 m. sausio 1 d. Individualios (personalinės) įmonės, įsteigtos iki šio Įstatymo įsigaliojimo, kurių pavadinime yra žodžiai „personalinė įmonė“, šių žodžių santrumpa „PĮ“, taip pat individualios įmonės, kurių pavadinimuose nenurodyta teisinė forma, įsigaliojus šiam Įstatymui laikomos individualiomis įmonėmis. Pasikeitus iki šio Įstatymo įsigaliojimo įsteigtų individualių įmonių duomenims, nustatytiems Civilinio kodekso 2.66 straipsnyje ir šio Įstatymo 5 straipsnyje, individualių įmonių vadovai kartu su teisės aktų nustatytais dokumentais, reikalingais pakeistiems duomenims įregistruoti, juridinių asmenų registruui turi pateikti pagal šį Įstatymą sudarytus individualios įmonės nuostatus, išskyrus atvejus, kai pateikiami su reorganizavimu ar likvidavimu susiję dokumentai. Iki juridinių asmenų registro veiklos pradžios individualios įmonės registruojamos Lietuvos Respublikos įmonių rejestre ir jų duomenys bei dokumentai teikiami įstatymų bei kitų teisės aktų nustatyta tvarka. Nuo juridinių asmenų registro veiklos pradžios šios įmonės laikomos

įregistruotomis juridinių asmenų registre. Individualių įmonių savininkai, turintys dvi ir daugiau individualių įmonių, per 24 mėnesius nuo šio Įstatymo įsigaliojimo Civiliniame kodekse nustatytu jungimo būdu turi šias įmones reorganizuoti į vieną individualią įmonę arba, palikdami tik vieną individualią įmonę, kitas pertvarkyti, perleisti arba likviduoti. Individualios įmonės, kurių savininkai yra negamybinės organizacijos, laikomos įsteigtomis laikotarpiui iki 2004 m. gruodžio 31 d. ir iki nurodytos datos gali būti šio Įstatymo nustatyta tvarka pertvarkytos, likviduotos ar perleistos kitiems asmenims. Jeigu iki 2004 m. gruodžio 31 d. individuali įmonė, kurios savininkas yra negamybinė organizacija, neįgyja pertvarkomos ar likviduojamos įmonės statuso, taip pat jos neperleidžia kitiems asmenims, nuo 2005 m. sausio 1 d. jos valdymo organai, taip pat juridinių asmenų registro tvarkytojas dėl individualios įmonės likvidatoriaus paskyrimo turi teisę kreiptis į teismą. Individuali įmonė, kurios pavadinime kaip savininkai yra nurodyti abu sutuoktiniai, per 12 mėnesių nuo šio Įstatymo įsigaliojimo turi priimti sprendimą dėl įmonės savininko arba individualią įmonę pertvarkyti į šio Įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje nurodytos teisinės formos juridinį asmenį ar į ūkinę bendriją, reorganizuoti padalijimo būdu į dvi individualias įmones, perleisti individualią įmonę ar ją likviduoti.

Pardavimo pajamų apskaičiavimas

$$PP = \sum g \cdot p$$

PP – pardavimo pajamos;

g – parduotų gaminių (prekių, paslaugų skaičius);

p – gaminio (prekės, paslaugos) vieneto kaina.

Šaltinis: Žvinklys, Vabalas (2006).

Gaminio naudingumo apskaičiavimas

$$L_i = P_i - M C_i / P_i$$

P_i - produkto kaina;

$M C_i$ – produkto ribinė savikaina.

Šaltinis: Bagdžiūnienė (2005).

Produkto pelningumo apskaičiavimas

$$m_i = P_i - ATC_i / P_i$$

ATC – vidutinės bendros sąnaudos;

i – produktas;

P – kaina

Šaltinis: Bagdžiūnienė (2005).

Darbo rodikliai

Rodikliai	Skaičiavimo formulės
1. Darbuotojų apyvartumo koeficientas	$\frac{\text{Priimtų į darbą darbuotojų skaičius} + \text{Atleistų darbuotojų skaičius}}{\text{Vidutinis sąrašinis darbuotojų skaičius}}$
2. Darbuotojų priėmimo koeficientas	$\frac{\text{Priimtų į darbą darbuotojų skaičius}}{\text{Vidutinis sąrašinis darbuotojų skaičius}}$
3. Darbuotojų atleidimo koeficientas	$\frac{\text{Atleistų darbuotojų skaičius}}{\text{Vidutinis sąrašinis darbuotojų skaičius}}$
4. Darbuotojo išdirbis	$\frac{\text{Pagaminta produkcija}}{\text{Vidutinis sąrašinis darbuotojų skaičius}}$

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Mackevičių ir Poškaitę (1998).

Darbo našumas

Darbo našumas = Pardavimai / Vidutinis sąrašinis darbuotojų skaičius

Finansinių santykinų rodiklių grupavimas

Finansinių santykinų rodiklių grupavimas lietuvių autorių darbuose	
Autoriai	Rodiklių grupės
Buškevičiūtė, Mačerinskienė (1999), Mackevičius, Poškaitė (1998) ir Kvedaraitė (1995)	Likvidumo, pelningumo, mokumo, efektyvumo (apyvartumo), rinkos vertės rodikliai, diagnostiniai.
Mackevičius (1999), Kvedaraitė (1994), Rauz (1995), Dauderis (1993) ir Galinienė (2005)	Pelningumo, veiklos efektyvumo (turto valdymo), mokumo (likvidumo), kapitalo struktūros.
Lazauskas (2005)	Pelningumo, finansinio statuso, finansų valdymo, išteklių valdymo.
Smalenskas (2000)	Likvidumo, pelningumo, finansų struktūros, turto panaudojimo, rinkos vertės
Šlekienė ir Klimavičienė (2000)	Pelno normos (maržos), pelningumo, likvidumo, padengimo.
Gronskas (2005)	Įmonės viso turto efektyvumo (apyvartumo), išlaidų.
Finansinių santykinų rodiklių grupavimas užsienio autorių darbuose	
Autoriai	Rodiklių grupės
Black (2004)	Pelningumo, efektyvumo, likvidumo, ilgalaikių skolų, investicijų.
Weygandt, Kieso, Kimmel (2005)	Likvidumo, pelningumo, ilgalaikių skolų.
Gibson (1992)	Likvidumo, ilgalaikių skolų, pelningumo, investicijų.
Brigham, Daves (2004)	Mokumo, turto valdymo, skolų valdymo, pelningumo, rinkos vertės.

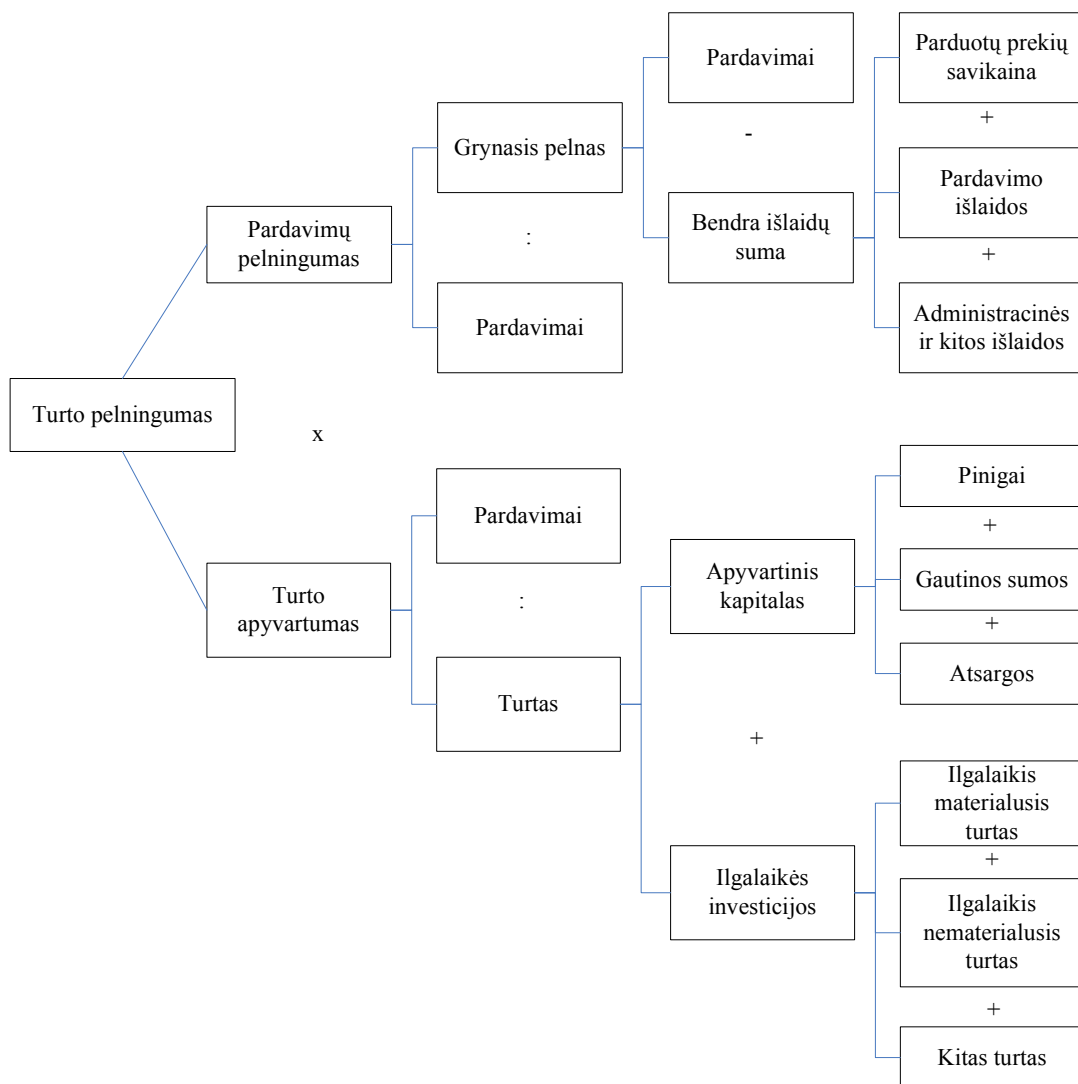
Šaltinis: pagal literatūrą sudaryta autorių.

Pardavimo pelningumo rodikliai ir jų skaičiavimas

Rodikliai	Skaičiavimo formulės	Rodiklio turinys
1. Bendrasis pardavimo pelningumas	$\frac{\text{Bendrasis pelnas}}{\text{Pardavimo pajamos}}$	Rodo pardavimų ribinį pelningumą, t. y. kaip įmonė dirbtų, jei neturėtų administracinių valdymo išlaidų. Padeda kontroliuoti parduotų prekių savikainą ir kainodaros politiką.
2. Tipinės veiklos pelningumas	$\frac{\text{Tipinės veiklos pelnas (nuostoliai)}}{\text{Pardavimo pajamos}}$	Rodo įmonių sugebėjimą kontroliuoti veiklos sąnaudų formavimąsi. Jis geriausiai apibūdina valdymo efektyvumą.
3. Finansinės ir investicinės veiklos pelningumas	$\frac{\text{Finansinės ir investicinės veiklos pelnas (nuostoliai)}}{\text{Pardavimo pajamos}}$	Rodo finansinės ir investicinės veiklos reikšmingumą pardavimo pajamų atžvilgiu.
4. Veiklos pelningumas	$\frac{\text{Bendras pelnas - veiklos sąnaudos}}{\text{Pardavimo pajamos}}$	Šis rodiklis rodo įmonės vadovų gebėjimą kontroliuoti veiklos sąnaudų formavimąsi ir veiklos pelningumą. Svarbiausios yra administracinės ir pardavimo sąnaudos, kurias įmonėje reikia nuolat stebėti.
5. Įprastos veiklos pelningumas	$\frac{\text{Pelnas (nuostoliai) prieš apmokestinimą}}{\text{Pardavimo pajamos}}$	Rodo pardavimų pelningumą iki mokesčių išskaičiavimo.
6. Grynasis pardavimo pelningumas	$\frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Pardavimo pajamos}}$	Grynasis pelningumas parodo, kuri vieno pardavimų lito dalis yra grynasis pelnas, t.y. jis parodo įmonės veiklos efektyvumą. Didesnė rodiklio reikšmė rodo aukštesnį įmonės pelningumą. Įmonės veikla labai efektyvi, jei grynasis pelningumas viršija 25 proc., jei didesnis kaip 10 proc., tai gera veikla, jei mažiau kaip 10 proc., patenkinama veikla, mažiau kaip 5 proc., mažai pelninga ir blogai kai neigiama.

Šaltinis: Mackevičius, Moliënė, Poškaitė (2008).

Turto pelningumo piramidinė analizė (pagal L.Bernstein)

Šaltinis: Mackevičius, Poškaitė (1998).

Trumpalaikio mokumo (likvidumo) rodikliai

Rodiklis	Formulė	Reikšmė
Bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas	<u>Trumpalaikis turtas</u> Trumpalaikiai įsipareigojimai	Bendrojo trumpalaikio mokumo rodiklis padeda nustatyti, kiek trumpalaikis turtas viršija trumpalaikius įsipareigojimus, koku laipsniu trumpalaikių kreditorių teisės yra padengtos turtu, kurį lengva paversti pinigais t.y. Parodo įmonės sugebėjimą trumpalaikėmis mokėjimo priemonėmis likviduoti trumpalaikius įsipareigojimus. Pasaulinėje praktikoje pageidaujama, kad šio koeficiento ribos svyruotų tarp 1,2 – 2,0, nors Europoje priimtinas 1,0-1,5 rodiklis. Žemas šio rodiklio lygis rodo tai, kad įmonei sunku įvykdyti įsipareigojimus; didelis (daugiau kaip 2,5) – įmonė nepajėgia naudoti apyvartinių lėšų. Koeficientą gali iškreipti sezoniniai svyravimai ir nenormalus mokėtinų sumų mokėjimas prieš balanso sudarymą.
Greitojo trumpalaikio mokumo koeficientas	<u>Trumpalaikis turtas - Atsargos</u> Trumpalaikiai įsipareigojimai	Greitojo trumpalaikio mokumo rodiklis padeda įvertinti trumpalaikį mokumą, skaičiuojant daroma prielaida, kad atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys negali būti greitai paverstos pinigais. Šis rodiklis parodo, kokia einamųjų įsipareigojimų dalis gali būti padengta ne tik grynaisiais pinigais, bet ir laukiamomis įplaukomis. Priimtina šio rodiklio reikšmė, statistikos departamento duomenimis – 1,00, ji neturėtų labai skirtis nuo einamojo likvidumo rodiklio. Skirtumas tarp greitojo ir bendro mokumo koeficientų, turėtų būti nedidelis, bet jei skirtumas nemažas, tai rodo, kad įmonė turi daug atsargų, kurios gali būti pasenę, nekokybiškos, o jas paversti pinigais nėra galimybių.
Absoliutaus trumpalaikio mokumo koeficientas	<u>Pinigai ir pinigų ekvivalentai</u> Trumpalaikių įsipareigojimų	Absoliutus mokumo koeficientas taip pat gali būti vertinamas analizuojant įmonės veiklą, bet jo per didelė reikšmė gali būti interpretuojama ne tik kaip teigiamas rodiklis, bet kaip ir įmonės nesugebėjimas pinigų įtraukti į apyvartą.
Trumpalaikio išsiskolinimo koeficientas	<u>Trumpalaikiai įsipareigojimai</u> Turtas	Prie trumpalaikio mokumo rodiklių taip pat priskiriamas trumpalaikio išsiskolinimo koeficientas, kuris rodo, kokia įmonės turto dalis finansuojama trumpalaikėmis skolomis. Statistikos departamento duomenimis, jis turėtų būti mažesnis nei 5 %, gerai – jei mažesnis 30 %, nepatenkinamai – 60 %.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Mackevičių (2005).

Ilgalaikio mokumo rodikliai

Rodiklis	Formulė	Reikšmė
Bendrasis skolos rodiklis	Bendri įsipareigojimai / Turtas	Kuo mažesnis šis rodiklis, tuo geresnė įmonių finansinė būklė. Šis rodiklis parodo, kokia įmonės dalis yra finansuojama skolintomis lėšomis, ir naudojamas jos ilgalaikiam mokumui įvertinti, bei sprendimams pagrįsti dėl galimo skolinimosi, kuris būtinas įmonės plėtrai finansuoti. Bendrasis skolos rodiklis atspindi kiek skolinto kapitalo litų tenka vienam įmonės turto litui. Priimtina šio rodiklio reikšmė yra nuo 0.30 iki 0.50, jei rodiklio dydis didesnis kaip 0.70 tokia įmonė yra rizikos grupėje, galima net bankroto tikimybė
Ilgalaikių įsipareigojimų vykdymo patikimumas	Ilgalaikiai įsipareigojimai / Nuosavas kapitalas	Šis rodiklis rodo, kiek įmonė turi ilgalaikio turto, tenkančio vienam ilgalaikių įsipareigojimų piniginiam vienetui. Literatūros duomenimis, kuo aukštesnis šis rodiklis, tuo didesnė ilgalaikių įsipareigojimų vykdymo ir mažesnė bankroto tikimybė
Finansinis svertas	Skolintas kapitalas (ilgalaikiai įsipareigojimai) / Nuosavas kapitalas	Rinkos ekonomikos šalyse rimtai išiskolinusiomis laikomos tokios įmonės, kurių finansinis svertas yra didesnis 0.5
Auksinės balanso taisyklės koeficientas	Ilgalaikis turtas/Nuosavas kapitalas + Ilgalaikiai įsipareigojimai	Koeficientas rodo, kokia dalimi ilgalaikis turtas finansuojamas pastoviu kapitalu. Auksinės balanso taisyklės koeficientas neturėtų nukrypti nuo 1: geriausias variantas, kai koeficientas yra lygus 1.0, arba nedaug mažesnis
Finansinės priklausomybės koeficientas	Turtas/Nuosavas kapitalas	Koeficientas rodo, kokia dalimi ilgalaikis turtas finansuojamas pastoviu kapitalu. Auksinės balanso taisyklės koeficientas neturėtų nukrypti nuo 1: geriausias Praktikoje jis taikomas dažniau negu auksinės balanso taisyklės koeficientas. Jis parodo, kokia turto dalis 1 litui nuosavų lėšų. Jei jis lygus 1, tai reiškia, kad visa įmonės kapitalas suformuotas iš nuosavo kapitalo. Jei jis yra 1.5, tai rodo, kad 1.5 lito turto suformuota iš 1 lito nuosavo ir 0.5 lito skolinto kapitalo
Nuosavo kapitalo koncentracijos	Nuosavas kapitalas/Turtas	Jis dar vadinamas finansinės autonomijos, ar nepriklausomybės koeficientu, nes parodo kokia dalis suformuota iš savų lėšų variantas, kai koeficientas yra lygus 1.0, arba nedaug mažesnis
Pastovaus finansavimo koeficientas	Nuosavas kapitalas + Ilgalaikiai įsipareigojimai/Turtas	Jis parodo, kokia turto dalis suformuota iš pastovių šaltinių. Jei įmonė neturi ilgalaikių kreditų, tai šio koeficiento dydis sutaps su nuosavo kapitalo koncentracijos (nepriklausomybės) rodikliu 1.0, arba nedaug mažesnis

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Mackevičių (2005) ir Juozaitienę (2007).

Veiklos efektyvumo rodikliai ir jų skaičiavimas

Rodiklio pavadinimas	Formulė	Reikšmė
Debitorinio išskolinimo apyvartumas (kartais)	$\frac{\text{Pardavimai}}{\text{Debitorinis išskolinimas (gautinos sumos)}}$	Jis parodo, kiek kartų per metus įmonė surenka savo lėšas atsiskaitymų procese, tampa svarbi laiko trukmė tarp pardavimo laiko ir apmokėjimo momento. Ribos yra 1 - 2 mėnesiai.
Debitorinio išskolinimo apyvartumas (dienomis)	$\frac{\text{Debitorinis išskolinimas (gautinos sumos)*365}}{\text{Pardavimai}}$	Debitorinio išskolinimo apyvartumas dienomis. Labai geras - mažiau kaip 30 dienų, geras - mažiau kaip 45 dienos, patenkinamas - mažiau kaip 60 dienų, blogas - daugiau kaip 90 dienų.
Kreditorinis išskolinimo apyvartumas (kartais)	$\frac{\text{Pirkimai}}{\text{Kreditorinis išskolinimas (mokėtinų sumos)}}$	Kreditorinio išskolinimo rodiklis parodo, per kiek laiko vidutiniškai įmonė atsiskaito su kreditoriais arba kiek kartų atnaujinamas išskolinimas.
Kreditorinis išskolinimo apyvartumas (dienomis)	$\frac{\text{Kreditorinis išskolinimas (mokėtinų sumos)*365}}{\text{Pirkimai}}$	Parodo įmonės atsiskaitymo su tiekėjais efektyvumą. Jo analizę apjungus su debitorinio išskolinimo apyvartumo dienomis rodiklio analize išskiriamos tam tikros tendencijos bei vieno ir kito rodiklio kitimo priežastys.
Atsargų apyvartumas (kartais)	$\frac{\text{Pardavimai (parduotų prekių savikaina)}}{\text{Vidutinės atsargos}}$	Atsargų apyvartumo rodiklis parodo, kiek kartų per metus atnaujinamos atsargos, kiek dienų šios atsargos būna įmonėje. Didelis rodiklis būna, jei realizuojama produkcija turi didelę paklausą arba kai yra palankios rinkos sąlygos.
Atsargų apyvartumas (dienomis)	$\frac{\text{Vidutinės atsargos*365}}{\text{Pardavimai (parduotų prekių savikaina)}}$	Šis rodiklis apskaičiuojamas kaip pardavimų savikainos ir atsargų santykis. Jis rodo prekių ir gamybos panaudojimą per metus. Kuo šis santykis didesnis, tuo daugiau turimos atsargos atliko apyvartų per metus. Tačiau didelis santykis gali rodyti mažas atsargas ir didelį pakartotinių užsakymų skaičių.
Vienos dienos apyvarta	$\frac{\text{Pardavimai}}{365}$	Rodiklis parodo, kokia buvo pardavimų suma per dieną.
Trumpalaikio turto apyvartumas (kartais)	$\frac{\text{Pardavimai}}{\text{Trumpalaikis turtas}}$	Trumpalaikio turto apyvartumas parodo šio turto panaudojimo efektyvumą uždirbant pajamų iš pardavimų, t.y. kiek pajamų tenka vienam trumpalaikio turto litui. Kuo šis rodiklis didesnis, tuo efektyviau naudojamas trumpalaikis turtas. Jis apskaičiuojamas kaip pajamų ir trumpalaikio turto santykis.
Atsargų ir trumpalaikio turto santykis	$\frac{\text{Atsargos}}{\text{Trumpalaikis turtas}}$	Rodiklis parodo atsargų lyginamąjį svorį bendroje turto sumoje.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Mackevičių ir Poškaite (1998).

Veiklos efektyvumo rodikliai ir jų skaičiavimas

Rodiklio pavadinimas	Formulė	Reikšmė
Pardavimų ir apyvartinio kapitalo santykis		Pardavimų ir apyvartinio kapitalo santykio rodiklis (apyvartinio kapitalo apyvartumas kartais) parodo įmonės apyvartinio kapitalo judėjimo greitį per metus.
Kapitalo apytakos ciklas dienomis	Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas dienomis + Atsargų apyvartumas dienomis - Kreditorinio įsiskolinimo apyvartumas dienomis	Rodiklis parodo, per kiek dienų kapitalas pereina visas apytakos stadijas. Šio ciklo trukmė tiesiogiai susijusi su turto likvidumu, kurio dėka įmonė apsirūpina apyvartiniu kapitalu.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Mackevičių ir Poškaite (1998).

Turto apyvartumas

Rodiklis	Formulė	Reikšmė
1. Viso turto apyvartumas kartais	$\frac{\text{Pardavimai}}{\text{Visas turtas}}$	Rodiklis parodo, kaip efektyviai įmonė panaudoja turimą turtą realizacijos procesui garantuoti, t. y. kiek kiekvienam turto litui tenka realizacijos.
2. Viso turto apyvartumas dienomis	$\frac{\text{Vidutinė metinė viso turto suma} * 365}{\text{Pardavimai}}$	Parodo įmonės viso turto apyvartumą dienomis.
3. Ilgalaikio turto apyvartumas kartais	$\frac{\text{Pardavimai}}{\text{Ilgalaikis turtas}}$	Mažas rodiklio kitimas labiau siejamas su pardavimų apimtys kitimu, o didelis rodiklio pasikeitimas dažniausiai priklauso nuo ilgalaikio turto vertės pasikeitimo.
4. Ilgalaikio turto apyvartumas dienomis	$\frac{\text{Vidutinė metinė ilgalaikio turto vertė} * 365}{\text{Pardavimai}}$	Rodiklis parodo ilgalaikio turto apyvartumą dienomis.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Mackevičių ir Poškaite (1998).

Sąnaudų lygio rodikliai

Rodikliai	Skaičiavimo formulės	Rodiklio turinys
1. Parduotų prekių savikaina 1 pardavimų litui	$\frac{\text{Parduotų prekių savikaina}}{\text{Pardavimai}}$	Rodiklis parodo įmonės ūkininkavimo efektyvumą, tai taupumo matas. Rodiklio kitimo ribos yra nuo 50 iki 90 proc. Jei rodiklis sudaro daugiau kaip 90 proc., tai įmonė turi tam tikrų sunkumų apmokėdama išlaidas. Jei rodiklis sudaro 50 proc. ir mažiau – įmonė ūkininkauja efektyviai ir pelningai.
2. Veiklos sąnaudos 1 pardavimų litui	$\frac{\text{Veiklos sąnaudos}}{\text{Pardavimai}}$	Rodiklis parodo pardavimų sąnaudų bei bendrų sąnaudų 1 pardavimą litui būklę.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Mackevičių (2005).

Bankroto prognozavimas pagal Altmaną

Rodikliai	Formulės	Reikšmė
1. Almano „Z“ modelis įmonėms, registruotoms valstybinių popierių biržose	$Z = 1.2X_1 + 1.4X_2 + 3.3X_3 + 0.6X_4 + 0.995X_5$, kur: $X_1 = \text{Apyvartinis kapitalas}$ Turtas $X_2 = \text{Nepaskirstytas pelnas}$ Turtas $X_3 = \text{Pelnas iki apmokestinimo}$ Turtas $X_4 = \text{Nuosavo kapitalo rinkos vertė}$ Įsipareigojimai $X_5 = \text{Pardavimo pajamos}$ Turtas	Priklausomai nuo Z reikšmės, bankroto tikimybė yra labai didelė, kai Z yra iki 1,8, didelė – nuo 1,81 iki 2,7, įmanoma nuo 2,8 iki 2,99 ir labai maža – 3 ir daugiau.
2. Almano „Z“ modelis įmonėms, kurių akcijos nekotiruojamos vertybinių popierių biržose	$Z = 0.717X_1 + 0.847X_2 + 3.107X_3 + 0.420X_4 + 0.995X_5$, kur: $X_1 = \text{Apyvartinis kapitalas}$ Turtas $X_2 = \text{Nepaskirstytas pelnas}$ Turtas $X_3 = \text{Pelnas iki apmokestinimo}$ Turtas $X_4 = \text{Nuosavas kapitalas}$ Įsipareigojimai $X_5 = \text{Pardavimo pajamos}$ Turtas	Bankroto tikimybė labai didelė jei ši reikšmė yra mažesnė nei 1,23, o jei Z reikšmė svyruoja tarp 1,23 ir 2,90 bankrotas įmanomas, o jei ji yra daugiau nei 2,90 – labai maža.
3. Almano „Z“ modelis paslaugų ir individualioms įmonėms	$Z = 6.56X_1 + 3.26X_2 + 6.72X_3 + 1.05X_4$, kur: $X_1 = \text{Apyvartinis kapitalas}$ Turtas $X_2 = \text{Nepaskirstytas pelnas}$ Turtas $X_3 = \text{Pelnas iki apmokestinimo}$ Turtas $X_4 = \text{Nuosavas kapitalas}$ Įsipareigojimai	Jei Z reikšmė mažesnė nei 1,10 bankroto tikimybė labai didelė, jei svyruoja nuo 1,10 iki 2,59 – įmanoma, o jei daugiau nei 2,60 – labai maža.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Mackevičių (2005).

Bankroto tikimybė pagal Springate

$$Z = 1.03 A + 3.07 B + 0.66 C + 0.4 D$$

Kur:

A – apyvartinio kapitalo ir viso turto santykis;

B – pelno prieš apmokestinimą ir viso turto santykis;

C – pelno prieš apmokestinimą ir trumpalaikių įsipareigojimų santykis;

D – pardavimo pajamų ir viso turto santykis.

Jei koeficiento Z reikšmė mažesnė nei 0,86 - bankroto grėsmė didelė

Straipsnių pokyčių įtaka finansiniam įmonės stabilumui

Finansinių ataskaitų formos	Straipsniai ir jų pokytis	Straipsnių pokyčio įtaka įmonės finansiniam stabilumui
Balansas	Ilgalaikio materialaus turto sumažėjimas.	Kelia grėsmę įmonės finansiniam stabilumui, jeigu parduodamas siekiant mažinti finansinių išteklių stygių.
	Ilgalaikio materialaus turto padidėjimas	Sukelia neigiamų įmonės veiklos pokyčių, jeigu įsigyjamas tik siekiant investuoti lėšas.
	Didelis atsargų kiekio augimas	Kelia grėsmę įmonės finansiniam stabilumui, jeigu tai nesusieta su veiklos plėtra bei pagerėjusiu žaliavų ir medžiagų tiekimu arba nepasitikėjimu tiekėjais.
	Gautinų sumų padidėjimas	Rodo įmonės produkcijos pirkėjų nemokumą, blogą debitorių apskaitą ir kontrolę, sumažėjusią atsiskaitymų politikos kontrolę arba atsiskaitymų politikos pakeitimą: prekių, parduotų kreditan, padidėjimą, jeigu tai nesusiję su didesniu pasitikėjimu pirkėjais ir klientais; slaptą tiekėjo ir pirkėjo sandorį, kuriuo leidžiama perparduoti tiekėjo produkciją neatsikaisčius už ją, o vėliau pasidalyti gautą pelną.
	Mokėtinų sumų padidėjimas	Staugus šių sumų padidėjimas rodo išsiskolinimų darbuotojams, biudžetui, tiekėjams, kredito institucijoms padidėjimą (jeigu tai susiję su teigiamais mokumo pokyčiais, kai tiekėjai padidina tiekimo kreditus, pastebėję geresnę finansinę būklę), tiekėjų finansinės būklės pablogėjimą.
	Ilgalaikių įsipareigojimų padidėjimas	Ilgalaikių įsipareigojimų padidėjimas rodo įmonės nesugebėjimą laiku atsiskaityti, t.y. įmonės ilgalaikio mokumo pablogėjimą arba nenaudingų sandorių sudarymą
Pelno (nuostolio) ataskaita	Pardavimai	Pardavimų apimtys sumažėjimas rodo arba paklausos sumažėjimą, arba nepakankamai gerą pardavimų organizavimą, marketingo stoka, nepagrįstą kainų politiką. Neigiamai gali veikti įmonės veiklą ir staigus pardavimų padidėjimas, rodantis gaminių išpardavimą prieš įmonės likvidavimą, jeigu pardavimų padidėjimas nėra susijęs su pozityviais procesais, produktų paklausos didėjimu, gera kainų politika ir marketingu.
	Sąnaudų straipsniai	Sąnaudų straipsnių augimas, nesusijęs su gamybos proceso plėtimu, rodo, netaupų, neekonomišką įmonės veiklos organizavimą, susietą su lėšų švaistymu.

Šaltinis: Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1999).

Projekto efektyvumo vertinimas

Apskaitinio pelningumo metodai.

Nuosavybės graža yra projekto grynojo pelno ir akcininkų investicijų į projektą santykis:

$$ROI_E = NP_P / I_E$$

ROI_E – projekto nuosavybės graža;

NP_P – projekto grynasis pelnas;

I_E – vidutinė akcininkų investicijų į projektą buhalterinė vertė.

Kapitalo graža yra projekto generuojamo veiklos pelno iki palūkanų bei mokesčių mokėjimo ir projekto investicijų santykis:

$$ROI_c = EBIT \cdot (1-T) / I$$

ROI_c – projekto kapitalo graža;

$EBIT$ – projekto veiklos pelnas iki palūkanų ir mokesčių mokėjimo;

T – mokesčių norma;

I – vidutinė visų investicijų į projektą buhalterinė vertė.

Pinigų srautų metodai.

Per dabartinius piniginius vienetus pastovūs piniginiai vienetai išreiškiami taip:

$$P_{pv} = 1 / (1 + \Delta \square)^n \cdot D_{pv}$$

P_{pv} – pastovūs piniginiai vienetai;

D_{pv} – dabartiniai piniginiai vienetai;

$\Delta \square$ – infliacijos norma;

n – metų skaičius.

Projekto atsipirkimo periodas įvertina, per kiek laiko investicinio projekto generuojami pinigų srautai padengia pradines investicijas:

$$AP = t + I_{t+1} / CF_{t+1}$$

AP – atsipirkimo periodas;

t – metų, prieš visiškai padengiant investicijas, skaičius;

I_{t+1} – nepadengta investicijų dalis $t + 1$ metų pradžioje;

CF_{t+1} – $t + 1$ metų pinigų srautas.

Diskontuotų pinigų srautų metodai.

Būsimoji pinigų vertė apskaičiuojama:

$$FV = PV \cdot (1 + i/m)^{n \cdot m}$$

FV – būsimoji pinigų vertė po n periodų (metų);

PV – dabartinė vertė (pradinė pinigų suma);

i – palūkanų norma;

n – palūkanų priskaičiavimo metų skaičius;

m – palūkanų priskaičiavimo per metus skaičius.

Kuo didesnis palūkanų priskaičiavimo periodų skaičius, tuo didesnė būsimoji pradinės sumos vertė.

Dabartinė pinigų vertė apskaičiuojama:

$$PV = FV / (1 + i/m)^{n \cdot m}$$

PV - dabartinė vertė;

FV – būsimoji pinigų vertė po n periodų (metų);

i – palūkanų norma;

n – palūkanų priskaičiavimo metų skaičius;

m – palūkanų priskaičiavimo per metus skaičius.

Kuo laiko trukmė didesnė, tuo mažesnė dabartinė pinigų vertė.

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 - 2008 m. balansas

	TURTAS, Lt	2005	2006	2007	2008
A.	ILGALAIKIS TURTAS	650195	2429051	4034635	4758468
I.	NEMATERIALUSIS TURTAS	0	0	1551	75315
I.1.	Plėtos darbai				19500
I.2.	Prestižas				
I.3.	Patentai, licencijos				
I.4.	Programinė įranga			1551	55815
I.5.	Kitas nematerialusis turtas				
II.	MATERIALUSIS TURTAS	650195	2429051	4033084	4683153
II.1.	Žemė		108240	108240	108240
II.2.	Pastatai ir statiniai	203000	1728758	3126938	3119685
II.3.	Mašinos ir įrengimai				
II.4.	Transporto priemonės	174704	317373	373496	604338
II.5.	Kita įranga, prietaisai, įrankiai ir įrenginiai	272491	274680	395293	568041
II.6.	Nebaigta statyba			29117	282849
II.7.	Kitas materialusis turtas				
II.8.	Investicinis turtas				
II.8.1.	Žemė				
II.8.2.	Pastatai				
III.	FINANSINIS TURTAS				
III.1.	Po vienerių metų gautinos sumos				
III.2.	Kitas finansinis turtas				
IV.	KITAS ILGALAIKIS TURTAS				
IV.1.	Atidėtojo mokesčio turtas				
IV.2.	Kitas ilgalaikis turtas				

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 - 2008 m. balanso tęsinys

	TURTAS, Lt	2005	2006	2007	2008
B.	TRUMPALAIKIS TURTAS	2678832	8314594	9648128	9958566
I.	ATSRAGOS, IŠANKSTINIAI APMOKĖJIMAI IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS	1136027	4996950	6056602	8196492
I.1.	Atsargos	1038039	4405095	5600874	6829342
I.1.1.	Žaliavos ir komplektavimo gaminiai	179011	11586	18428	172744
I.1.2.	Nebaigta gamyba			25298	
I.1.3.	Pagaminta produkcija				
I.1.4.	Pirktos prekės, skirtos perparduoti	859028	4393509	5557148	6656598
I.2.	Išankstiniai apmokėjimai	97988	591855	455728	1367150
I.3.	Nebaigtos vykdyti sutartys	0			
II.	PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	513801	2369646	2078521	1095316
II.1.	Pirkėjų įsiskolinimas	456480	1374017	1486487	759512
II.2.	Kitos gautinos sumos	57321	995629	592034	335804
III.	KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS	0	0	0	0
III.1.	Trumpalaikės investicijos				
III.2.	Terminuoti indėliai				
III.3.	Kitas trumpalaikis turtas				
IV.	PINIGAI IR PINIGŲ EKVIVALENTAI	1029004	947998	1513005	666758
	TURTO IŠ VISO:	3329027	10743645	13682763	14717034
	NUOSAVAS KAPITALAS IR IŠIPAREIGOJIMAI	2005	2006	2007	2008
C.	NUOSAVAS KAPITALAS, Lt	1236336	2573615	4884735	7528371
I.	ĮMONĖS SAVININKO KAPITALAS				
II.	TURTA, KURIS PAGAL ĮSTATYMUS GALI BŪTI TIK VALSTYBĖS NUOSAVYBĖ, ATITINKANTIS KAPITALAS				
III.	PERKAINOJIMO REZERVAS (REZULTATAI)				
IV.	REZERVAI	0	0	0	0
IV.1.	Privalomasis				
IV.2.	Kiti rezervai				
V.	NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	1236336	2573615	4884735	7528371
V.1.	Ataskaitinių metų pelnas (nuostoliai)	1236336	1337280	2311120	2643636
V.2.	Ankstesnių metų pelnas (nuostoliai)	0	1236335	2573615	4884735

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 - 2008 m. balanso tęsinys

	TURTAS, Lt	2005	2006	2007	2008
D.	DOTACIJOS, SUBSIDIJOS				
E.	MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	2092691	8170030	8798028	7188663
I.	PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	0	2870350	3856935	2298412
I.1.	Finansinės skolos	0	2870350	3457210	1022487
I.1.1.	Lizingo (finansinės nuomos) ar panašūs įsipareigojimai			658920	677207
I.1.2.	Kredito įstaigoms		2870350	2798290	345280
I.1.3.	Kitos finansinės skolos				
I.2.	Skolos tiekėjams				
I.3.	Gauti išankstiniai apmokėjimai				890
I.4.	Atidėjimai				
I.4.1.	Įsipareigojimų ir reikalavimų padengimo				
I.4.2.	Pensijų ir panašių įsipareigojimų				
I.4.3.	Kiti atidėjimai				
I.5.	Atidėtojo mokesčio įsipareigojimas				
I.6.	Kitos mokėtinų sumų ir ilgalaikiai įsipareigojimai			399725	1275925
II.	PER VIENERIUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	2092691	5299680	4941093	4890251
II.1.	Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis				1351428
II.2.	Finansinės skolos	0	1006712	0	0
II.2.1.	Kredito įstaigoms		1006712		
II.2.2.	Kitos skolos				
II.3.	Skolos tiekėjams	631607	2586878	2306330	908227
II.4.	Gauti išankstiniai apmokėjimai	124181	113616	42119	7949
II.5.	Pelno mokesčio įsipareigojimai	218177	235991	407845	466524
II.6.	Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	15221	16980	21962	16513
II.7.	Atidėjimai				
II.8.	Kitos mokėtinų sumų ir trumpalaikiai įsipareigojimai	1103505	1339503	2162837	2139610

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 - 2008 m. pelno (nuostolio) ataskaita

Eil. Nr.	STRAIPSNIAI, Lt	2005	2006	2007	2008
I.	PARDAVIMAI IR PASLAUGOS	15893501	16005700	20550394	18569582
I.1	Pajamos už parduotas prekes	14226667	13005001	17394931	16048491
I.2	Pajamos už atliktas paslaugas	1666834	3000699	3155463	2521091
II.	PARDUOTŲ PREKIŲ IR ATLIKTŲ DARBŲ SAVIKAINA	12027213	12040418	14604817	12743189
II.1	Žaliavų, komplektavimo gaminių ir perparduoti skirtų prekių savikaina	11317188	12007377	14044052	10264823
II.2	Paslaugų, darbų ir tyrimų savikaina	710025	33044	560755	2478366
III.	BENDRASIS PELNAS	3866288	3965282	5945578	5826393
	(NUOSTOLIS)				
IV.	VEIKLOS SĄNAUDOS	2351386	2297805	3126613	2718965
IV.1	Pajamos		198474		
IV.2	Sąnaudos				
V.	TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	2351386	2496279	3126613	2718965
VI.	KITA VEIKLA	1514902	1667477	2818965	0
VI.1.	Pajamos				
VI.2.	Sąnaudos				
VII.	FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	-60389	-94206	-100000	2732
VII.1.	Pajamos		15306	22991	242505
VII.2.	Sąnaudos	60389	109512	122991	239773
VIII.	ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS	1454513	1573271	2718965	3110160
	(NUOSTOLIS)				
IX.	PAGAUTĖ				
X.	NETEKIMAI				
XI.	ATASKAITINIŲ METŲ PELNAS PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	1454513	1573271	2718965	3110160
	(NUOSTOLIS)				
XII.	PELNO MOKESTIS	218177	235991	407845	466524
XIII.	GRYNASIS PELNAS	1236336	1337280	2311120	2643636
	(NUOSTOLIS)				

Kelių transporto priemonių skaičius 1995 - 2007 metais

Transporto priemonės	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Motociklai, tūkst., vnt.	20	19	19	19	20	20	20	21	22	23	24	25	29
Lengvieji automobiliai, tūkst., vnt.	718	785	882	981	1 089	1 172	1 133	1 181	1 257	1 316	1 455	1 592	1 588
Autobusai, tūkst., vnt.	17	15	15	15	16	15	15	15	16	14	15	15	14
Troleibusai, tūkst., vnt.	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Kroviniai automobiliai, tūkst., vnt.	101	81	85	90	87	88	89	94	97	101	106	117	127
Puspriekabių vilkikai, tūkst., vnt.	7	8	9	10	10	10	11	12	13	14	16	18	21
Puspriekabės, tūkst., vnt.	9	9	9	9	9	10	11	12	14	15	17	19	22
Priekabos, tūkst., vnt.	9	7	7	6	6	6	7	8	9	11	13	15	18
Specialūs automobiliai, tūkst., vnt.	15	15	15	15	13	12	11	10	10	11	12	13	13
Kelių transporto priemonės, iš viso, tūkst., vnt.	899	941	1 042	1 146	1 250	1 335	1 299	1 354	1 438	1 506	1 658	1 816	1 832

Šaltinis: Statistikos departamentas.

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų apimtys dinamikos ir raidos intensyvumo charakteristikos 2005 – 2008 metais

Absoliutinis prieaugis, tūkst. Lt.	$\Delta y_i = y_i - y_{i-k}$	$\Delta y_{2006} = 16005.70 - 15893.5 = 112.20$	$\Delta y_{2007} = 20550.39 - 16005.70 = 4544.69$	$\Delta y_{2008} = 18569.58 - 20550.39 = -1982.81$
Vidutinis absoliutinis padidėjimas, tūkst. Lt	$\Delta y = y_n - y_1 / n - 1$	$\Delta y = (18569.58 - 15893.501) / (4 - 1) = 829.03$		
Augimo tempas % (grandininis)	$T_i = (y_i / y_{i-1}) * 100$	$T_i = ((16005.70 / 15893.501) * 100 = 100.71$	$T_i = (20550.394 / 16005.7) * 100 = 128.39$	$T_i = (18569.582 / 20550.394) * 100 = 90.36$
Vidutinis didėjimo tempas, tūkst.. Lt	$\bar{T}_d = \sqrt[n-1]{Y_n / Y_1}$	$\bar{T}_d = \sqrt[4-1]{18569.582 / 15893.501} = 1.055$		
Prieaugio tempas %	$T_{prieaugis} = ((Y_i - Y_{i-1}) / Y_{i-1}) * 100$	$T_{prieaugis} = ((16005.70 - 15893.501) / 15893.501) * 100 = 0.71$	$T_{prieaugis} = ((20550.39 - 16005.70) / 16005.70) * 100 = 28.39$	$T_{prieaugis} = (18569.58 - 20550.39) / 20550.39 * 100 = -9.64$
Vidutinis prieaugio tempas, tūkst.. Lt	$\bar{T}_1 = \bar{T}_d - 1$	$\bar{T}_1 = 1.005 - 1 = 0.005$		
Absoliutinė prieaugio 1% reikšmė	$I\%I = /100$	$I\%I = 15893.501 / 100 = 158.94$	$I\%I = 16005.7 / 100 = 160.06$	$I\%I = 20550.394 / 100 = 205.50$

Koreliacijos ir regresijos koeficientų skaičiavimas

$$\delta^2 = \sqrt{\sum (a - \bar{a})^2 / n}$$

$$\delta^2 = \sqrt{15004163/4} = 1936.76$$

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų apimtys ir grynojo pelno kitimo dinamika 2005-2008 metais

Metai	Pardavimai tūkst., Lt, x	Grynasis pelnas tūkst., Lt, y	x^2	y^2	$x \cdot y$	$(x - \bar{x})^2$	$(y - \bar{y})^2$	$(x - \bar{x})$	$(y - \bar{y})$	$(x - \bar{x}) \cdot (y - \bar{y})$
2005	15893	1236	252587449	1527696	19643748	3463321	417316	-1861	-646	1202206
2006	16005	1337	256160025	1787569	21398685	3059001	297025	-1749	-545	9532205
2007	20550	2311	422302500	5340721	47491050	7817616	184041	2796	429	1199484
2008	18569	2643	344807761	6985449	49077867	664225	57121	815	761	620215
Suma	71017	7527	1275857735	15641435	137611350	15004163	1477503			12554110
Vidurkis, \bar{x}, \bar{y}	17754	1882								

Apskaičiavus dispersiją galima apskaičiuoti vidutinį kvadratinį nuokrypį:

$\delta^2 = \sqrt{\delta^2} = \sqrt{1936.76} = 44.01$, kuo mažesnis vidutinis kvadratinis nuokrypis, tuo geriau aritmetinis vidurkis išreiškia visą pristatomą visumą.

Toliau galima apskaičiuoti koreliacijos koeficientą, kuris lygus:

$$r = \frac{\sum (x - \bar{x}) \cdot (y - \bar{y})}{\sqrt{\sum (x - \bar{x})^2 \cdot \sum (y - \bar{y})^2}}$$

$$r_{xy}=0.84$$

Nustatytas koreliacijos koeficientas, kuris lygus 0.84. Pastarasis parodo glaudų ryšį tarp finansinio bendrovės rezultato ir pardavimo pajamų. Pajamoms sumažėjus pelnas taip pat sumažėja. Šią priklausomybę kiekybiškai išmatuoja regresijos koeficientas, lygus 0,83, parodantis, kad sumažėjus 1 litu pardavimų pajamoms, grynasis pelnas sumažės 0,83 Lt. (Koeficientas apskaičiuotas Exel skaičiuoklės ir statistinių finansų pagalba).

Lygtis užrašoma taip: $y = c + b * a$, c ir b apskaičiuojami pagal formules:

$$c = \frac{\sum(a - \bar{a}) * (y - \bar{y})}{\sum(a - \bar{a})^2}$$

$$c = 12554110 / 15004163 = 0.83$$

$$b = y - c * \bar{a} = 1882 - 0.83 * 17754 = -12853.82$$

Apskaičiavus regresijos lygties koeficientus galima užrašyti regresijos lygtį:

$$Y = 0.83 - 12853.82a$$

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų apimtys 2005 - 2008 metais

	2005	2006	2007	2008
Pardavimai, tūkst. Lt	15894	16006	20550	18570

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų pokyčiai 2005 - 2008 metais

	2005	2006	2005-2006 pokytis, %	2007	2006-2007 pokytis, %	2008	2006-2007 pokytis, %
Pardavimai, tūkst. Lt	15894	16006	0.71	20550	28.39	18570	-9.64

Darbuotojų sudėties ir skaičiaus kitimas 2005 – 2008 metais

Eil. Nr.	Darbuotojų grupės	Pasikeitimai (+,-)		Pasikeitimai (+,-)		Pasikeitimai (+,-)		
		2005	darbuotojų Skaičius	2006	darbuotojų skaičius	2007	darbuotojų skaičius	2008
1	Visi darbuotojai	39	34	73	-16	57	1	58
	Vadovaujantis personalas:	9	3	12	-5	7	-3	4
	Vyr. Finansininkė	1	0	1	0	1	0	1
	Buhalteriai	2	0	2	1	3	-1	2
	Administratoriai	6	3	9	-6	3	-2	1
2	Pagrindinės veiklos darbuotojai :	27	27	54	-9	45	0	45
	Vadybininkai	11	9	20	-1	19	6	25
	Padalinio vadovai	1	1	2	-1	1	2	3
	Projekto vadovas	0	1	1	0	1	-1	0
	Serviso meistras	0	0	0	2	2	-1	1
	Vairuotojai	2	2	4	-2	2	0	2
	Montuotojai	13	14	27	-7	20	-6	14
3	Pagalbinis personalas:	3	4	7	-2	5	4	9
	Sandėlininkas	1	0	1	1	2	-1	1
	Pagalbiniai darbininkai	2	3	5	-3	2	2	4
	Valytojos	0	1	1	0	1	3	4

Šaltinis: sudaryta autorių.

Darbo našumas

Rodiklis	2005	2006	2007	2008
Pardavimai, Lt	15894	16006	20550	18570
Darbuotojų skaičius, vnt.	39	73	57	58
Darbo našumas, Lt	407.54	219.26	360.53	320.17

Šaltinis: sudaryta autorių.

Darbo našumas = Pardavimai / Vidutinis sąrašinis darbuotojų skaičius

Pokyčiai

Rodiklis	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Pardavimai, Lt	112	4544	-1980
Vidutinis sąrašinis darbuotojų skaičius, vnt.	34	-16	1
Darbo našumas, Lt	-188.28	141.27	-40.35

Šaltinis: sudaryta autorių.

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų pelningumo rodikliai 2005 - 2008 metais

Rodikliai	Formulė	2005 m.		2006 m.		Pokytis 2006-2005 p.p.	2007 m.		Pokytis 2007-2006 p.p.	2008 m.		Pokytis 2008- 2007 p.p.	Pokytis 2008- 2005 p.p.
		Skaičia- vimas	Reikš- mė	Skaičia- vimas	Reikšmė		Skaičiavi- mas	Reikšmė		Skaičiavi- mas	Reikšmė		
Bendras pardavimų pelningumas (proc)	<u>Bendras pelnas*100</u>	<u>3866.3</u>	24.33	<u>3965.3</u>	24.77	0.45	<u>5945.6</u>	28.93	4.16	<u>5826.4</u>	31.38	2.44	7.05
	Pardavimų pajamos	15893.5		16005.7		1.84	20550.4		16.78	18569.6		8.45	28.98
Tipinės veiklos pelningumas (proc)	<u>Tipinės veiklos pelnas*100</u>	<u>2351.4</u>	14.79	<u>2496.3</u>	15.60	0.80	<u>3126.6</u>	15.21	-0.38	<u>2719.0</u>	14.64	-0.57	-0.15
	Pardavimų pajamos	15893.5		16005.7			20550.4			18569.6			
Veiklos pelningumas (proc)	<u>(Bendras pelnas - Veiklos sąnaudos)*100</u>	<u>1514.9</u>	9.53	<u>1667.5</u>	10.42	0.89	<u>2819</u>	13.72	3.30	<u>3107.4</u>	16.73	3.02	7.20
	Pardavimų pajamos	15893.5		16005.7			20550.4			18569.6			
Įprastinės veikos pelningumas	<u>Pelnas (nuostolis) prieš apmokestinimą*100</u>	<u>1454.5</u>	9.15	<u>1573.3</u>	9.83	0.68	<u>2719</u>	13.23	3.40	<u>3110.1</u>	16.75	3.52	7.60
	Pardavimų pajamos	15893.5		16005.7			20550.4			18569.6			
Grynasis pardavimų pelningumas (proc)	<u>Grynasis pelnas*100</u>	<u>1236.3</u>	7.78	<u>1337.3</u>	8.36	0.58	<u>2311.1</u>	11.25	2.89	<u>2643.6</u>	14.24	2.99	6.46
	Pardavimų pajamos	15893.5		16005.7			20550.4			18569.6			

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Juozaitienę (2007).

Veiksnių įtaka bendrajam pelningumui 2005 - 2008 metais

Rodikliai	2005	2006	Nukrypimas Lt	Nukrypimas proc.	2007	Nukrypimas Lt	Nukrypimas proc.	2008	Nukrypimas Lt	Nukrypimas proc.
			(+;-)	(+;-)		(+;-)	(+;-)		(+;-)	(+;-)
Pardavimo pajamos, tūkst. Lt	15893.5	16005.7	112.2	0.7	20550.4	4544.7	28.4	18569.6	-1980.8	-9.6
Pardavimo savikaina, tūkst. Lt	12027.20	12040.40	13.2	0.1	14604.80	2564.4	21.3	12743.30	-1861.5	-12.7
Bendrasis pelnas, tūkst. Lt	3866.30	3965.30	99.0	2.6	5945.60	1980.3	49.9	5826.40	-119.2	-2.0
Bendrasis pelningumas, proc.	24.33	24.77		1.8	28.93		16.8	31.38		8.4

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Juozaitienę (2007).

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ bendrojo pelningumo pokytis 2005 – 2008 metais

Rodikliai	Pokytis, proc. 2005-2006	Pokytis, proc. 2006-2007	Pokytis, proc. 2007-2008	Pokytis, proc. 2005-2008
Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka bendrajam pelningumui	1	16	8	11
Pardavimo savikainos pasikeitimo įtaka bendrajam pelningumui	0	-12	10	-4
Bendrojo pelningumo pokytis	1	4	-2	7

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Juozaitienę (2007).

Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka bendrajam pelningumui apskaičiuojama:

$$\Delta BPR_1 = PP_1 - PS_0/PP_1 - PP_0 - PS_0/PP_0$$

$$\Delta BPR_{2005-2006} = 16005.7 - 12027.2/16005.7 - 15893.5 - 12027.2/15893.5 = 0.01 * 100 = 1 \text{ proc.}$$

$$\Delta BPR_{2006-2007} = 20550.4 - 12040.4/20550.4 - 16005.7 - 12040.4/16005.7 = 0.16 * 100 = 16 \text{ proc.}$$

$$\Delta BPR_{2007-2008} = 18569.6 - 14604.8/18569.6 - 20550.4 - 14604.8/20550.4 = 0.08 * 100 = 8 \text{ proc.}$$

$$\Delta BPR_{2005-2008} = 18569.6 - 12027.2/18569.6 - 15893.5 - 12027.2/15893.5 = 0.11 * 100 = 11 \text{ proc.}$$

Pardavimo savikainos pasikeitimo įtaka bendrajam pelningumui apskaičiuojama:

$$\Delta BPR_2 = PP_1 - PS_1/PP_1 - PP_1 - PS_0/PP_1$$

$$BPR_{2005-2006} = 16005.7 - 12040.4/16005.7 - 16005.7 - 12027.2/16005.7 = 0.00 * 100 = 0 \text{ proc.}$$

$$BPR_{2006-2007} = 20550.4 - 14604.8/20550.4 - 20550.4 - 12040.4/20550.4 = -0.12 * 100 = -12 \text{ proc.}$$

$$BPR_{2007-2008} = 18569.6 - 12743.3/18569.6 - 18569.6 - 14604.8/18569.6 = 0.10 * 100 = 10 \text{ proc.}$$

$$BPR_{2005-2008} = 18569.6 - 12743.3/18569.6 - 18569.6 - 12027.2/18569.6 = 0.04 * 100 = -4 \text{ proc.}$$

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ turto pelningumo rodikliai ir jų pokyčiai 2005-2008 metais

Rodikliai	Formulė	2005 m		2006 m		Pokytis 2006- 2005 p.p	2007 m.		Pokytis 2006- 2005 p.p.	2008 m.		Pokytis 2008- 2007 p.p.	Pokytis 2008- 2005 p.p.
		Skaičia- vimas	Reikš- mė	Skaičia- vimas	Reikš- mė		Skaičia- vimas	Reikš- mė		Skaičia- vimas	Reikš- mė		
Turto pelningumas (proc.)	<u>Grynas pelnas</u>	<u>1236.3</u>	0.37	<u>1337.3</u>	0.12	-0.25	<u>2311.1</u>	0.17	0.04	<u>2643.6</u>	0.18	0.01	-0.19
	Turtas	3329		10743.6			13682.8			14717			
Turto grynasis pelningumas (proc.)	<u>Grynas pelnas</u> Vidutinė materialiojo turto vertė	<u>1236.3</u> (0 + 650.2)/2	3.80	<u>1337.3</u> (650.2 + 2429.1)/2	86.86	83.06	<u>2311.1</u> (2429.1 + 4033.1)/2	71.53	-15.33	<u>2643.6</u> (4033.1 + 4683.2)/2	60.66	-10.87	56.86
Vidutinio turto graža (proc.)	<u>Grynasis pelnas</u> Vidutinis turtas	<u>1236.3</u> (0 + 3329.0)/2	0.74	<u>1337.3</u> (3329.0 + 10743.7)/2	0.19	-0.55	<u>2311.1</u> (10743.7 + 13682.8)/2	0.19	0.00	<u>2643.6</u> (13682.8 + 14717.0)/2	0.19	0.00	-0.55
Ilgalaikio turto pelningumas (proc.)	<u>Grynas pelnas</u>	<u>1236.3</u>	1.90	<u>1337.3</u>	0.55	-1.35	<u>2311.1</u>	0.006	-0.54	<u>2643.6</u>	0.56	0.55	-1.35
	Ilgalaikis turtas	650.2		2429.1			400034.6			4758.5			
Trumpalaikio turto pelningumas (proc.)	<u>Grynas pelnas</u>	<u>1236.3</u>	0.46	<u>1337.3</u>	0.16	-0.30	<u>2311.1</u>	0.240	0.08	<u>2643.6</u>	0.27	0.03	-0.20
	Trumpalaikis turtas	2678.8		8314.6			9648.1			9958.6			

Šaltinis: sudaryta autorių.

Turto pelningumo analizė pagal L. Bernsteino modelį

Pagal L. Bernsteino modelį, analizės metu nustatoma dviejų veiksnių įtaka viso turto pelningumui:

$$TP = GP/T = GP/PP*PP/T,$$

kur GP/T – turto pelningumas,

GP/PP – pardavimų pelningumas,

PP/T – turto apyvartumas.

Šie veiksniai daro tiesioginę įtaką turto pelningumo kitimui, nes didėjant pardavimų pelningumui didėja turto pelningumas, o greitėjant turto apyvartumui, gerėja įmonės finansinė būklė, taip pat didėja turto pelningumas.

Rodiklis	2005	2006	2007	2008
Turto pelningumas, proc.	37	12	16	18
Pardavimų pelningumas, proc.	8	8	11	14
Turto apyvartumas, kartais	477	149	140	126

Šaltinis: sudaryta autorių.

Turto pelningumą skirtingais metais įtakojančių veiksnių analizė:

$$TP\ 2005 = 0.37 = 0.08 * 4.77 * 100 = 37\ \text{proc.}$$

$$TP\ 2006 = 0.12 = 0.08 * 1.49 * 100 = 12\ \text{proc.}$$

$$TP\ 2007 = 0.16 = 0.11 * 1.5 * 100 = 16\ \text{proc.}$$

$$TP\ 2008 = 0.18 = 0.14 * 1.26 * 100 = 18\ \text{proc.}$$

**Individualios įmonės „Danguolės padangos“ kapitalo pelningumas pagal Du Ponto modelį
2005 – 2008 metais**

Rodiklio pavadinimas	Formulė	2005	2006	2007	2008
Grynasis pelnas, tūkst. Lt		1236	1337	2311	2644
Turtas, tūkst. Lt		3329	10744	13683	14717
Pardavimai, tūkst. Lt		15894	16006	20550	18570
Nuosavas kapitalas, tūkst. Lt		1236	2574	4885	7528
Nuosavo kapitalo pelningumas (proc.)	$GPP*TA*KS$	100	52	47	35
Grynasis pardavimų pelningumas (proc.)	$GP/PP*100$	8	8	11	14
Turto apyvartumas (kartais)	PP/T	4.77	1.49	1.50	1.26
Kapitalo struktūra, tūkst. Lt	T/NK	2.69	4.17	2.80	1.95

Šaltinis: sudaryta autorių pagal įmonės duomenis.

GPP – grynasis pardavimų pelningumas;

TA – turto apyvartumas;

KS – kapitalo struktūra;

GP – grynasis pelnas;

PP – pardavimai;

T – turtas;

NK – nuosavas kapitalas.

**Individualios įmonės „Danguolės padangos“ 2005 – 2008 metų veiksmų darančių įtaką
pastovaus kapitalo pelningumui**

Rodiklio pavadinimas	Formulė	2005	2006	2005-2006	2007	2006-2007	2008	2007-2008	2005-2008
Nuosavas kapitalas, tūkst. Lt		1236	2574	1338	4885	2311	7528	2643	6292
Ilgalaikiai įsipareigojimai, tūkst. Lt		0	2870.4	2870.4	3856.9	986.5	2298.4	1558.5	2298.4
Grynasis pelnas, tūkst. Lt		1236	1337	101	2311	974	2644	333	1408
Pastovaus kapitalo pelningumas (proc.)	$\frac{GP}{(NK+II)} * 100$	100	24.56	-75.44	26.44	1.88	26.91	0.47	-73.09

Šaltinis: sudaryta autorių pagal pateiktus įmonės duomenis.

2005 – 2006

1. Grynojo pelno pasikeitimas: $(1337 * 100 / (1236 + 0)) = 108.17$ proc.

$108.17 - 100 = 8.17$ proc.

2. Nuosavo kapitalo pasikeitimas: $(1337 * 100 / (2574 + 0)) = 51.94$ proc.

$51.94 - 108.17 = -56.23$

3. Ilgalaikių įsipareigojimų pasikeitimas: $(1337 * 100 / (2574 + 2870.4)) = 24.56$

$24.56 - 56.23 = -27.38$

Iš viso: $8.17 + (-56.23) + (-27.38) = 75.44$ (proc.)

2006 – 2007

1. Grynojo pelno pasikeitimas: $(2311 * 100 / (1337 + 2870.4)) = 54.93$ proc.

$54.93 - 24.56 = 30.37$ proc.

2. Nuosavo kapitalo pasikeitimas: $(2311 * 100 / (4885 + 2870.4)) = 29.80$ proc.

$29.80 - 54.93 = -25.13$

3. Ilgalaikių įsipareigojimų pasikeitimas: $(2311 * 100 / (4885 + 3856.9)) = 26.44$

$26.44 - 29.80 = -3.36$

Iš viso: $30.37 + (-25.13) + (-3.36) = 1.88$ (proc.)

2007 – 2008

1. Grynojo pelno pasikeitimas: $(2644 * 100 / (2311 + 3856.9)) = 42.87$ proc.

$42.87 - 26.44 = 16.43$ proc.

2. Nuosavo kapitalo pasikeitimas: $(2644 * 100 / (7528 + 3856.9)) = 23.22$ proc.

$23.22 - 42.87 = -19.65$ proc.

3. Ilgalaikių įsipareigojimų pasikeitimas: $(2644 * 100 / (7528 + 2298.4)) = 26.91$ proc.

$26.91 - 23.22 = 3.69$ proc.

Iš viso: $16.43 + (-19.65) + 3.69 = 0.47$ (proc.)

2005 - 2008

1. Grynojo pelno pasikeitimas: $(2644 * 100 / (1236 + 0)) = 213.91$ proc.

$213.91 - 100 = 113.91$ proc.

2. Nuosavo kapitalo pasikeitimas: $(2644 * 100 / (7528 + 0)) = 35.12$ proc.

$35.12 - 213.91 = -178.79$ proc.

3. Ilgalaikių įsipareigojimų pasikeitimas: $(2644 * 100 / (7528 + 2298.4)) = 26.91$ proc.

$26.91 - 35.12 = -8.21$ proc.

Iš viso: $113.91 + (-178.79) + (-8.21) = -73.09$ (proc.)

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ bendrojo trumpalaikio mokumo koeficiento apskaičiavimas 2005 - 2008 metais

Rodiklis	2005	2006	2007	2008
Trumpalaikis turtas, tūkst. Lt	2678.8	8314.6	9648.1	9958.6
Trumpalaikis įsipareigojimai, tūkst. Lt	2092.7	5299.7	4941.1	4890.3
Bendrasis trumpalaikio mokumo koeficientas, tūkst. Lt	1.28	1.57	1.95	2.04

Šaltinis: sudaryta autorių pagal pateiktus įmonės duomenis.

Bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas = Trumpalaikis turtas/Trumpalaikiai įsipareigojimai

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ greitojo trumpalaikio mokumo koeficiento apskaičiavimas 2005 - 2008 metais

Rodiklis	2005	2006	2007	2008
Trumpalaikis turtas, tūkst. Lt	2678.8	8314.6	9648.1	9958.6
Trumpalaikis įsipareigojimai, tūkst. Lt	2092.7	5299.7	4941.1	4890.3
Atsargos	1038	4405.1	5600.9	6829.3
Greitasis trumpalaikio mokumo koeficientas, tūkst. Lt	0.78	0.74	0.82	0.64

Šaltinis: sudaryta autorių pagal pateiktus įmonės duomenis.

$$GMR = TT - A / T\dot{I}$$

TT - trumpalaikis turtas

A - atsargos

T \dot{I} - trumpalaikiai įsipareigojimai

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ absoliutaus trumpalaikio mokumo koeficiento apskaičiavimas 2005 - 2008 metais

Rodiklis	2005	2006	2007	2008
Pinigai, tūkst. Lt	1029	948	1513	666.8
Trumpalaikis įsipareigojimai, tūkst. Lt	2092.7	5299.7	4941.1	4890.3
Absoliutaus trumpalaikio mokumo koeficientas, tūkst. Lt	0.49	0.18	0.31	0.14

Šaltinis: sudaryta autorių pagal pateiktus įmonės duomenis.

$$\text{Absoliutaus trumpalaikio mokumo koeficientas} = \frac{\text{Pinigai ir pinigų ekvivalentai}}{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai}}$$

**Individualios įmonės „Danguolės padangos“ trumpalaikio įsiskolinimo koeficiento
apskaičiavimas 2005 - 2008 metais**

Rodiklis	2005	2006	2007	2008
Turtas, tūkst. Lt	3329	10743.7	13682.8	14717
Trumpalaikiai įsipareigojimai, tūkst. Lt	2092.7	5299.7	4941.1	4890.3
Trumpalaikio įsiskolinimo koeficientas, tūkst. Lt	0.63	0.49	0.36	0.33

Šaltinis: sudaryta autorių pagal pateiktus įmonės duomenis.

$$T\{R = T\{T$$

T_Į - Trumpalaikiai įsipareigojimai

T - Turtas

**Individualios įmonės „Danguolės padangos“ gamybinės paskirties ilgalaikio turto būklė 2005
- 2008 metais**

Ilgalaikio turto grupė	2005 metai							
	Likutis metų pradž.		Įsigyta atask. metais		Nurašyta atask. metais		Likutis metų pab.	
	Tūkst.Lt	%	Tūkst.Lt	%	Tūkst.Lt	%	Tūkst.Lt	%
Pastatai	0	0	203	31.22	0	0	203	31.22
Transporto priemonės	0	0	174.7	26.87	0	0	174.7	26.87
Įrenginiai	0	0	272.5	41.91	0	0	272.5	41.91
Iš viso gamybinės paskirties ilgalaikio turto	0	100	650.2	100	0	100	650.2	100
Ilgalaikio turto grupė	2006 metai							
	Likutis metų pradž.		Įsigyta atask. metais		Nurašyta atask. metais		Likutis metų pab.	
	Tūkst.Lt	%	Tūkst.Lt	%	Tūkst.Lt	%	Tūkst.Lt	%
Pastatai	203	31.22	1525.8	91.33	0	0	1728.8	74.49
Transporto priemonės	174.7	26.87	142.7	8.54	0	0	317.4	13.68
Įrenginiai	272.5	41.91	2.2	0.13	0	0	274.7	11.84
Iš viso gamybinės paskirties ilgalaikio turto	650.2	100	1670.7	100	0	100	2320.9	100
Ilgalaikio turto grupė	2007 metai							
	Likutis metų pradž.		Įsigyta atask. metais		Nurašyta atask. metais		Likutis metų pab.	
	Tūkst.Lt	%	Tūkst.Lt	%	Tūkst.Lt	%	Tūkst.Lt	%
Pastatai	1728.8	74.49	1398.2	88.78	0	0	3127	80.27
Transporto priemonės	317.4	13.68	56.1	3.56	0	0	373.5	9.59
Įrenginiai	274.7	11.84	120.6	7.66	0	0	395.3	10.15
Iš viso gamybinės paskirties ilgalaikio turto	2320.9	100	1574.9	100	0	100	3895.8	100

Saltinis: sudaryta autorių pagal pateiktus įmonės duomenis.

**Individualios įmonės „Danguolės padangos“ gamybinės paskirties ilgalaikio turto būklė
2005 - 2008 metais tęsinys**

Ilgalaikio turto grupė	2008 metai							
	Likutis metų pradž.		Įsigyta atask. metais		Nurašyta atask. metais		Likutis metų pab.	
	Tūkst.Lt	%	Tūkst.Lt	%	Tūkst.Lt	%	Tūkst.Lt	%
Pastatai	3127	80.27	0	0.00	7.25	0	3119.75	72.69
Transporto priemonės	373.5	9.59	230.8	57.20	0	0	604.3	14.08
Įrenginiai	395.3	10.15	172.7	42.80	0	0	568	13.23
Iš viso gamybinės paskirties ilgalaikio turto	3895.8	100	403.5	100	7.253	100	4292.05	100

Šaltinis: sudaryta autorių pagal pateiktus įmonės duomenis.

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ bendrojo skolos rodiklio apskaičiavimas 2005 - 2008 metais

Rodiklis	2005	2006	2007	2008
Turtas, tūkst. Lt	3329	10743.7	13682.8	14717
Bendri įsipareigojimai, tūkst. Lt	2092.7	8170	8798	7188.7
Bendras skolos rodiklis, tūkst. Lt	0.63	0.76	0.64	0.49

Šaltinis: sudaryta autorių pagal pateiktus įmonės duomenis.

Bendrojo skolos rodiklio apskaičiavimas:

$$BSR = B\bar{I}/T$$

B \bar{I} - bendri įmonės įsipareigojimai

T - turtas

Individualios įmonės ilgalaikių įsipareigojimų vykdymo patikimumo apskaičiavimas 2005 - 2008 metais

Rodiklis	2005	2006	2007	2008
Ilgalaikis turtas, tūkst. Lt	650.2	2429.1	4034.6	4758.5
Ilgalaikiai įsipareigojimai, tūkst. Lt	0	2870.4	3856.9	2298.4
Ilgalaikių įsipareigojimų vykdymo patikimumas, tūkst. Lt	0.00	0.85	1.05	2.07

Šaltinis: sudaryta autorių pagal pateiktus įmonės duomenis.

$$I\bar{I}_p = IT/I\bar{I}$$

IT - ilgalaikis turtas

I \bar{I} - ilgalaikiai įsipareigojimai

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ finansinio svėro rodiklio apskaičiavimas 2005 - 2008 metais

Rodiklis	2005	2006	2007	2008
Nuosavas kapitalas, tūkst. Lt	1236.3	2573.7	4884.7	7528.4
Ilgalaikiai įsipareigojimai, tūkst. Lt	0	2870.4	3856.9	2298.4
Finansinio svėro rodiklis, tūkst. Lt	0.00	1.12	0.79	0.31

Šaltinis: sudaryta autorių pagal pateiktus įmonės duomenis.

Finansinis svėras = Skolintas kapitalas (ilgalaikiai įsipareigojimai)/Nuosavas kapitalas.

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ auksinės balanso taisyklės koeficientas 2005 - 2008 metais

Rodiklis	2005	2006	2007	2008
Ilgalaikis turtas, tūkst. Lt	650.2	2429.1	4034.6	4758.5
Nuosavas kapitalas, tūkst. Lt	1236.3	2573.7	4884.7	7528.4
Ilgalaikiai įsipareigojimai, tūkst. Lt	0	2870.4	3856.9	2298.4
Auksinės balanso taisyklės koeficientas, tūkst. Lt	0.53	0.45	0.46	0.48

Šaltinis: sudaryta autorių pagal pateiktus įmonės duomenis.

Auksinės balanso taisyklės koeficientas = $\frac{\text{Ilgalaikis turtas}}{\text{Nuosavas kapitalas} + \text{Ilgalaikiai įsipareigojimai}}$.

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ finansinės priklausomybės koeficientas 2005 - 2008 metais

Rodiklis	2005	2006	2007	2008
Turtas, tūkst. Lt	3329	10743.7	13682.8	14717
Nuosavas kapitalas, tūkst. Lt	1236.3	2573.7	4884.7	7528.4
Finansinės priklausomybės koeficientas, tūkst. Lt	2.69	4.17	2.80	1.95

Šaltinis: sudaryta autorių pagal pateiktus įmonės duomenis.

Finansinės priklausomybės koeficientas = $\frac{\text{Turtas}}{\text{Nuosavas kapitalas}}$

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ nuosavo kapitalo koncentracijos rodiklio apskaičiavimas 2005 - 2008 metais

Rodiklis	2005	2006	2007	2008
Nuosavas kapitalas, tūkst. Lt	1236.3	2573.7	4884.7	7528.4
Turtas, tūkst. Lt	3329	10743.7	13682.8	14717
Nuosavo kapitalo koncentracijos koeficientas, tūkst. Lt	0.37	0.24	0.36	0.51

Šaltinis: sudaryta autorių pagal pateiktus įmonės duomenis.

Nuosavo kapitalo koncentracijos koeficientas = $\frac{\text{Nuosavas kapitalas}}{\text{Turtas}}$

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pastovaus finansavimo koeficientas 2005 - 2008 metais

Rodiklis	2005	2006	2007	2008
Nuosavas kapitalas, tūkst. Lt	1236.3	2573.7	4884.7	7528.4
Ilgalaikiai įsipareigojimai, tūkst. Lt	0	2870.4	3856.9	2298.4
Turtas, tūkst. Lt	3329	10743.7	13682.8	14717
Pastovaus finansavimo koeficientas, tūkst. Lt	0.37	0.51	0.64	0.67

Šaltinis: sudaryta autorių pagal pateiktus įmonės duomenis.

Pastovaus finansavimo koeficientas = Nuosavas kapitalas + Ilgalaikiai įsipareigojimai/Turtas

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ išlaidų lygio rodikliai 2005 – 2008 metais

Rodikliai	Formulė	2005	2006	Nukrypimas proc.	2007	Nukrypimas proc.	2008	Nukrypimas proc.
				(+;-)		(+;-)		(+;-)
Pardavimo pajamos, tūkst. Lt		15893.5	16005.7	0.7	20550.4	28.4	18569.6	-9.6
Pardavimo savikaina, tūkst. Lt		12027.20	12040.40	0.1	14604.80	21.3	12743.30	-12.7
Veiklos sąnaudos tūkst. Lt		2351	2298	-2.3	3127	36.1	2719	-13.0
Finansinės ir investicinės veiklos sąnaudos, tūkst., Lt		60.40	109.5	81.3	123	12.3	239.8	95.0
Finansinės ir investicinės veiklos pajamos, tūkst., Lt		0.00	15.3	0.0	23	50.3	242.5	954.3
Bendrasis pelnas, tūkst. Lt		3866.30	3965.30	2.6	5945.60	49.9	5826.40	-2.0
Bendrasis pelningumas, proc.		24.33	24.77	1.8	28.93	16.8	31.38	8.4
Parduotų prekių savikaina 1 pardavimų litui	Pardavimo savikaina/pardavimo pajamos	75.67	75.23	-0.4	71.07	-4.2	68.62	-2.4
Veiklos sąnaudos 1 pardavimų litui, proc.	Veiklos sąnaudos/pardavimo pajamos * 100	14.79	14.36	-0.4	15.21	0.86	14.64	-0.57
Finansinės ir investicinės veiklos sąnaudos 1 pardavimų litui, proc.	Finansinės ir investicinės veiklos sąnaudos/pardavimo pajamos* 100	0.004	0.007	0.003	0.006	-0.001	0.01	0.007
Finansinės ir investicinės veiklos sąnaudų lygis, tūkst., Lt	Finansinės ir investicinės veiklos sąnaudos/finansinės ir investicinės veiklos pajamos	0	7.16	7.16	5.35	-1.81	0.99	-4.36

Šaltinis: sudaryta autorių pagal pateiktus įmonės duomenis.

**Individualios įmonės „Danguolės padangos“ duomenys bankroto apskaičiavimui, pagal
Altmaną 2005 – 2008 metais**

Rodikliai	2005	2006	2007	2008
Nepaskirstytas pelnas, tūkst. Lt	1236.30	1337.30	2311.10	2643.60
Turtas, tūkst. Lt	3329.00	10743.70	13682.80	14717.00
Apyvartinis kapitalas	586.10	3014.90	4707.00	5068.30
Įsipareigojimai, tūkst. Lt	2092.70	8170.00	8798.00	7188.70
Pelnas iki apmokestinimo, tūkst. Lt	1454.50	1573.30	2719.00	3110.20
Nuosavas kapitalas, tūkst. Lt	1236.30	2573.60	4884.70	7528.40
Trumpalaikis turtas, tūkst. Lt	2678.80	8314.60	9648.10	9958.60
Trumpalaikiai įsipareigojimai, tūkst. Lt	2092.70	5299.70	4941.10	4890.30

Šaltinis: sudaryta autorių pagal pateiktus įmonės duomenis.

**Individualios įmonės „Danguolės padangos“ bankroto apskaičiavimas pagal Altmaną 2005 –
2008 metais**

Rodikliai	2005	2006	2007	2008
X1	0.18	0.28	0.34	0.34
X2	0.37	0.12	0.17	0.18
X3	0.44	0.15	0.20	0.21
X4	0.59	0.32	0.56	1.05
Z (III modelis)	5.92	3.56	4.73	5.36

Šaltinis: sudaryta autorių pagal pateiktus įmonės duomenis.

$$Z = 6.56 * X_1 + 3.26 X_2 + 6.72 X_3 + 1.05 X_4,$$

kurioje:

X_1 = Apyvartinis kapitalas/Turtas;

X_2 = Nepaskirstytas pelnas/Turtas;

X_3 = Pelnas iki apmokestinimo/Turtas;

X_4 = Nuosavas kapitalas/Įsipareigojimai.

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ grynojo pelno prognozavimas naudojant tiesinę trendo funkciją

Metai	Grynasis pelnas, tūkst. lt (y_t)	t(x)	t ²	y_t^2	t*y _t	\hat{y}_t
2005	1236.30	1	1	1528437.69	1236.3	1102.72
2006	1337.30	2	4	1788371.29	2674.6	1622.29
2007	2311.10	3	9	5341183.21	6933.3	2141.86
2008	2643.60	4	16	6988620.96	10574.4	2661.43
Iš viso:	7528.30	10	30	15646613.15	21418.6	7528.3
Prognozė						
2009		5				3181.00
2010		6				3700.57
2011		7				4220.14
2012		8				4739.71
2013		9				5259.28

Šaltinis: sudaryta autorių pagal pateiktus įmonės duomenis.

a,b – tiesinės regresijos lygties koeficientai;

t – metų eilės numeris;

\hat{y}_t – aplyginta faktinė reikšmė apskaičiuota pagal Trendo funkciją.

a ir b koeficientai apskaičiuojami iš šios lygčių sistemos:

$$\begin{cases} na + b \sum t = \sum y_t \\ a \sum t + b \sum t^2 = \sum (y_t \cdot t) \end{cases}$$

Čia: n – laikotarpių skaičius; y_t – ieškomasis kintamasis t laikotarpiu.

Iš pateiktos lygčių sistemos yra išvedami ir apskaičiuojami koeficientai a ir b

$$a = 583.15$$

$$b = 519.57$$

$$\hat{y}_t = a + b \cdot t$$

Individualios įmonės „Danguolės padangos“ pardavimų prognozavimas naudojant tiesinę trendo funkciją

Metai	Pardavimai, tūkst. lt (y_t)	$t(x)$	t^2	y_t^2	$t \cdot y_t$	\hat{y}_t
2005	15893.50	1	1	252603342.25	15893.5	15868.85
2006	16005.70	2	4	256182432.49	32011.4	17126.15
2007	20550.40	3	9	422318940.16	61651.2	18383.45
2008	18569.60	4	16	344830044.16	74278.4	19640.75
Iš viso:	71019.20	10	30	1275934759.06	183834.5	71019.2
Progozė						
2009		5				20898.05
2010		6				22155.35
2011		7				23412.65
2012		8				24669.95
2013		9				25927.25

Šaltinis: sudaryta autorių pagal pateiktus įmonės duomenis.

a,b – tiesinės regresijos lygties koeficientai;

t – metų eilės numeris;

\hat{y}_t – aplyginta faktinė reikšmė apskaičiuota pagal Trendo funkciją.

a ir b koeficientai apskaičiuojami iš šios lygčių sistemos:

$$\begin{cases} na + b \sum t = \sum y_t \\ a \sum t + b \sum t^2 = \sum (y_t \cdot t) \end{cases}$$

Čia: n – laikotarpių skaičius; y_t – ieškomasis kintamasis t laikotarpiu.

Iš pateiktos lygčių sistemos yra išvedami ir apskaičiuojami koeficientai a ir b

$$a = 14611.55$$

$$b = 1257.3$$

$$\hat{y}_t = a + b \cdot t$$

36 priedas

Esamų įmonės filialų parduodamos produkcijos kainų, kiekių, savikainos (vnt.), apyvartos ir savikainos prognozė 2009-2013 metų laikotarpyje

Kainos, Lt	2008 metai	2009 metai*	2010 metai*	2011 metai*	2012 metai*	2013 metai*
Padangos	168,06	126,05	126,05	132,35	145,58	160,14
Ratlankiai	163,05	122,29	122,29	128,40	141,24	155,37

Kiekiai, vnt.	2008 metai	2009 metai*	2010 metai*	2011 metai*	2012 metai*	2013 metai*
Padangos	60061	45045,75	45045,75	47298,0375	52027,84125	57230,62538
Ratlankiai	28847	21635,25	21635,25	22717,0125	24988,71375	27487,58513
Viso:	88908	66681	66681	70015,05	77016,555	84718,2105

Pardavimai, Lt	2008 metai	2009 metai*	2010 metai*	2011 metai*	2012 metai*	2013 metai*
Padangos	10093852	5677792	5677792	6259765	7574316	9164922
Ratlankiai	4703503	2645721	2645721	2916907	3529457	4270644
Kiti	3772227	1500000	1500000	1575000	1732500	1905750
Viso:	18569582	9823512	9823512	10751672	12836273	15341316

Savikaina (vnt.), Lt	2008 metai	2009 metai*	2010 metai*	2011 metai*	2012 metai*	2013 metai*
Padangos	126,82	101,46	101,46	106,53	117,18	128,90
Ratlankiai	102,31	81,85	81,85	85,94	94,53	103,99

Savikaina, Lt	2008 metai	2009 metai*	2010 metai*	2011 metai*	2012 metai*	2013 metai*
Padangos	7616936	4570162	4570162	5038603	6096710	7377019
Ratlankiai	2951337	1770802	1770802	1952309	2362294	2858376
Kiti	2174916	860000	860000	903000	993300	1092630
Viso:	12743189	7200964	7200964	7893912	9452304	11328025

* prognozė

Šaltinis: sudaryta autorių.

37 priedas

**Naujo filialų parduodamos produkcijos kainų, kiekių, savikainos (vnt.), apyvartos ir
savikainos prognozė 2009-2013 metų laikotarpyje**

Kainos	2009 metai*	2010 metai*	2011 metai*	2012 metai*	2013 metai*
Padangos	126,05	126,05	132,35	145,58	160,14
Ratlankiai	122,29	122,29	128,40	141,24	155,37

Kiekiai	2009 metai*	2010 metai*	2011 metai*	2012 metai*	2013 metai*
Padangos	1500	3000	3150	3465	3812
Ratlankiai	500	1000	1050	1155	1271
Viso:	2000	4000	4200	4620	5082

Pardavimai	2009 metai*	2010 metai*	2011 metai*	2012 metai*	2013 metai*
Padangos	189068	378135	416894	504442	610374
Ratlankiai	61144	122288	134822	163135	197393
Viso:	250211	500423	551716	667576	807767

Savikaina (vnt.)	2009 metai*	2010 metai*	2011 metai*	2012 metai*	2013 metai*
Padangos	101,46	101,46	106,53	117,18	128,90
Ratlankiai	81,85	81,85	85,94	94,53	103,99

Savikaina	2009 metai*	2010 metai*	2011 metai*	2012 metai*	2013 metai*
Padangos	152184	304368	335566	406035	491302
Ratlankiai	40924	81848	90237	109187	132117
Viso:	193108	386216	425803	515222	623418

* prognozė

Šaltinis: sudaryta autorių.

**1 alternatyvos (be filialo steigimo) pelno (nuotolių) ataskaitos prognozė 2009-2013 metams,
tūkst. Lt**

	2009 metai	2010 metai	2011 metai	2012 metai	2013 metai
PARDAVIMAI	9.823,5	9.823,5	10.751,7	12.836,3	15.341,3
PARDUOTŲ PREKIŲ SAVIKAINA	7.201,0	7.201,0	7.893,9	9.452,3	11.328,0
BENDRASIS PELNAS	2.622,5	2.622,5	2.857,8	3.384,0	4.013,3
VEIKLOS SĄNAUDOS	2.447,1	2.447,1	2.569,4	2.697,9	2.832,8
Pardavimų					
Bendrosios ir administracinės	2.447,1	2.447,1	2.569,4	2.697,9	2.832,8
VEIKLOS PELNAS	175,5	175,5	288,3	686,1	1.180,5
KITA VEIKLA					
Pajamos					
Sąnaudos					
FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA					
Pajamos	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Sąnaudos	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS	175,5	175,5	288,3	686,1	1.180,5
YPATINGOJI VEIKLA					
Pagautė					
Netekimai					
PELNAS PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	175,5	175,5	288,3	686,1	1.180,5
PELNO MOKESTIS (20 proc.)	35,1	35,1	57,7	137,2	236,1
GRYNASIS PELNAS	140,4	140,4	230,7	548,9	944,4

Šaltinis: sudaryta autorių.

**2 alternatyvos (su filialo steigimu) pelno (nuotolių) ataskaitos prognozė 2009-2013 metams,
tūkst. Lt**

	2009 metai	2010 metai	2011 metai	2012 metai	2013 metai
PARDAVIMAI	10.073,7	10.323,9	11.303,4	13.503,8	16.149,1
PARDUOTŲ PREKIŲ SAVIKAINA	7.394,1	7.587,2	8.319,7	9.967,5	11.951,4
BENDRASIS PELNAS	2.679,7	2.736,8	2.983,7	3.536,3	4.197,6
VEIKLOS SĄNAUDOS	2.528,2	2.576,5	2.698,9	2.827,4	2.962,3
Pardavimų					
Bendrosios ir administracinės	2.528,2	2.576,5	2.698,9	2.827,4	2.962,3
VEIKLOS PELNAS	151,5	160,2	284,8	709,0	1.235,4
KITA VEIKLA					
Pajamos					
Sąnaudos					
FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA					
Pajamos	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Sąnaudos	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS	151,5	160,2	284,8	709,0	1.235,4
YPATINGOJI VEIKLA					
Pagautė					
Netekimai					
PELNAS PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	151,5	160,2	284,8	709,0	1.235,4
PELNO MOKESTIS (20 proc.)	30,3	32,0	57,0	141,8	247,1
GRYNASIS PELNAS	121,2	128,2	227,8	567,2	988,3

Šaltinis: sudaryta autorių.

1 alternatyvos (be filialo steigimo) balanso ataskaitos prognozė 2009-2013 metams, tūkst. Lt

	2008 metai	2009 metai*	2010 metai*	2011 metai*	2012 metai*	2013 metai*
Ilgalaikis turtas	4.758,5	4.198,7	3.750,9	3.303,0	2.944,8	2.586,5
Trumpalaikis turtas	9.958,6	7.623,6	7.361,8	7.467,2	7.915,9	9.491,6
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	8.196,5	4.911,8	4.911,8	5.375,8	6.418,1	7.670,7
Debitorinis įsiskolinimas	1.095,3	565,2	565,2	618,6	738,5	882,7
Kitas trumpalaikis turtas						
Gryni pinigai sąskaitoje ir kasoje	666,8	2.146,6	1.884,8	1.472,8	759,3	938,3
Gautinos paj. ir ateinančio laik.sąn.						
Turtas iš viso:	14.717,0	11.822,3	11.112,6	10.770,2	10.860,7	12.078,1
Savininkų nuosavybė	7.528,4	7.668,8	7.809,1	8.039,8	8.588,7	9.533,1
Akcinis kapitalas		3.500,0	3.500,0	3.500,0	3.500,0	3.500,0
Perkainojimo rezervas						
Rezervas		350,0	350,0	350,0	350,0	350,0
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	7.528,4	3.818,8	3.959,1	4.189,8	4.738,7	5.683,1
Atidėjimai ir atidėti mokesčiai						
Įsipareigojimai iš viso	7.188,7	4.153,5	3.303,5	2.730,4	2.272,1	2.545,0
Ilgalaikiai kreditiniai įsipareigojimai	2.298,4	1.448,4	698,4			
Trumpalaikiai įsipareigojimai	4.890,3	2.705,1	2.605,1	2.730,4	2.272,1	2.545,0
<i>Kreditiniai trumpalaikiai</i>						
<i>Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis</i>	1.351,4	850,0	750,0	698,4		
<i>Prekybiniai</i>	908,2	555,1	555,1	602,0	699,1	814,7
<i>Kiti</i>	2.630,6	1.300,0	1.300,0	1.430,0	1.573,0	1.730,3
Nuosavybė iš viso:	14.717,0	11.822,3	11.112,6	10.770,2	10.860,7	12.078,1

* prognozė

Šaltinis: sudaryta autorių.

2 alternatyvos (su filialo steigimu) balanso ataskaitos prognozė 2009-2013 metams, tūkst. Lt

Pavadinimas	2008 metai	2009 metai*	2010 metai*	2011 metai*	2012 metai*	2013 metai*
Ilgalaikis turtas	4.758,5	4.198,7	3.750,9	3.303,0	2.944,8	2.586,5
Trumpalaikis turtas	9.958,6	7.770,1	7.510,0	7.629,9	8.118,6	9.762,5
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	8.196,5	5.036,9	5.162,0	5.651,7	6.751,9	8.074,5
Debitorinis įsiskolinimas	1.095,3	579,6	594,0	650,3	776,9	929,1
Kitas trumpalaikis turtas						
Gryni pinigai sąskaitoje ir kasoje	666,8	2.153,7	1.754,1	1.327,8	589,7	758,8
Gautinos paj. ir ateinančio laik.sąn.						
Turtas iš viso:	14.717,0	11.968,8	11.260,9	10.932,9	11.063,4	12.349,0
Savininkų nuosavybė	7.528,4	7.649,5	7.777,7	8.005,5	8.572,7	9.561,0
Akcinis kapitalas		3.500,0	3.500,0	3.500,0	3.500,0	3.500,0
Perkainojimo rezervas						
Rezervas		350,0	350,0	350,0	350,0	350,0
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	7.528,4	3.799,5	3.927,7	4.155,5	4.722,7	5.711,0
Atidėjimai ir atidėti mokesčiai						
Įsipareigojimai iš viso	7.188,7	4.319,3	3.483,2	2.927,4	2.490,6	2.788,0
Ilgalaikiai kreditiniai įsipareigojimai	2.298,4	1.448,4	698,4			
Trumpalaikiai įsipareigojimai	4.890,3	2.870,9	2.784,8	2.927,4	2.490,6	2.788,0
<i>Kreditiniai trumpalaikiai</i>						
<i>Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis</i>	1.351,4	850,0	750,0	698,4		
<i>Prekybiniai</i>	908,2	570,9	584,8	633,9	736,1	858,0
<i>Kiti</i>	2.630,6	1.450,0	1.450,0	1.595,0	1.754,5	1.930,0
Nuosavybė iš viso:	14.717,0	11.968,8	11.260,9	10.932,9	11.063,4	12.349,0

* prognozė

Šaltinis: sudaryta autorių.

Rodiklių prognozės abiejų alternatyvų atveju

	2008	2009		2010		2011		2012		2013	
		1 alt.	2 alt.	1 alt.	2 alt.	1 alt.	2 alt.	1 alt.	2 alt.	1 alt.	2 alt.
<i>Pelningumo rodikliai</i>											
Nuosavybės grąža (ROE)	0,35	0,02	0,02	0,02	0,02	0,03	0,03	0,06	0,07	0,10	0,10
Turto grąža (ROA)	0,18	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	0,05	0,05	0,08	0,08
<i>Likvidumo rodikliai</i>											
Grynasis apyvartinis kapitalas	5068315	4918477	4899266	4756684	4725262	4736764	4702498	5643883	5627924	6946544	6974488
Bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas	2,04	2,82	2,71	2,83	2,70	2,73	2,61	3,48	3,26	3,73	3,50
Greitojo arba kritinio padengimo koeficientas	0,36	1,00	0,95	0,94	0,84	0,77	0,68	0,66	0,55	0,72	0,61
<i>Finansų struktūros rodikliai</i>											
Skolos koeficientas	0,49	0,35	0,36	0,30	0,31	0,25	0,27	0,21	0,23	0,21	0,23
Nuosavybės multiplikatorius	1,95	1,54	1,56	1,42	1,45	1,34	1,37	1,26	1,29	1,27	1,29

* prognozė

Šaltinis: sudaryta autorių.

Pinigų srautų ataskaitos prognozė 1 alternatyvos atveju, tūkst. Lt

		2009*	2010*	2011*	2012*	2013*
I.	Pagrindinės veiklos pinigų srautai					
I.1.	Grynasis pelnas (nuostolis)	140,4	140,4	230,7	548,9	944,4
I.2.	Nusidėvėjimo sąnaudos	559,8	447,8	447,8	358,3	358,3
I.3.	Pirkėjų išskolinimo sumažėjimas (padidėjimas)	530,1		(53,4)	(119,9)	(144,1)
I.4.	Atsargų sumažėjimas (padidėjimas)	3.284,7		(464,1)	(1.042,3)	(1.252,5)
I.5.	Kito trumpalaikio turto sumažėjimas (padidėjimas)					
I.6.	Išskolinimų tiekėjams padidėjimas (sumažėjimas)	(353,1)		46,9	97,1	115,7
I.7.	Kitų įmonės skolų padidėjimas (sumažėjimas)	(1.330,6)		130,0	143,0	157,3
I.8.	Atidėjimai					
	Grynieji pagrindinės veiklos pinigų srautai	2.831,3	588,2	337,9	(15,1)	179,0
II.	Investicinės veiklos pinigų srautai					
II.1.	Ilgalaikio turto (išskyrus investicijas) įsigijimas					
II.2.	Ilgalaikio turto (išskyrus investicijas) perleidimas					
II.3.	Ilgalaikių investicijų įsigijimas					
II.4.	Ilgalaikių investicijų perleidimas					
	Grynieji investicinės veiklos pinigų srautai					
III.	Pinigų srautai iš finansinės veiklos					
III.1.	Skolų bankui padidėjimas (sumažėjimas)	(1.351,4)	(850,0)	(750,0)	(698,4)	
III.2.	Kiti pinigų gavimai (išmokėjimai)					
	Grynieji finansinės veiklos pinigų srautai	(1.351,4)	(850,0)	(750,0)	(698,4)	
	Grynasis pinigų srauto padidėjimas (sumažėjimas)	1.479,9	(261,8)	(412,1)	(713,5)	179,0
	Pinigai laikotarpio pradžioje	666,8	2.146,6	1.884,8	1.472,8	759,3
	Pinigai laikotarpio pabaigoje	2.146,6	1.884,8	1.472,8	759,3	938,3

* prognozė

Šaltinis: sudaryta autorių.

Pinigų srautų ataskaitos prognozė 2 alternatyvos atveju, tūkst. Lt

		2009*	2010*	2011*	2012*	2013*
I.	Pagrindinės veiklos pinigų srautai					
I.1.	Grynasis pelnas (nuostolis)	179,1	220,8	320,5	659,8	1.081,0
I.2.	Nusidėvėjimo sąnaudos	559,8	447,8	447,8	358,3	358,3
I.3.	Pirkėjų išskolinimo sumažėjimas (padidėjimas)	515,7	(14,4)	(56,4)	(126,6)	(152,2)
I.4.	Atsargų sumažėjimas (padidėjimas)					
I.5.	Kito trumpalaikio turto sumažėjimas (padidėjimas)					
I.6.	Išskolinimų tiekėjams padidėjimas (sumažėjimas)	(341,5)	479,4	118,9	(435,5)	121,9
I.7.	Kitų įmonės skolų padidėjimas (sumažėjimas)	(0,6)		131,5	138,1	145,0
I.8.	Atidėjimai					
	Gryniesi pagrindinės veiklos pinigų srautai	912,5	1.133,7	962,3	594,1	1.553,9
II.	Investicinės veiklos pinigų srautai					
II.1.	Ilgalaikio turto (išskyrus investicijas) įsigijimas					
II.2.	Ilgalaikio turto (išskyrus investicijas) perleidimas					
II.3.	Ilgalaikių investicijų įsigijimas					
II.4.	Ilgalaikių investicijų perleidimas					
	Gryniesi investicinės veiklos pinigų srautai					
III.	Pinigų srautai iš finansinės veiklos					
III.1.	Skolų bankui padidėjimas (sumažėjimas)	(1.351,4)	(1.351,4)	(947,0)		
III.2.	Kiti pinigų gavimai (išmokėjimai)					
	Gryniesi finansinės veiklos pinigų srautai	(1.351,4)	(1.351,4)	(947,0)		
	Grynasis pinigų srauto padidėjimas (sumažėjimas)	(438,9)	(217,8)	15,4	594,1	1.553,9
	Pinigai laikotarpio pradžioje	666,8	227,8	10,0	25,4	619,5
	Pinigai laikotarpio pabaigoje	227,8	10,0	25,4	619,5	2.173,4

* prognozė

Šaltinis: sudaryta autorių.